

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΝ ΕΚΛΟΓΗΝ

ΕΚ ΤΟΥ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

Ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας,
ἵνα ἐπὶ τετραετίαν ἢ κατὰ τὸν Νόμον ΑΜΒ' τὸ μόνον ἀναγνωστικὸν
βιβλίον τῆς τετάρτης τάξεως τῶν Δημοτικῶν Σχολείων
ἀμφότερων τῶν φύλων

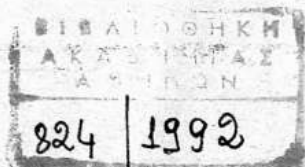
Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Ἐδόθησαν κατὰ τὴν συγγραφήν καὶ ἐκδόσιν Θ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ)

ΣΧΕΔ. 122

Ἀντίτυπον μὴ φέρον ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τοῦ ἐξωφύλλου τὴν ἰδίαν
 χεῖρον ὑπογραφὴν καὶ ἐν τῇ παρούσῃ τὴν σφραγίδα τοῦ συγγραφέως
 συνεπάγεται τὰς ἐν τοῖς ἀρθροῖς 432 καὶ 371 κ. ἐ. τοῦ Ποινικοῦ
 Νόμου ἐπιτιμώμενας ποινὰς κατὰ τὸ τυποκλόπου καὶ κατὰ τὸ
 διαδίδο τὰς τὰς παρ' ἄλλων παρανόμως γινομένας μετατυπώσεις.

Ιωάννα Καρούνη

Ἀριθμ. Πρωτ. 6418
Διεκπ. 40

Ἐν Ἀθῆναις, τῇ 7 Μαΐου 1888

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΓΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Θεόδωρον Ν. Ἀποστολόπουλον.

Εχοντες ὑπ' ὄψιν τὰ ἄρθρα 7 καὶ 8 τοῦ ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1882 ΑΜΒ' Νόμου καὶ τὸ ἄρθρ. 16 τοῦ ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Β. Διατάγματος περὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτέρας ἐκπαίδευσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ τὰ ἄρθρα 9 καὶ 14 τοῦ αὐτοῦ Διατάγματος ἐκθέσεως τῆς πρώτης Ἐπιτροπείας τῶν κριτῶν τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς κατωτέρας ἐκπαίδευσεως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι τὸ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθὲν ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑΡΙΟΝ ἐκ τοῦ ΗΡΟΔΟΤΟΥ ἐγκρίνομεν ὅπως εἰσαχθῇ ἐπὶ τετραετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους ὡς μόνον διδακτικὸν βιβλίον διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Δ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους δημοσίων, δημοσυντηρητῶν καὶ ἰδιωτικῶν. Καλεῖσθε δὲ ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ΑΜΒ' Νόμου καὶ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ΑΧΙ' Νόμου τῆς 20 Δεκεμβρίου 1887 καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον 18 τοῦ ἀπὸ 4 Σεπτεμβρίου 1882 Β. Διατάγματος καὶ τὸ ἄρθρον 17 τοῦ αὐτοῦ Διατάγματος, ὡς ἀντικατεστάθη συμπληρωθὲν δι' ὁμοίου τῆς 4 Ἰουνίου 1884, καὶ πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς παρατηρήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς
Π. ΜΑΝΕΤΑΣ

Ὁ Διεκπεραιωτής
Σ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ

ΕΡΓΑ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

(Βιβλιοπωλείον 'Αποστόλου 'Α. 'Αποστολοπούλου)

- 'Η Παλαιὰ Διαθήκη** μετὰ εικόνων
'Η Καινὴ Διαθήκη » »
'Ηρόδοτος ἐγκεκριμένος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου.
'Ελληνικὴ Ἱστορία, μετὰ εικόνων.
'Η Παλιγγενεσία τῆς 'Ελλάδος.
'Αριθμητικῆς τεύχος Α', μετὰ εικόνων.
'Αριθμητικῆς τεύχος Β', μετὰ προβλημάτων.
Γεωγραφία τῆς 'Ελλάδος, μετὰ εικόνων.
Γεωγραφία τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν λοιπῶν ἡπείρων.
Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.
'Αλφαριθτάριον μέγα μετὰ εικόνων.
'Αλφαριθτάριον μικρὸν » »
Σκηνογραφίαι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.
'Ο Ἄνθρωπος, μετὰ εικόνων.
'Ιχνογραφία, εἰς τεύχη τέσσαρα.
'Αναγνωσματάριον περιέχον ἑλληνικὰ παραμύθια.
Αἱ προσευχαὶ τῶν παιδῶν, ἐγκεκρ. ὑπὸ τῆς Ἱ.Συν.
'Ο Ἀπόλλων, ἥτοι συλλογὴ ποιημάτων.
Πρακτικὸς ὁδηγὸς τῶν δημοδιδασκάλων.
Τὸ Δίκαιον τῆς πνευματικῆς ιδιοκτησίας.
Διάφοροι πραγματεῖαι.
Στιχουργικὴ, ἥτοι πρακτικὸς καὶ θεωρητικὸς ὁδηγὸς τοῦ εὐκόλως συνθέτειν στίχους καὶ ποιήματα.

ΣΗΜ. Εἰς πάντα διδάσκαλον, εἰσάγοντα εἰς τὸ σχολεῖόν του ἓν ἢ πλείονα ἐκ τῶν ἄνωθι βιβλίων, δίδεται ἐπὶ τῇ αἰτήσει του, δωρεάν ἀντίτυπον ἓν ἐξ ἐκάστου εἶδους πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν, καὶ παρέχεται ἐξαιρετικῶς πᾶσα εὐκολία περὶ τὴν πληρωμὴν τῶν διὰ τὸ σχολεῖόν του ἀγοραζομένων βιβλίων.

Ὁ θέλων ν' ἀγοράσῃ βιβλία τοῦ κ. Θ. Ν. Ἀποστο-
λοπούλου δέον ν' ἀπευθύνηται εἴτε πρὸς αὐτὸν τὸν
ἴδιον εἴτε πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις βιβλιοπώλην κ. Ἀ-
πόστολον Α. Ἀποστολόπουλον, ὅτε θέλει τυγχάνῃ
λίαν συγκαταβατικῶν τιμῶν καὶ πολλῶν ἄλλων εὐ-
κολιῶν. Ἡ διεύθυνσις ἔχει οὕτω :

Κύριον

Ἀπόστολον Α. Ἀποστολόπουλον, βιβλιοπώλην

Πλατεῖα Ἀγίων Θεοδώρων

Εἰς Ἀθήνας

ΚΛΕΙΩ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΗΡΟΔΟΤΟΝ

Α
ΚΛΕΙΩ

Εἰσαγωγή.

Εκείνος, ὅστις πρῶτος ἔγραψε τὰς ἐν τῇ βιβλίῳ τούτῳ ἱστορίας, ὀνομάζεται Ἡρόδοτος. Ὁ Ἡρόδοτος ἦτο ἀρχαῖος Ἕλλην. Ἡ πατρίς του ἦτο ἡ Ἀλικαρνασσοί,

θωρικὴ πόλις τῆς Καρίας, κειμένη εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Ἡρόδοτος ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἔτος 484 πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ ἔτος 408, εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἑπτὰ ἐτῶν περίπου.

Ὁ Ἡρόδοτος ἀνῆκεν εἰς οἰκογένειαν περιφανῇ καὶ πλουσίαν. Πολὺ δὲ νέος περιηγήθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰς τότε γνωστὰς πόλεις καὶ χώρας καὶ συνέλεξεν ἀκριβεῖς σημειώσεις ὅσων εἶδεν ἢ ἔμαθεν. Τὰς σημειώσεις ταύτας τακτοποιήσας καὶ συμπληρώσας μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς Θουρίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀποικία τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ἀπετέλεσε τὸ παρὸν ἀξιοθύμαστον βιβλίον.

Ο ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὸ βιβλίον τοῦ τοῦτο ὠνομάσθη Πατὴρ τῆς Ἱστορίας. Λέγει δὲ ὁ ἴδιος, ὅτι ἔγραψε τὰς ἱστορίας, τὰς ὁποίας ἐν τοῖς ἐξῆς θ' ἀναγνώσωμεν, ἵνα μὴ αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων μετὰ παρέλευσιν χρόνου πολλοῦ λησμονηθῶσι καὶ ἵνα μὴ ἔργα μεγάλα καὶ θαυμαστά τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων¹ μείνωσιν ἄγνωστα, καθὼς καὶ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους.

1. Πρῶτα αἷτια τῆς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἔχθρας.

Πόλεμος τῶν Λυδῶν κατὰ τῶν Μελησίων.

Οἱ λόγοι τοῦ Περσῶν καὶ οἱ Φοίνικες² πολλὰ καὶ διάφορα ἐμυθολογοῦν περὶ τῶν αἰτίων τῆς μεταξὺ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων ἔχθρας. Ἄλλ' ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, δὲν ἐκρινεν ἄξιον νὰ ἐξετάσῃ ἂν ταῦτα, ὡς ἐμυθολογοῦντο, ἦσαν ἀληθῆ ἢ ὄχι, καὶ θεωρεῖ ὡς πρωταιτίους τῆς ἔχθρας ταύτης τοὺς βαρβάρους, διότι αὐτοὶ πρῶτοι ἠδίκησαν τοὺς Ἕλληνας.

Εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἱ Ἕλληνες εἶχον κτίσιν πολλὰς ἀποικίας κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τῆς ἀρχαιότητος. Οἱ κτίσαντες δὲ τὰς ἀποικίας ταύτας ἦσαν Αἰολεῖς καὶ Ἴωνες καὶ Δωριεῖς. Πάντες δὲ καὶ οἱ Αἰολεῖς καὶ οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς ἦσαν Ἕλληνες ἐλεύθεροι.

Εἰς τὰ μέσα τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐξετείνετο χώρα τις, ἡ ὁποία ἐκαλεῖτο Λυδία. Τὰ ἐμπροσθεν

1. Οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν βαρβάρους πάντας τοὺς μὴ ὄντας Ἕλληνας.

2. Ἡ Φοινίκη ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Παλαιστίνης, ἐκτεινομένη παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ μυχοῦ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τὸ σχῆμα τῆς Φοινίκης ἦτο στενὸν καὶ ἐπίμηκες, ὃ δὲ λαὸς αὐτῆς ἦτο λαὸς ἐμπροστικώτατος καὶ ναυτικώτατος.

τῆς Λυδίας παράλια, τὰ βρεχόμενα ὑπὸ τῆς μεσογείου θαλάσσης, κατεῖχον οἱ Ἴωνες.

Ἐν τῇ Λυδίᾳ ἐβασίλευε τότε εἰς βασιλεὺς, Λυδὸς τὸ γένος, ὀνομαζόμενος Κροῖσος. Ὁ Κροῖσος ἦτο βασιλεὺς ὅλων τῶν ἰθιῶν τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλως ποταμοῦ, ὅστις ῥέων ἀπὸ νότου μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Παφλαγονίας ἐκβάλλει πρὸς βορρᾶν εἰς τὸν Εὐξείνιον καλούμενον Πόντον.

Οὗτος ὁ Κροῖσος, πρῶτος ἐκ τῶν μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γνωστῶν βαρβάρων, ἄλλους μὲν ἐκ τῶν Ἑλλήνων κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς, ἄλλους δ' ἔκαμε φίλους. Καὶ φόρου μὲν ὑποτελεῖς κατέστησε τοὺς ἐν Ἀσίᾳ κατοικοῦντας Ἴωνας καὶ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, οἱ ὅποιοι πρότερον ἦσαν ἐλεύθεροι, φίλους δ' ἔκαμε τοὺς Λακεδαιμονίους.

Πρὶν ἀναβῆ εἰς τὸν θρόνον ὁ Κροῖσος ἐβασίλευεν ἐν Λυδίᾳ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀλυάττης. Ὁ Ἀλυάττης οὗτος ἐπολέμησε κατὰ τῆς Ἰωνικῆς πόλεως Μιλήτου¹, δεχθεὶς τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρὸς του. Ἐπερχόμενος δὲ ἐπολιόρκει τὴν Μίλητον κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὅτε ὁ καρπὸς τῆς γῆς ἦτο ὥριμος, τότε εἰσέβαλλε μετὰ στρατοῦ· ὥς δ' ἐφθανεν εἰς τὴν χώραν τῆς Μιλήτου, τὰ μὲν ἀγροτικὰ οἰκήματα οὔτε ἐκρήμνιζεν, οὔτε ἔκαιεν, οὔτε τὰς θύρας τῶν ἀπέσπα, ἀλλ' ἄφινεν αὐτὰ ἐν τῇ θέσει τῶν, κατέστρεφεν ὅμως τὰ δένδρα καὶ τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, καὶ ἐπέστρεφεν ὀπίσω. Τὰς οἰκίας δὲ δὲν ἐκρήμνιζεν ὁ Λυδὸς διὰ τὸν ἐξῆς λόγον, ἵνα οἱ Μιλήσιοι ἐντεῦθεν ὀρμώμενοι δύνανται νὰ σπεύρωσι τὴν γῆν καὶ νὰ ἐργάζωνται, αὐτὸς δὲ οὕτω ἔχη τι, τὸ ὅποιον νὰ καταστρέφῃ κατὰ τὰς ἐπιδρομάς του.

1. Ἡ Μίλητος ἦτο ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.

Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσεν ἔνδεκα ἔτη· ἐκ τούτων τὰ μὲν ἐξ πρώτα ἤρχεν ἀκόμη τῶν Λυδῶν ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλυάττου Σαδυάττης, ὅστις ἤρχισε τὸν κατὰ τῶν Μιλησίων πόλεμον, τὰ δὲ πέντε ἐπόμενα ἐπολέμει ὁ Ἀλυάττης, ὅστις, ὡς προείπομεν, παρέλαβε τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρὸς του.

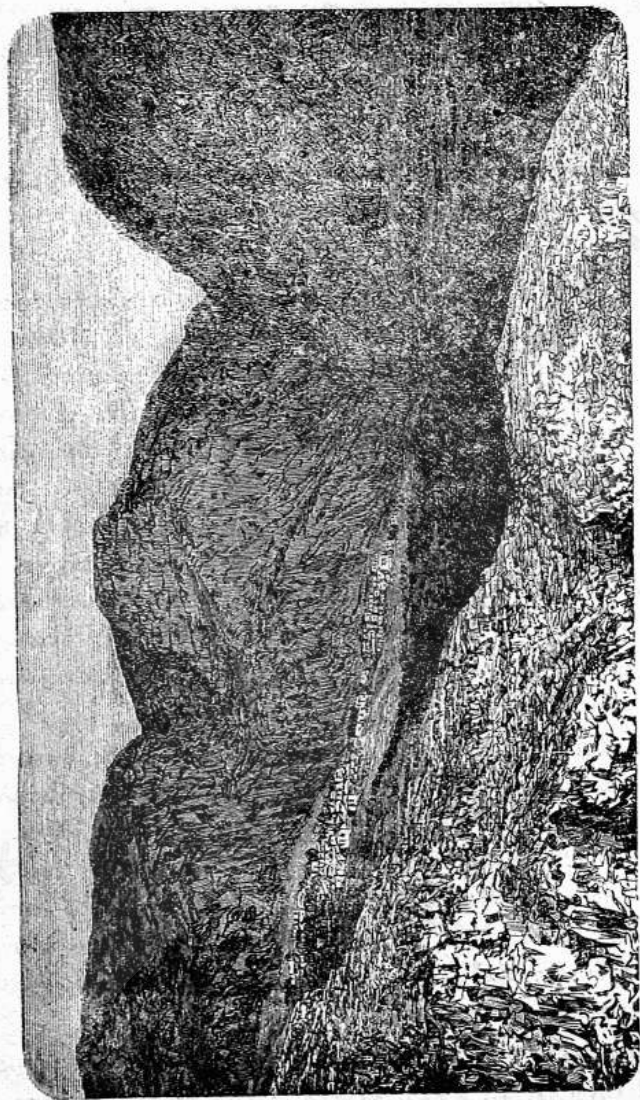
2. Ἀσθενεία τοῦ Ἀλυάττου.

Κατὰ τὸ δωδέκατον ὁμῶς ἔτος, ἐν ᾧ ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλυάττου ἔκαιεν ἀγρόν τινα, τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου βιαζόμενον κατέκαυσε ναόν τινα τῆς Ἀθηνᾶς, ἐκεῖ πλησίον ὑπάρχοντα. Καὶ ἀμέσως μὲν οὐδεὶς λόγος ἐγένεεν, ἀφοῦ δὲ ἡ στρατιὰ ἰφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, τὴν πρωτεύουσάν τῆς Λυδίας, ἐνόσησεν ὁ Ἀλυάττης. Ἐπειδὴ δὲ παρετείνετο ἡ νόσος, ἔπεμπεν εἰς τοὺς Δελφοὺς¹ ἀπεσταλμένους, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸν θεὸν περὶ τῆς νόσου. Ἡ Πυθία ὁμῶς ἀπήντησεν, ὅτι δὲν θὰ χρησιμοδοτήσῃ πρὶν ἢ ἀνεγείρῃ τὸν ναόν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν ὁποῖον ἔκαυσαν ἐν τῇ Μιλησίᾳ χώρᾳ.

Ἐμαθε δὲ ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, παρὰ τῶν Δελφῶν, ὅτι τὰ πραγματά ταῦτα ἐγένιναν τοιουτοτρόπως· οἱ δὲ Μιλήσιοι προσέθετον εἰς ταῦτα καὶ τὰ ἀκόλουθα· οἱ ὁ τύραννος τῆς Κορίνθου Περίανδρος, ὅστις ἦτο τὰ μάλιστα φίλος τοῦ τότε τυραννεύοντος τῆς Μιλήτου Θρασυβούλου, μαθὼν τὴν ἀπάντησιν, ἣν ἔδωκεν ἡ Πυθία εἰς τὸν Ἀλυάττην, ἔπεμψεν ἄγγελον νὰ φανερῶσιν εἰς τὸν Θρασύβουλον ταύτην, ὅπως, γνωρίζων τὴν

1. Ἐν Δελφοῖς (νῦν Καστρί) ἦτο τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Παρνασοῦ, ὅπου ἡ Ἱέρεια Πυθία καθεζομένη ἐπὶ τρίποδος ἐν τῷ οὐχὶ πλατεῖ στομίῳ τοῦ αὐτοῦ ἀντροῦ καὶ καταλαμβανομένη ὑπὸ σπασμωδικῶν κινήσεων, ἐνεκα τῶν κάτωθεν ἐκ τοῦ ἀντροῦ ἀναπεμπομένων ἀτμῶν, ἐχρησμάδετο μὲ φωνὴν καὶ κινήσεις καὶ τρόπον μαινόμενου ἀνθρώπου.

ΟΙ ΞΑΕΛΦΟΙ (σήμερον Καστρι).

ἐπόκρισιν, σκέπτεται συμφώνως πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις. Οἱ Μιλήσιοι μὲν λοιπὸν οὕτω λέγουσιν, ὅτι συνέβησαν τὰ πράγματα.

Β. Τέχνασμα τοῦ Θρασυβούλου καὶ συμφελέωσις τῶν Λυδῶν μετὰ τῶν Μιλησίων.

Ὁ δὲ Ἀλυάττης, ὡς ἀνηγγέλθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀπάντησις τῆς Πυθίας, ἀμέσως ἡτοίμαζε νὰ πέμψῃ κήρυκα εἰς Μίλητον θέλων νὰ διακόψῃ προσωρινῶς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τὸν Θρασύβουλον καὶ τοὺς Μιλησίους, μέχρις οὗ ἀνεγείρῃ τὸν καέντα ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ὁ μὲν λοιπὸν ἀπόστολος ἐπορεύετο εἰς τὴν Μίλητον. Ὁ δὲ Θρασύβουλος, ἐπειδὴ σαφῶς εἶχε μάθῃ περὶ πάντων παρὰ τοῦ Περιάνδρου καὶ ἤξευρε τί ἐμελλε νὰ πράξῃ ὁ Ἀλυάττης, ἐμηχανεύθη τοιαῦτα. Ὅσος σῖτος ὑπῆρχεν ἐν τῇ πόλει καὶ ἰδικὸς τοῦ καὶ τῶν πολιτῶν, τοῦτον ὅλον συναθροίσας εἰς τὴν ἀγοράν, προεῖπεν εἰς τοὺς Μιλησίους, ὅταν αὐτὸς διατάξῃ, τότε νὰ πίνωσι πάντες καὶ νὰ συνδιασκεδάζωσιν ἀνὰ τὴν πόλιν.

Ἐποίει δὲ καὶ προήγγελλε ταῦτα ὁ Θρασύβουλος, ὅπως ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιανός, ἰδὼν καὶ σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐθυμίαις ὄντας, ἀγγείλῃ ταῦτα εἰς τὸν Ἀλυάττην. Τοῦτο δὲ καὶ συνέβη. Διότι ὁ κῆρυξ ἰδὼν ἐκεῖνα καὶ εἰπὼν πρὸς τὸν Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὰς Σάρδεις. Μετ' ὀλίγον δ' ἐγένεε μετὰξὺ των ἡ συμφιλίωσις δι' οὐδεμίαν ἄλλην αἰτίαν ἢ διὰ ταύτην, ὡς λέγει ὅτι ἐπληροφορεῖτο ὁ Ἡρόδοτος.

Διότι, ἐλπίζων ὁ Ἀλυάττης, ὅτι ὑπῆρχε σιτοδεία ἰσχυρὰ ἐν τῇ Μιλήτῳ καὶ ὅτι ὁ λαὸς κατετρώχετο ὑπὸ τῆς ἐσχάτης δυστυχίας, ἤκουε παρὰ τοῦ κήρυκος, ἐπιστρέψαντος ἐκ τῆς Μι-

λήτου, τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς ἐφρόνει. Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ διαλλαγὴ (συμφιλίωσις) μεταξύ των ἐγένετο ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ εἶναι φίλοι πρὸς ἀλλήλους καὶ σύμμαχοι καὶ ὁ Ἀλυάττης δύο ναοὺς ἀντὶ ἐνὸς ᾠκοδόμησεν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἀφιερῶματα προσέφερε, καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς νόσου ἐθεραπεύθη. Καὶ ὁ μὲν πρὸς τοὺς Μιλησίους καὶ τὸν Θρασύβουλον πόλεμος τοῦ Ἀλυάττου τοιοῦτον τέλος ἔλαβεν.

4. Ὁ περὶ Ἀρίωνος μῦθος.

Ὁ Περίανδρος δ' ἐκεῖνος, ὅστις ἐμήνυσεν εἰς τὸν Θρασύβουλον τὴν ἀπάντησιν τῆς Πυθίας ἦτο υἱὸς τοῦ Κυψέλου καὶ τύ-

Ο ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

ραννος τῆς Κορίνθου. Ἐν τῷ βίῳ τούτου λέγεται ὅτι θαῦμα μέγιστον τῷ συνέβη. Ὁ Ἀρίων, τοῦ ὁποίου πατρίς ἦτο ἡ Μήθυμνα, πόλις κειμένη εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς νήσου Λέσβου, ἦτο

κιθαρωδὸς οὐδενὸς κατώτερος ἐκ τῶν τότε ὑπαρχόντων· οὗτος ἀφοῦ διέτριψε τὸν πλεῖστον χρόνον τοῦ βίου του παρὰ Περιάνδρῳ, λέγεται ὅτι ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ εἰς Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν. Ἀφοῦ δ' ἐκεῖ ἐκέρδησε πλούτη πολλά, ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κόρινθον. Ἀνεχώρησε λοιπὸν ἐκ τοῦ Τάραντος¹ ἐπιβάς πλοίου ἀνδρῶν Κορινθίων, τὸ ὁποῖον ἐμίσθωσεν, ἐπειδὴ εἰς οὐδένᾳ ἄλλον εἶχεν ἐμπιστοσύνην μᾶλλον ἢ εἰς Κορινθίους. Οὗτοι ὁμως ἐν τῷ πελάγει ἐσκέφθησαν τὴν ἐπίβουλον σκέψιν νὰ ῥίψωσιν ἐκ τοῦ πλοίου τὸν Ἀρίωνα εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ λάβωσι τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα εἶχεν. Ὁ δὲ Ἀρίων, νοήσας τοῦτο, παρεκάλει νὰ χάρισῃ μὲν εἰς αὐτοὺς τὰ χρήματα, νὰ ἀφήσωσι δὲ εἰς αὐτὸν τὴν ζώην. Οἱ ναῦται ὁμως δὲν ἐπέιθοντο εἰς ταῦτα, ἀλλὰ διέτασσον ἢ αὐτὸς νὰ φονεύσῃ ἑαυτὸν, ἵνα τύχῃ ταφῆς ἐν τῇ ξηρᾷ, ἢ νὰ ἐκπηδήσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τάχιστα.

Στενοχωρηθεὶς δὲ ὁ Ἀρίων, ἐπειδὴ οὕτως ἐφάνη εὐλογον εἰς αὐτοὺς, παρεκάλει νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς αὐτὸν νὰ σταθῇ μεθ' ὅλης τῆς στολῆς ἐν τοῖς ἐδωλίοις τοῦ πλοίου καὶ νὰ ψάλλῃ ἰν ἄσμα· μετὰ τὸ ἄσμα δέ, ἔδιδε τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ ἐφόνευεν ἑαυτόν. Οὗτοι εὐχαριστηθέντες, ἐπειδὴ ἔμελλον νὰ ἀκούσωσι τοῦ ἁρίστου τῶν ἀνθρώπων χοιδοῦ, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πρύμνης εἰς τὸ μέσον τοῦ πλοίου.

Ὁ δὲ Ἀρίων, ἀφοῦ ἐνεδύθη πᾶσαν τὴν στολὴν καὶ ἔλαβε τὴν κιθάραν, ἐστάθη ἐν τοῖς ἐδωλίοις καὶ ἔψαλεν ὕμνον τινὰ πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφοῦ δ' ἐτελείωσε τοῦτον ἔρριψε μόνος ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως εὕρισκετο μεθ' ὅλης τῆς στολῆς. Καὶ οἱ μὲν ναῦται ἀπεπλεον εἰς Κόρινθον, τὸν δὲ

1. Ὁ (καὶ ἡ) Τάρας ἦτο ἐπίσημος καὶ ἀκμαία τὸ πάλαι πόλις ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ, ἀποικία Λακεδαιμονίων, (ἰδρυθεῖσα τῷ 707 π. Χ.)

Ἀρίονα λεγουσιν ὅτι δελφίν τις ἔλαβεν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του καὶ ἔφερεν ἔξω εἰς τὸ Ταίναρον ἄκρωτήριον.

Ἀποβάς δ' ὁ Ἀρίων εἰς τὴν ξηρὰν μετέβη πεζὸς εἰς Κόρινθον μεθ' ὅλης τῆς στολῆς, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν βασιλέα διηγήθη πᾶν τὸ γεγονός. Ὁ δὲ Περίανδρος, ἔνεκεν ἀπιστίας, τὸν Ἀρίονα μὲν περιώρισε νὰ μὴ ἔχῃ καμμίαν συγκοινωνίαν, ἐπιμελῶς δὲ ἐφύλαττε τὴν ἐπάνοδον τῶν ναυτῶν. Ὡς δὲ ἦλθον οὗτοι, κληθέντες ἡρωτῶντο ἂν ἤξευρόν τι περὶ Ἀρίονος. Ἐνῶ δ' ἔλεγον ἐκεῖνοι, ὅτι ἦτο σῶος καὶ ὑγιής ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ὅτι ἀφῆκαν αὐτὸν εὐτυχοῦντα ἐν Τάραντι, αἰφνης ἐφάνη εἰς αὐτοὺς ὁ Ἀρίων, ὅπως εἶχεν, ὅτε ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ πλοίου εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ οὗτοι ἐκπλαγέντες δὲν ἠδύναντο πλέον ἐξελεγχόμενοι νὰ ἀρνηθῶσι τὸ ἐγκλημά των. Ταῦτα μὲν λοιπὸν ἔλεγον περὶ Ἀρίονος τοῦ Μηθυμναίου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἄγαλμα χαλκοῦν, ὄχι μέγα, ἐπὶ τοῦ ἄκρωτηρίου Ταϊνάρου, παριστῶν ἄνθρωπον ἐπὶ δελφίνος.

Ο ΑΡΙΩΝ

Β. Ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ ταῖς παρακειμέναις νήσοις Ἕλληνες.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδός, ὅστις ἐπολέμησε κατὰ τῶν Μιλησίων, ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ πενήντα. Τὸν Ἀλυάττην διεδέχθη ὁ υἱὸς του Κροῖσος, ὦν τὴν ἡλικίαν τριάκοντα πέντε ἐτῶν. Οὗτος πρῶτους ἐκ τῶν Ἑλλήνων προσέβαλε τοὺς Ἐφεσίους. Μετὰ δὲ τοὺς Ἐφεσίους προσέβαλε καὶ ὑπέταξε κατὰ σειράν τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην τὰς πόλεις τῶν

Ἰώνων καὶ Αἰολέων, διαφοροῦς αἰτίας ἐπινοῶν, κατ' ἄλλων μὲν μείζονας, κατ' ἄλλων δὲ μηδαμινάς.

Ἀφοῦ δὲ οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες ἐγείναν φόρου ὑποτελεῖς. ὁ Κροῖσος διανοεῖτο νὰ κατασκευάσῃ στόλον καὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν νησιωτῶν. Ἐνῷ δὲ ἦσαν ἔτοιμα ὅλα τὰ εἰς τὴν ναυπηγίαν ἀναγκαιοῦντα, οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Βίας ὁ Πριηνεύς, οἱ δὲ ὅτι Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος ἦλθεν εἰς τὰς Σάρδεις. Ἡρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Κροῖσος τί νεώτερα ἤξευρε περὶ Ἑλλάδος. «Ἦ βασιλεῦ, ἀπεκρίθη, οἱ νησιῶται ἀγοράζουσι πολυάριθμον ἵππικόν, διανοοῦμενοι νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ἐναντίον σου». Νομίσας δὲ ὁ Κροῖσος ὅτι ἐκεῖνος ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν· «Εἴθε οἱ θεοὶ νὰ φωτίσωσι τοὺς νησιώτας νὰ ἔλθωσι μὲ ἵππους ἐναντίον τῶν Λυδῶν!»

Ὁ δὲ ἀνταπῆντησεν· «Ἦ βασιλεῦ, προθύμως μοὶ φαίνεσαι ὅτι νυχῆθης νὰ πολεμήσῃς ἐν τῇ ξηρᾷ πρὸς ἵππεῖς νησιώτας, εὐλόγους ἐλπίδας ἔχων· οἱ δὲ νησιῶται, ἀφοῦ ἔμαθον, ὅτι σὺ κατασκευάζεις μετὰ σπουδῆς πλοῖα, ἵνα ἐκστρατεύσῃς κατ' αὐτῶν, τί ἄλλο νομίζεις ὅτι εὗχονται ἢ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Λυδῶν ἐν θαλάσῃ, διὰ νὰ σὲ ἐκδικηθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῇ ἡπεύρω κατοικούντων Ἑλλήνων, τοὺς ὁποίους σὺ ἔχεις ὑποδουλώσῃ;»

Λίαν εὐχαριστήθη ὁ Κροῖσος ἐκ τοῦ ἐπιλόγου τούτου καὶ ἔπαυσε τὴν ναυπηγίαν, πεισθεὶς εἰς τὸν ὀμιλοῦντα, διότι ἐνόμιζεν ὅτι ὠμίλει πολὺ φρονίμως. Καὶ τοιοῦτο-τρόπως ἐκτοτε συνῆψε φιλίαν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὰς νήσους Ἴωνας.

6. Ὁ Κροῖσος καὶ ὁ Σόλων.

Μετά τινα δὲ χρόνον ὁ Κροῖσος εἶχεν ὑποτάξῃ πάντας τοὺς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλως ποταμοῦ κατοικοῦντας λαούς.

Τότε ἤρχοντο εἰς τὰς Σάρδεις, αἱ ὁποῖαι ἤκμαζον ἐπὶ πλούτῳ, πολλοὶ ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφοί, (οἱ ὁποῖοι κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἔζων), διὰ διαφόρους ὑποθέσεις των· μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἦλθε καὶ ὁ Σόλων, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅστις ποιήσας νόμους εἰς τοὺς Ἀθηναίους¹ κατ' αἵτησίν των ἀπεδήμησεν ἔπειτα δέκα ἔτη, ἵνα ἰδῇ καὶ μάθῃ περισσότερα καὶ ἵνα μὴ ἀναγκαθῇ νὰ καταργήσῃ τινὰ ἐκ τῶν νόμων, τοὺς ὁποίους ἔκαμε. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι οἰκοθεν δὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο, ἐπειδὴ ὑπεχρεώθησαν διὰ μεγάλων ὀρκων νὰ κυβερνηθῶσιν ἐπὶ δέκα ἔτη/μὲ τοὺς νόμους, τοὺς ὁποῖου ἤθελε θέσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ Σόλων.

Ἐνεκα λοιπὸν τούτων καὶ χάριν περιηγήσεως, ἀποδημήσας ὁ Σόλων ἦλθεν εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς τὸν βασιλεῖα αὐτῆς Ἄμμασιν καὶ τέλος εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κροῖσον. Ἐλθὼν δὲ ἐφιλοξενεῖτο ἐν τοῖς ἀνακτόροις ὑπὸ τοῦ Κροῖσου. Μετὰ ταῦτα δέ, τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν, τῇ διαταγῇ τοῦ Κροῖσου, ὑπνρέται περιῆγον τὸν Σόλωνα εἰς τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυσον τὰ πάντα, ὄντα μεγάλα τε καὶ πολυτελῆ. Ἀφοῦ δὲ παρητήρησεν οὗτος ταῦτα, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος τάδε:

«Ἐνέε Ἀθηναῖε, ἐπειδὴ μεγάλη φήμη ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς καὶ περὶ τῆς σοφίας σου καὶ περὶ τῆς περιηγήσεώς σου, ὅτι ἐκ φιλομαθείας περιῆλθες καὶ εἶδες πολλὰ μέρη τῆς γῆς, μοὶ ἐπῆλθεν ἐπιθυμία νὰ σ' ἐρωτήσω, ἐὰν μέχρι τοῦδε εἶδῃς τινὰ εὐδαιμονέστατον πάντων.» Ὁ μὲν Κροῖσος ἐλπίζων ὅτι εἶναι ὁ εὐδαιμονέστατος τῶν ἀνθρώπων ἠρώτα ταῦτα, ὁ δὲ Σόλων, χωρὶς οὐδόλως νὰ κολακεύσῃ αὐτόν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν μεταχειρισθείς, λέγει: «Ὡ βασιλεῦ, Τέλλον τὸν Ἀθηναῖον.»

Ἐκπλαγείς δὲ ὁ Κροῖσος διὰ τὸ λεχθὲν ἠρώτησε μετ' ἀνυπομονησίας: «Διὰ τί νομίζεις, ὅτι ὁ Τέλλος εἶναι ὁ εὐδαιμονέ-

στατος;» Ὁ δὲ Σόλων εἶπε: «Πρῶτον μὲν διότι ὁ Τέλλος τῆς ἀπώλειας εὐτυχούσης, εἶχε παῖδας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ εἶδι «ν' ἀποκτήσωσιν ἅπαντες οὗτοι τέκνα καὶ νὰ ζήσωσι πάντα· «δεύτερον δέ, διότι καὶ ἱκανὴν διὰ τὸν τόπον μας περιουσίαν «εἶχε καὶ ἡ τελευταῖα τοῦ βίου του ὑπῆρξε λαμπροτάτη. Διότι, «ὅτε ἐπολέμησαν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς ἀστυγεῖτονάς των Με- «γαρεῖς ἐν Ἐλευσίνι, βοηθήσας τοὺς οἰκείους καὶ τρέψας εἰς «φυγὴν τοὺς πολεμίους, ἀπέθανεν ἐνδοξότατα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι «ἔθελον αὐτὸν δημοσίᾳ δαπάνῃ ἐκεῖ ὅπου ἔπεσε καὶ τὸν ἐτί- «μησαν μεγάλως.»

7. Δευτέραι ἐρώτησις τοῦ Κροίσου πρὸς τὸν Σόλωνα.

Ἀποῦ δὲ ὁ Σόλων διηγήθη τὰ κατὰ τὸν Τέλλον, ἠρώτη- «σεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος τίνα ἐγνώριζε δεύτερον μετ' ἐκείνον, ἐλ- «πίζων ὅτι ἀφεύκτως θὰ τύχῃ τοῦλάχιστον τῶν δευτερείων. Ὁ «δὲ Σόλων εἶπε: «Τὸν Κλέσβιν καὶ τὸν Βίτωνα. Οὗτοι ἦσαν κατὰ «τὸ γένος Ἀργεῖοι καὶ εἶχον περιουσίαν ἀρκετὴν, ἀκόμη δὲ καὶ «ἀρώμην σώματος τοιαύτην, ὥστε ἀμρότεροι ἦσαν ἐξ ἔσου νι- «κηταὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας, καὶ μάλιστα διηγοῦνται περὶ αὐτῶν «τὰ ἐξῆς· Μίαν ἡμέραν, ὅτε οἱ Ἀργεῖοι ἐτέλουν ἐορτὴν εἰς τὴν «Ἑραν, ἦτο ἀνάγκη ἐξάπαντος νὰ κομισθῇ εἰς τὸν ναὸν ἡ μή- «τηρ αὐτῶν ἐφ' ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ ζεύγους βοῶν· ἀλλ' οἱ «αἰετοὶ δὲν ἤρχοντο ἐγκαίρως ἐκ τοῦ ἀγροῦ· μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ «ἀπεριμένωσι περισσότερον οἱ νεανῖαι, ἐξευξαν ἑαυτοὺς καὶ ἔσυ- «αρον τὴν ἄμαξαν ἐπὶ τῆς ὁποίας ὤχεϊτο ἡ μήτηρ αὐτῶν. Δια- «κομίσαντες δὲ αὐτὴν τεσσαράκοντα καὶ πέντε σταδίους¹ ἔφθα- «σαν εἰς τὸν ναόν.»

1. Ἐκαστος στάδιος (ἢ στάδιον) ἔχει μῆκος 185 μέτρων σχεδόν. Ὡστε ὁ 45 στάδιοι εἶναι μῆκος 8324 σχεδόν μέτρων, ἦτοι ἀπόστασις μιᾶς ὥρας καὶ τριῶν τετάρτων αὐτῆς περίπου διὰ πεζὸν ὁδοιπόρον.

Ἄφοῦ δὲ οἱ νεανῖαι ἐποίησαν ταῦτα, οἱ μὲν Ἀργεῖοι περικυκλώσαντες αὐτοὺς ἐμακάριζον τὴν ῥώμην των, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, διότι εἶχε τοιαῦτα τέκνα. Ἡ δὲ ἀμήτηρ, οὕσα περιχαρὴς διὰ τὴν προῖξιν καὶ τὴν φήμην, ἐστάθη ἀένωπιον τοῦ ἀγάλματος καὶ ἠύχετο νὰ δώσῃ ἡ θεὰ εἰς τὰ αἰαυτῆς τέκνα Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, τὰ ὅποια ἐτίμησαν αὐτὴν ἀμεγάλως, ὅ,τι εἶναι ἄριστον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Μετὰ ταύτην αὐτὴ τὴν εὐχὴν, ἀφοῦ ἐθυσίασαν καὶ ἔφαγον καλῶς, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ οἱ νεανῖαι δὲν ἐξύπνησαν πλέον, ἀλλὰ τοῦτο ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι ἀκατεσκεύασαν ἀγάλματα αὐτῶν καὶ ἀνέθεσαν ταῦτα εἰς Δελφοὺς πρὸς ἔνδειξιν, ὅτι ὑπῆρξαν ἄνδρες ἄριστοι.»

8. Τὸ τέλος τῆς συνδιαλέξεως τοῦ Σόλωνος καὶ Κροΐσου.

Ὁ Σόλων λοιπὸν τῆς εὐδαιμονίας τὰ δευτερεῖα ἀπένεμεν εἰς τούτους, ὁ δὲ Κροῖσος, χάσας τὴν ὑπομονήν, εἶπεν : «ὦ ἄξενε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρα εὐδαιμονία τόσον μηδαμινὴ ὑπὸ αἰσοῦ ἐκρίθη, ὥστε οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἐποίησας ἡμᾶς ἀξίους;»

Ὁ δὲ Σόλων εἶπεν· «ὦ Κροῖσε, μὲ ἐρωτᾷς περὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τὰ ὅποια εἶναι ἄστατα. Ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀνθρώπου οὐδεμία ἡμέρα φέρει τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον ἔφερον ἡ προηγουμένη. Σὺ δὲ βλέπω ὅτι καὶ πολὺ πλούσιος εἶσαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο ὁμῶς, τὸ ὅποιον ἀμὲρ ἠρώτησας, ἐγὼ δὲν σε λέγω ἀκρίβη, πρὶν ἢ μάθω, ὅτι ἐτεῖς ἀλεύτησας τὸν βίον καλῶς. Διότι ὁ μεγάλως πλούσιος δὲν εἶναι εὐδαιμονέστερος τοῦ ἔχοντος τὸν ἐπαύσιον ἄρτον, ἐὰν δὲν εὖ αὐτῇ αὐτῇ, ἔχων πάντα καλὰ, νὰ τελευτήσῃ τὸν βίον καλῶς.

«Διότι πολλοὶ ἄνθρωποι βαθύπλουτοι δὲν εἶναι εὐτυχεῖς, πολλοὶ δὲ μετρίαν ἔχοντες περιουσίαν εἶναι εὐτυχεῖς. | Καὶ ὁ μὲν βαθύπλουτος δύναται διὰ τοῦ πλούτου αὐτοῦ νὰ πληρώσῃ πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ νὰ ὑποφέρῃ μεγάλην τινὰ ζημίαν, ἐὰν αὐτῷ συμβῇ· ὁ δὲ εὐτυχὴς εἶναι ἄνσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὐπαις καὶ εὐειδὴς¹. ἐὰν δὲ πρὸς τούτοις τελευτήσῃ καλῶς τὸν βίον, οὗτος εἶναι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον σὺ ζητεῖς, ὁ ἄξιός νὰ κληθῇ εὐδαίμων· πρὶν ἢ δὲ τελευτήσῃ, δεόν νὰ μὴ καλῶμεν ἀκόμῃ αὐτὸν εὐδαίμονα, ἀλλ' εὐτυχῇ. | Λοιπὸν πρέπει νὰ βλέπωμεν ὁποῖον θὰ εἶναι τὸ τέλος ἐκάστου πράγματος· διότι εἰς πολλοὺς ἡ τύχη, ὑποδείξασα πρῶτον εὐδαιμονίαν, ἀνέτρεψεν ἔπειτα αὐτούτους καθ' ὁλοκληρίαν.» Ταῦτα λέγων ὁ Σόλων εἰς τὸν Κροῖσον οὐδαμῶς εὐχαρίστει αὐτόν, ἀλλ' ἀπεπέμφθη ὑπ' αὐτοῦ νομισθεὶς λίαν ἀμαθής, ἐπειδὴ ἀφίνων τὰ παρόντα ἀγαθὰ συνεβούλευε νὰ βλέπωμεν τὸ τέλος παντὸς πράγματος.

9. Ἀρχὴ κακῶν εἰς τὸν Κροῖσον.

Μετὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Σόλωνος, μεγάλη ὀργὴ ἐκ θεοῦ κατέλαβε τὸν Κροῖσον. Ἐν ᾧ δηλ. ἐκοιμᾶτο εἶδεν ὄνειρον, τὸ ὁποῖον ἐφάνερον εἰς αὐτόν τὴν ἀλήθειαν τῶν μελλόντων νὰ συμβῶσι κακῶν εἰς τὸν παῖδά του. Εἶχε δὲ ὁ Κροῖσος δύο παῖδας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς ἦτο κωφός, ὁ δὲ ἕτερος κατὰ τὰ πάντα πολὺ πρῶτος τῶν ὁμηλικῶν του, ὠνομάζετο δ' οὗτος Ἄτυς. Τοῦτον λοιπὸν τὸν Ἄτυν φανερώνει εἰς τὸν Κροῖσον τὸ ὄνειρον, ὅτι θ' ἀπολέσῃ κτυπηθέντα δι' αἰχμῆς σιδηρᾶς. Ὁ δὲ Κροῖσος, ἀφοῦ ἐξηγέρθη καὶ ἐσκέφθη καθ' ἑαυτόν, καταφοβηθεὶς τὸ ὄνειρον, νυμφεύει μὲν τὸν υἱόν του, ἐμποδίζει δὲ αὐτόν νὰ ἐξα-

1. Ταῦτα πάντα συντελοῦσιν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν.

κολουθῇ τοὺς πολέμους, ἀφαιρέτας ἅμα τὰ πολεμικὰ ὄπλα ἐκ τῶν ἀνδρῶνων, μήπως κανὲν κρεμάμενον ἐμπέσῃ εἰς τὸν παῖδα.

Ἐνῷ δὲ κατεγίνετο εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ἔρχεται εἰς τὰς Σάρδεις ἀνὴρ κατεχόμενος ὑπὸ συμφορᾶς, Φρύξ¹ τὸ γένος καὶ ἐκ τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καταγόμενος. Οὗτος ὠνομάζετο Ἀδραστος, ὅστις, ἐπειδὴ εἶχε φονεύσῃ ἀκουσίως τὸν ἀδελφόν του, εἶχεν ἐκδιωχθῆ ὑπὸ τοῦ πατρός του. Ὁ Κροῖσος, μαθὼν παρ' αὐτοῦ ὅλα ταῦτα, τῷ εἶπεν· «ἐπειδὴ τυγχάνεις υἱὸς ἀνδρῶν φίλων καὶ ἡλθες εἰς φίλους, μένε εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅπου οὐδενὸς πράγματος θὰ στερηθῇς· ὑπομένων δὲ τὴν συμφορὰν σου ταύτην ὅσον δύνασαι ἐλαφρότατα, θὰ ὠφεληθῇς ἀπολύ.» Καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἀδραστος ἔμενεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κροῖσου.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἀπεισταλμένοι τῶν Μυσῶν, τῶν κατοικούντων τὴν Μυσίαν χώραν, ἡ ὁποία ἐξετείνεται πρὸς βορρᾶν τῆς Λυδίας, ἐλθόντες πρὸς τὸν Κροῖσον ἔλεγον τὰ ἐξῆς· «ὦ βασιλεῦ, ἀνεφάνη ἐν τῇ χώρᾳ μας μέγιστος ἀγριόχοιρος, ὅστις καταστρέφει τοὺς ἀγροὺς ἡμῶν. Τοῦτον προθυμούμεθα ἂν φονεύσωμεν, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα. Τώρα λοιπὸν παρακαλοῦμέν σε νὰ πέμψῃς μεθ' ἡμῶν τὸν παῖδά σου καὶ ἐκλεκτοὺς ἀνεκνίας καὶ κύνας, ὅπως ἐκδιώξωμεν αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας».

Οἱ μὲν λοιπὸν Μυσοὶ ταῦτα παρεκάλουν· Ὁ δὲ Κροῖσος ἐνθυμούμενος τὸ ὄνειρον ἔλεγεν εἰς αὐτούς, αἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπέμψω μεθ' ὑμῶν τὸν υἱόν μου, ἐπειδὴ εἶναι νεόγαμος, θὰ πέμψω ὅμως ἐκλεκτοὺς νεανίας καὶ ὅλην τὴν κυνηγετικὴν ἀκολουθίαν καὶ θὰ παραγγείλω εἰς αὐτοὺς νὰ προσπαθῇσιν παντὶ ἀσθένει νὰ ἐκδιώξωσι μεθ' ὑμῶν τὸ θηρίον ἐκ τῆς χώρας». Ταῦτα εἶπεν ὁ Κροῖσος.

Τότε εἰσέρχεται ὁ παῖς τοῦ Κροῖσου, ὅστις εἶχεν ἀκούσῃ τι

1. Φρύξ λέγεται ὁ κάτοικος τῆς (ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ) Φρυγίας.

ἐζήτουν οἱ Μυσοί, καὶ λέγει· «ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα καὶ ἀγενναϊότατα πρότερον ἔργα ἡμῶν ἦσαν νὰ φοιτῶμεν εἰς πολέμους καὶ εἰς κυνήγια καὶ νὰ εὐδοκιμῶμεν. Τώρα ἕμους ἄνευ αἰτίας με ἀπέκλεισας ἀμφοτέρων τούτων. Εἰς τὸ ἐξῆς με τί ἀπρόσωπον νὰ ἐξέρχωμαι εἰς τὴν κοινωνίαν; ὁποῖος τις θὰ φανῶ αἰς τοὺς πολίτας ὅτι εἶμαι; ὁποῖος δέ τις εἰς τὴν νεόγαμον ἀγυναϊκά μου; με ποῖον ἄνδρα δ' ἐκείνη θὰ νομίσῃ ὅτι ὑπανδρεύθη; Λοιπὸν σὺ ἢ ἄφες ἐμὲ νὰ ὑπάρχω εἰς τὸ κυνήγιον ἢ ἀνάπεισόν με διὰ λόγου, ὅτι εἶναι καλλίτερον εἰς ἐμὲ οὕτω νὰ ἀκάμω.»

Ὁ δὲ Κροῖσος διηγήθη τὸ ὄνειρον, τὸ ὁποῖον προεῖπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀπολέσῃ τὸν υἱόν του κτυπηθέντα δι' αἰχμῆς σιδηρᾶς. Ὁ δὲ Ἄτυς ἀπήντησεν· «Ἐχεις δίκαιον, ὦ πάτερ, νὰ με φυλάττης· ἀλλ' ὁ ἀγριόχοιρος ποῦ ἔχει χεῖρας, ποῦ δ' αἰχμὴν σιδηρᾶν; Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ μάχη μας δὲν ἀγίνεται πρὸς ἄνδρας, ἄφες με». Καὶ τότε ὁ Κροῖσος ἀναπεισθεὶς ἱππιδρέπει εἰς τὸν υἱόν του νὰ μεταβῇ εἰς τὸ κυνήγιον, παρακαλεῖ δὲ τὸν Ἀδραστον νὰ συνοδεύσῃ αὐτόν· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένεν.

Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν καὶ φθάσαντες εἰς τὸ ὄρος τῆς Μυσίας Ὀλυμπον ἐζήτουν τὸ θηρίον. Ἀφοῦ δ' εὗρον αὐτό, τὸ περιεκύκλωσαν καὶ τὸ ἡκόντιζον. Τότε ὁ Ἀδραστος ἀκοντίζων τὸν ἀγριόχοιρον, δὲν ἐπιτυγχάνει μὲν τοῦτον, ἀλλ' ἐπιτυγχάνει τὸν παῖδα τοῦ Κροῖσου καὶ φονεύει αὐτόν. Σπείσας ἤε τις εἰς τὰς Σάρδεις ἀνήγγειλε τοῦτο εἰς τὸν Κροῖσον, ὅστις ἀκούσας ἔμενεν ἀπαρηγόρητος. Ἦλθον δὲ μετὰ τοῦτο καὶ οἱ Λυδοί, οἱ φέροντες τὸν νεκρόν, ὅπισθεν δὲ τοῦ νεκροῦ ἠκολούθει ὁ φονεὺς. Στάς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ ἔτεινε πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὰς χεῖρας καὶ παρέδιδεν ἑαυτὸν εἰς τὸν Κροῖσον παρακαλῶν νὰ τὸν σφάζῃ ἐπάνω εἰς τὸν νεκρόν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἄξιος νὰ ζῇ πλέον.

Ὁ δὲ Κροῖσος, ἂν καὶ εὕρισκετο ἐν τῷ αὐτῷ συμφορῇ, ἀκού-

σας ταῦτα, εὐσπλαγχνίσθη τὸν Ἀδραστον καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν : « Ἐχω, ὦ ξένα, παρὰ σοῦ πᾶσαν τὴν ἱκανοποίησιν, ἀφοῦ ἐὸ ἴδιος καταδικάζης σεαυτὸν εἰς θάνατον. Δεν μοι εἶσαι σὺ ὁ καίτιος τῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ βεβαίως θεός τις, ὅστις πρὸ πολλοῦ μοι ἐφάνέρωσε τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶσιν ».

Ὁ Κροῖσος λοιπὸν ἔθαψε, καθὼς ἔπρεπε, τὸν υἱὸν του, ὁ δὲ Ἀδραστος, ὁ φονεύσας τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν υἱὸν τοῦ περιποιηθέντος αὐτόν, συναισθανόμενος ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ δυστυχέστατος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὅσους αὐτὸς ἐγνῆριζε, σφάζει ἑαυτὸν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἄττος.

ΙΟ. Ὁ Κροῖσος καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον.

Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Κροῖσος ἦτο βεβυθισμένος εἰς πένθος μέγα διὰ τὴν στέρησιν τοῦ υἱοῦ του. Μετὰ δὲ ταῦτα ἡ αὔξησις τοῦ Περσικοῦ κράτους ὑπὸ τὸν Κῦρον, υἱὸν τοῦ Καμβύσου, ἔκαμνε μὲν τὸν Κροῖσον νὰ παύσῃ πενηθῶν, ἐνέβαλε δὲ αὐτόν εἰς φροντίδα, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν αὐξανομένην δύναμιν τῶν Περσῶν, πρὶν ἢ οὗτοι γείνωσι μεγάλοι. Μετὰ τὴν σκέψιν λοιπὸν ταύτην ἀμέσως ἐπεμψεν ἀπεσταλμένους Λυδοὺς εἰς διὰ-φορα μαντεῖα, θέλων νὰ δοκιμάσῃ πρῶτον ἂν λέγωσιν ἀλήθειαν καὶ δευτέρον νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὰ ἂν κρέπη νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐκστρατεῖαν κατὰ τῶν Περσῶν.

Παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς Λυδοὺς νὰ ἐρωτήσωσι τὰ μαντεῖα τὴν ἑκατοστήν ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐκ τῶν Σάρδεων, τί θὰ ἐποίει κατ' ἐκείνην ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν Κροῖσος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλυάττου. Ὅ,τι δ' ἂν ἀποκριθῇ ἕκαστον τῶν χρηστηρίων νὰ συγγράψωσι καὶ ν' ἀναφέρωσι πρὸς αὐτόν. Καὶ ὅ,τι μὲν ἀπεκριθῆσαν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ὑπ' οὐδενὸς ἀναφέρεται· εἰς δὲ τοὺς Δελφοὺς, ὡς εἰσῆλθον οἱ Λυδοὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ ἡρώτων

ἔκτείνω, περὶ τοῦ ὁποίου εἶχον ἐντολήν, ἡ Πυθία εἶπεν· αἰσθάνομαι τὴν ὁσμήν τῆς σκληροδέρμου χελώνης, ἡ ὅποια βράζει ἐντὸς χαλκοῦ λέβητος μετὰ κρεάτων ἀρρείων, κάτωθεν μὲν ἔχουσα ἐστρωμένον χαλκόν, ἀνωθεν δὲ κεκαλυμμένη μὴ «χαλκόν.» Διότι ὁ Κροῖσος κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐπινοήσας πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο δύσκολον νὰ βάλῃ τις εἰς τὸν νοῦν του, κατέκοψε χελώνην καὶ ἀρνίον ὁμοῦ καὶ ἔβραζεν αὐτὸς ἐντὸς λέβητος χαλκοῦ, χαλκοῦν σκέπασμα ἐπιθέσας.

Ἐπιστρέψαντες οἱ Λυδοὶ εἰς τὰς Σάρδεις ἔφερον τοὺς χρησμοὺς εἰς τὸν Κροῖσον. Οὗτος δέ, εἰς μὲν τοὺς τῶν ἄλλων μαντείων οὐδεμίαν ἔδωκε προσοχήν, ὡς δὲ ἤκουσε τὸν ἐκ Δελφῶν χρησμόν, ἀμέσως προσηυχήθη καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι μόνον μαντεῖον εἶναι τὸ ἐν Δελφοῖς, διότι ἐμάντευσεν ἀληθῶς, ὅ,τι αὐτὸς ἐποίει.

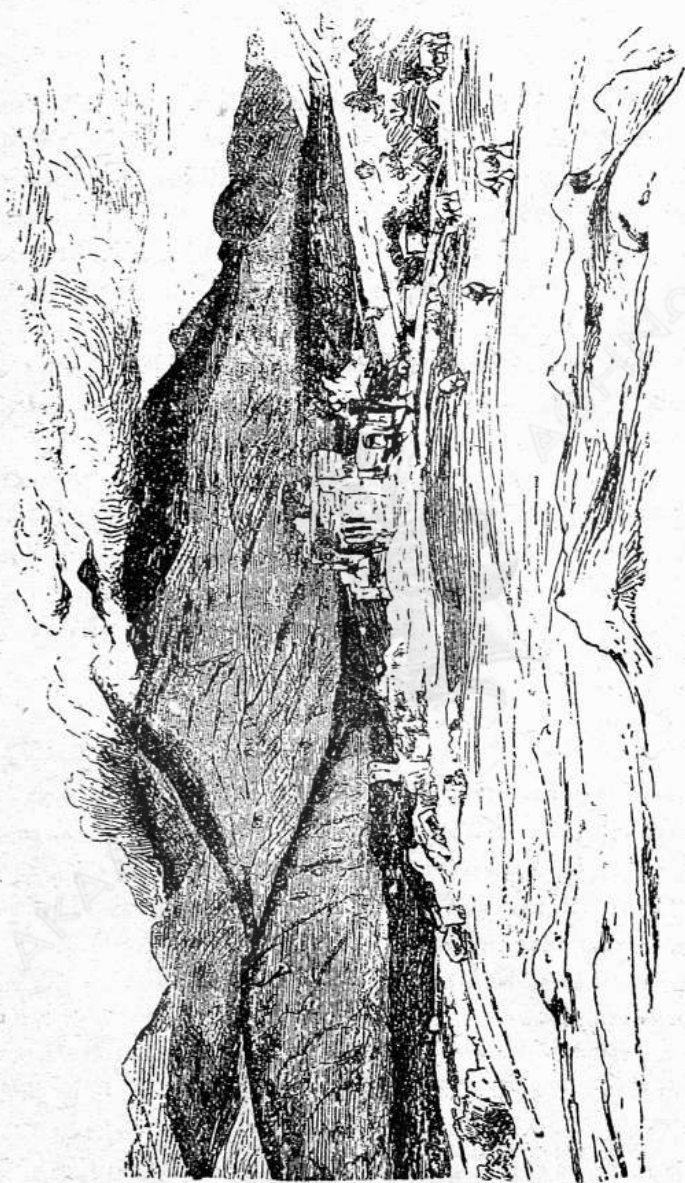
Μετὰ δὲ ταῦτα προσεπάθει νὰ προσελκύσῃ τὴν εὐμένειαν τοῦ ἐν Δελφοῖς θεοῦ διὰ μεγάλων θυσιῶν· προσέφερε δὲ εἰς τὸν θεὸν πλουσιώτατα δῶρα χρυσοῦ καὶ ἄλλα ἀργυροῦ, καὶ οἱ Λυδοὶ πάντες ἐθυσίασαν ὅ,τι ἕκαστος εἶχεν.

Εἰς τοὺς μέλλοντας δ' ἐκ τῶν Λυδῶν νὰ φέρωσι τὰ δῶρα ταῦτα εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ἔδωκε τὴν ἐντολήν ὁ Κροῖσος νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν δύναται νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν καὶ ἂν πρέπη νὰ προσλάβῃ ἄλλους συμμάχους.

Ὡς δ' ἐφθασαν οἱ Λυδοὶ εἰς τὸ μαντεῖον καὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἡρώτων λέγοντες· «Κροῖσος ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν καὶ ἄλλων ἐθνῶν, νομίσας ὅτι τοῦτο τὸ μαντεῖον εἶναι τὸ μόνον ἐν ἀνθρώποις, σὰς προσφέρει δῶρα ἄξια τῆς μαντείας σου, καὶ τώρα σὰς ἐρωτᾷ ἂν πρέπη νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον αὐτῶν Περσῶν καὶ ἂν πρέπη νὰ προσλάβῃ ἄλλους συμμάχους».

Οἱ μὲν ἀπεσταλμένοι ταῦτα ἡρώτων, τὸ δὲ μαντεῖον ἀπεκρίθη ὅτι ἐὰν ἐκστρατεύσῃ ὁ Κροῖσος κατὰ τῶν Περσῶν θὰ καταλάβῃ μεγάλην ἀρχήν· συνεβούλευε δ' αὐτὸν νὰ εὕρῃ καὶ

ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

τὰ προσλάβῃ συμμάχους τοὺς δυνατωτάτους ἐκ τῶν Ἑλλήνων.

Ἀφοῦ δ' ἔμαθεν ὁ Κροῖσος τὴν ἀπόκρισιν τοῦ μαντείου ὑπερήχρη διὰ ταύτην. Ἐλπίσας δ' ὅτι ἀναμφιβόλως θὰ καταλύσῃ τὸ βασίλειον τοῦ Κύρου, πέμπει πολυτίμη δῶρα εἰς πάντας τοὺς Δελφούς. καί, τρίτην ἤδη φοράν, ἐρωτᾷ τὸ χρηστήριον, ἂν ἡ βασιλεία του θὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον. Ἡ δὲ Πυθία χρησμοφθεῖ τὰ ἑξῆς.

«Ὅταν γένηται εἰς τοὺς Μήδους βασιλεὺς ἡμίονος, τότε, ὃ
«Λυδὲ τρυφηλὲ, φεῦγε εἰς τὸν χαλκικόδῃ Ἑρμόν¹ καὶ μὴ
«μένε, μὴδ' ἐντρέπου τὰ φανῆς δειλός».

Κομισθέντος τοῦ χρησμοῦ τούτου, ὁ Κροῖσος ἐχάρη πολὺ περισσότερον διὰ τοῦτον ἢ διὰ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ ἤλπιζεν ὅτι οὐδέποτε θὰ βασιλεύσῃ τῶν Μήδων ἡμίονος ἀντὶ ἀνδρός, ἐπομένως οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ἀπόγονοί του θὰ χάσωσι ποτε τὴν ἐσχάτην.

11. Οἱ Ἀθηναῖοι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος ἐφρόντιζεν ἐξετάζων τίνες ἦσαν οἱ δυνατώτατοι τῶν Ἑλλήνων, ἵνα προσλάβῃ τούτους συμμάχους. Ἐξετάζων δ' εὗρισκεν ὅτι ὑπερεῖχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένους, οἱ δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. Διότι ταῦτα ἦσαν τὰ προέχοντα, ὄντα τὸ πάλαι τὸ μὲν τῶν Ἀθηναίων, ἔθνος Πελασγικόν, τὸ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων. ἔθνος Ἑλληνικόν. †

Ἐκ τούτων λοιπὸν τῶν ἐθνῶν, τὸ μὲν Ἀττικὸν ἐπληροφρομεῖτο ὁ Κροῖσος ὅτι εὕρισκετο εἰς ἐσωτερικὰς ταραχάς, ἕνεκα

1. Ὁ Ἑρμὸς εἶναι ποταμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅστις πηγάζων ἐκστ. ὅπρ. τοῦ Δινδύμου ὄρους ῥέει διὰ τῆς Λυδίας καὶ Αἰολίδος καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης. Σήμερον δ' Ἑρμὸς λέγεται Λαοσάβη.

τοῦ Πεισιστράτου, ὅστις κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐτυράννευε τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἔλαβε τὴν τυραννίαν. Ἐν φέετα-
σίαζον πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἀθηναῖοι, ἔχοντες οἱ μὲν Πάραλοι¹
ἀρχηγὸν τὸν Μεγακλέα, οἱ δὲ ἐκ τοῦ Πεδίου² τὸν Λυκούργον,
ὁ Πεισίστρατος, συλλαβὼν κατὰ νοῦν τὸ σχέδιον νὰ γείνη τύ-
ραννος, ἐσχημάτισε τρίτον κόμμα. Συλλέξας δὲ ὁπαδοὺς τοῦ
κόμματός του καὶ κηρύξας ὅτι προστατεύει τοὺς Ὑπερακρίους³,
μηχανᾶται τὰ ἐξῆς: Τραυματίσας ἑαυτὸν καὶ τὰς ἡμιόνους,
ᾠδήγησεν εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἄρμα του λέγων ὅτι ἐξέφυγε τοὺς
ἐχθροὺς, οἵτινες ἠθέλησαν δῆθεν νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν πορευό-
μενον μὲ τὸ ἄρμα του εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ παρεκάλει τὸν ἄνθρωπον
νὰ χορηγήσῃ φρουρὰν τινα εἰς αὐτόν, δικαιούμενον εἰς τοῦτο,
ἐπειδὴ εὐδοκίμως ἐστρατήγησε πρότερον κατὰ τῶν Μεγαρέων.

Ὁ δὲ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν
ἐκ τῶν πολιτῶν τριακοσίους ἄνδρας, οἵτινες κρατοῦντες κορύ-
νας, ἤτοι ρόπαλα χονδρά, ἠκολούθουν αὐτόν. Συνεπαναστατή-
σαντες δ' οὗτοι ὁμοῦ μὲ τὸν Πεισίστρατον κητέλαβον τὴν ἀκρό-
πολιν. Ἐκτοτε ὁ Πεισίστρατος ἤρχε τῶν Ἀθηναίων, χωρὶς νὰ
μετακινήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν καθεστῶτων.

Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁμοφρονήσαντες οἱ τε φίλοι τοῦ Με-
γακλέους καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐκδιώκουσι τὸν Πεισίστρατον.
Οὕτω μὲν ὁ Πεισίστρατος καταλαβὼν τὸ πρῶτον τὰς Ἀθήνας
ἀπέβαλε τὴν τυραννίδα, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἀκόμη καλῶς
ἐρριζωμένην.

1. Πάραλοι = οἱ Παραθαλάσσιοι, οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν κα-
τοικοῦντες.

2. Οἱ ἐκ τοῦ Πεδίου = οἱ Πεδινοί, οἱ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Ἀτ-
τικῆς κατοικοῦντες.

3. Ὑπεράκριοι ἢ Διάκριοι ἐκαλοῦντο ἐν Ἀττικῇ οἱ Ὀ-
ρεινοί, δηλ. οἱ πτωχοὶ κάτοικοι τῶν λόφων καὶ ὀρεινῶν τόπων,
ἐντίθετοι ὄντες τῶν πλουσίων κατοίκων τῶν πεδιάδων καὶ παρ-
άκων, (οἵτινες ἐκάτεροι ἀπετέλουν ἴδιον πολιτικὸν κόμμα).

Οἱ δὲ ἐκδιώξαντες τὸν Πεισίστρατον ἐστασίασαν ἐκ νέου ἐναντίον ἀλλήλων. Πιεζόμενος δ' ἐκ τῆς στάσεως ὁ Μεγακλῆς διεπραγματεύετο πρὸς τὸν Πεισίστρατον ἂν ἐδέχετο νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν θυγατέρα του ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει νὰ βοηθήσῃ αὐτόν, ἵνα λάβῃ τὴν τυραννίδα. Δεχθέντος δὲ τοῦ Πεισιστράτου τὴν πρότασιν καὶ τοὺς ὄρους, μηχανῶνται διὰ τὴν κάθοδόν του πρᾶγμα, ὅπερ ἀποδεικνύει τοὺς Ἀθηναίους ἀνόητους. Ἐν τῇ Παιανίᾳ¹ δῆμῳ ἦτο γυνή τις, ὀνομαζομένη Φύη, πολὺ ὑψηλὴ κατὰ τὸ ἀνάστημα, ἅμα δ' καὶ εὐειδής. Ταύτην τὴν γυναῖκα ἐνδύσαντες μὲ πανοπλίαν καὶ εἰσβιβάσαντες εἰς ἄρμα καὶ ὑποδείξαντες ὅποιον σχῆμα ἔπρεπε νὰ λάβῃ, ἵνα φαίνεται μεγαλοπρεπεστάτη, ἤρχοντο εἰς τὴν πόλιν· προέπεμψαν δὲ κήρυκας, οἵτινες ἔλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἔλεγον τοιαῦτα. «ὦ Ἀθηναῖοι, ἀδέχθητε εὐνοϊκῶς τὸν Πεισίστρατον, τὸν ὅποιον αὐτὴ ἡ Ἀθηνᾶ, «τιμῆσασα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, κατὰγει εἰς τὴν ἑαυτῆς ἀκρόπολιν».

Οἱ μὲν λοιπὸν κήρυκες περιερχόμενοι ἔλεγον ταῦτα, ἀμέσως δὲ καὶ εἰς τοὺς δῆμους φήμη ἔφθασεν, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ κατὰγει τὸν Πεισίστρατον. Καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει πειθόμενοι, ὅτι ἡ Φύη ἦτο αὐτὴ ἡ θεὰ, προσηύχοντο εἰς τὴν γυναῖκα καὶ ἐδέχοντο τὸν Πεισίστρατον.

Λαβὼν δὲ πάλιν τὴν τυραννίδα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ὁ Πεισίστρατος νυμφεύεται τὴν θυγατέρα τοῦ Μεγακλέους κατὰ τὴν μετ' αὐτοῦ γενομένην συμφωνίαν. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Πεισίστρατος δὲν ἐφέρετο καλῶς πρὸς αὐτήν, παρεπονέθη εἰς τὴν μητέρα της καὶ ἡ μήτηρ εἶπε τὰ παράπονα εἰς τὸν Μεγακλέα· οὗτος δὲ ὀργισθεὶς, διότι εὔρεν εὐλογα τὰ παράπονα, συμφιλιούται μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν, ἵνα τιμωρήσῃ τὸν Πεισίστρατον.

1. Παιανία, Παιανιαία, Παιανία=δῆμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀττικῆς, εἰς τὴν ἀνατολὴν κατωφέρειαν τοῦ Ὑμηττοῦ. Ὁ δημότης ἐλέγετο Παιανιεύς.

Μαθὼν δ' ὁ Πεισίστρατος τὰ γινόμενα ἐναντίον τοῦ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὀλοτελῶς· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν Ἑρέτριαν¹ ἐσκέπτετο μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ περὶ τοῦ πρακτείου. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερίσχυσεν ἡ γνῶμη τοῦ Ἰππίου ν' ἀνακτῇσωσι πάλιν τὴν τυραννίδα, ἤρχιζον νὰ συναθροίζωσι χρηματικάς συνδρομάς ἐκ τῶν πόλεων, αἵτινες πρότερον εἶχον εὐεργετηθῇ παρ' αὐτῶν. Μετὰ χρόνον δέ τινα, ἵνα μὴ πολυλογῇ ὁ Ἡρόδοτος, ὡς λέγει, ἡτοίμασαν πάντα τὰ διὰ τὴν κάθοδον. Κατὰ τὸ ἐνδέκατον δ' ἔτος ἐκκινήσαντες ἐκ τῆς Ἑρετρίας ἐπανῆλθον ὀπίσω. Καὶ πρῶτον μὲν καταλαμβάνουσι τὸν Μαραθῶνα τῆς Ἀττικῆς. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἐκεῖ ἐστρατοπευδευμένοι, ἦλθον καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος ἐπαναστάται, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν δήμων προσέτρεχον, εἰς ὅσους ἡ τυραννὶς ἦτο προτιμότερα τῆς ἐλευθερίας· οἱ δὲ ἐκ τοῦ ἄστεος Ἀθηναῖοι, ἕως μὲν ὁ Πεισίστρατος συνήθροιζε χρήματα καὶ μετέπειτα ὡς κατέλαβε τὸν Μαραθῶνα, οὐδόλως ἐφρόντιζον· ἅμα δ' ἔμαθον ὅτι αὐτὸς ἐκ τοῦ Μαραθῶνος ἐπορεύετο ἐναντίον τοῦ ἄστεος, τότε ἐξεστράτευσαν κατ' αὐτοῦ καὶ συναντηθέντες μετ' αὐτοῦ καθ' ὁδόν, ἀντεστρατοπέδευσαν.

Τότε ὁ Πεισίστρατος, αἰφνης ὀρμήσας κατὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐν ᾧ ἄλλοι διεσκέδαζον καὶ ἄλλοι ἐκοιμῶντο, τρέπει αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ἐνᾧ δ' ἔφευγον οὗτοι, ὁ Πεισίστρατος διανοεῖται σκέψιν σοφωτάτην, ἵνα μὴ συναθροισθῶσι πλέον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μένωσι διεσκορπισμένοι. Ἀναβιδάσας τοὺς υἱοὺς τοῦ εἰς ἵππους ἵστελλεν αὐτοὺς ἐμπρός. Οὗτοι δὲ προφθάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον νὰ μὴ φοβῶνται, ἀλλὰ ν' ἀπέλθωσιν ἡσυχοὶ εἰς τὰ ἴδια. Οἱ Ἀθηναῖοι δ' ἐπέθοντο καὶ τοιουτοτρόπως ὁ Πεισίστρατος, τρίτην ἤδη φορὰν καταλαβὼν τὰς Ἀθήνας, ἐρρίζωσε τὴν τυ-

1. Ἡ Ἑρέτρια ἦτο ἐπίσημος πόλις τῆς νήσου Εὐβοίας ἐπὶ τῆς δυτικῆς αὐτῆς παραλίας, κατωτέρω τῆς Χαλκίδος, καλουμένη σήμερον Νέα Ψαρά.

σαννίδα δι' ἐπικύρων πολλῶν καὶ διὰ προσόδων χρημάτων. Καὶ ὁ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε τῶν Ἀθηναίων, ἐκ τῶν Ἀθηναίων δὲ πολλοὶ μὲν εἶχον φονευθῆ ἐν τῇ μάχῃ, πολλοὶ δὲ ἔφυγον ἐκ τῆς πατρίδος των μετὰ τοῦ Μεγακλέους.

12. Οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ μὲν λοιπὸν Ἀθηναῖοι εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἐμάνθανεν ὁ Κροῖσος ὅτι εὐρίσκοντο τότε· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι εἶχον ἁπαλλαγὴν ἀπὸ μεγάλων κακῶν καὶ ἤδη ἦσαν νικηταὶ ἐν τῷ κατὰ τῶν Τεγεατῶν πολέμῳ. Διότι ἐνῷ οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐτύχουν εἰς τοὺς ἄλλους πολέμους, μόνον πρὸς τοὺς Τεγεάτας πολεμοῦντες ἡττῶντο. Πρὸ ταύτης δὲ τῆς ἐποχῆς καὶ κακονομῶνται ἦσαν σχεδὸν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀκοινώνητοι πρὸς τοὺς ξένους. Ἦχθησαν δὲ εἰς εὐνομίαν ὡς ἐξῆς. Ὁ Λυκοῦργος, δόκιμος ἀνὴρ τῆς Σπάρτης, ὅτε ἐγένετο ἐπίτροπος τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Λεωδῶτου, ὅστις ἐκαλεῖτο καὶ Χαρίλαος, μετέβαλεν ὅλους τοὺς νόμους καὶ ἔλαβε τὸ προφυλακτικὸν μέτρον νὰ μὴ παραβαίνωσι τούτους. Μετὰ δὲ ταῦτα συνέστησε τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν πόλεμον, ἐνωμοτίας¹ καὶ τριακάδας² καὶ συσσίτια³, πρὸς δὲ τούτοις τοὺς ἐφόρους καὶ γερουσιαστάς⁴.

Τοιοιτοτρόπως λοιπὸν οἱ Σπαρτιαῖται εὐνομήθησαν. Εἰς δὲ τὸν Λυκοῦργον ἀποθανόντα ἔκτισαν ἱερόν, καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν μεγάλως. Ἐπειδὴ δὲ εἶχον εὐφορον χώραν καὶ ἱκανὸν πλῆθος ἀνδρῶν, ταχέως προώδευσαν καὶ εὐτύχησαν.

1. Ἐνωμοτία ἦτο ὠρισμένον ἄθροισμα πολεμιστῶν (25).

2. Αἱ τριακάδες ἦσαν τὸ σύνολον 30 ἀνδρῶν.

3. Τὰ συσσίτια ἦσαν κοινὰ τράπεζαι τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου συνέτρωνον πάντες.

4. Οἱ ἐφοροὶ καὶ οἱ γερουσιασταὶ ἦσαν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ.

Ἐν τούτοις δὲν εὐχαριστοῦντο τοῦ λοιποῦ νὰ ἡσυχάζωσιν, ἀλλὰ, ἔχοντες πεποιθήσιν ὅτι εἶναι κρείττονες τῶν Ἀρκάδων, ἡρώτων τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον διὰ τὴν κατάκτησιν πάσης τῆς χώρας τῶν Ἀρκάδων. Ἡ δὲ Ἰουθία ἐχρησιμοδότησε τὰ ἐξῆς.

«Τὴν Ἀρκαδίαν μὲ ζητεῖς; μέγα πρᾶγμα μὲ ζητεῖς» δὲν ἀθά σοι τὴν δώσω. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνδρες ἐν τῇ Ἀρκαδίᾳ, οἱ ὅποιοι θὰ σε ἐμποδίσωσιν Ἐγὼ ὅμως δὲν σὲ φοβῶ. «Θά σοι δώσω τὴν καλὴν Τεγέαν»¹.

Ὡς ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν χρησμὸν τοῦτον, περὶ μὲν τῶν ἄλλων Ἀρκάδων δὲν ἐφρόντιζον, ἐξεστράτευον δὲ ἐναντίον τῶν Τεγεατῶν. Ἐν τῇ μάχῃ ὅμως ἐνίκηθησαν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα πάντοτε ἐνικῶντο ὑπὸ τῶν Τεγεατῶν, ἡρώτησαν πάλιν τὴν Πυθίαν καὶ ἔλαβον χρησμὸν, τὸν ὅποιον μετὰ χρόνον τινὰ συνέπεσε κατὰ τύχην νὰ νοήσῃ Σπαρτιατῆς τις, ὅστις ἐξετέλεσε μόνος ὅ,τι ἐσκέφθη. Ἐκτοτε δὲ ὅσάκις ἤθελον πολεμήσῃ ἐναντίον ἀλλήλων, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐγίνοντο ἐν τῇ πολέμῳ πολλῶ ὑπέρτεροι τῶν Τεγεατῶν. Εἶχον δὲ ὑποτάξῃ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πελοποννήσου.

13. Ὁ Κροῖσος συμμαχεῖ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων.

Ταῦτα λοιπὸν πάντα μανθάνων ὁ Κροῖσος ἐπεμπεν εἰς Σπάρτην πρέσβεις, ἵνα φέρωσι δῶρα καὶ ἵνα ζητήσωσι συμμαχίαν, παραγγείλας τί ἔπρεπε νὰ λέγωσιν. Οὗτοι δ' ἐλθόντες ἔλεγον: «Ἐπεμψεν ἡμᾶς Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν καὶ ἄλλων αἰθινῶν, λέγων τάδε: «ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐχρη-

1. Ἡ Τεγέα ἦτο μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων τῆς Ἀρκαδίας, ἀπέχουσα τῆς Μαντινείας σχεδὸν 4 ὥρας (100 στάδια).

εμποδότησε νὰ προσλάβω φίλους Ἑλληνας, μανθάνω δ' ὅτι ἡμεῖς κατέχετε τὴν πρώτην θέσιν ἐν Ἑλλάδι, πρὸς σᾶς ἀπο-
ατείνομαι κατὰ τὸ χρηστήριον, θέλων νὰ γείνω φίλος καὶ σύμ-
μαχος ὑμῶν ἄνευ δόλου καὶ ἀπάτης».

Καὶ ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα δι' ἀγγέλων προέτεινεν· οἱ δὲ Λα-
κεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ εἶχον ἀκούσῃ καὶ αὐτοὶ τὸν δοθέντα εἰς τὸν
Κροῖσον χρησμόν, εὐχαριστήθησαν διὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Λυδῶν
καὶ ἔκαμαν ὅρκους περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας· εἶχε δὲ ὁ Κροῖ-
σος πρότερον κάμῃ εἰς αὐτοὺς καὶ τινὰς εὐεργεσίας, διότι πέμ-
ψαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς Σάρδεις ν' ἀγοράσῃ χρυσόν, ἵνα
κάμῃσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος ἔλαβον τοῦτον δωρεὰν
παρὰ τοῦ Κροῖσου, μὴ δεχθέντος τὰ χρήματα.

Ἐνεκα λοιπὸν τούτων οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ διότι ἐξ ὅλων
τῶν Ἑλλήνων ὁ Κροῖσος προτιμήσας αὐτοὺς ἐξέλεξε φίλους,
ιδέχθησαν τὴν συμμαχίαν καὶ ἦσαν ἑτοιμοὶ νὰ βοηθήσωσιν αὐ-
τόν, ὅταν ἤθελε τοῖς παραγγείλῃ.

14. Ἡ ἐν Πτερίᾳ μεταξὺ Κροῖσου καὶ Κύρου μάχη.

Ὁ δὲ Κροῖσος, μὴ νοήσας ὀρθῶς τὸν χρησμόν τοῦ μαντείου
τῶν Δελφῶν, ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Περσῶν.
Γόττε Λυδὸς τις ὀνομαζόμενος Σάνδανις, ἄνθρωπος συνετός, συν-
εβούλευσεν εἰς τὸν Κροῖσον τὰ ἐξῆς· «Ὁ βασιλεῦ, παρασκευά-
ζεσαι νὰ ἐκστρατεύσῃς ἐναντίον ἀνδρῶν τοιούτων, οἱ ὅποιοι
ἀένδυνται μὲ δέρματα, τρώγουσι δὲ ὄχι ὅσα θέλουσιν, ἀλλ'
αὐτὰ ἔχουσι, ἐπειδὴ ἔχουσι χώραν τραχεῖαν. Πρὸς τούτοις δὲ
ἐδὲν μεταχειρίζονται οἶνον, ἀλλ' ὑδροποτοῦσι, δὲν ἔχουσι δὲ
εὖσκα νὰ τρώωσιν, οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. Ἐὰν μὲν λοιπὸν
ἐνικήσῃς, τί θὰ λάβῃς παρ' αὐτῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι τίποτε;

«Ἐὰν ὁμως νικηθῇς, σκέφθητι πόσα ἀγαθὰ θ' ἀποβάλης. Διότι, ἀφοῦ ἅπαξ γευθῶσι τὰ ἡμέτερα ἀγαθὰ, θὰ προσκολληθῶσιν εἰς αὐτὰ καὶ δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀποδιώξωμεν αὐτούς. Ἐγὼ μὲν εὐχαριστῶ τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν βάλ्लουσιν εἰς τὸν νοῦν τῶν Περσῶν νὰ ἐκστρατεύσωσιν αὐτοὶ πρῶτοι «κατὰ τῶν Λυδῶν». Ταῦτα λέγων ὁ Σάνδανις δὲν ἔπειθε τὸν Κροῖσον. Οἱ Πέρσαι δέ, πρὶν ἢ ὑποτάξωσι τοὺς Λυδοὺς, δὲν ἔχον οὔτε ἄβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

Ὁ Κροῖσος λοιπὸν ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Περσῶν· ὡς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν Ἄλυν¹ ποταμὸν καὶ διέβη τοῦτον μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἔφθασεν εἰς τὴν καλουμένην Πτερίαν τῆς Καππαδοκίας². (ἡ δὲ Πτερία ἦτο τὸ ἰσχυρότατον μέρος τῆς χώρας ταύτης καὶ ἔκειτο πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐν Εὐξείνῳ Πόντῳ πόλεως Σινώπης). Ἐνταῦθα ἐστράτοπέδευεν καταστρέφων τὰ κτήματα τῶν Συρίων. Συρίους δ' ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες τοὺς Καππαδόκας. Καὶ ἐκυρίευσεν μὲν τὴν πόλιν τῶν Πτερίων καὶ ἐξηνδραπόδισε τοὺς πολίτας, ἐκυρίευσεν δὲ καὶ πάσας τὰς περὶ αὐτῆς πόλεις, τοὺς δὲ Συρίους ἀνεστάσῃ, χωρὶς εἰς οὐδὲν νὰ εἶναι αἵτιοι.

Ὁ δὲ Κύρος συναθροίσας τὰ στρατεύματά του προεχώρει εἰς συνάντησιν τοῦ Κροῖσου. Πρὶν δ' ἐκστρατεύσῃ ἔπεμψε κήρυκας εἰς τοὺς Ἴωνας καὶ προσεπάθει ν' ἀποστατήσῃ αὐτοὺς ἀπὸ

1. Ὁ Ἄλυσ ποταμὸς (νῦν Κιζίλ Ἰρμάκ) εἶναι τὸ ὄριον τῆς Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς· ῥέει δ' ἐκ τοῦ Ἀρμενίου ὄρους διὰ τῆς χώρας τῶν Κιλικίων, κατωτέρω δ' ἔχει ἐκ δεξιῶν μὲν τοὺς Ματιανούς, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τοὺς Φρύγας· μετὰ τούτους ῥέων ἄνω πρὸς βορρᾶν, ἐνθεν μὲν ἀποχωρίζει τοὺς Καππαδόκας, οἱ ὅποιοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Σύριοι, ἐξ εὐωνύμων δὲ τοὺς Παφλαγόνες. Οὕτω δ' Ἄλυσ ποταμὸς ἀποκόπτει πᾶσαν τὴν κάτω Ἀσίαν, ἀπὸ τῆς ἀπέναντι τῆς Κύπρου θαλάσσης μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

2. Ἡ Καππαδοκία ἦτο χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κειμένη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀρμενίας· ἡ δὲ Πτερία ἦτο μέρος ἰσχυρότατον τῆς Καππαδοκίας· ἐκεῖ νῦν κεῖται τὸ φρούριον Ἐγρί-Καλέ, ὅπερ εἶναι ἡ κλεις τῆς βορείου Καππαδοκίας.

τοῦ Κροΐσου. Οἱ Ἴωνες ὁμῶς δὲν ἐπείθοντο. Ὁ Κῦρος δέ, ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν Πτερίαν, ἐστρατοπέδευσεν ἄντικρὺ τοῦ Κροΐσου. Ἀφοῦ δ' ἐγένεεν ἰσχυρὰ μάχη καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων διεχωρίσθησαν, ἐπειδὴ ἐπῆλθε νύξ, χωρὶς νὰ νικήσῃ κανεὶς. Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφοτέρα τοιοῦτοτρόπως ἡγωνίσθησαν¹.

Ὁ δὲ Κροΐσος, ἀποδώσας τὸ ἀποτέλεσμα εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ στρατεύματός του, διότι ὁ ἰδικὸς του στρατὸς ἦτο πολὺ ὀλιγώτερος ἢ ὁ τοῦ Κύρου, ἐπέστρεφε τὴν ἐπομένην εἰς τὰς Σάρδεις, σκοπὸν ἔχων, ἀφοῦ προσκαλέσῃ μὲν τοὺς Αἰγυπτίους κατὰ τὰς συνθήκας (διότι εἶχε κάμῃ καὶ μετ' αὐτῶν τοιαύτας, ὅπως καὶ μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων), ἀφοῦ καλέσῃ δὲ καὶ τοὺς Βαβυλωνίους, (διότι καὶ πρὸς τούτους εἶχε κάμῃ συμμαχίαν), ἀφοῦ παραγγείλῃ δὲ καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἔλθωσιν ἐντὸς ὠρισμένου χρόνου, ἀφοῦ συναθροίσῃ πάντας τούτους καὶ συγκροτήσῃ τὸ στράτευμά του, ἐσκέπτετο, μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χειμῶνος, νὰ ἐκστρατεύσῃ ἅμα τῷ ἔαρι κατὰ τῶν Περσῶν.

Καὶ ὁ μὲν Κροΐσος ταῦτα φρονῶν, ὡς ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεις, ἐπεμπε κήρυκας πρὸς τοὺς συμμάχους νὰ εἰπωσιν εἰς αὐτοὺς νὰ συναθροισθῶσιν εἰς τὰς Σάρδεις μετὰ πέντε μῆνας· τὸν δὲ ὑπάρχοντα καὶ κατὰ τῶν Περσῶν πολεμήσαντα στρατόν, ὅσος ἦτο ἐπὶ μισθῷ ὅλον διέλυσεν, οὐδαμῶς ὑποπτεύσας μή ποτε ὁ Κῦρος, ὅστις τόσον ἰσοδυνάμως ἡγωνίσθη πρὸς αὐτόν, ὀδηγήσῃ τὸν στρατόν κατὰ τῶν Σάρδεων.

13. Ὁ Κῦρος πολιορκεῖ τὰς Σάρδεις,

Ὁ δὲ Κῦρος μαθὼν ὅτι ὁ Κροΐσος ἐπανερχόμενος εἰς τὰς Σάρδεις, μέλλει νὰ διαλύσῃ τὸν στρατόν του, ἀποφασίζει νὰ

1. Τῷ 546 ἔτει πρὸ Χριστοῦ.

ἐπέλθῃ ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα κατὰ τῶν Σάρδεων, πρὶν ἢ ἐκ δευτέρου συναθροισθῇ ἡ δύναμις τῶν Λυδῶν. Ἀποφασίσας δέ, ἐποίει ταχέως· ἔσπευσε λοιπὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν πρὸ τῶν Σάρδεων ἐκτεταμένην καὶ γυμνὴν πεδιάδα.

Τότε ὁ Κροῖσος περιῆλθεν εἰς πολλὴν ἀπορίαν, διότι τὰ πράγματα ἀπέβησαν ἄλλως ἢ ὡς αὐτὸς ἠλπίζεν· ἀλλ' ὁμως ἐξῆγε τοὺς Λυδοὺς εἰς μάχην. Ἐμάχοντο δὲ οὗτοι ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ ἔφερον δόρατα¹ μεγάλα, καὶ ἦσαν ἐπιτήδαιοι ἱππεῖς.

Εἰς τὴν πεδιάδα λοιπὸν τῶν Σάρδεων, ὡς εἶδεν ὁ Κῦρος τοὺς Λυδοὺς τασσομένους εἰς μάχην, φοβηθεὶς τὸ ἱππικόν, ἐποίησε κατὰ συμβουλήν τοῦ Ἀρπάγου, ἀνδρὸς Μήδου, τὰ ἀκόλουθα· ὅσαι κάμηλοι σιτοφόροι καὶ σκευοφόροι ἠκολούθουν τὸ στρατεύμα του, ταύτας πάσας συναθροίσας καὶ καταβιβάσας τὰ φορτία, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτάς ἄνδρας ἐνδεδυμένους ἱππικὴν στολήν. Ἐτοιμάσας δ' αὐτοὺς προσέταξε νὰ προπορεύωνται τοῦ ἄλλου στρατεύματος κατὰ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ Κροίσου, ὁ δὲ πεζὸς στρατός, διέταττεν ὁ Κῦρος ν' ἀκολουθῇ τὰς καμήλους, ὅπισθεν δὲ τοῦ πεζικοῦ ἔταξεν ὅλον τὸ ἱππικόν.

Ἀφοῦ δὲ πάντες ἐτακτοποιήθησαν, παρήγγειλεν ἐκ μὲν τῶν ἄλλων Λυδῶν νὰ μὴ φείδωνται νὰ φονεύωσι πάντα ὅστις ἐγίνετο ἐμπόδιον, τὸν Κροῖσον δ' αὐτὸν νὰ μὴ φονεύσῃ, μηδὲ ἂν ὑπερασπίζῃ ἐαυτόν, ἀλλὰ νὰ τὸν συλλάβῃ ζῶντα.

Ταῦτα μὲν ὁ Κῦρος παρήγγειλε· τὰς δὲ καμήλους ἔταξεν ἀπέναντι τοῦ ἱππικοῦ τῶν Λυδῶν, διότι ὁ ἵππος φοβεῖται τὴν

1. Δόρυ = λογχέεϋλον. Τὸ δόρυ ἦτο τὸ κυριώτατον ἐπιθετικὸν ὄπλον τῶν πεζῶν, ὅπερ συνέκειτο ἐκ τοῦ «ἐυστοῦ» (μακροῦ κονταρίου) καὶ ἐκ τῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς, ἀποληγούσης κατὰ τὸ μὴ κοπτερόν αὐτῆς ἄκρον εἰς σωλῆνα, ἐν ᾧ ἐνεπήγνυτο τὸ ἐυστόν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἄκρας τοῦ ἐυστοῦ ἦν ὁ «σαυρωτήρ», ὅξυ ἄκροσίδηρον, χρήσιμον εἰς τὸ πῆξαι κατὰ γῆς τὸ δόρυ. Τὸ δόρυ εἶχε μῆκος 12—16 ποδῶν, ἦτοι 4 μέχρι 5 περίπου μέτρων, καὶ ἐχρησίμευεν εἰς τὸ πληττεῖν ἐκ τοῦ πλησίον.

κάμηλον καὶ δὲν ὑποφέρει οὔτε τὴν θεάν οὔτε τὴν ὄσμην αὐτῆς. Ὡς δὲ συνήρχοντο οἱ στρατοὶ εἰς τὴν μάχην, οἱ ἵπποι, καθὼς ὡσφράνθησαν τῶν καμήλων καὶ εἶδον αὐτάς, ἀμέσως ἀνέστρεφον ὀπίσω, ἥ δὲ ἐλπίς τοῦ Κροίσου ἐματαιώθη. Δὲν ἐδειλίασαν ὁμῶς διὰ τοῦτο οἱ Λυδοί, ἀλλ' ὥς ἐνόησαν τὴν αἰτίαν ἐπήδησαν ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ πεζοὶ συνεπλάκησαν μὲ τοὺς Πέρσας. Ὑστερον δέ, ἀφοῦ ἔπεσον πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν δύο μερῶν, οἱ Λυδοὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ περικλεισθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἐπολιορκοῦντο ἐπὶ τῶν Περσῶν.

16. Τὰ Θυρεατικά.

Ὁ Κῦρος κυριεύει τὰς Σάρδεις.

Ὁ δὲ Κροῖσος νομίζων ὅτι ἡ πολιορκία θὰ διαρκέσῃ πολὺν χρόνον, ἔπεμπεν ἐκ τοῦ τείχους ἄλλους ἀγγέλους πρὸς τοὺς συμμάχους, ἵνα ἔλθωσι τάχιστα πρὸς βοήθειάν του, ἐπειδὴ ἐπολιορκεῖτο.

Ἐπεμπε λοιπὸν ἀγγέλους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συμμάχους καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Λακεδαιμόνα. Ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον συνέπεσε νὰ ὑπάρχῃ ἔρις μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν Ἀργείων περὶ τινος χώρας ἣ ὁποία ἐκαλεῖτο Θυρέα¹. Διότι τὴν Θυρέαν ταύτην, ἀνήκουσαν εἰς τὴν Ἀργολίδα, ἀποκόψαντες κατέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι. Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῆς χώρας, ἣν ἀπέκοπτον ἀπ' αὐτῶν, ἐλθόντες εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων συνεφώνησαν, ἵνα πολεμήσωσιν ἐξ ἑκατέρων τριακόσιοι, ὅποιοι δ' ἂν ἐκ τῶν δύο ὑπερισχύσωσι, τούτων νὰ εἶναι ἡ χώρα· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ

1. Ἡ Θυρέα (ἢ αἱ Θυρέαι) ἦτο πόλις καὶ χώρα ἐν Ἀργολίδι (ἢ μᾶλλον ἐν Κυνουρίᾳ), κειμένη πρὸς Α. τοῦ Παρθενίου ὄρους, παρὰ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

στρατοῦ ἀμφοτέρων συνεφώνησαν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, χωρὶς νὰ παραμένῃ κατὰ τὸν ἀγῶνα. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ βλέποντες οἱ ἕτεροι τοὺς ἰδικούς των νικωμένους, τρέξωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῶν.

Ἀφοῦ συνεφώνησαν ταῦτα ἀπεμακρύνοντο, ἐκλεκτοὶ δ' ἐξ ἑκατέρων μείναντες συνεπλάκησαν. Μαχομένων δ' αὐτῶν καὶ γινομένων ἰσοπάλων, ὑπελείποντο ζῶντες ἐξ ἀνδρῶν ἐξακοσίων τρεῖς μόνον, τῶν Ἀργείων μὲν ὁ Ἀλκὴνωρ καὶ ὁ Κρόμιος, τῶν Λακεδαιμονίων δὲ ὁ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δ' οὗτοι, ἐπεὶδὴ ἐπῆλθε νύξ.

Οἱ μὲν δύο λοιπὸν τῶν Ἀργείων, νομίζοντες ἑαυτοὺς νικητάς, ἔτρεχον εἰς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης, ἀφαιρέσας τὴν πανοπλίαν ἀπὸ τῶν φονευθέντων Ἀργείων καὶ συναθροίσας τὰ ὄπλα πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, ἔμενεν ἐν τῇ τάξει του.

Τὴν ἀκόλουθον δὲ ἡμέραν ἦλθον καὶ οἱ δύο στρατοὶ καὶ διημφισβόητουν τὴν νίκην. Καὶ οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔλεγον ὅτι ἐκ τῶν ἰδικῶν των ἐσώθησαν περισσότεροι, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὅτι ὁ ἰδικὸς των παρέμεινε καὶ ἀφῆρσε τὴν πανοπλίαν ἀπὸ τῶν φονευθέντων Ἀργείων. Τέλος δὲ ἐκ τῆς ἐριδος ἦλθον εἰς συμπλοκὴν καὶ ἐμάχοντο· ἀφοῦ δ' ἐπεσὸν ἀμφοτέρωθεν πολλοί, ἐνίκησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ μὲν Ἀργεῖοι ἔκτοτε ἔκοψαν βαθέως τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, ἐνῷ πρότερον ἦτο ἐπάναγκες νὰ τρέφωσι κόμην μακράν, καὶ ἔκαμαν νόμον καὶ κατάραν μηδεὶς τῶν Ἀργείων νὰ θρέψῃ τὴν κόμην του πρότερον, μηδὲ αἱ γυναῖκες νὰ φορέσωσι χρυσᾶ κοσμήματα, πρὶν ἐπανακτῆσωσι τὰς Θυρέας. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐνομοθέτησαν τὰ ἐναντία τούτων· διότι, ἐνῷ πρότερον δὲν ἔτρεφον κόμην, ἔκτοτε ἤρχισαν νὰ τρέφωσι τοιαύτην.

Ὁ δὲ εἰς ὁ περισθεις ἐκ τῶν τριακοσίων, ὁ Ὀθρυάδης, λέγουσιν ὅτι αἰσχυνόμενος νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Σπάρτην, ἀφοῦ οἱ

συλλοχῆται του ἐφονεύθησαν, ἐφόνευσεν αὐτὸς ἑαυτὸν αὐτοῦ ἰ-
ταῖς Θυρέαις.

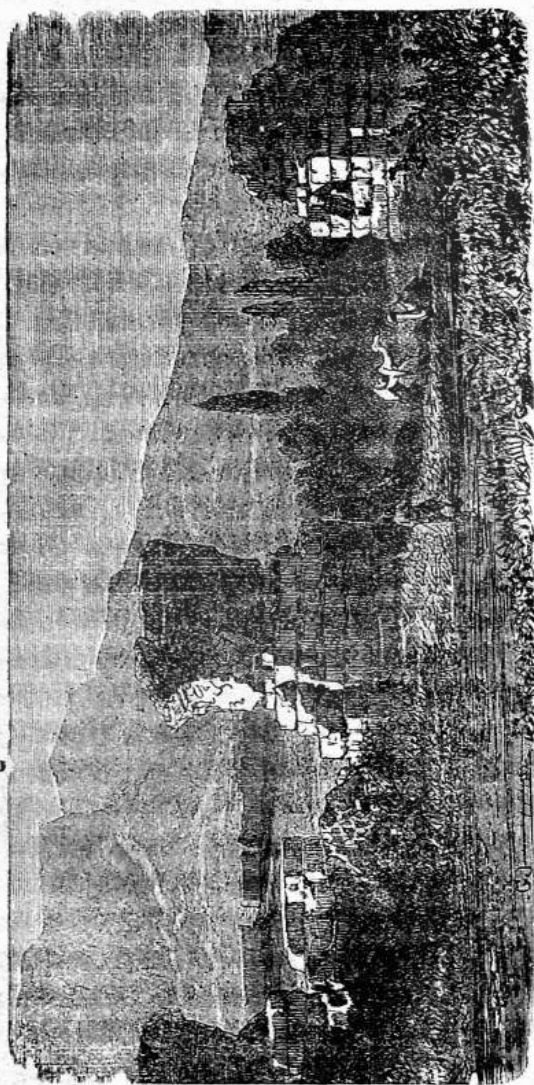
Ἐνῷ λοιπὸν εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο τότε τὰ
πράγματα τῶν Σπαρτιατῶν, ἦλθεν ὁ Σαρδιανὸς κῆρυξ παρα-
καλῶν αὐτοὺς νὰ βοηθήσωσι τὸν Κροῖσον, ὅστις ἐπολιορκεῖτο.
Οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, ἂν καὶ εὐρίσκοντο εἰς τοιαύτην κατάστασιν
πραγμάτων, ὅμως, ἀφοῦ ἤκουσαν τὸν κήρυκα, ἦσαν πρόθυμοι
νὰ βοηθήσωσιν. Ἐν ᾧ δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ πλοῖα ἦσαν ἑτοιμα,
ἦλθεν ἄλλη ἀγγελία, ὅτι ἐκυριεύθη τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ
ὅτι συνελήφθη ὁ Κροῖσος ζῶν, καὶ τοιουτοτρόπως ἔμειναν.

Αἱ δὲ Σάρδεις ἐκυριεύθησαν¹ κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· τὴν δε-
κάτην τετάρτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας τοῦ Κροῖσου, ὁ Κύρος
ἔστειλεν ἱππεῖς εἰς ὅλον τὸ στράτευμά του καὶ προεῖπεν ὅτι θὰ
δώσῃ μεγάλα δῶρα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις πρῶτος θ' ἀναβῇ τὸ τεῖ-
χος. Μετὰ τοῦτο δέ, ἀφοῦ ὁ στρατὸς ἐδοκίμασε καὶ τίποτε δὲν
κατῶρθωσεν, ἀνὴρ τις Μάρδος, ὀνομαζόμενος Ὑγροιάδης, ἐδο-
κίμαζεν ἀναβαίνων εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἀκροπόλεως, ὅπου
οὐδεὶς εἶχε ταχθῇ φύλαξ, διότι δὲν ὑπῆρχε φόβος μήπως ἡ πό-
λις κυριευθῇ ποτε ἐκεῖθεν, ἐπειδὴ ἡ ἀκρόπολις κατὰ τὸ μέρος
ἐκεῖνο, τὸ κείμενον ἀντικρὺ τοῦ Τμῶλου², ἦτο ἀπότομος καὶ
ἀπροσμάχητος.

Ὁ Ὑγροιάδης λοιπὸν οὗτος εἶδε τὴν προτεραίαν Λυδὸν τινα,
ὅστις κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως κατέβη καὶ ἔλαβε

1. Τῷ 546 ἔτει πρὸ Χριστοῦ.

2. Ὁ Τμῶλος εἶναι ὄρος τῆς Λυδίας, συνέχεια τοῦ Ταύρου ἐκτείν-
εται δὲ ἀπὸ τῆς ἐν Φρυγίᾳ πόλεως τῶν Κελαινῶν ΝΔκῶς παρὰ
τὸν ποταμὸν Μαϊάνδρον καὶ φερόμενος ἀρκτικῶς διὰ τῆς Λυδίας
ὀνομάζεται ἰδίως ἐνταῦθα Τμῶλος· εἶναι εὐφωρῶτατος, ἐξαιρέτως δ'
εἰς ἀμπέλους, ἐτι δ' ἔχει μεταλλεῖα ψευδαργύρου (τοίγγου) καὶ χρυ-
σοῦ· ἐπὶ μιᾷς τῶν κορυφῶν αὐτοῦ ἔκειτο πρὸς Δ ἡ ἀκρόπολις τῶν
Σάρδεων, τὸ νῦν Μπὸλ-δὰγ· ἐξ αὐτοῦ πηγάζουσιν ὁ Κάυστρος, ὁ
Ἑρμός καὶ ὁ Πακτωλός.

ΕΡΕΪΪΑ ΤΩΝ ΣΑΡΔΕΩΝ

τὴν περικεφαλαίαν του, ἡ ὁποία κατεκυλλίσθη ἄνωθεν· παρατήρησε λοιπὸν καλῶς καὶ ἔβαλε τοῦτο εἰς τὸν νοῦν του. Τὴν ἰπομένην ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἀνέβη καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Περσῶν, μιμούμενοι αὐτόν· ἀφοῦ δ' ἀνέβησαν πολλοί, ἐκυριεύθησαν αἱ Σάρδεις καὶ ὅλη ἡ πόλις ἐπορθεῖτο.

17. Ὁ ἄλαλος υἱὸς τοῦ Κροῖσου λαλεῖ.

Εἰς αὐτὸν δὲ τὸν Κροῖσον συνέβησαν τὰ ἐξῆς. Εἶχεν υἱόν, τὸν ὁποῖον καὶ πρότερον ἀνεφέραμεν, κατὰ μὲν τὰ ἄλλα καλόν, ἄφωνον ὁμως. Ἐν τῇ παρελθούσῃ εὐτυχίᾳ του ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν εἰς αὐτὸν εἶχε κάμῃ, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Δελφοὺς εἶχε πέμψῃ νὰ ἐρωτήσῃ περὶ αὐτοῦ. Ἡ δὲ Πυθία εἶπεν αὐτῷ τὰ ἐξῆς :

«ὦ Ἀνδρὰ κατὰ τὸ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, πολὺ ἀνόητος
«Κροῖσε, μὴ σκέπτου ἡ ἀκούσης εἰς τὸν οἶκόν σου τὴν πολυ-
«πόθητον φωνὴν τοῦ υἱοῦ σου λαλοῦντος. Πολὺ συμφορώτερον
εἶναι εἰς σὲ νὰ λείψῃ τοῦτο· διότι θὰ ὁμιλήσῃ τὸ πρῶτον
ἐν ἡμέρᾳ δυστυχεῖ».

Ὅτε δὲ ἐκυριεύετο τὸ τεῖχος τῶν Σάρδεων, Πέρσης τι παραγνώρισας τὸν Κροῖσον ἐπήγαινε νὰ φονεύσῃ αὐτόν. Καὶ οὗτος μὲν βλέπων τὸν Πέρσῃν ἐρχόμενον ἐναντίον του ἡδιαφόρησεν, ἔνεκα τῆς παρούσης δυστυχίας του, οὐδὲ τὸν ἐμελεν ἂν φονευθῇ· ὁ δὲ υἱὸς του ὁ ἄφωνος ἀπὸ τὸν φόβον του καὶ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν του ἐξέβαλε φωνὴν καὶ εἶπεν· «ὦ ἄνθρωπε, μὴ φρονέσῃς τὸν Κροῖσον». Καὶ οὗτος μὲν τοῦτο πρῶτην φωνὴν ἐλάλησε· μετὰ δὲ τοῦτο ὠμίλει καθ' ὅλον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς του.

18. Ὁ Κροῖσος ἐνθυμεῖται τὸν Σόλωνα.

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ τὰς Σάρδεις ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὸν τὸν Κροῖσον συνέλαβον ζῶντα, ἀφοῦ ἐβασίλευσεν ἔτη δέκα τέσσαρα καὶ ἐπολιορκήθη ἡμέρας δέκα τέσσαρας, καταλύσει, κατὰ τὸν χρησμόν τὴν ἑαυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. Συλλαβόντες δ' αὐτὸν οἱ

Ο ΚΡΟΙΣΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΥΡΑΣ

Πέρσαι ᾠδήγησαν πρὸς τὸν Κῦρον. Οὗτος δὲ σωρεύσας πυρὰν μεγάλην ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσον, δεδεμένον μὲ ἀλύσεις, καὶ παρ' αὐτὸν δέκα τέσσαρας παῖδας Λυδῶν.

Ὁ δὲ Κροῖσος ἱστάμενος ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθυμήθη, καί περ ὦν ἐν τοσαύτῃ δυστυχίᾳ, τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος, δὲ

οὐδείς ἐκ τῶν ζώντων εἶναι εὐδαίμων· ὥς δὲ ἐνεθυμήθη τούτους ἀνεστέναξε, καὶ τρεῖς ὠνόμασε τὸ ὄνομα «Σόλων».

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας διέταξε τοὺς διερμηνεῖς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν Κροῖσον τίς οὗτος, ὃν ἐπεκαλεῖτο. Οὗτοι δὲ προσελθόντες ἡρώτων. Ὁ δὲ Κροῖσος ἐρωτώμενος, μέχρι τινὸς μὲν ἐσιώπα· μετὰ ταῦτα δέ, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο, εἶπεν· «Ἐπικαλοῦμαι ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου τὰς συμβουλὰς θὰ νῦχόμην εἰς ὅλους τοὺς βασιλεῖς ἀντὶ πολλῶν χρημάτων». Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνόουν τί Πλεγε, πάλιν ἡρώτων αὐτὸν τί εἶπεν. Ἐκεῖνος δ' ἔλεγεν ὅτι πρὸ καιροῦ ἦλθεν εἰς τὰς Σάρδεις Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ἰδὼν ὅλα τὰ πλούτη τοῦ εὗρισκεν αὐτὰ μηδαμινά, εἰπὼν τοιαῦτα μάλιστα, ὥστε ὅπως εἶπε καὶ συνέβησαν εἰς αὐτὸν πάντα, ἂν καὶ οἱ λόγοι τοῦ δὲν ἀνεφέροντο μόνον εἰς ἑαυτόν, ἀλλ' εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς νομίζοντας ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς.

Ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα διηγείτο. Ὁ δὲ Κῦρος μετενόησε καὶ συλλογισθεὶς ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ὢν παραδίδει ζῶντα εἰς τὴν πυρὰν ἄλλον ἄνθρωπον, μὴ ὑπάρξαντα κατώτερόν του κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν, διέταξε νὰ σθέσῃσι τάχιστα τὸ καίόμενον πῦρ καὶ νὰ καταβιβάσῃσι τὸν Κροῖσον καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Κροῖσου. Καὶ οὗτοι προσπαθοῦντες δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ κατισχύσῃσι τοῦ πυρός.

Τότε (διηγοῦντο οἱ Λυδοὶ) ὁ Κροῖσος, μαθὼν τὴν μεταμέλειαν τοῦ Κύρου καὶ ἰδὼν ὅτι οὐδείς ἠδύνατο νὰ σθέσῃ τὸ πῦρ, ἐβόησεν ἐπικαλούμενος τὸν Ἀπόλλωνα νὰ σώσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ παρόντος κινδύνου. Ἐν ᾧ δὲ μετὰ δακρύων ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεόν, ἐξαίφνης, αἰθρίας καὶ νηνεμίας οὔσης, ἔλεγον ὅτι συνήχθησαν νέφη καὶ ἔγεινε μεγάλη κακοκαιρία καὶ ἔπεσε ῥαγδαίον αἰὲς βροχή, καὶ οὕτω κατεσβέσθη ἡ πυρὰ καὶ ἐσώθη ὁ Κροῖσος.

19. Ὁ Κῦρος συνδιαλέγεται μετὸν Κροῖσον.

Ὁ Κῦρος καταβιβάσας τὸν Κροῖσον ἀπὸ τῆς πυρᾶς ἠρώτησεν αὐτὸν τὰ ἀκόλουθα. «Κροῖσε, τίς ἐκ τῶν ἀνθρώπων σέ ἔπεισε ἐνὰ ἐκστρατεύσης ἐναντίον τῆς ἰδικῆς μου χώρας καὶ νὰ καταστῇς εἰς ἐμὲ πολέμιος ἀντὶ φίλου ;»

Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπεκρίθη· «ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἐπραξα διὰ τὴν σὴν μὲν εὐδαιμονίαν, διὰ τὴν ἐμὴν δὲ κακοδαιμονίαν. Αἷτιος δὲ τούτων ὑπῆρξεν ὁ θεὸς τῶν Ἑλλήνων, προτρέψας με νὰ ἐκστρατεύσω. Διότι οὐδεὶς εἶναι τόσο ἀνόητος, ὥστε ἐνὰ προτιμᾶ τὸν πόλεμον ἀντὶ τῆς εἰρήνης. Διότι ἐν μὲν τῇ εἰρήνῃ οἱ παῖδες θάπτουσι τοὺς πατέρας, ἐν δὲ τῷ πολέμῳ οἱ πατέρες θάπτουσι τοὺς παῖδας. Ἀλλὰ ταῦτα βεβαίως οἱ θεοὶ ἠθέλησαν νὰ συμβῶσι τοιοιυτοτρόπως».

Ὁ μὲν Κροῖσος ταῦτα ἔλεγεν, ὁ δὲ Κῦρος λύσας αὐτὸν τὸν ἐκάθισε πλησίον ἑαυτοῦ καὶ πολὺ τὸν περιεποιεῖτο. Ὅλοι δέ, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄντες, παρεστήρουν μὲ θαυμασμόν τὸν Κροῖσον. Οὗτος δέ, σκεπτικὸς ὢν, ἡσύχαζε· μετὰ ταῦτα δὲ στραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς Πέρσας λεηλατοῦντας τὴν πόλιν τῶν Λυδῶν εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, δύναμαι νὰ σοι ὁμιλήσω ;» — «Ὁ, τι θέλεις, μετὰ θάρρους», εἶπεν ὁ Κῦρος.

Τότε ὁ Κροῖσος ἠρώτησεν αὐτὸν λέγων· «τοῦτο τὸ πολὺ «πλῆθος τί πράττει ἐκεῖ μετὰ πολλῆς σπουδῆς ;» Ὁ δὲ Κῦρος εἶπε· «διαρπάζει τὴν πόλιν σου καὶ τὰ χρήματά σου». Ὁ δὲ Κροῖσος ἀπήντησεν· «οὔτε τὴν ἐμὴν πόλιν, οὔτε τὰ ἐμὰ χρήματα διαρπάζει· διότι εἰς ἐμὲ δὲν ἀνήκει πλέον οὐδὲν ἐκ τούτων· ἀλλὰ διαρπάζει τὰ ἰδικά του πράγματα».

Οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ἄλλαι τινὲς συμβουλαὶ τοῦ Κροῖσου ἤρσαν πολὺ εἰς τὸν Κῦρον. Διὰ τοῦτο εἶπε πρὸς αὐτόν : «ὦ Κροῖσε, ἐπειδὴ εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος, ζήτησον παρ' ἐμοῦ ὅ,τι ἂν θέλῃς καὶ θά σοι γείνη ἀμέσως». Ὁ δὲ Κροῖσος εἶπεν· «ὦ

«δέσποτα, μεγίστη χάρις εἰς ἐμὲ εἶναι νὰ με ἀφήσης νὰ πέμψω αὐτάς τὰς ἀλύσεις εἰς τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ὁποῖον ἐγὼ ἐτίμησα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ ἐρωτήσω αὐτὸν εἰάν συνειθίζῃ νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς πράττοντας εἰς αὐτὸν καλόν». Καὶ διηγήθη ὁ Κροῖσος εἰς τὸν Κύρον ὅλην τὴν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείας.

Μετὰ ταῦτα ἔστειλεν ὁ Κροῖσος τὰς ἀλύσεις εἰς τοὺς Δελφούς, παραγγέλλων εἰς τοὺς Λυδοὺς νὰ ἐρωτήσωσι τὸν θεόν, ἂν δὲν ἐντρέπεται νὰ ἀπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ εἶναι ἀχάριστος.

Ἀποῦ δὲ ἦλθον οἱ Λυδοὶ καὶ εἶπον τὰ ἐντεταλμένα, λέγεται ὅτι ἡ Πυθία εἶπε τὰ ἑξῆς. «Ὁ Κροῖσος δὲν ἔχει δίκαιον, διότι καὶ Σάρδεις ἦτο πεπρωμένον νὰ καταστραφῶσι· τρία δ' ἔτη ἀκατῶρθωσε ν' ἀναβάλλῃ τὴν ἄλωσιν τούτων ὁ Ἀπόλλων, μὴ ἀδυνηθεὶς νὰ πείσῃ περισσότερον τὰς Μοίρας. Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἀχρησμὸν ἐπίσης δὲν ἔχει δίκαιον· διότι ὁ Ἀπόλλων προέλεγεν εἰς αὐτὸν ὅτι θὰ καταλύσῃ μεγάλην ἀρχήν, ἐὰν ἐκστρατεύσῃ ἀκατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ δὲ Κροῖσος ἔπρεπε τότε νὰ ἐρωτήσῃ, ἐὰν αἴθελε νὰ σκέπτηται καλῶς, ποίαν ἐκ τῶν δύο ἐννοεῖ, τὴν ἰδικήν αὐτοῦ ἀρχήν ἢ τὴν τοῦ Κύρου; Διὰ τοῦτο ἄς αἰτιᾶται ἑαυτόν. «Πρὸς τούτοις τὸν τελευταῖον ἀχρησμὸν περὶ τῆς ἡμιόνου ἐπίσης ἀδὲν ἐνόησε· διότι ἡμίονος ἦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Κύρος, τοῦ ὁποίου «ἡ μὲν μήτηρ ἦτο Μηδὶς καὶ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Ἀστυάγου, ὁ δὲ πατὴρ ἦτο Πέρσης καὶ ὑπήκοος ἐκείνων, συζευχθεὶς αὐτὴν ἑαυτοῦ δέσποιναν». Ταῦτα μὲν ἡ Πυθία ἀπεκρίθη εἰς τοὺς Λυδοὺς, οὗτοι δ' ἀνέφεραν εἰς τὸν Κροῖσον, ὅστις ἐνόησεν, ὅτι τὸ σφάλμα ἦτο ἰδικόν του καὶ ὄχι τοῦ θεοῦ. Τοιαῦτα λοιπὸν εἶναι τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κροῖσου καὶ τῆς πρώτης καταστροφῆς τῆς Ἰωνίας.

20. Ὁ Δηϊόκης.

Οἱ Λυδοὶ μὲν λοιπὸν ἔγειναν δοῦλοι τῶν Περσῶν. Ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ θὰ ἐξετάσωμεν ὁποῖός τις ἦτο ὁ Κύρος, ὅστις κατέστρεψε τὸ βασίλειον τοῦ Κροίσου, καὶ τίνι τρόπῳ οἱ Πέρσαι ἔγειναν ἡγεμόνες τῆς Ἀσίας. Θὰ γράψῃ λοιπὸν, (λέγει ὁ Ἡρόδοτος), περὶ τοῦ Κύρου τὴν ἀλήθειαν ἄνευ ὑπερβολῶν.

Οἱ Ἀσσύριοι, οἱ κατοικοῦντες τὴν Ἀσσυρίαν, ἐκτεινομένην περὶ τὸν Τίγριν ποταμόν, ἦσαν ἐπὶ πεντακόσια εἰκοσιν ἔτη ἄρχοντες τῆς ἁνῶς Ἀσίας· πρῶτοι δὲ ἤρχισαν ν' ἀποστατῶσιν ἀπ' αὐτῶν οἱ Μῆδοι¹, οἱ ὅποιοι ἐδείχθησαν ἄνδρες γενναῖοι, καὶ ἀποτινάξαντες τὴν δουλείαν ἡλευθερώθησαν. Μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη ἐποιοῦν τὸ αὐτό, ὅπερ ἐποίησαν καὶ οἱ Μῆδοι.

Ἀφοῦ δ' ἔγειναν αὐτόνομα ὅλα τὰ ἀνὰ τὴν Ἡπειρον ἔθνη, περιῆλθον πάλιν εἰς τυραννίδα κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὑπῆρξε² μεταξὺ τῶν Μήδων ἀνὴρ τις σοφός, ὅστις ὠνομάζετο Δηϊόκης. Οὗτος ὁ Δηϊόκης ἐπιθυμήσας νὰ γείνῃ βασιλεὺς ἔπραττε τὰ ἐξῆς· εἰς τὴν κώμην, ὅπου κατῴκει, καὶ πρότερον μὲν, τότε δὲ περισσότερον καὶ προθυμότερον, ἐφαίνετο καὶ ἐτιμᾶτο ὡς δίκαιος. Καὶ ἔπραττε ταῦτα, ὅτε ἦτο ἀνομία πολλὴ εἰς ὅλην τὴν Μηδίαν, γνωρίζων ὅτι τὸ ἄδικον εἶναι πολέμιον τῆς δικαιοσύνης.

Οἱ δὲ Μῆδοι, οἱ ὄντες ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης, βλέποντες τοὺς τρόπους αὐτοῦ, ἐξέλεγον αὐτὸν δικαστὴν των. Οὗτος δέ, ἔχων κατὰ νοῦν τὴν βασιλείαν, ἦτο εὐθύς καὶ δίκαιος. Ποιῶν δὲ ταῦτα πολὺ ἐπηρείτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οὕτως ὥστε μαθόντες οἱ ἐν ταῖς ἄλλαις κώμαις ὅτι ὁ Δηϊόκης εἶναι ὁ μόνος δικάζων ὀρθῶς, εὐχαρίστως ἐσύχναζον πρὸς αὐτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ κρι-

1. Ἡ Μηδία ἐξετείνετο πρὸς τὰ ΒΑ τῆς Ἀσσυρίας.

2. Περὶ τὸ 710 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

ἄλλοι· ἄλλος δὲ εἰς οὐδένα ἄλλον πλὴν αὐτοῦ ἐνεπιστεύοντο τὰς ὑποθέσεις των.

Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ ἐσύχναζον καθ' ἐκάστην πρὸς τὸν Δηϊόκην, νοήσας οὗτος ὅτι τὸ πᾶν ἐξηρτᾶτο ἐξ ἑαυτοῦ, ἤρνεϊτο νὰ δικάζῃ εἰς τὸ μέλλον, προφασιζόμενος ὅτι δὲν συμφέρει εἰς αὐτὸν ν' ἀμελῇ τῶν ἰδίων ὑποθέσεων καὶ νὰ δικάζῃ ὅλην τὴν ἡμέραν τὰς τῶν γειτόνων. Τότε συνῆλθον οἱ Μῆδοι καὶ συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα· ὡς τοιοῦτον δὲ συνήνεσαν πάντες νὰ ἐκλέξωσι τὸν Δηϊόκην.

21. Ἡ βασιλεία τοῦ Δηϊόκου.

Ὁ Δηϊόκης, γενόμενος βασιλεὺς τῶν Μήδων, ἐζήτησε νὰ τῷ κτίσωσιν οἰκημα, ὅπως ἀρμόζει εἰς βασιλέα, καὶ νὰ ἐνισχύσωσιν αὐτὸν διὰ δορυφόρων. Ταῦτα καὶ ἔγειναν.

Ἀφοῦ δ' ἔλαβε τὴν ἀρχήν, ἠνάγκασε τοὺς Μήδους νὰ κῆμωσι μίαν πόλιν, πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου. Πειθομένων δὲ τῶν Μήδων, οἰκοδομεῖ ἐπτὰ τεῖχη μεγάλα καὶ ἰσχυρά, τὰ λεγόμενα νῦν Ἐκβάτανα. Τὰ τεῖχη ταῦτα ἦσαν τὸ ἐν ἐντὸς τοῦ ἐτέρου, εἰς τρόπον ὥστε ἕκαστος ἐντὸς κύκλος νὰ εἶναι ὑψηλότερος τοῦ ἐκτός, μόνον κατὰ τοὺς προμαχῶνας· τοῦτο δὲ καθίστατο εὐκόλον, καθόσον τὸ μέρος ἦτο λόφος.

Ἐντὸς δὲ τοῦ τελευταίου τεύχους ὑπῆρχον τὰ ἀνάκτορα καὶ οἱ θησαυροί. Ἐκάστου δὲ τεύχους οἱ προμαχῶνες ἦσαν κεχρωματισμένοι μὲ διάφορον χρῶμα· τῶν δὲ δύο τελευταίων ἐσωτερικῶν τευχῶν οἱ προμαχῶνες ἦσαν τοῦ μὲν ἐπ'ἀργυροῦ, τοῦ δὲ ἐπὶ χρυσοῦ.

Ταῦτα μὲν τὰ τεῖχη ᾠκοδόμει ὁ Δηϊόκης δι' ἑαυτὸν καὶ περὶ τὰ ἑαυτοῦ ἀνάκτορα· τὸν δ' ἄλλον λαὸν διώρισε νὰ κατοικῇ

πέριξ τοῦ τείχους. Οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων, διέταξεν ὁ
Δηϊόκης νὰ μὴ εἰσέρχεται μηδεὶς καὶ βλέπη τὸν βασιλέα, ἀλλὰ
νὰ ἐρωτῶσιν αὐτὸν δι' ἀγγελῶν. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ βλέποντες
αὐτὸν οἱ ὁμήλικές του, οἱ ὁποῖοι ἦσαν σύντροφοι ἐκείνου καὶ
οἰκογενείας οὐχὶ κατωτέρας, λυπῶνται καὶ ἐπιβουλεύωσιν αὐτόν,
ἀλλὰ νομίζωσιν ὅτι ἦτο ἄλλος ἄνθρωπος.

Ἀφοῦ ἐτακτοποίησε ταῦτα ὁ Δηϊόκης, ἦτο αὐστηρὸς τηρη-
τῆς τοῦ δικαίου δικάζων καὶ τιμωρῶν τοὺς ἀδικοῦντας, ἀνα-
λόγως τοῦ ἀδικήματος. Εἶχε δὲ καὶ κατασκόπους καὶ ὠτα-
κουστὰς ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν, τῆς ὁποίας ἦρχεν.

22. Ὁ Φραόρτης.

Ὁ Δηϊόκης, βασιλεύσας πεντήκοντα καὶ τρία ἔτη, ἀπέθανε·
παρέλαβε δὲ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φραόρτης. Ὁ Φραόρ-
της δὲν ἤρκεϊτο ν' ἄρχῃ τῶν Μήδων μόνων, ἀλλ' ἐκστρατεύσας
κατὰ τῶν Περσῶν πρώτων, πρώτους ἐποίησε τούτους ὑπηκόους
τῶν Μήδων. Μετὰ ταῦτα δέ, ἔχων τὰ δύο ταῦτα ἔθνη, ἀμφο-
τέρα ἰσχυρά, ὑπέτασσε τὴν Ἀσίαν, ἐκστρατεύων ἀπὸ ἔθνους
εἰς ἔθνος, μέχρις οὗ ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ
μάλιστα κατ' ἐκείνων ἐκ τῶν Ἀσσυρίων, οἵτινες εἶχον τὴν
Νῖνον¹, ἐφονεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Φραόρτης, βασιλεύσας εἰκοσι δύο
ἔτη, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ του κατεστράφη.

1. Ἡ Νῖνος ἔκειτο εἰς τὰς δεχθας τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ. Σήμερον
εὑρίσκεται ἐκεῖ χωρίον τι καλούμενον Νούνα. Ἐκυριεύθη δὲ τῷ 606
πρὸ Χριστοῦ.

23. Ὁ Κυαξάρης

Τὸν Φραόρτην τελευτήσαντα διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κυαξάρης, ἱγγόνος τοῦ Διηόκου. Οὗτος λέγεται ὅτι ὑπῆρξε πολὺ πολεμικώτερος τῶν προγόνων του. Αὐτὸς πρῶτος διήρυσεν εἰς τάγματα τὰ Ἀσιατικὰ στρατεύματα, καὶ πρῶτος διέταξε νὰ εἶναι κεχωρισμένοι καὶ οἱ αἰχμοφόροι¹ καὶ οἱ τοξοφόροι² καὶ οἱ ἵππεις, οἱ ὅποιοι πρότερον ἦσαν πάντες ἀναμιζ.

Η ΣΚΥΘΙΑ

Ὁ Κυαξάρης συναθροίσας ὅλα τὰ στρατεύματά του ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Νίνου, ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του Φραόρτου καὶ ἵνα κυριεύσῃ τὴν πόλιν ταύτην. Καὶ ἐν ᾧ συμπλακεῖς ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους καὶ ἐπολιόρκει τὴν Νίνον, ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ μέγας στρατὸς Σκυθῶν, τοὺς ὁποίους ἤγεν ὁ βασιλεὺς των Μαδύης. Ἐνταῦθα οἱ μὲν Μῆδοι συμπλακέντες

1. Αἰχμοφόροι ἐλέγοντο οἱ φέροντες δόρατα.
2. Τοξοφόροι ἐλέγοντο οἱ φέροντες τόξα.

πρὸς τοὺς Σκύθας καὶ νικηθέντες ἐν τῇ μάχῃ ἀπώλεσαν τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ Σκύθαι κατέλαβον ὅλην τὴν Ἀσίαν.

Οἱ Σκύθαι ἐπὶ εἰκοσιν ὀκτὼ ἔτη ἤρχον τῆς Ἀσίας· τὰ πάντα δ' ἀνεστατώθησαν ἐκ τῆς θρασύτητος καὶ ὀλιγωρίας των. Διότι ἄνευ νόμου εἰσέπραττον ὅσους φόρους ἤθελον καὶ ἤρπαζον ὅ, τι ἱκαστος ἄνθρωπος εἶχεν. Ἐκ τούτων τοὺς περισσοτέρους ὁ Κυαξάρης καὶ οἱ Μῆδοι ξενίσαντες καὶ καταμεθύσαντες ἐφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνέκτησαν πάλιν τὴν ἀρχήν οἱ Μῆδοι καὶ ἔγειναν κύριοι ὧν ἦσαν καὶ πρότερον, καὶ τὴν Νῖνον αὐτὴν ἐκυρίευσαν καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑπέταξαν, πλὴν τῆς χώρας τῶν Βαβυλωνίων, ἣ ὅποια ἐξετείνετο κάτωθεν τῆς Μεσοποταμίας, εἰς τὰ ἰσχάτια τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κυαξάρης τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτη τισσ-
σαράκοντα, ὁμοῦ μὲ ἐκεῖνα, κατὰ τὰ ὅποια ἤρξαν οἱ Σκύθαι.

24. Ὁ Ἀστυάγης.

Μετὰ τὸν Κυαξάρην παραλαμβάνει τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀστυάγης. Οὗτος ἐγέννησε θυγατέρα, τὴν ὅποιαν ὠνόμασε Μανδάνην. Περί ταύτης εἶδεν ἐν ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐξηγήσαντες οἱ μάγοι εἶπον εἰς αὐτόν, ὅτι ἡ Μανδάνη θὰ γεννήσῃ υἱόν, ὅστις θὰ λάβῃ τὴν βασιλείαν.

Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἡ Μανδάνη ἐφθασεν εἰς γάμου ἡλικίαν, ὁ πατήρ της δὲν ἔδωκε ταύτην εἰς Μῆδόν τινα ἄξιον ἑαυτοῦ, ἰπιδὴ ἐφοβεῖτο τὸ ὄνειρον, ἀλλ' εἰς τινὰ Πέρσην, ὀνομαζόμενον Καμβύσην, τὸν ὅποιον εὕρισκεν ὄντα οἰκογενείας μὲν καλῆς, ἄνθρωπον δὲ φιλήσυχον, ἐθεώρει δ' αὐτὸν πολὺ κατώτερον ἀνδρὸς Μῆδου, μέσης τάξεως.

Ἐνῶ δὲ συνέζη ἡ Μανδάνη μὲ τὸν Καμβύσην, ὁ Ἀστυάγης τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ γάμου εἶδεν ἄλλο ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐξή-

γησαν οἱ μάγοι ὅπως καὶ τὸ πρῶτον. Διὰ τοῦτο ἔστειλε καὶ ἐκάλεσεν ἐκ τῆς Περσίας τὴν θυγατέρα του, ἡ ὁποία ἦτε εἰς τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ· ἐλθοῦσαν δὲ ἐφύλαττε, θέλων νὰ φονεύσῃ τὸ γεννηθησόμενον ἐξ αὐτῆς.

25. Ἡ Μανδάνη τίκει, ὁ δὲ Ἀστυάγης διατάσσει τὸν Ἀρπαγον νὰ φονεύσῃ τὸ τέκνον.

Ὅτε ἦλθεν ἡ ὥρα καὶ ἔτεκεν ἡ Μανδάνη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἀστυάγους, καλέσας οὗτος τὸν Ἀρπαγον, ἄνθρωπον συγγενῆ καὶ πιστότατον ἐκ τῶν Μήδων καὶ ἐπίτροπον ὅλων τῶν κτημάτων του, ἔλεγεν εἰς αὐτὸν τὰ ἐξῆς· «Ἀρπαγε, μηδόλως ἀμελήσῃς τὴν ὑπόθεσιν, τὴν ὁποίαν θά σοι ἀναθέσω, διότι θὰ βλάψῃς αὐτὸν ἑαυτὸν σου. Λάβε τὸν παῖδα, τὸν ὅποτον ἔτεκεν ἡ Μανδάνη, καί, ἀφοῦ φέρῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκόν σου, φόνευσον· εἴπειτα δὲ θάψον ὅπως σὺ θέλεις».

Ὁ δὲ Ἀρπαγος ἀπαντᾷ· «ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ οὕτω θέλῃς, ἐγὼ πρέπει νὰ πράξω τὸ καθήκόν μου». Καὶ παρέλαβε τὸ παιδίον ἐστολισμένον τὴν στολὴν τοῦ θανάτου καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸν οἶκόν του κλαίων· φθάσας δ' ἔλεγεν εἰς τὴν γυναῖκά του ὅλους τοὺς λόγους τοῦ Ἀστυάγους. Αὕτη δὲ λέγει πρὸς αὐτόν· «Τώρα λοιπὸν τί σκοπεύεις νὰ πράξῃς ;»

Ἐκεῖνος δ' ἀπαντᾷ· «Δὲν θὰ πράξω ὅπως μὲ διέταξεν ὁ Ἀστυάγης διὰ πολλοὺς λόγους, καὶ διότι ὁ παῖς εἶναι συγγενῆς μου, καὶ διότι ὁ Ἀστυάγης εἶναι γέρον καὶ στερεῖται ἁρρενός τέκνου. Ἐὰν δέ, τελευτήσαντος τοῦ Ἀστυάγους, συμβῇ ἀνὰ περιέλθῃ ἡ βασιλεία εἰς τὴν θυγατέρα ταύτην, τῆς ὁποίας αἰῶρα τὸν υἱὸν φονεύει δι' ἐμοῦ, τί ἄλλο ὑπολείπεται τότε εἰς αἰμὲ ἢ ὁ μέγιστος τῶν κινδύνων ; Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσφάλειάν μου

«πρέπει ν' ἀποθάνῃ οὗτος ὁ παῖς· πρέπει ὅμως νὰ γείνη φονεὺς αὐτοῦ ἄνθρωπος τοῦ 'Αστυάρχου καὶ ὄχι ἐμός».

26. Ὁ βουκόλος Μιτραδάτης παραλαμβάνει τὸ παιδίον, ἵνα φονεύσῃ αὐτό.

Ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ὁ Ἄρπαγος, ἐπεμψεν ἀμέσως καὶ ἐκάλεσεν ἕνα βουκόλον τοῦ Ἄστυάρχου, ὅστις ὠνομάζετο Μιτραδάτης. Ἀφοῦ δὲ οὗτος μετὰ πολλῆς σπουδῆς καλούμενος ἦλθεν, εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ Ἄρπαγος τὰ ἐξῆς· «Σὺ διατάττει ὁ Ἄστυάρχης νὰ εἰσέλθῃς τὸ παιδίον τοῦτο καὶ νὰ τὸ θέσῃς εἰς τὸ ἐρημότατον αὐτῶν ὄρεων, ἵνα τάχιστα χαθῇ. Μὲ διέταξε δὲ νὰ σοι εἰπῶ καὶ αὐτὰ ἐξῆς· ἂν δὲν φονεύσῃς αὐτό, ἀλλὰ δι' οἰουδήποτε τρόπου ἀδιασώσῃς, θά σε θανατώσῃ μὲ κάκιστον θάνατον. Ἐγὼ δὲ ἀδιετάχθην νὰ ἴδω αὐτὸ ἐρριμμένον νεκρόν».

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἐπιστρέφει εἰς τὴν ἑπαυλιν. Τούτου δὲ ἡ γυνή, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Κυνώ, οὕσα ἐγκυος καὶ περιμένουσα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν νὰ γεννήσῃ, γεννᾷ κατὰ τύχην τότε, ὅτε ὁ βουκόλος μετέβη εἰς τὴν πόλιν. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο εἰς μεγάλῃν φροντίδα περὶ ἀλλήλων, ὁ μὲν ἀνὴρ φοβούμενος διὰ τὸν τοκετὸν τῆς γυναικὸς του, ἡ δὲ γυνή, διότι ὁ Ἄρπαγος ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄνδρα τῆς, ὅπερ ἦτο πρᾶγμα ἀσύνηθες.

27. Ὁ Μιτραδάτης σώζει τὸ παιδίον.

Ἀφοῦ δ' ἐπανῆλθεν ὁ Μιτραδάτης, ἡ γυνή του ἰδοῦσα αὐτὸν ἀνελπίστως ἠρώτησε πῶς ὁ Ἄρπαγος ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε μὲ τόσῃ βίαν. Οὗτος δὲ εἶπεν· «Ὁ γύναι, ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν

εἶδον ὅλον τὸν οἶκον τοῦ Ἀρπάγου θρηνοῦντα καὶ ἐξεπλάκην. Εἰσελθὼν δέ, βλέπω παιδίον προκειμένον ἀσπαῖρον καὶ κρυστάλλινον, ἱστολισμένον μὲ χρυσὸν καὶ ποικίλα φορέματα. «Ὁ Ἀρπαγὸς δέ, ὡς με εἶδε, διέταξε ν' ἀναλάβω ἀμέσως τὸ παιδίον καὶ νὰ ἐκθέσω αὐτὸ εἰς τὸ θηριωδέστατον τῶν ὀρέων, εἰπὼν ὅτι ὁ Ἀστυάγης μὲ διέταττε ταῦτα καὶ ἀπειλήσας με πολὺ, ἐὰν δὲν ᾔθελον ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς του. Καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον αὐτὸ ἔφερον νομίζων ὅτι εἶναι τινος ἐκ τῶν δούλων. Καθ' ὁδὸν ὁμως μανθάνω παρὰ τοῦ ὑπηρέτου, ὅστις προπέμπων με ἔξω τῆς πόλεως μοὶ ἐνεχείρισε τὸ βρέφος, ὅτι εἶναι παῖς τῆς Μανδάνης, τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου, καὶ τοῦ Καμβύσου τοῦ Πέρσου, καὶ ὅτι ὁ Ἀστυάγης διατάσσει νὰ τὸ φονεύσω καὶ τώρα ἰδοὺ αὐτό».

Ἐν ᾧ δ' ἔλεγε ταῦτα ὁ βουκόλος ἐξεσκέπασε καὶ ἐδείκνυε τὸ παιδίον. Ἡ δὲ Κυνώ, καθὼς εἶδε τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον ἦτο εὐτραφὲς καὶ ὠραῖον, ἐδάκρυσε καὶ παρεκάλει τὸν ἄνδρα τῆς νὰ μὴ ἐκθέσῃ αὐτό. Ὁ δὲ Μιτραδάτης ἔλεγεν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ πράξῃ ἄλλως, διότι θὰ ἔλθωσι κατὰσκοποι ἐκ μέρους τοῦ Ἀρπάγου νὰ ἰδῶσι, καὶ θὰ ἀπολεσθῇ κάκιστα, ἐὰν δὲν πράξῃ τὰ διαταχθέντα.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ γυνὴ δὲν ἔπειθε τὸν ἄνδρα λέγει πάλιν· «Ἀφοῦ αἰσιόκων δὲν δύναμαι νὰ σε πείσω νὰ μὴ ἐκθέσῃς τὸ παιδίον, πράξον ὡς ἐξῆς, ἀφοῦ εἶναι πᾶσα ἀνάγκη νὰ ἰδῶσι τὸ παιδίον ἐρριμμένον νεκρὸν· ἐγέννησα καὶ ἐγὼ, καὶ ἐγέννησα τέκνον νεκρὸν· τοῦτο μὲν λαβὼν ἐκθεσον εἰς τὸ ὄρος, τὸ δὲ τέκνον αὐτῆς θυγατρὸς τοῦ Ἀστυάγου ἃς τρέφωμεν ὡς ἰδικόν μας. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ σὺ δὲν θὰ φανῇς, ὅτι ἀδικεῖς τοὺς δεσπότης, καὶ ὁ νεκρὸς υἱὸς μας θὰ τύχῃ βασιλικῆς ταφῆς, καὶ ὁ ἀπερισθῆς δὲν θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του.»

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν πολὺ καλοὶ εἰς τὸν βουκόλον, ὅστις ἀμέσως παραδίδει εἰς τὴν γυναῖκά του τὸ παιδίον, τὸ

ὅποιον ἔφερεν ἵνα θανατώσῃ, τὸ δὲ ἰδικόν του, τὸ ὅποιον ἦτο
 νεκρόν, στολίσας μὲ ὅλην τὴν στολὴν τοῦ ἐτέρου παιδίου φέρει
 καὶ ἐκθέτει εἰς τὸ ἐρημότατον τῶν ὁρέων. Μετὰ τρεῖς δ' ἡμέρας
 ἰλθόντες οἱ πιστότατοι δορυφόροι τοῦ Ἀρπάγου εἶδον καὶ ἔθα-
 ψαν τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. Καὶ τοῦτο μὲν ἐτάφη, τὸ δὲ
 ἕτερον, τὸ ὅποιον μετὰ ταῦτα ὠνομάσθη Κῦρος, παραλαβοῦσα
 ἔτρεφεν ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, ὠνομάσασα αὐτὸ ἄλλως πως
 καὶ ὄχι Κῦρον.

28. Ὁ Ἀστυάγης ἀναγνωρίζει τὸν Κῦρον.

Ότε δὲ ὁ παῖς ἦτο δέκα ἐτῶν, συνέβη εἰς αὐτὸν τὸ ἀκόλου-
 θον γεγονός, τὸ ὅποιον ἐφανέρωσεν αὐτὸν τίς ἦτο. Ἐπαιζεν ἐν
 τῇ κώμῃ, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ βουκόλοι, μετ' ἄλλων ὁμηλικῶν του
 ἐν τῇ ὁδῷ. Καὶ οἱ παῖδες παίζοντες ἐξέλεξαν βασιλέα ἐαυτῶν
 τοῦτον τὸν ἐπικαλούμενον υἱὸν τοῦ βουκόλου. Οὗτος δὲ ἄλλους
 μὲν ἐξ αὐτῶν διέταξε νὰ οἰκοδομῶσιν οἰκίας, ἄλλους δὲ νὰ εἶναι
 δορυφόροι, ἄλλον δὲ τινα ἐξ αὐτῶν νὰ εἶναι ὀφθαλμὸς τοῦ βασι-
 λέως,¹ εἰς ἄλλον δὲ τινα ἔδιδε τὸ ἀξίωμα νὰ εἶναι ἀγγελιαφόρος.
 καὶ ἐν γένει ἐχορῇγει εἰς ἕκαστον ἀνὰ ἓν ὑπουργημα.

Εἰς δ' ἐκ τούτων τῶν παίδων, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρτεμβάρους,
 ἀνδρὸς ἐπισήμου μεταξὺ τῶν Μήδων, συμπαίζων μετὰ τῶν
 ἄλλων δὲν ἐξετέλεσε τὴν προσταγὴν τοῦ Κύρου· τότε οὗτος
 διέταξε τοὺς ἄλλους παῖδας καὶ συνέλαβον αὐτόν, καὶ τὸν ἔμα-

1. Οἱ καλούμενοι «βασιλέως ὀφθαλμοί» (καὶ ἑῷ τὰ βασι-
 λέως) ἦσαν ὑπάλληλοι, οἱ ὅποιοι ἀνέφερον αὐτοπροσώπως εἰς τὸν
 βασιλέα περὶ ὅλων τῶν καταστάσεων τοῦ κράτους, ἦσαν τρόπον τινά
 τὰ ὄργανα, δι' ὧν ἐβλέπε τοὺς ὑπηκόους του, ἀποτελοῦντες εἰδὸς τι
 μυστικῆς ἀστυνομίας. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐθεωρεῖτο μέγα παρὰ τῇ Περ-
 σικῇ Αὐλῇ.

ετίγωσεν ὁ Κῦρος πολὺ σκληρῶς. Ὁ δὲ παῖς ἀφεθείς, κατήλθεν ἀμέσως εἰς τὴν πόλιν κλαίων καὶ παρεπονέθη πρὸς τὸν πατέρα του λέγων, ὅτι ἐκακοποίησεν αὐτὸν ὁ υἱὸς τοῦ βουκόλου.

Ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης, ὠργισμένος καθὼς ἦτο, ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀστυάγην μετὰ τοῦ παιδὸς του, εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ ὑπὸ τοῦ αἰσοῦ δούλου, υἱοῦ δὲ τοῦ βουκόλου, ἰδὲ πῶς περιυβρίσθημεν,» καὶ ἐδείκνυε τοὺς ὤμους τοῦ παιδός.

Ἀκούσας καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης ἔστειλε καὶ ἐκάλεσε τὸν βουκόλον καὶ τὸν παῖδα. Ἀποῦ δὲ ἦλθον ἀμφότεροι, εἶπεν ὁ Ἀστυάγης πρὸς τὸν Κῦρον· «Σὺ λοιπὸν, ὦν παῖς τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι βουκόλος, ἐτόλμησας νὰ κακοποιήσης τοιοῦτοτρόπως τὸν παῖδα τούτου, ὁ ὁποῖος εἶναι πρῶτος παρ' ἐμοί ;»

Ὁ δὲ Κῦρος ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς· «ὦ δέσποτα, ἐγὼ ἐποίησα «ταῦτα εἰς τοῦτον δικαίως· διότι οἱ ἐκ τῆς κόμης παῖδες, μετὰ τὸν τῶν ὁποίων ἦτο καὶ οὗτος, παίζοντες μὲ διώρισαν βασιλέα ἐαυτῶν, ἐπειδὴ ἐφαίνομένη εἰς αὐτοὺς ὅτι ἤμην ἐπιτηδεύων εἰς τοῦτο. Οἱ μὲν λοιπὸν ἄλλοι παῖδες ἐξετέλουν τὰ «διατασσόμενα, οὗτος δὲ δὲν ὑπήκουε, μέχρις οὐ ἐτιμωρήθη· «Ἐὰν λοιπὸν ἕνεκα τούτου εἶμαι ἄξιος τιμωρίας τινός, ἰδοῦ, εἶμαι παρών».

Ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα ὁ παῖς, ὁ Ἀστυάγης ἤρχισε ν' ἀναγνῶριζῃ αὐτὸν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τοῦ θάρρους του καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας του, ἡ ὁποία συνεβιβάζετο μὲ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ παιδὸς τῆς Μανδάνης. Ἐξεπλάγῃ δὲ διὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἦτο ἄφωνος. Συνελθὼν δὲ μετ' ὀλίγον εἰς ἑαυτὸν εἶπεν· «Ἀρτέμβαρεις, ἐγὼ θὰ ἱκανοποιήσω καὶ σὲ καὶ τὸν παῖδά σου», καὶ τὸν διέταξε ν' ἀπέλθῃ.

Ἀπομακρύνας δὲ καὶ τὸν Κῦρον, ἠρώτησεν ὁ Ἀστυάγης τὸν βουκόλον, μείναντα μόνον, πόθεν ἔλαβε τὸν παῖδα καὶ τίς παρέδωκε τοῦτον εἰς αὐτόν. Οὗτος δὲ εἶπεν ὅτι εἶναι τέκνον ἰδικόν του, ἡ δὲ τεκοῦσα αὐτὸ εἶναι ἀκόμη εἰς τὸν οἶκόν του· ἀπέλη-

θεις ὁμως καί, τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀστυάρχου, ἀγόμενος ὑπὸ τῶν δορυφόρων του εἰς τὰς βασίλους ἠναγκάσθη νὰ διηγηθῇ ἀπ' ἀρχῆς ὅλην τὴν ἀλήθειαν, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Ὁ δὲ Ἀστυάρχης, ἀφοῦ ὁ βουκόλος ἐφανέρωσε τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἐφρόντιζε πλέον τόσον περὶ αὐτοῦ. X

29. Ὁ Ἀρπαγὸς εὐωχεῖται μὲ τὰς σάρκας τοῦ υἱοῦ του.

Ὁ Ἀστυάρχης μετὰ τοὺς λόγους τοῦ βουκόλου καλεῖ τὸν Ἀρπαγον καὶ τὸν ἐρωτᾷ· « Ἀρπαγε, τίνην τρόπον ἐθανάτωσας τὸν παῖδα τῆς θυγατρὸς μου, τὸν ὅποιον σοὶ παρέδωκα ; » Ὁ δὲ Ἀρπαγος, ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ὅτι ἦτο ἐντός, δὲν ψεύδεται, ἀλλὰ λέγει καὶ αὐτὸς ὅλην τὴν ἐλήθειαν τῶν ὅσα ἐπραξε διὰ τὸ παιδίον.

Τότε ὁ Ἀστυάρχης, κρύπτων τὴν ὀργὴν του διὰ τὸ γεγονός, εἶπεν εἰς τὸν Ἀρπαγον ὅτι ὁ βουκόλος διέσωσε τὸν παῖδα καὶ ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει καλῶς, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐστενοχωρεῖτο μεγάλως καὶ εἶχε μετανοήσῃ διὰ τὴν πράξιν του. Πρὸς τούτοις δὲ λέγει εἰς τὸν Ἀρπαγον νὰ πέμψῃ τὸν υἱὸν του πρὸς τὸν νεωστὶ ἐλθόντα παῖδα, ἵνα συμπαίζωσιν.

Ὁ Ἀρπαγὸς προσκυνήσας ἐπορεύετο εὐχαριστημένος εἰς τὸν οἶκόν του. Ὡς δὲ εἰσῆλθε, καλεῖ τὸν ἵνα καὶ μόνον υἱὸν του ὅστις ἦτο δέκα τριῶν ἐτῶν, καὶ ἐκπέμπει τοῦτον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἀστυάρχου, παραγγέλλων νὰ πράττῃ ὅ,τι ἂν ἐκεῖνος διατάττῃ.

Ὁ δὲ Ἀστυάρχης, ὡς ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρπαγοῦ, σφάζει καὶ διαμελίζει αὐτόν· καὶ ἄλλα μὲν ἐκ τῶν κρεάτων ἔψησεν, ἄλλα δὲ ἔβρασε, παρασκευάσας δὲ καλῶς εἶχεν ἑτοιμα. Ἀφοῦ

δὲ ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, ἦλθον καὶ οἱ ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος. Καὶ εἰς μὲν τοὺς ἄλλους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἀστυάγη παρετίθησαν κρέατα προβάτων, εἰς δὲ τὸν Ἄρπαγον τὰ κρέατα τοῦ υἱοῦ του πάντα, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἄκρων τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν· ταῦτα δ' ἔκειντο χωριστὰ ἐντὸς κανίστρου κατακεκαλυμμένα.

Ἀφοῦ δὲ εἶδεν ὁ Ἀστυάγης ὅτι ὁ Ἄρπαγος ἐχορτάσθη, ἠρώτησεν ἂν ἤρσεν εἰς αὐτὸν τὸ φαγητόν. Εἰπόντος δὲ τοῦ Ἀρπάγου, ὅτι πολὺ εὐχαριστήθη, ἔφερον εἰς αὐτὸν οἱ προσ-
 τεταγμένοι κατακεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας τοῦ παιδὸς καὶ προέτρεπον τὸν Ἄρπαγον ν' ἀποκαλύψῃ καὶ νὰ λάβῃ ὅ,τι θέλει ἐξ αὐτῶν. Πειθόμενος δ' ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων βλέπει τοῦ παιδὸς τὰ λείψανα· ἰδὼν δὲ δὲν ἐξεπλάγη, ἀλλ' ἐκράτησεν ἑαυτόν. Ἠρώτησε δ' αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης, ἂν ἐγίνωσκε τίνος θηρίου κρέατα εἶχε φάγῃ. Ὁ δὲ Ἄρπαγος εἶπεν ὅτι καὶ τὸ γνωρίζει καὶ ἀρεστόν εἶναι εἰς αὐτὸν πᾶν ὅ,τι ἂν πράττῃ ὁ βασιλεὺς. Οὕτως ἀπαντήσας καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεάτων ἐπορεύθη εἰς τὸν οἶκόν του, ἵνα θάψῃ αὐτά. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης ἐτιμώρησε τὸν Ἄρπαγον.

30. Ὁ Κῦρος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀληθῶν γονέων του.

Ἀφοῦ ὁ Ἀστυάγης ἐτιμώρησε τὸν Ἄρπαγον, ἐκάλεσε τοὺς μάγους, οἱ ὅποιοι ἠρμήνευσαν εἰς αὐτὸν τὸ ὄνειρον, καὶ ἠρώ-
 τησε πάλιν ποίαν ἐξήγησιν ἔδωκαν εἰς αὐτό. Ἐκεῖνοι δ' ἐπα-
 νέλαβον τὰ αὐτά. Ὁ δὲ Ἀστυάγης ἀπαντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ὁ
 ἀπαῖς ζῇ καὶ οἱ τῆς κώμης παῖδες παίζοντες ἐξέλεξαν αὐτὸν
 βασιλεῖα των, ἐκεῖνος δ' ἐξετέλεσε πάντα ὅσα ποιοῦσιν οἱ ἄλη-

«θεῖς βασιλεῖς· διότι καὶ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἄγγελιαφόρους καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τακτοποιήσας ἐβασίλευε. Τώρα λοιπὸν τί φρονεῖτε ; »

Οἱ δὲ μάγοι εἶπον· « Ἐὰν ζῇ καὶ ἐβασίλευσεν ὁ παῖς ὅννευ ἀπρομελέτης τινός, ἔχει θάρρος καὶ μένει ἡσυχος διότι δὲν θὰ «ἄρξῃ καὶ δευτέραν φορὰν. » Καὶ συνεβούλευσαν τὸν Ἀστυάγη ἐν ἀπομακρύνῃ τὴν παῖδα τῶν αὐτὸν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ εἰς τοὺς γονεῖς του. Ἀκούσας αὐτὰ ὁ Ἀστυάγης ἔρχεται καὶ καλῶς τὸν Κῦρον ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ταῦτα· « ὦ παῖ, εἰγὼ σέ ἠδίκουν, ἕνεκα ὀνείρου τινός ἀτελοῦς, ἡ τύχη σου εὖμως σέ ἔσωσε· τώρα λοιπὸν πῆγαινε χαίρων εἰς τοὺς Πέρσας, εἰγὼ δὲ θὰ σοι δώσω καὶ συνοδοιπόρους. Φθάσας δ' ἐκεῖ θὰ εὐρὴς πατέρα καὶ μητέρα ὅχι ὡς τὸν βουκόλον Μιτραδάτην καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. »

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἀστυάγης πέμπει τὸν Κῦρον εἰς τὴν Περσίαν. Καὶ οἱ γονεῖς του μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἐδέχθησαν καὶ ἡσπάζοντο αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον νεκρόν. Ὁ δὲ Κῦρος διηγήθη εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ παθήματά του, μαθὼν ταῦτα καθ' ὁδὸν παρὰ τῶν συνοδευόντων αὐτόν· ἐπῆναι δὲ πολὺ καὶ τὴν Κυνώ. Καὶ τοιοῦς τοτρόπως ἔμενε τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν ἀληθῶν γονέων του.

31. Ὁ Ἀρπαγὸς πέμπει ἐπιστολὴν εἰς τὸν Κῦρον.

Ὁ Κῦρος ἔγεινεν ἀνὴρ καὶ ἦτο ὁ ἀνδρείοτατος ἐκ τῶν ὀμηλικῶν του καὶ προσφιλέστατος εἰς αὐτούς· ὁ δὲ Ἀρπαγὸς περιποιεῖτο πολὺ αὐτόν καὶ ἐπεμπει δῶρα, ἐπιθυμῶν νὰ ἐκδικηθῇ ποτε δι' αὐτοῦ τὸν Ἀστυάγη, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἔβλεπεν ὅτι ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συναντῶν τοὺς πρῶτους ἐκ τῶν Μήδων, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Ἀστυάγης ἐφί-

μετο πικρῶς, ἀνέπειθεν αὐτοὺς ὅτι πρέπει νὰ κάμωσι βασιλεία τὸν Κῦρον, τὸν δ' Ἀστυάγη νὰ παύσῃσι τῆς βασιλείας.

Ἀφοῦ δὲ τὸ πρᾶγμα ὠρίμασεν, ὁ Ἀρπαγος ἤθελε νὰ φανερώσῃ τὴν γνώμην του εἰς τὸν Κῦρον, ὅστις διέτριβεν ἐν Περσίᾳ· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, ἐπειδὴ αἱ ὁδοὶ ἐφυλάσσοντο. Μηχανᾶται λοιπὸν τὸ ἐξῆς· ἀνασχίσας ἐπιτηδείως τὴν γαστέρα ἐνὸς λαγωῦ, χωρὶς οὐδόλως νὰ μαδήσῃ αὐτόν, ἔθηκεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπιστολήν,¹ γράψας ὅ,τι ἤθελε. Ῥάψας δὲ πάλιν καλῶς τὴν γαστέρα τοῦ λαγωῦ καὶ δώσας δίκτυα, ὡς εἰς κυνηγόν, εἰς τὸν πιστότατον τῶν ὑπηρετῶν του, ἀπέστειλεν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ παρήγγειλεν ἀπὸ στόματος νὰ δώσῃ τὸν λαγὼν εἰς τὸν Κῦρον καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτόν νὰ τὸν σχίσῃ διὰ τῆς ἰδίας του χειρὸς, χωρὶς νὰ εἶναι τις παρὼν.

Ταῦτα λοιπὸν ἀκριβῶς ἐγέναν· ὁ δὲ Κῦρος παραλαβὼν τὸν λαγὼν καὶ σχίσας αὐτόν καὶ εὖρων ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν ἀνέγνωσι ταῦτα· ἃ Ὁ παῖ τοῦ Καμβύσου, βεβαίως οἱ θεοὶ σὲ ἀπροστατεύουσι, διότι ἄλλως οὐδέποτε ἤθελες φθάσῃ εἰς τόσῃν αὐτυχείᾳν. Ἐκδικήθητι λοιπὸν τὸν φονέα σου Ἀστυάγη· διότι κατὰ μὲν τὴν διάθεσιν τούτου ἀπέθανες, κατὰ δὲ τὴν τῶν θεῶν καὶ τὴν ἰδικήν μου ζῆς. Νομίζω δὲ ὅτι πρὸ πολλοῦ εἴχεις μάθῃ πάντα καὶ τὰ διὰ σὲ γεγόμενα καὶ ὅσα ἐγὼ ἔπαθον εὐπὸ τοῦ Ἀστυάγου, διότι δὲν σ' ἐφόνευσα, ἀλλὰ σ' ἔδωκα εἰς τὸν βουκόλον. Σὺ λοιπόν, ἂν θέλῃς νὰ μ' ἀκούσης, θὰ ἀβασιλεύσῃς ὅλης τῆς χώρας, τῆς ὁποίας βασιλεύει ὁ Ἀστυάγης. Ὅθεν πείσον τοὺς Πέρσας ν' ἀποστατήσωσι καὶ ὀδήγει

1. Ἡ ἐπιστολὴ ἦτο γεγραμμένη ἐπὶ παπύρου, ἐπειδὴ χάρτης, ὡς σήμερον, δὲν ὑπῆρχε τότε. Ὁ δὲ παπύρος εἶναι φυτὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ Νείλου φυόμενον, οὗ τὸν λεπτὸν φλοῖον κατεσκεύαζόν ποτε χάρτην καὶ σχοινία καὶ λεπτὸν ὕφασμα. Πάπυρος εἶναι λέξις τῶν Αἰγυπτίων· ἑλληνιστὶ λέγεται βίβλος (βύβλος). Ἐξ οὗ καὶ βιβλίον (βυβλίον).

«τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Μήδων. Καὶ εἴτε ἐγώ, εἴτε ἄλλος τις
 εἶκ τῶν ἐπισήμων Μήδων διορισθῇ στρατηγὸς ἐναντίον σου,
 αἰπιτυγχάνεις ὅ,τι ἐπιθυμεῖς. Διότι πρῶτοι οὗτοι, ἀποστατή-
 εσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀστυάγου καὶ ἐλθόντες πρὸς τὸ μέρος σου,
 εἴθ' ἀποσπασθῶσι νὰ καθαιρέσωσιν αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ
 πάντα ἐνταῦθα εἶναι ἱτοιμα, πρᾶξον ταῦτα, τὰ ὅποια σοὶ
 γράφω, καὶ πρᾶξον ταχέως.»

32. Ὁ Ἀρπαγὸς ἐκδικεῖται τὸν Ἀστυάγην, ὁ δὲ Κῦρος γίνεται βασιλεὺς.

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐσκέπτετο μὲν τίνα τρόπον ἐπιτη-
 δεϊότατον θὰ πείσῃ τοὺς Πέρσας ν' ἀποστατήσωσιν. Ἴδου δὲ
 τί ἐσκέφθη καὶ ἐπραξεν. Ἐγραψεν εἰς βιβλίον¹ ὅ,τι ἤθελε καὶ
 συνεκάλεσε τοὺς Πέρσας εἰς συνέλευσιν. Μετὰ ταῦτα ἀνοίξας
 τὸ βιβλίον καὶ ἀναγνώσας αὐτό, εἶπεν ὅτι ὁ Ἀστυάγης διορίζει
 αὐτὸν στρατηγὸν τῶν Περσῶν. «Καὶ τώρα, ἐξηκολούθησεν, ὦ
 Πέρσαι, σᾶς παραγγέλλω νὰ παρουσιασθῇ τὴν αὔριον ἕκαστος
 αἰξὺ μῶν φέρων δρέπανον».

Ἀφοῦ δὲ ἦλθον τὴν ἐπομένην ἅπαντες ἔχοντες δρέπανον,
 τότε ὁ Κῦρος ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξημερώσωσιν
 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μεγάλην ἑκτασιν τῆς περσικῆς γῆς πλήρη ἀκανθῶν.
 Ἀφοῦ δ' ἐξετέλεσαν οἱ Πέρσαι τὴν ἐργασίαν ταύτην, παρήγ-
 γειλε πάλιν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι τὴν ἐπομένην λελουσμένοι.

Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ Κῦρος συναθροίσας ὅλας τὰς αἰ-
 γας καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς βοῦς τοῦ πατρὸς του, ἐσφαξε καὶ
 παρεσκεύαζεν, ἵνα δεχθῇ τὸν στρατὸν τῶν Περσῶν πρὸς τούτοις
 δ' ἔφερε καὶ ἐκλεκτότατον οἶνον καὶ ἄρτον.

1. Ἴδε τὴν ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι ὑποσημείωσιν.

Ἀφοῦ δὲ ἦλθον τὴν ἐπομένην οἱ Πέρσαι, τοὺς ἐκάθισεν εἰς ἓνα λειμῶνα καὶ τοὺς ἐρίλευεν. Ἀφοῦ δ' ἐδείπνησαν, τοὺς ἠρώτα ὁ Κῦρος. ποῖα ἐκ τῶν δύο, τὰ χθесινὰ ἢ τὰ σημερινά, προετίμων. Ἐκείνοι δὲ εἶπον ὅτι ἡ διαφορὰ εἶναι μεγάλη· διότι τὴν προτέραν ἡμέραν πάντα ἦσαν δυσάρεστα, ἐνῶ τὴν παρούσαν παναεῖναι εὐχάριστα.

Επὶ τοῦ λόγου τούτου στηριχθεὶς ὁ Κῦρος ἐφανέρωσε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, λέγων· «Ἄνδρες Πέρσαι, ἐὰν μὲν θέλητε νὰ εἰσακούσητε ἐμέ, θὰ ἔχητε ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθὰ· ἐὰν αὖτε δὲν θέλητε, σὰς περιμένουσιν ἀναρίθμητοι κόποι, παρόμοιοι ἐμὲ τὸν χθесινόν. Ἀκούσατε λοιπὸν τῶρα ἐμὲ καὶ ἀποστατήσαντες πάραυτα ἀπὸ τοῦ Ἀστυάγους γίνεσθε ἐλεύθεροι.»

Οἱ μὲν Πέρσαι λοιπὸν εὐρόντες προστάτην, εὐχαρίστως ἐδέχοντο νὰ ἐλευθερωθῶσιν, ἐπειδὴ πρὸ πολλοῦ ἔφερον βαρέως ν' ἄρχωνται ὑπὸ τῶν Μήδων. Ὁ δὲ Ἀστυάγης, ὡς ἔμαθεν ὅτι ὁ Κῦρος ἔπραττε ταῦτα, ἐπεμψεν ἄγγελον καὶ ἐκάλει αὐτόν. Ἄλλ' ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἀστυάγην ὅτι θὰ ἔλθῃ πρὸς ἐκεῖνον γρηγορώτερα ἢ ὅσον αὐτὸς (ὁ Ἀστυάγης) ἐπιθυμεῖ.

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ὥπλισε πάντας τοὺς Μήδους καί, ὡς τυφλωθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ, διώρισε στρατηγὸν αὐτῶν τὸν Ἄρπαγον, λησμονήσας ὅσα ἔπραξε πρὸς αὐτόν. Ὅτι δὲ οἱ Μῆδοι ἐκστρατεύσαντες συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἄλλοι μὲν τινες ἐξ αὐτῶν ἐμάχοντο, ὅσοι δὲν ἐγνώριζον τὴν συμφωνίαν, ἄλλοι δ' ἐγκατέλειπον τὴν τάξιν των καὶ ἐβοήθουν τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐπίτηδες δὲν ἐπολέμουν καὶ ἔφευγον.

Ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἔμαθε τὴν αἰσχρὰν διάλυσιν τοῦ μηδικοῦ στρατεύματος, εἶπεν ἀπειλῶν τὸν Κῦρον, ἀκαὶ ἐν τούτοις δὲν θὰ «χαρῇ ὁ Κῦρος». Τοσαῦτα εἰπὼν, πρῶτον μὲν τοὺς ἐρμηνεύσαντας τὸ ὄνειρον, οἱ ὅποιοι συνεβούλευσαν αὐτόν ν' ἀποπέμψῃ

τὸν Κῦρον, ἀνεσκολόπισεν, ἔπειτα δὲ ὤπλισε τοὺς ἐναπομείναντας ἐν τῇ πόλει νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐξαγαγὼν τούτους συνεπλάκη πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ ἐνίκηθη, αὐτὸς δ' ὁ Ἀστυάγης συνελήφθη ζῶν, τὸν δὲ στρατὸν τοῦ ἀπώλεσεν.

Ἐνῷ δὲ ἦτο αἰχμάλωτος ὁ Ἀστυάγης, ἰθὺν πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἀρπαγὸς κατέχαιρε καὶ περιέπαιζεν αὐτὸν μὲ λόγους πειρακτικούς.

Τοιοιυτοτρόπως λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης, βασιλεύσας τριάκοντα καὶ πέντε ἔτη, ἐστερήθη τῆς βασιλείας· οἱ δὲ Μῆδοι ὑπέκυψαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἔνεκα τῆς πικρότητος τούτου. Εἰς δὲ τὸν Ἀστυάγην δὲν ἔπραξεν ἄλλο κακὸν ὁ Κῦρος, ἀλλ' εἶχε τοῦτον πλησίον του, μέχρις ὅτου ἐτελεύτησεν.

Τοιοιυτοτρόπως λοιπὸν ὁ Κῦρος γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἔγεινε βασιλεὺς, ὕστερον δὲ τούτων κατέστρεψε καὶ τὸν Κροῖσον, ὡς προείπομεν, καὶ ἔγεινεν ἄρχων πάσης τῆς Ἀσίας.

33. Ὁ Κῦρος καὶ οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλληνες.

Οἱ Ἴωνες δὲ καὶ οἱ Αἰολεῖς, ἀμέσως ὥς οἱ Λυδοὶ ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἔπεμπον ἀγγέλους εἰς τὰς Σάρδεις πρὸς τὸν Κῦρον, θέλοντες νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν ὑπήκοοι ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἦσαν καὶ εἰς τὸν Κροῖσον. Ἀλλ' ὁ Κῦρος δὲν ἐδέχθη, διότι οἱ Ἴωνες πρότερον, ὅτι αὐτὸς δι' ἀγγέλων παρεκάλει αὐτοὺς ν' ἀποστατήσωσιν ἀπὸ τοῦ Κροῖσου, δὲν ἐπείθοντο, τότε δέ, ἀφοῦ τὰ πράγματα ἐτελείωσαν, ἦσαν ἱτοιμοὶ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Κῦρον.

Οἱ Ἴωνες, ὡς ἤκουσαν τὴν εἰδησιν ταύτην, περιτείχισαν τὰς πόλεις των ἕκαστοι καὶ συνηθροίζοντο εἰς τὸ Πανιώνιον ὅλοι οἱ Ἕλλοι, πλὴν τῶν Μιλησίων, διὰτι πρὸς μόνους τούτους ὁ Κῦρος

ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς αὐτοὺς ὄρους μὲ τοὺς ὁποίους εἶχε συνθηκολογήσῃ καὶ ὁ Κροῖσος. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἴωνες ἀπεφάσισαν ἀπὸ κοινοῦ νὰ πεμψωσιν ἀγγέλους εἰς Σπάρτην, ἵνα ζητήσωσι βοήθειαν.

Οἱ Ἴωνες δέ, μόνοι ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων, εἶχον κτίσῃ πόλεις ὑπὸ τὸν κάλλιστον οὐρανὸν καὶ εἰς τὸ ὠραιότατον κλίμα, ὅπου δὲν ἔπασχον οὔτε ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς ὑγρασίας, οὔτε ὑπὸ τῆς θερμότητος καὶ τῆς ξηρασίας. Αἱ πόλεις δὲ τῶν Ἰώνων ἦσαν δώδεκα· ἐξ αὐτῶν ἡ Μίλητος ἔκειτο πρώτη πρὸς μεσημβρίαν· μετὰ ταύτην δὲ ἡ Μυοῦς καὶ ἡ Πριήνη· αὗται μὲν αἱ τρεῖς ἦσαν ἐν τῇ Καρίᾳ, αἱ δὲ ἀκόλουθοι ἐν τῇ Λυδίᾳ, Ἐφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. Ἐκ δὲ τῶν τριῶν ὑπολειπομένων, δύο μὲν κατεῖχον νήσους, τὴν Σάμον καὶ τὴν Χίον, ἡ δὲ μία ἔκειτο ἐν τῇ Ἠπείρῳ καὶ ἐκαλεῖτο Ἐρυθραί.

Ἐξ ὅλων λοιπὸν τούτων τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι ἦσαν ἐκτὸς φόβου, διότι ἔκαμαν συνθήκην μὲ τὸν Κύρον, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ νησιῶται ἦσαν ἐκτὸς φόβου, διότι οἱ Πέρσαι δὲν ἦσαν ναυτικοί.

Τὸ δὲ Πανιώνιον ἦτο τόπος ἱερὸς τῆς Μυκάλης, ἱστραμμένος πρὸς βορρᾶν καὶ ἀφιερωμένος ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν Ἰώνων εἰς τὸν θεὸν Ποσειδῶνα τὸν Ἑλικώνιον. Ἡ δὲ Μυκάλη ἦτο ἀκρωτήριον τῆς Ἠπείρου ἀπέναντι τῆς Σάμου· ἰδῶ συναθροίζομενοι ἀπὸ τῶν πόλεων οἱ Ἴωνες ἐτέλουν ἑορτὴν ὀνομαζομένην Πανιώνια.

Αὗται μὲν ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις· αἱ δὲ Αἰολικαί, κείμεναι ἄνωθεν τῶν Ἰωνικῶν, ἦσαν ἡ Κύμη, αἱ Λαρίσσαι, τὸ Νέον Τεῖχος, ἡ Τῆμνος, ἡ Κίλλα, τὸ Νότιον, ἡ Αἰγιόρεια, ἡ Πιτάνη, αἱ Αἰγαῖται, ἡ Μύρινα, ἡ Γρύνεια. Αὗται ἦσαν αἱ ἀρχαῖαι πόλεις τῶν Αἰολίων, ἑνδεκα τὸν ἀριθμὸν· διότι διεμοιράσθησαν

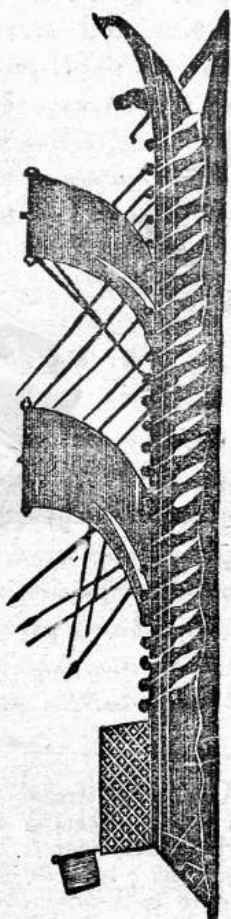
---

1. Τῷ αὐτῷ ὀνόματι καλεῖται τὸ τε ἀκρωτήριον καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς ἡ πόλις.

μεταξύ των αἱ ἑνδεκα πόλεις τοὺς κατοικοὺς τῆς δωδεκάτης πόλεως Σμύρνης, καταληφθείσης ὑπὸ τῶν Κολοφωνίων. Ἐκ δὲ τῶν πόλεων τῶν ἔχουσῶν τὰς νήσους, πέντε μὲν ἐνέμοντο τὴν Λέσβον, μία δ' ἔκειτο ἐν Τενέδῳ καὶ ἄλλη μία εἰς τὰς καλουμένας Ἑκατοννήσους. Οἱ νησιῶται οὗτοι οὐδένα ἀπὸ τοῦ Κύρου εἶχον φόβον· αἱ λοιπαὶ ὅμως πόλεις ἐνέκριναν ἀπὸ κοινοῦ ν' ἀκολουθήσωσι τοὺς Ἴωνας.

Φθάσαντες εἰς τὴν Σπάρτην οἱ πρέσβεις τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων ἐζήτησαν βοήθειαν· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐδεμίαν ἔδωκαν ἀκρόασιν, ἀλλ' ἀπέπεμψαν τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους. Ἀπέστειλαν ὅμως ἄνδρας μὲ πεντηκόντορον, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἐφθασαν εἰς Φώκαιαν, ἐπεμψαν εἰς τὰς Σάρδεις τὸν ἐξοχώτατον ἐξ αὐτῶν, ὅστις ὠνομάζετο Λακρίνης· οὗτος δ' ἐλθὼν εἰς τὸν Κύρον εἶπεν εἰς αὐτὸν ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων νὰ μὴ βλάβῃ καμμίαν πόλιν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, διότι αὐτοὶ δὲν θ' ἀδιαφορήσωσιν.

Τότε ὁ Κύρος ἠρώτησε τοὺς παρόντας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, τίνες ἄνθρωποι καὶ πόσοι κατὰ τὸ ἐλπίθος εἶναι οἱ Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὅποιοι ἀπαγορεύουσιν εἰς αὐτὸν ταῦτα. Πληροφορηθεὶς δέ, εἶπε πρὸς τὸν Λακρίνην, ἀδὲν ἐφοβήθην ἀκόμη ἄνδρας τοιούτους, καὶ ὅποιοι συνερχόμενοι εἰς τὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως τόπον,

ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΟΡΟΣ (πλοῖον ἔχον πεντήκοντα κοῦρά).

τὴν ἀγοράν¹, ἐξαπατῶσιν ἀλλήλους δι' ὄρκων. Οὗτοι, ἐὰν ἔχω εὐγίειαν, δὲν θὰ λαλῶσι περὶ τῶν συμφορῶν τῶν Ἰώνων, ἀλλὰ περὶ τῶν ιδίων».

Μετὰ δὲ ταῦτ' ὁ Κῦρος μέλλων νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον ἄλλων ἐθνῶν, ἀφοῦ ἐτακτοποίησεν τὴν διοίκησιν τῆς Λυδίας, ἐπίστρεφεν εἰς τὴν Περσίαν ἄγων ἕμα μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Κροῖσον. Ὁ δὲ Ἀρπαγος διορισθεὶς βραδύτερον στρατηγὸς ὑπέταξε τοὺς Ἴωνας, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μάλιστα ἐπεχείρησαν κατ' ἀρχὰς ν' ἀντισταθῶσιν. Ἐπίσης ὑπέταξε τοὺς Αἰολεῖς, τοὺς Δωριεῖς, τοὺς Κᾶρας καὶ ἐν γένει ὅλην τὴν κάτω Ἀσίαν.

34. Τὰ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα.

Ὁ Κῦρος, ἀφοῦ ἔγεινε κύριος ὅλης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπιτέθη κατὰ τῶν Ἀσσυρίων. Τῆς δὲ Ἀσσυρίας ὀνομαστοτάτη καὶ ἰσχυροτάτη πόλις ἦτο ἡ Βαβυλὼν, ἡ ὁποία ἔκειτο ἐπὶ ἐκτεταμένης πεδιάδος καὶ ἦτο τετράγωνος τὸ σχῆμα· ἐκάστη δὲ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου τούτου εἶχε μῆκος ἑκατὸν εἰκοσι σταδίων². Πέριξ δὲ τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἦτο τάφος βαθεῖα καὶ πλατεῖα πλήρης ὕδατος, ἔπειτα δὲ πελώριον τεῖχος³ ἐκ πλίνθων ὀπτῶν. Διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως διήρχετο ὁ ποτα-

1. Ἀγορὰ ἐκαλεῖτο τὸ μέρος οὗπου ἡγόραζον καὶ ἐπώλουν. Οἱ Πέρσαι δὲν εἶχον τοιαύτας ἀγοράς.

2. Ἦτοι 22,200 μέτρων· διὰ πεζὸν δ' ὁδοιπόρον τὸ μῆκος τοῦτο εἶναι διάστημα 4 ὥρων καὶ ἡμισείας ὥστε ἡ περίοδος ὅλης τῆς πόλεως ἦτο 18 ὥρων. Ἐκαστον δὲ στάδιον ἔχει μῆκος 185 ὡς ἐγγιστε μέτρων γαλλικῶν· πέντε δὲ χιλιάδες μέτρων (μία λεύγη) εἶναι διάστημα μιᾶς ὥρας.

3. Πεντήκοντα βασιλικῶν πήχεων τὸ πλάτος καὶ διακοσίων τὸ ὕψος.

μὲς Εὐφράτης. Αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν μὲ τρεῖς καὶ μὲ τέσσαρας ἑρφαὶ καὶ αἱ ὁδοὶ εὐθεῖαι. Πλὴν δὲ τοῦ τείχους τούτου ὑπῆρχεν ἰσωθεν καὶ ἕτερον, τὸ ὁποῖον ἦτο ὄχι πολὺ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου, στενότερον δέ. ✕

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης ἐβασίλευσε μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ γυνή τις καλουμένη Νίτωκρις. Αὕτη ἄνωθεν τῆς Βαβυλῶνος κατέστησε τὸν Εὐφράτην ποταμὸν τόσον σκολιόν, ὥστε ῥέων οὗτος ἤρχετο τρεῖς φορὰς εἰς τινὰ τῶν κωμῶν τῆς Ἀσσυρίας. Πολὺ δ' ἄνωτέρω τῆς Βαβυλῶνος, καὶ παραπλεύρως τοῦ ποταμοῦ, ἴσκαψε δεξαμενὴν παμμεγέθη διὰ λίμνην. Ἐποίει δὲ ταῦτα ἡ Νίτωκρις, διὰ νὰ καταστήσῃ τὸν Εὐφράτην βραδύτερον, ἕνεκα τῶν περικαμπῶν, καὶ τὸν πλοῦν εἰς τὴν Βαβυλῶνα δύσκολον. Καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ἔχωσιν εὐκολον συγκοινωνίαν οἱ Μῆδοι μὲ τοὺς Βαβυλωνίους καὶ μανθάνωσι τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν.

Αὕτῃ δ' αὕτῃ ἡ Νίτωκρις ἐπενόησε καὶ τὴν ἐξῆς ἀπάτην. Κατεσκεύασε δι' ἑαυτὴν εἰς κατάλληλον μέρος τάφον μεγαλοπρεπέστατον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέγραψε τὰ ἐξῆς: «Ἐάν τις εἴη τῶν ὕστερον ἐμοῦ γινομένων βασιλέων τῆς Βαβυλῶνος ἔχῃ ἔλλειψιν χρημάτων, ἃς ἀνοίξῃ τὸν τάφον καὶ ἃς λάβῃ ὅσα θέλει. Μὴ ὁμως ἀνοίξῃ αὐτόν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ἔλλειψιν, διότι κδὲν θὰ εἶναι καλόν». Ὁ τάφος οὗτος ἔμενεν ἄθικτος, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν Δαρεῖον¹. Οὗτος δ' ἀνοίξας τὸν τάφον χρήματα μὲν δὲν εὔρεν, ἀλλὰ τὸν νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τὰ ἐξῆς: «Ἐάν δὲν ἦσο ἅπληστος χρημάτων καὶ αἰσχροκερδής, δὲν θὰ ἦνοιγες τάφους νεκρῶν».

Ὁ Κῦρος λοιπὸν κατὰ τοῦ υἱοῦ ταύτης τῆς γυναικὸς ἐξεστράτευσεν· ὠνομάζετο δ' οὗτος Λαβύνητος καὶ εἶχε τὴν βασιλείαν τῶν Ἀσσυρίων. Ὅτε ὁ Κῦρος ἴφθασε πλησίον τῆς πό-

λεως, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ ὅποιοι ἐκστρατεύσαντες περιέμενον αὐτόν, συνεπλάκησαν πρὸς αὐτόν καὶ νικηθέντες ἐν τῇ μάχῃ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν πόλιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον προεισαγάγῃ τροφὰς διὰ πολλὰ ἔτη. Ὁ δὲ Κῦρος εὕρισκετο εἰς ἀμυχανίαν, ἐπειδὴ ὁ χρόνος παρήρχετο καὶ τὰ πράγματα οὐδόλως προώδευον.

Εἴτε λοιπὸν ἄλλος συνεβούλευσεν αὐτόν εἴτε μόνος τὸ ἐνόησεν, ἰδοὺ τί ἔπραξε· τάξας τὸν στρατὸν κατὰ τὴν ἐν τῇ πόλει εἰσόδον τοῦ ποταμοῦ καὶ κατὰ τὴν ἐξοδὸν του, παρήγγειλε νὰ εἰσέλθωσιν οἱ ἄνδρες εἰς τὴν πόλιν, ὅταν ἴδωσι τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ νὰ γείνη διαβατόν. Ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν εἰς τὴν τεχνητὴν λίμνην τῆς Νιτώκριος εἰσήγαγεν εἰς ταύτην τὸν ποταμὸν διὰ διώρυχος καὶ οὕτω κατέστησε διαβατόν τὸ ἀρχαῖον ρεῖθρον. Τότε οἱ Πέρσαι εἰσῆλθον εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἀπροσδοκῆτως καὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν¹.

Ἡ Βαβυλωνία χώρα ἦτο τόσοσιν πλουσία, ὥστε ἐκ τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἔτους τοὺς τέσσαρας ἔτρεφεν αὐτὴ μόνη τὸν βασιλέα, τοὺς δὲ ὀκτὼ πᾶσα ἡ λοιπὴ Ἀσία. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἀσσυρία χώρα ἦτο ἰσοδύναμος μὲ τὸ τρίτημόριον τῆς δυνάμεως τῆς ἄλλης Ἀσίας κατὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν παραγωγὴν. Ἐν τῇ γῇ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βροχὴ ἐπιπτεν ὀλίγη, ὁ δὲ αἶψα ἐπαχύνετο καὶ ὠρίμαζε ποτιζόμενος ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, μεταφερομένου διὰ τῶν χειρῶν καὶ διὰ ποτιστικῶν μηχανῶν. Ἡ συκῇ, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία δὲν εὐδοκίμουν, ἐκεῖ. Οἱ δημητριακοὶ ὅμως καρποὶ τοσοῦτον εὐδοκίμουν, ὥστε τὸ ἐν ἀπείδιε διακόσια, ἐνίοτε δὲ καὶ τριακόσια.

Περίεργα δὲ ἦσαν τὰ πλοῖα τῶν Βαβυλωνίων τὰ πλέοντα ἐν τῷ ποταμῷ· ταῦτα ἦσαν κυκλοτερῆ ὡς ἄσπιδες καὶ πάντα δερμάτινα. Ἐκοπτον ἰτέας καὶ κατεσκευάζον τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου· ἱπιτα δὲ ἱτινον πέριξ τούτου ἐξωθεν δέρματα, μὲ

1. Τῷ 538 πρὸ Χριστοῦ.

διακρινομένης οὔτε πρύμνης οὔτε πῦρας. Ἀκολούθως ἐπλήρουν τὸ πλοῖον χόρτου ξηροῦ, ἔθετον ἐπ' αὐτοῦ τὰ φορτία καὶ ἄφινον νὰ φέρηται τοῦτο ὑπὸ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ· διευθύνετο δὲ ὑπὸ δύο ἀνθρώπων ἱσταμένων ὀρθῶν καὶ κρατούντων δύο μεγάλας κώπας. Ἐν ἐκάστῃ δὲ πλοίῳ ἐνυπῆρχε καὶ ὄνος ζωντανός.

Ἀφοῦ λοιπὸν πλείοντες ἐφθانون εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ διέθετον τὸ φορτίον, ἐπώλουν τὸν σκελετὸν τοῦ πλοίου καὶ ὅλον τὸν ξηρὸν χόρτον, τὰ δὲ δέρματα ἔθετον ἐπὶ τοὺς ὄνους καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν Ἀρμενίαν διὰ ξηρᾶς. Ἐκεῖ κατεσκευάζον ἄλλα πλοῖα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐνδυμασίαν δὲ μετεχειρίζοντο τὴν ἐξῆς· πρῶτον ἐφόρουσαν χιτῶνα λινοῦν ποδῆρη, ἐπάνω δὲ εἰς τοῦτον ἄλλον μάλλινον καὶ μετὰ ταῦτα περιετυλίσσαντο μὲ μανδύαν λευκόν. Τὸ σῶμα τῶν δ' ὁλόκληρον ἤλειπον μὲ μῦρα.

Οἱ Βαβυλώνιοι ἰατροὺς δὲν εἶχον, ἀλλὰ τοὺς ἀσθενοῦντας ἔφερον ἐξω εἰς τὴν ἀγοράν· ὅστις δ' ἐπαθεν ὁ ἴδιος ἢ εἶδεν ἄλλον παθόντα τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν προσήρχετο καὶ συνεβούλευε τὸν ἀσθενῆ. Δὲν ἦτο δὲ συγκεχωρημένον νὰ περάσῃ τις ἐμπροσθεν τοῦ πάσχοντος, πρὶν ἐρωτήσῃ αὐτὸν τίνα νόσον εἶχεν.

35. Ἡ ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας ἐκστρατεία καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κῦρου.

Ἀφοῦ δ' ὁ Κῦρος κατέκτησε καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπεθύμησεν νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Μασσαγέτας¹. Τὸ ἔθνος τοῦτο ἦτο μέγα καὶ πολεμικόν, κατῴκει δὲ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ ἐκείθεν τοῦ Ἀράξου ποταμοῦ, ὅστις ἐκβάλλει εἰς αὐτήν. Ἡ δὲ Κασπία εἶναι θάλασσα ἰδιαιτέρα, μὴ συγκοινωνοῦσα μὲ

1. Οἱ Μασσαγέται ἦσαν φυλὴ σκυθικὴ, ἡ ὅποια κατῴκει πρὸς τὴν Κασπίαν καὶ πέραν τῆς Ἀράλης λίμνης.

τὴν ἄλλην θάλασσαν. Καὶ πρὸς δυσμὰς μὲν τῆς θαλάσσης ταύτης ἐκτείνεται ὁ Καύκασος, ὅστις εἶναι μέγιστον καὶ ὑψηλότατον ὄρος, πρὸς ἀνατολὰς δ' ἐκτείνεται ἀπέραντος πεδιάς, τῆς ὁποίας μέγα μέρος κατέχουσιν οἱ Μασσαγέται, ἐναντίον τῶν ὁποίων ὁ Κῦρος ἐπεθύμησε νὰ ἐκστρατεύσῃ.

Ἐβασίλευε δὲ τότε τῶν Μασσαγετῶν γυνή, ἣτις ἐκαλεῖτο Τόμυρις. Ταύτην ὁ Κῦρος ἐζήτησε τὸ πρῶτον ὡς σύζυγον· αὕτη ὁμῶς νοήσασα ὅτι ζητεῖ κυρίως τὴν βασιλείαν τῶν Μασσαγετῶν καὶ ὄχι αὐτήν, ἡρνήθη τὴν πρότασιν. Τότε ὁ Κῦρος ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Μασσαγετῶν καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἀράξην ποταμόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κατεσκεύασε γεφύρας, ἵνα διαβῇ ὁ στρατός.

Ἡ δὲ Τόμυρις πέμψασα κήρυκα ἔλεγεν αὐτῷ τὰ ἑξῆς. «ὦ βασιλεῦ τῶν Μήδων, παῦσον τὰς ἐτοιμασίας σου καὶ ἄφες μας εἰσέλθαι, διότι δὲν δύνασαι νὰ γνωρίζῃς ἂν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἐπιχειρεῖς, θ' ἀποβῶσιν ὑπὲρ σοῦ· ἂν δ' ἐπιθυμῇς νὰ δοκιμάσῃς τοὺς Μασσαγέτας, μὴ κάμῃς τὸν κόπον νὰ γεφυρώσῃς τὸν Ἀράξην· ἡμεῖς ἀναχωροῦμεν τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ἵνα διαβῇς εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ δεχθῇς ἡμᾶς εἰς τὴν ἰδικήν σου, κάμε σὺ τὸ ἴδιον».

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος συνεκάλεσε τοὺς πρῶτους ἐκ τῶν Περσῶν καὶ συνεσχέπετο μετ' αὐτῶν. Συνεφώνουν δὲ πάντες νὰ δεχθῶσι τὴν Τόμυριν καὶ τὸν στρατὸν τῆς εἰς τὴν χώραν τῶν. Τότε Κροῖσος ὁ Λυδὸς προέτεινε τὴν ἐναντίαν γνώμην λέγων τάδε· «ὦ βασιλεῦ, ἀφοῦ ὁ Ζεὺς μὲ ἔδωκεν εἰς σέ, εἴθ' ἀποτρέπω, ὅσον δύναμαι, πᾶν κακὸν γινόμενον εἰς τὸν οἶκόν σου. Διότι τὰ παθήματα μοι ἐγείναν μαθήματα. Δέχθητι λοιπὸν τὴν γνώμην μου· διότι μάθε, ὅτι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα κυκλοφοροῦσιν οὕτως, ὥστε δὲν ἀφίνουσι τοὺς αὐτοὺς ἐπ' αὐτοῖς νὰ εὐτυχωσιν. Ἐχω λοιπὸν ἐναντίαν γνώμην τῶν ἄλλων· διότι, ἐὰν δεχθῇς τοὺς πολεμίους εἰς τὴν χώραν σου, χάνεις ὅλον τὸ βασίλειόν σου ἂν νικηθῇς, ἐπεὶ δὴ οἱ Μασ-

κσαγέται νικῶντες θὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας σου· ἂν κδὲ νικήσης, ἡ νίκη σου δὲν θὰ εἶναι τόσον μεγάλη, ὅσον ἂν κνικήσης τοὺς Μασσαγέτας ἐν τῇ ἐκείνων χώρᾳ, διότι θὰ προχωρήσης κατ' εὐθείαν εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Τομύριος. Ἐκτὸς κδὲ τούτου εἶναι ἐντροπὴ ὁ Κῦρος νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς γυναῖκα».

Αὗται μὲν αἱ ἐναντίαι γινῶμαι ἐδόθησαν· ὁ Κῦρος δέ, προτιμήσας τὴν τοῦ Κροΐσου, παρήγγειλεν εἰς τὴν Τόμυριν, ὅτι αὐτὸς θὰ διαβῇ τὸν ποταμὸν καὶ θὰ ἔλθῃ ἐναντίον ἐκείνης. Παραδώσας δὲ τὸν Κροΐσον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Καμβύσῃν καὶ παραγγείλας νὰ τιμᾷ καὶ νὰ περιποιῇται αὐτόν, ἂν ἡ διάβσις κατὰ τῶν Μασσαγετῶν δὲν εὐδοκιμήσῃ, διέβαινε τὸν ποταμὸν μετὰ τοῦ στρατοῦ του.

Νυκτωθεὶς δὲ καθ' ὁδὸν ἐκοιμήθη εἰς τὴν χώραν τῶν Μασσαγετῶν καὶ εἶδεν ὄνειρον, ὅτι ὁ Δαρεῖος, ὁ πρεσβύτατος ἐκ τῶν παίδων τοῦ Ὑστάσπου, εἶχεν ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ἐπεσκίαζε τὴν Ἀσίαν, ἡ δὲ ἄλλη τὴν Εὐρώπην. Ἐξυπνήσας ὁ Κῦρος καὶ φοβηθεὶς τὸ ὄνειρον ἐκάλεσε τὸν Ὑστάσπην ἰδιαιτέρως καὶ τῷ εἶπε τὸ ὄνειρον· ἔστειλε δ' αὐτόν πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, ἵνα, ἀφοῦ ὁ Κῦρος ὑποτάξῃ τοὺς Μασσαγέτας καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Περσίαν, τῷ παρουσιάσῃ (ὁ Ὑστάσπης) τὸν υἱὸν τοῦ εἰς ἐλεγχον. Ὁ Ὑστάσπης λοιπὸν προθύμως διέβη τὸν Ἀράξην καὶ ἐπορεύετο εἰς Περσίαν, ἵνα φυλάξῃ εἰς τὸν Κῦρον τὸν υἱὸν τοῦ Δαρεῖον.

Φοβερωτάτης δὲ μάχης γενομένης (τῷ 529 πρὸ Χριστοῦ) μεταξὺ τῆς Τομύριος καὶ τοῦ Κύρου ἐνίκησαν οἱ Μασσαγέται, τὸ δὲ πλεῖστον τοῦ περσικοῦ στρατεύματος ἐκεῖ κατεστράφη, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Κῦρος ἐφονεύθη, βασιλεύσας ἐν ὧλφ ἑτη εἴκοσι καὶ ἐννέα.

Ἡ δὲ Τόμυρις πληρώσασα ἀνθρωπίνου αἵματος ἀσκὸν, ἀνέζητησε καὶ εὔρε μετὰ τῶν πτωμάτων τῶν Περσῶν, τὸν νεκρὸν τοῦ Κύρου· ἐβύθισε δὲ τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν ἀσκὸν ἐπιλέγουσα· «Κορέσθητι αἵματος, ἀχόριστε Κῦρι.»

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τοῦ Κύρου.

ΕΥΤΕΡΠΗ

B

ΕΥΤΕΡΙΑ

36. Ἡ Αἰγύπτος καὶ ὁ Νεῖλος.

Τελευτήσαντος τοῦ Κύρου, παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Καμ-
 ΰσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου καὶ τῆς Κασσανδράνης. Οὗτος τοὺς
 Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολεῖς ἐνόμιζε δούλους πατρικούς, ἐστρατη-
 λάτει δὲ κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν λαὸς ἀρχαιότατος, τὸ δ' ἔδαφος τῆς
 Αἰγύπτου εὐφορώτατον, ἕνεκα τοῦ Νείλου ποταμοῦ· κατεῖχε δὲ
 (καὶ κατέχει) μεγάλην ἑκτασιν πολὺ πεδινὴν, ἣ ὁποία πρὸς μὲν
 τὰ παράλια ἦτο πλατεῖα, πρὸς δὲ τὰ μεσόγεια, ἀπὸ τῆς πό-
 λεως Ἡλιουπόλεως,¹ καθίστατο στενωτέρα.

Ἄλλη πόλις τῆς Αἰγύπτου ἦσαν αἱ Θῆβαι. Αἱ Θῆβαι ἦσαν
 πόλις μεσόγειος, κειμένη ἐπὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ καὶ ἀπέχουσα
 τῆς Ἡλιουπόλεως ἐννέα ἡμερῶν πλοῦν.

Ὁ Νεῖλος τὸ θέρος ἐπλημμύρει (καὶ νῦν πλημμυρεῖ) τοσοῦ-
 τον, ὥστε ὑπερεχειλίζων ἐχύνετο ἐκ τῆς κοίτης του καὶ ἐκά-
 λυπτεν ὅλας τὰς γαίας τῆς Αἰγύπτου, τὰς ὁποίας διὰ τοῦτο
 καθίστα εὐφορωτάτας· ὅταν δ' ὑπερεξεχειλίζε καὶ ἐκάλυπτε τὴν
 χώραν, μόνον αἱ πόλεις ἐφαίνοντο ὑπερέχουσαι, ὁμοιάζουσαι

---

1. Ἡ Ἡλιούπολις ἔκειτο ἐκεῖ ἐνθα ὁ Νεῖλος ἀρχίζει νὰ διακλα-
 σθῇ εἰς πολλοὺς βραχίονας. ἵνα ἐκβάλῃ εἰς τὴν θάλασσαν.

πολὺ πρὸς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει νήσους· διότι τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς Αἰγύπτου ἐγίνοντο πέλαγος, μόναι δ' αἱ πόλεις ὑπερέχον. Τὸν χειμῶνα δ' ὁ Νεῖλος φέρει ὀλιγώτερον ὕδωρ ἢ τὸ θέρος, ῥέει δὲ ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν διὰ μέσου τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας δύναται τις νὰ πλέῃ ἐντὸς αὐτοῦ.

37. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου.

Πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου λέγουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ὅτι ὑπῆρξεν ὁ *Μῆν*, ὅστις ἔκτισε τὴν πόλιν Μέμφιν.¹ Μετὰ τὸν *Μῆνα* ἀπηριθμοῦν οἱ ἱερεῖς τὰ ὀνόματα ἄλλων τριακοσίων τριάκοντα βασιλέων.

Μετὰ τοὺτους ἐβασίλευσεν ὁ *Σέσωστρις*, ὅστις κατέκτησε πολλὰ γειτονικὰ ἔθνη, ἔπειτα δὲ διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ὑπέταξε τοὺς Σκύθας καὶ τοὺς Θράκας. Ἐντεῦθεν δ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἀποῦ ἀπέθανεν ὁ Σέσωστρις παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ *Φερώρ*, ὅστις οὐδεμίαν ἐκστρατείαν ἔκαμε. Μετὰ τοῦτον ἔλαβε τὴν βασιλείαν εἰς *Μεμφίτης*, ὀνομαζόμενος κατὰ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων *Πρωτεὺς*. Οὗτος ἔζη, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Πάρις ἤρπασε τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Μενελάου ἐκ τῆς Σπάρτης. Τὸν Πάριν οἱ ἄνεμοι ἔρριψαν εἰς τὴν Αἴγυπτον, λέγεται δὲ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἱερέων ὅτι ὁ Πρωτεὺς ἀπέπεμψε τοῦτον, κρατήσας τὴν Ἑλένην καὶ τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους βραδύτερον ἀπέδωκεν εἰς τὸν Μενέλαον, ἐλθόντα εἰς τὴν Μέμφιν ἐκ τῆς Τροίας μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

1. Ἡ Μέμφις ἦτο μεγάλη πόλις παρὰ τὴν ἀριστεράν ὁχθὴν τοῦ Νείλου καὶ ὀλίγον νοτιώτερον τῆς Ἡλιουπόλεως.

38. Ὁ περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ῥαμφινέτου μῦθος.

Μετὰ τὸν Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου, ὅτι παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ Ῥαμφίνετος. Οὗτος εἶχε τόσον πλοῦτον, ὅσον οὐδεὶς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα βασιλέων ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ. Θέλων δὲ ν' ἀσφαλίσῃ τὰ χρήματά του, ὠκοδόμησε θησαυροφυλάκιον λίθινον, τοῦ ὁποίου ὁ εἰς τοῖχος ἦτο ἐκτισμένος πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ. Ὁ δὲ οἰκοδόμος ἐμηχανεύθη τὴν ἀκόλουθον ἐπιβουλήν· ἐτοποθέτησεν ἓνα ἐκ τῶν λίθων οὕτως, ὥστε νὰ δύναται εὐκόλως ν' ἀφαιρῇται ἐκ τοῦ τοίχου καὶ ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπὸ ἐνός. Ὡς δ' ἐπετελέσθη τὸ οἶκημα ὁ βασιλεὺς ἐθησαύρισεν ἐν αὐτῷ τὰ χρήματά του.

Ὁ δὲ οἰκοδόμος, φθάσας εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, προσέκαλεσε τοὺς δύο παῖδάς του καὶ διηγήθη πᾶν ὅ,τι ἐμηχανεύθη, φροντίζων δι' αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἄφθονα τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐτελεύτησε τὸν βίον, οἱ δὲ υἱοὶ του μετ' ὀλίγον ἐλθόντες εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν καιρῷ νυκτὸς μετεκίνησαν εὐκόλως τὸ λίθον καὶ ἀφῆρσαν πολλὰ χρήματα.

Ὅτε δ' ἔτυχε ν' ἀνοίξῃ ὁ βασιλεὺς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἠπόρησεν ἰδὼν κενὰ χρημάτων τὰ ἀγγεῖα, τὰς δὲ σφραγίδας σφᾶς καὶ τὸ θησαυροφυλάκιον κεκλεισμένον. Ἀφοῦ δὲ ἤνοιξε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν καὶ ἐβλεπεν ὅτι τὰ χρήματα ἤλαττοῦντο, διέταξε νὰ κατασκευάσωσι παγίδας καὶ νὰ στήσωσι ταύτας περὶ τὰ ἀγγεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἦσαν τὰ χρήματα.

Ἀφοῦ δὲ οἱ κλέπται ἤλθον, ὡς καὶ πρότερον, εἰσῆλθεν ὁ εἰς ἐκ τούτων καὶ πλησιάσας πρὸς τὸ ἀγγεῖον ἀμέσως συνελήφθη εἰς τὴν παγίδα. Τότε ἐκάλεσε τὸν ἀδελφόν του, ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν συμφορὰν του, καὶ εἶπε νὰ εἰσέλθῃ ἀμέσως καὶ νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἵνα μὴ, φανεῖς καὶ γνωρισθεῖς ποῖος εἶναι, καταστρέψῃ καὶ ἐκεῖνον. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγεινε· καὶ ὁ ἕτερος

ἀδελφός, προσαρμόσας καλῶς τὸν λίθον, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν μόνος, φέρων τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ὡς δὲ ἐξημέρωσεν, εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἐξεπλάγη βλέπων τὸ σῶμα τοῦ κλέπτου ἐν τῇ παγίδι ἄνευ κεφαλῆς, τὸ δὲ θησαυροφυλάκιον ὅλως ἀβλαβές. Τότε διέταξε νὰ κρεμάσωσιν εἰς τὸν τοῖχον τοῦ θησαυροφυλακίου τὸ πτώμα τοῦ κλέπτου, καὶ ὃν τινα διαβάτην ἂν ἴδωσιν οἱ φύλακες δακρύσαντα ἢ στενάξαντα νὰ συλλάβωσι καὶ νὰ φέρωσι πρὸς αὐτόν.

Ἐνόσω δ' ἐκρέματο ὁ νεκρός, ἡ μήτηρ του πολὺ ἐστενοχωρεῖτο καὶ διέτασσε τὸν ζῶντα υἱὸν νὰ κομίσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅπως ἂν δυνηθῇ· διότι ἄλλως, ἡπεῖλει αὐτόν, ὅτι θὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ θὰ καταγγεῖλῃ αὐτόν ὡς ἔχοντα τὰ χρήματα.

Τότε αὐτὸς ἀναγκαζόμενος ἡτοίμασεν ὄνους καὶ λαβῶν ἀσκούς ἠπλήρωσεν αὐτοὺς οἶνου καὶ ἐπέθετο ἐπὶ τῶν ὄνων. Βαδίζων δ' ἔφθασε πρὸς τοὺς φυλάσσοντας τὸν κρεμάμενον νεκρὸν καὶ ἐκεῖ ἔλυσεν ἐπίτηδες μόνος δύο ἢ τρεῖς ποδιῶνας¹ τῶν ἀσκῶν καὶ ἔρρεεν ὁ οἶνος.

Τότε αὐτὸς ἐτυπτε τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐφώναζε μεγάλως, μὴ ἔχων πρὸς ποῖον ἐκ τῶν ὄνων νὰ τρέξῃ πρῶτον. Οἱ δὲ φύλακες, ὡς εἶδον τὸν οἶνον ρέοντα ἄφθονον, ἔτρεχον κρατοῦντες ἀγγεῖα καὶ συνεχόμενον αὐτόν. Ἐκεῖνος δὲ προσποιούμενος ὀργὴν ὕβριζεν ὅλους. Ἐπειδὴ δὲ οἱ φύλακες παρηγόρουν αὐτόν, προσποιεῖτο μετὰ ταῦτα ὅτι κατεπραῦνέτο καὶ ἐμετρίαζε τὴν ὀργὴν του· ἡτοίμαζε δὲ τοὺς ὄνους του.

Ἀποῦ δὲ ἤλθον εἰς ὁμιλίαν, εἰς ἐκ τῶν φυλάκων ἰσχωψεν κύττον καὶ τὸν ἐκίνησεν εἰς γέλωτα· ἐκεῖνος δ' ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς ἓνα ἐκ τῶν ἀσκῶν· συνέπιον τοῦτον πάντες, ἔπειτα δὲ καὶ

1. Ποδιῶνες λέγονται κυρίως τὰ ἐξέχοντα ἄκρα δορᾶς ζώσιν, σχηματιζόμενα μετὰ τὴν ἐκδοράν τῶν ποδῶν καὶ τῆς οὐρᾶς, καὶ τῶν αὐτῶν διαμένοντα καὶ ἐν τοῖς κατειργασμένοις δέρμασιν.

Ιτερον, και οὕτως ἐμέθυσαν οἱ φύλακες και κατεκοιμήθησαν. Τότε κύτός, ὡς προεχώρησεν ἡ νύξ, κατεβίβασε τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ του και πρὸς ἐμπαιγμὸν ἐξύρισε τὰς δεξιὰς παρεῖας πάντων τῶν φυλάκων, ἐφόρτωσε δὲ τὸν νεκρὸν εἰς τοὺς ὄνους και ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐκτελέσας τὴν προσταγὴν τῆς μητρός του.

Τότε ὁ βασιλεὺς, μαθὼν τὴν κλοπὴν τοῦ νεκροῦ, ἠγανάκτησε και ἠθέλησεν ἐξάπαντος νὰ εὕρῃ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔχει τὴν εὐφυΐαν και τὴν τόλμην νὰ μηχανᾶται τοιαῦτα. Διεκήρυττε λοιπὸν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ὅτι συγχωρεῖ και πολλὰ δῶρα ὑπισχνεῖται εἰς τὸν πράξαντα ταῦτα, ἐὰν ἐμφανισθῇ ἐνώπιόν του. Ὁ δὲ κλέπτης πεισθεὶς ἦλθε πρὸς τὸν Ῥαμφίνιτον, ὅστις μεγαλῶς τὸν ἐθαύμασε, και συνέζευξε τὴν θυγατέρα του μετ' αὐτόν, διότι ἦτο εὐφύεστατος πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Και ἐφ' ὅσον ἐβασίλευεν ὁ Ῥαμφίνιτος, ἔλεγον οἱ ἱερεῖς ὅτι πᾶσα εὐνομία και εὐτυχία ὑπῆρχεν ἐν Αἰγύπτῳ.

39. Οἱ μετὰ τὸν Ῥαμφίνιτον βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου. Ὁ ποδανιπτὴρ τοῦ Ἀμάσιος.

Μετὰ τὸν Ῥαμφίνιτον ἐβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων ὁ Χέοψ, ὅστις ἤγαγε τὸν τόπον εἰς πᾶσαν δυστυχίαν. Οὗτος ἐκλείπει τοὺς ναοὺς, ἀπηγόρευσε τὰς θυσίας και διέταξε πάντας τοὺς Αἰγυπτίους νὰ ἐργάζωνται δι' αὐτόν. Ἠγγάρευσε πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν τριάκοντα ὅλα ἔτη πρὸς οἰκοδόμησιν μιᾶς πελωρίας πυραμίδος, ἵνα χρησιμεύσῃ αὐτῇ ὡς τάφος αὐτοῦ. Ὁ Χέοψ δ' οὗτος ἐβασίλευσεν ἔτη πεντήκοντα.

Ἀποθανόντος τοῦ Χέοπος παρέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Χερρήν, ὅστις ἠκολούθησε τὴν αὐτὴν πορείαν τοῦ ἀδελφοῦ του, κτίσας και πυραμίδα. Ἐβασίλευσε δὲ πεντήκοντα και ἑξ ἔτη.

Μετὰ τὸν Χερρήνα ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου ὁ υἱὸς τοῦ

Χείπος Μυκερῆνος, ὅστις ἤνοιξε τοὺς ναοὺς καὶ ἀφῆκε τὸν λαὸν εἰς τὰ ἰδιά του ἔργα καὶ τὰς θυσίας· οὗτος ἦτο δίκαιος καὶ πολὺ ἐπαινετός.

Μετ' ἄλλους δέ τινας βασιλεῖς ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου ὁ Ψαμμήτιχος. Ὑποστηριχθεὶς οὗτος ὑπὸ τῶν Καρῶν καὶ τῶν Ἰώνων, ἵνα λάβῃ τὴν βασιλείαν, ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς τόπους ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐδίδαξε δι' αὐτῶν παῖδας Αἰγυπτίους τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐβασίλευσε δ' ὁ Ψαμμήτιχος ἔτη πεντήκοντα καὶ τέσσαρα.

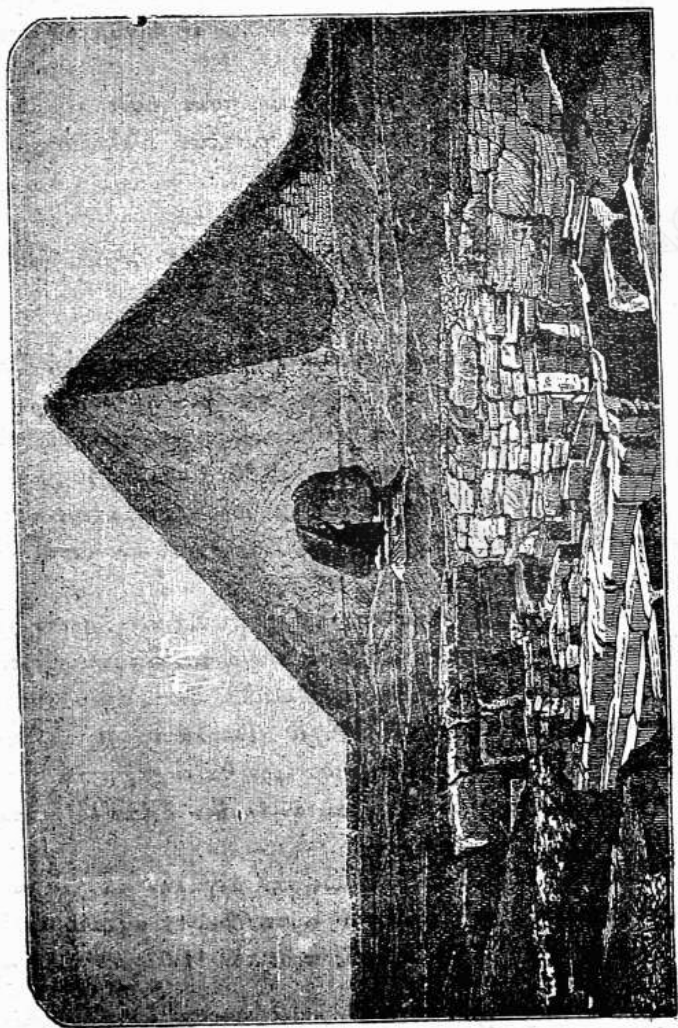
Μετὰ τὸν Ψαμμήτιχον ἐβασίλευσαν τρεῖς ἄλλοι βασιλεῖς, καὶ μετὰ τούτους ὁ Ἀμασις, ὅστις παρανόμως κατέλαβε τὴν βασιλείαν. Τὸν Ἀμασιν τοῦτον κατ' ἀρχὰς περιεφρόνουν οἱ Αἰγύπτιοι, διότι τὸ πρὶν ἦτο ἀπλοῦς πολίτης καὶ ἐξ οἰκογενείας οὐχὶ ἐπιφανοῦς. Μετὰ ταῦτα ὁμως προσεῖλκυσε αὐτοὺς διὰ τῆς συνέσεως, καὶ ἰδοὺ πῶς.

Ὁ Ἀμασις εἶχεν ἵνα ποδανιπτῆρα χρυσοῦν, ἐν τῇ ὁποίῳ καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ δαιτυμόνες ἐνιπτον τοὺς πόδας των. Τοῦτον λοιπὸν κατακόψας ἐποίησεν ἄγαλμα θεοῦ καὶ ἔστησεν αὐτὸ εἰς τὸ καταλληλότετον μέρος τῆς πόλεως. Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐσέβοντο αὐτὸ μεγάλως.

Τότε ὁ Ἀμασις συγκαλέσας τοὺς Αἰγυπτίους ἐφανέρωσεν εἰς αὐτούς, ὅτι τὸ ἄγαλμα κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος, εἰς τὸν ὅποιον πρότερον μὲν οἱ Αἰγύπτιοι ἐπλυνον τοὺς πόδας καὶ ἄλλας ἀκαθαρσίας ἔρριπτον, τότε δὲ μεγάλως ἐσέβοντο. Τὸ ἴδιον λοιπὸν εἶπεν ὅτι συνέβη καὶ εἰς αὐτόν· διότι ἂν πρότερον ἦτο δημότης, τῶρα εἶναι βασιλεὺς αὐτῶν. Καὶ συνεβούλευεν αὐτοὺς νὰ τιμῶσι καὶ νὰ φροντίζωσι δι' αὐτόν. Τοιοῦτρόπως προσεῖλκυσε τὴν ἀγάπην καὶ ὑπακοὴν τῶν Αἰγυπτίων.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας δὲ τοῦ Ἀμάσιος λέγεται ὅτι πολὺ ηὐτύχησεν ἡ Αἴγυπτος. Ὁ Ἀμασις δ' ἐθέσπισε τὸν νόμον ν' ἀποδεικνύῃ εἰς τὸν νομάρχην κατ' ἔτος ἕκαστος Αἰγύπτιος πόθεν

ΜΕΓΑΛΗ ΠΥΡΑΜΙΣ ΚΑΙ ΣΦΙΓΞ

πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἄλλως νὰ τιμωρῇται μὲ θάνατον. Τὸν ἄμεμπτον τοῦτον νόμον λαβὼν ὁ Σόλων ἐξ Αἰγύπτου ἔθεσεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Ἀμασις ἠγάπα καὶ ἐπροστάτευε πολὺ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας· διὰ τοῦτο δ' ἔλαβε καὶ γυναῖκα Ἑλληνίδα, τὴν Λαδίκην.

40. Ὁ περὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ Πολυκράτους μῦθος.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀμασις ἐβασίλευε τῆς Αἰγύπτου, ὁ Σάμιος Πολυκράτης δι' ἐπαναστάσεως κατέλαβε τὴν Σάμον¹. Καταλαβὼν δὲ ταύτην συνέδεσε φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς τὸν βασιλεῖα τῆς Αἰγύπτου Ἀμασιν, πέμψας δῶρα καὶ δεχθεὶς ἄλλο παρ' ἐκείνου. Καθ' ἣν δ' ἐποχὴν ὁ Καμβύσης ἐξεστράτευε κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ τοῦ Πολυκράτους, εὐτυχούντος κατὰ πάντα.

Ὁ Πολυκράτης εὐθύς ἅμα κατέλαβε τὴν Σάμον ἀπέκτησεν ἱντὸς ὀλίγου τόσῃ ἐπιρροήν, ὥστε τὸ ὄνομά του διεφημίσθη εἰς ὅλην τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, διότι ὅπουδῆποτε καὶ ἂν ἐξεστράτευε πανταχοῦ εὐτύχει· ἐλεηλάτει δὲ πάντα ἄνευ διακρίσεως, διότι ἔλεγε, περισσότερον θὰ εὐχαριστήσῃ ἐν φίλον ἢ ἐν τῷ ἀποδώσῃ ὅσα παρ' αὐτοῦ ἔλαβεν ἢ ἢ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς δὲν λάβῃ τίποτε.

Ὁ Ἀμασις ἠγνώριζε πολὺ καλῶς τὴν μεγάλην ταύτην εὐτυχίαν τοῦ Πολυκράτους· ἐπειδὴ δ' αὕτη ἔβαινεν αὐξανομένη, ἔγραψεν αὐτῷ τάδε: «Ὁ Ἀμασις πρὸς τὸν Πολυκράτη λέγει

1. Ἡ Σάμος ἦτο μία τῶν μεγίστων καὶ ἐπισημοτάτων ἑλληνικῶν νήσων τῶν παρὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἀνήκουσα εἰς τοὺς Ἰωνας· ἐκεῖτο δ' ἐν τῷ Ἰκαρίῳ πελάγει, ἀπέναντι τῆς ἐν Ἰωνίᾳ ἀκρας Μυκάλης, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέιχεν ἑπτὰ στάδια, ἤτοι 1300 περίπου γαλλικά μέτρα.

κατὰ ἐξῆς· Εἶναι εὐχάριστον μὲν νὰ μανθάνῃ τις ὅτι ὁ φίλος του καὶ σύμμαχος εὐτυχεῖ, ἐγὼ ὁμως εὐχομαι εἰς ἐκείνους, τοὺς ἀποίους ἀγαπῶ, εἰς ἄλλα μὲν πράγματα νὰ εὐτυχῶσιν, εἰς ἄλλα δὲ ν' ἀποτυγχάνωσι, διότι δὲν γνωρίζω κανένα ἄνθρωπον, ὅστις, εὐτυχῶν κατὰ πάντα, νὰ μὴ ἐτελείωσεν τὸν βίον κακῶς. Σὺ λοιπόν, πειθόμενος εἰς ἐμέ, πράξον τὰ ἐξῆς. Ζήτησον ὅ,τι ἔχεις πολυτιμώτατον, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια πολὺ θὰ σὲ λυπήσῃ, καὶ ἀπόβαλε τοῦτο οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀναφανῇ πλέον μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐὰν τοῦ λοιποῦ αἱ εὐτυχίαι σου δὲν συμπίπτωσιν ἐναλλάξ μὲ τὰς δυστυχίας, ἀδιόρθωνε αὐτὰς μὲ τὸν τρόπον, ὃν ἐγὼ σοὶ ὑπέδειξα».

Ἀναγνώσας ταῦτα ὁ Πολυκράτης καὶ ἀνοήσας ὅτι καλῶς συνεβούλευεν αὐτὸν ὁ Ἄμασις, ἐσκέφθη νὰ εὔρῃ ποῖον ἦτο τὸ πολυτιμώτατον τῶν πραγμάτων του, τοῦ ὁποίου ἡ στέρησις θὰ ἐλύπει τὰ μάλιστα τὴν ψυχὴν του· εὔρε δὲ ὅτι τοῦτο ἦτο χρυσόδετος σφραγὶς ἐκ λίθου σμαράγδου, τὴν ὁποίαν ἐφόρει. Ἀποφασίσας λοιπόν νὰ χάσῃ ταύτην ἠτοίμασε πεντήκοντορον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπεβιβάσθη καὶ αὐτὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος. Τότε ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ δακτύλου του τὴν σφραγίδα τὴν ῥίπτει ἐνώπιον ὅλων εἰς τὸ πέλαγος καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἀνάκτορά του, σφόδρα λυπούμενος διὰ τὴν συμφορὰν.

Τὴν πέμπτην δὲ ἢ ἕκτην ἡμέραν ἀπὸ τούτων, ἀλιεὺς τις συλλαβὼν ἰχθὺν μέγαν καὶ καλὸν παρουσιάσθη εἰς τὸν Πολυκράτη καὶ τῷ προσέφερεν αὐτόν· ὁ δὲ Πολυκράτης εὐχαρίστηθεις ἐκάλεσεν εἰς τὸ δεῖπνον καὶ τὸν ἀλιέα. Ἐν ᾧ δὲ οἱ θεράποντες ἐσχιζον τὸν ἰχθὺν εὐρίσκουσιν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ τὸν δακτύλιον τοῦ Πολυκράτους· ὥς δὲ εἶδον, ἀμέσως ἔλαβον αὐτόν, καὶ χαίροντες ἔφερον εἰς τὸν Πολυκράτη, λέγοντες πῶς εὑρέθη. Ταῦτα πάντα ἔγραψεν ὁ Πολυκράτης πρὸς τὸν Ἄμασιν εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἄμασις λαβὼν καὶ ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολὴν, τὴν ἐλθοῦ-

σαν παρὰ τοῦ Πολυκράτους, ἐνόησεν ὅτι ὁ φίλος του δὲν ἔμελλεν ἔχει καλὸν τέλος, ἀφοῦ εὗρίσκη καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χάνει. Πέμψας δὲ κήρυκα εἰς Σάμον εἶπεν, ὅτι διαλύει τὴν φιλίαν. Ἐπραξε δὲ τοῦτο, ἵνα μὴ καταλάβῃ τὸν Πολυκράτη δεινὴ τις καὶ μεγάλη δυστυχία καὶ λυπηθῇ διὰ ταύτην καὶ αὐτός, ὡς περὶ φίλου ἀνδρός.

Κατὰ τοῦ Πολυκράτους λοιπὸν τούτου, εὐτυχοῦντος κατὰ πάντα, ἐξεστράτευσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, συμπραττόντων προθύμως καὶ τῶν Κορινθίων. Ἐλθόντες δὲ μετὰ μεγάλου στόλου ἐπολιόρκουν τὴν Σάμον. Προσβαλόντες δὲ τὸ τεῖχος ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν Σαμίων καὶ μετὰ τεσσαρακονθήμερον πολιορκίαν, ἐπειδὴ δὲν ἔκαμνον καμμίαν προκοπὴν, ἐπέστρεφον ὀπίσω εἰς τὴν Πελοπόννησον. Αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἐκστρατεία, τὴν ἵποίαν οἱ Δωριεῖς Λακεδαιμόνιοι ἔκαμαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Μετά τινα δ' ἔτη συνέβη τὸ ἐξῆς· Πέρσης τις, ὀνόματι Ὅροίτης, ὅστις εἶχε διορισθῇ πρότερον ὑπὸ τοῦ Κύρου διοικητὴς τῶν Σάρδεων, ἐπεθύμησε πρᾶγμα ἀνόσιον. Διότι χωρὶς νὰ πάθῃ τι ὑπὸ τοῦ Σαμίου Πολυκράτους, χωρὶς ν' ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ κακὸν τινα λόγον, χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ πρότερόν ποτε, ἐπιθύμει νὰ τὸν συλλάβῃ καὶ νὰ τὸν θανατώσῃ. Διαμένων λοιπὸν ὁ Ὅροίτης ἐν Μαγνησίᾳ, πόλει κειμένη ὑπεράνω τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Πολυκράτης διενοεῖτο νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἰωνίαν καὶ τὰς νήσους, ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν ἀγγελίαν λέγουσαν τάδε· «Ὁ Ὅροίτης πρὸς τὸν Πολυκράτη λέγει τὰ ἐξῆς· «Μανθάνω ὅτι σκέπτεσαι μεγάλα πράγματα, ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι ἐὰν χρήματά σου δέν σ' ἐξαρκούσιν εἰς τὰ σχέδιά σου. Ἐὰν ἐλοιπὸν πράξης ὡς θὰ σοι εἴπω, καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θ' ἀνυψώσῃς καὶ ἐμὲ θὰ σώσῃς· διότι ἔμαθον σαφῶς, ὅτι ὁ Καμβύσης ἀπεφάσισε θάνατον ἐναντίον μου. Ἐὰν λοιπὸν ἔλθῃς καὶ φυγαδεύσῃς ἐπ' ἐδῶ ἐμὲ καὶ τὰ χρήματά μου, τότε ἄλλα ἐμὲν ἐξ αὐτῶν λάβε σύ, ἄλλα δ' ἄφες εἰς ἐμέ· ἔχων δὲ χρή-

εματα θ' ἔρξης ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν δὲ δὲν δίδης εἰς ἐμὴ
ἐπίστιν περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον τινὰ ἐκ τῶν πιστοτάτων
ἐσου, ἵνα τῷ δείξω ταῦτα. »

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πολυκράτης, ἐχάρη καὶ ἐδέχθη τὴν προσ-
φοράν. Ἐπεμψε δὲ τὸν γραμματέα του Μαιάνδριον, ἵνα ἴδῃ
τὰ χρήματα. Ὁ δὲ Ὀροίτης, μαθὼν ὅτι πρόκειται νὰ ἔλθῃ ὁ
κατάσκοπος, ἐπραξε τὰ ἐξῆς· πληρώσας λίθων ὀκτὼ κιβώτια,
πλὴν ὀλίγου μέρους περὶ τὰ χεῖλη, ἔρριψεν ἐπάνω λεπτὸν στῤῥωμα
χρυσοῦ καὶ δέσας καλῶς εἶχεν αὐτὰ ἑτοιμα. Ἐλθὼν δὲ ὁ Μαι-
άνδριος καὶ ἰδὼν, ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Πολυκράτη.

Οὗτος δέ, ἂν καὶ πολὺ οἶ τε μάντις καὶ φίλοι ἀπηγόρευον,
ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ. Περιφρονήσας λοιπὸν πᾶσαν συμ-
βουλὴν ἐπλευσε πρὸς τὸ Ὀροίτην, συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν
φίλων του. Ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς τὴν Μαγνησίαν ἀπέθανε θάνατον
ἐκληρόν· διότι ὁ Ὀροίτης ἀποκτείνας αὐτὸν τὸν ἀνεσκολόπισεν.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἐτελείωσαν αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι τοῦ
Πολυκράτους, ὡς προεμάντευσε δι' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰ-
γύπτου Ἀμασις. Ἐκ δὲ τῶν ἀκολουθῶν τοῦ Πολυκράτους,
ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι, ἀπελύθησαν ὑπὸ τοῦ Ὀροίτου, ὅσοι δὲ
ἦσαν ξένοι καὶ δοῦλοι, ἐκρατήθησαν ὡς ἀνδράποδα. Τὴν δὲ Σά-
μον τοῦ λοιποῦ κατεῖχεν ὁ Μαιάνδριος, ὁ υἱὸς τοῦ Μαιανδρίου,
ἀφ' οὗτο ὁ Πολυκράτης ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπίτροπόν του.

Μετ' ὀλίγον ὁμως καὶ ὁ Ὀροίτης κακῶς ἐτελεύτησε, φονευ-
θεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων δορυφόρων του, τῇ ὑποκινήσει τοῦ Δαρείου,
ὅστις νεωστὶ εἶχε γένη βασιλεὺς τῆς Περσίας¹. Ὁ Δαρεῖος
οὗτος ἀφῆρεσε τὴν Σάμον ἀπὸ τοῦ Μαιανδρίου καὶ παρεδωκε
τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πολυκράτους Συλοσῶντα.

ΘΑΛΕΙΑ

Γ

ΘΑΛΕΙΑ

41. Ὁ Καμβύσης ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Αἰγύπτου.

Ἐναντίον λοιπὸν τοῦ Ἀμάσιος τῆς Αἰγύπτου ἐξεστράτευσεν ὁ Καμβύσης, ὁ υἱὸς τοῦ Κύρου. Ἐπειδὴ δ' ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας τῶν Ἀραβίων ἔστειλε καὶ παρεκάλεσε τὸν βασιλέα αὐτῶν ν' ἀφήσῃ εἰς αὐτὸν τὸν δρόμον ἐλεύθερον. Τοῦτο καὶ ἔγεινεν. Ἐπρομήθευσε δ' οὗτος μάλιστα καὶ ὕδωρ εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καμβύσου, πληρώσας αὐτοῦ ἀσκοὺς καμήλων, τοὺς ὁποίους ἔστειλεν ἐπὶ καμήλων εἰς τὰς ἀνύδρους ἐρήμους τῆς Ἀραβίας, διὰ τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ διέλθῃ τὸ στράτευμα. Διελθὼν δ' ὁ Καμβύσης τὴν ἔρημον, ἔφθασεν εἰς τὴν Αἰγύπτον. Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ¹ καλουμένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδευμένος περιέμενεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμάσιος, διότι ὁ Ἀμασις εἶχεν ἀποθάνῃ, βασιλεύσας ἐν ἡσυχίᾳ τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη. Ἀφοῦ δ' ἔγεινεν ἰσχυρὰ μάχη περὶ τὸ Πηλουσίον καὶ ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Μέμφιν.

• 1. Πηλούσιον ἐκαλεῖτο τὸ Ἀνατολικὸν στόμιον τοῦ Νείλου ἐν τῇ κάτω Αἰγύπτῳ. Ἐκεῖ ἔκειτο καὶ πόλις δμῶνυμος. Τὸ μέρος δ' ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ κλεῖς τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου ἐξ Αἰγύπτου. Σήμερον καλεῖται τὸ μέρος Ἐρείπια τοῦ Τινέχ.

Ἐκεῖ εἶδε, λέγει ὁ Ἡρόδοτος, θαῦμα μέγα. Τὰ ὅστ' αὐτῶν φονευθέντων ἐν τῇ μάχῃ ἔκειντο χωριστά, καὶ τὰ μὲν κρανία τῶν Περσῶν ἦσαν τόσον ἀσθενῆ, ὥστε μὲ μικρὸν λίθον διетρύ-
 πας αὐτά, τὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων τόσον ἰσχυρά, ὅστε μόνις μὲ
 μέγαν λίθον κτυπῶν ἠδύνασθον νὰ τὰ διαρρήξῃς. Αἴτιον δὲ τούτου
 ἦτο, ὅτι οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐξύρι-
 ζον τὰς κεφαλὰς των καὶ ἐσκληρύνετο τὸ ὅστουν ὑπὸ τοῦ ἡλίου,
 οἱ δὲ Πέρσαι ἐσκιατράφουν αὐτάς, ἐξ ἀρχῆς φοροῦντες βαρεὰ
 καὶ θερμὰ καλύμματα.

42. Δοκιμασίαι τοῦ Ψαμμήνιτου καὶ θάνατος αὐτοῦ.

Ὁ Καμβύσης ἐλθὼν καὶ πολιορκήσας τὴν Μέμφιν ἐκυρίευσεν
 αὐτήν· τὸν δὲ Ψαμμήνιτον συνέλαβεν αἰχμάλωτον· τὴν δὲ
 θυγατέρα αὐτοῦ ἐνδύσας ὡς δούλην ἐπεμψε μὲ στάμνον νὰ φέρῃ
 ὕδωρ. Ἐν ᾧ δ' αὕτη διήρχετο μετ' ἄλλων παρθένων κλαίουσα,
 ὁ Ψαμμήνιτος ἰδὼν αὐτήν ἐκυψεν εἰς τὴν γῆν, ἐνῷ τῶν ἄλλων
 παρθένων οἱ πατέρες ἀνεβόων καὶ ἔκλαιον, ἐπειδὴ ἐβλεπον τὰ
 τέκνα των ὑβριζόμενα.

Μετὰ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐπεμπεν εἰς θάνατον τὸν παῖδα
 τοῦ Ψαμμήνιτου καὶ δισχιλίους ἄλλους ὁμήλικας Αἰγυπτίους
 δεδεμένους. Ἰδὼν δὲ τούτους καὶ μυχθὼν ὅτι ὁ υἱὸς του ἤγετο
 εἰς θάνατον, ἐνῷ πάντες οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι ἐθρήνουν, αὐτὸς
 ἰποίησε τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ διὰ τὴν θυγατέρα.

Μετὰ ταῦτα εἰς ἓκ τῶν ὁμοτραπέζων του, ἀνὴρ πρεσβύτερός
 του, ἐξέπεισι καὶ δὲν εἶχε τίποτε· οὗτος ἐπαιτῶν τότε ἐν τῷ
 στρατῷ, συνέπεισι νὰ διέλθῃ ἐμπροσθεν τοῦ Ψαμμήνιτου. Ὁ
 Ψαμμήνιτος, ὡς εἶδεν αὐτόν, ἔκλαυσε μεγάλως. Ταῦτα οἱ φύ-
 λακες ἀνέφερν πάντα ἀκριβῶς εἰς τὸν Καμβύσην. Θαυμάσας

δ' ὁ Καμβύσης διὰ τὰ ποιούμενα ἐπεμφεν ἄγγελον καὶ ἠρώτα αὐτόν, διὰ τί βλέπων τὴν θυγατέρα του καὶ τὸν υἱὸν του δὲν ἐκλαυσε, τὸν δὲ ξένον πτωχὸν τόσον ἐτίμησεν; Ὁ Ψαμμῆνιτος δ' ἀπήντησεν· «ὦ παῖ τοῦ Κύρου, αἱ μὲν ἰδικαὶ μου συμφοραὶ ἦσαν ἀνώτεραι θρήνων, ἡ δὲ δυστυχία τοῦ φίλου μου ἦτο ἀξία δακρύων, διότι ἐξέπεσεν ἐκ μεγάλης εὐδαιμονίας καὶ ἀκατήντησεν ἐπαίτης εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ βίου αὐτοῦ».

Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφάνησαν ὀρθοὶ εἰς τὸν Καμβύσην· ὡς δὲ λέγεται ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἐδάκρυσεν μὲν ὁ Κροῖσος (διότι ἔτυχε καὶ οὗτος ν' ἀκολουθῇ τὸν Καμβύσην εἰς τὴν Αἴγυπτον), ἐδάκρυσαν δὲ καὶ οἱ παρόντες ἐκ τῶν Περσῶν καὶ αὐτὸς δ' ὁ Καμβύσης ἐκινήθη πως εἰς συμπάθειαν καὶ ἀμέσως διέταξε τὸν τε υἱὸν τοῦ Ψαμμῆνιτου νὰ σώσωσιν ἐκ τῶν ἀγομένων εἰς θάνατον καὶ αὐτὸν νὰ φέρωσι πλησίον του· ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς εἶχεν ἤδη κατακοπῇ, ὁ δὲ Ψαμμῆνιτος ἔζη τοῦ λοιποῦ ἀνέτως πλησίον τοῦ Καμβύσου, ἕως ὅτου ἀνακαλυφθεὶς ὅτι ὑπεκίνει στάσεις, ἐπὶ μόνος του αἵμα τάυρου καὶ ἀπέθανε παραχρῆμα. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν οὗτος ἐτελεύτησε, βασιλεύσας ἕξ μόνον μῆνας.

43. Ἀποτυχίαι τοῦ Καμβύσου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐσκέφθη νὰ κάμῃ τρεῖς ἐκστρατείας, κατὰ τῶν Καρχηδονίων¹ καὶ κατὰ τῶν Ἀρμενίων² καὶ κατὰ τῶν μακροβίων Αἰθιοπῶν.³ Καὶ κατὰ μὲν τῶν Καρχηδονίων

1. Ἡ Καρχηδὼν ἔκειτο εἰς τὰ βόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἀντικρὺ τῆς Σικελίας, ἔπου σήμερον ἡ Τύννη.

2. Ἡ χώρα τῶν Ἀρμενίων ἔκειτο εἰς τὰ μεσόγεια τῆς Λιβύης πρὸς Δ τῆς Αἰγύπτου.

3. Ἡ Αἰθιοπία ἦτο χώρα ἐκτεταμένη πρὸς Ν τῆς Αἰγύπτου, καὶ πρὸς Νευβία καὶ Ἀδυσσινία.

ἐσκέπτετο νὰ στείλῃ τὸν ναυτικὸν στρατὸν, κατὰ δὲ τῶν Ἀμμωνίων μέρος τοῦ πεζικοῦ καὶ κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν, ἀφοῦ πρῶτον ἐστείλε κατασκόπους, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος.

Ἄλλ' ὁ μὲν ναυτικὸς στρατὸς, ὅστις κατὰ τὸ πλεῖστον συνέκειτο ἐκ Φοινίκων, ἠρνήθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Καρχηδονίων, διότι οὗτοι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν Φοινίκων. Τοιοῦτοτρόπως δὲ οἱ Καρχηδόνιοι διέφυγον τὴν δουλείαν. Κατὰ δὲ τῶν Ἀμμωνίων ἐπεμψε πεντήκοντα χιλιάδας στρατοῦ, ἵνα ἐξανδραποδίσῃ τούτους καὶ ἵνα καύσῃ τὸ χρηστήριον τοῦ Διός.

ΖΕΥΣ ΑΜΜΩΝ

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ στρατὸς οὗτος ἐπορεύετο διὰ μέσου τῶν ἀμμωδῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, ἵνα φθάσῃ εἰς τοὺς Ἀμμωνίαντες, ἐπνευσε μέγας καὶ σφοδρὸς ἄνεμος, ὅστις μεταφέρων σωροὺς ἄμμου κατέχωσε καὶ ἠφάνισεν αὐτόν. Αὐτὸς δ' ὁ Καμβύσης μετὰ τοῦ ὑπολοίπου στρατοῦ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν, χωρὶς νὰ σκεφθῇ, ὅτι ἐμελλε νὰ ἐκστρατεύσῃ τόσον μακράν. Πρὶν δὲ ὁ στρατὸς διέλθῃ τὸ πέμπτον τῆς ὁδοῦ, ἐξηντλήθησαν τὰ τρόφιμα ὅλα ὅσα εἶχον· ἐφαγον δὲ καὶ τὰ ὀποζύγια, καὶ τέλος ἤρχισαν

νὰ τρώγωσιν ἀλλήλους. Ἔνεκα δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς ἀφίσας τὴν κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν ἐκστρατείαν ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὰς Θήβας¹, ἀπολέσας πολλοὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ του. Ἀπὸ δὲ τῶν Θηβῶν κατέβη εἰς τὴν Μέμφιν. Τοιοῦτο τέλος ἐλάβεν ἡ κατὰ τῶν Αἰθιοπῶν ἐκστρατεία.

Φθάσας δὲ ὁ Καμβύσης εἰς τὴν Μέμφιν, εἶδε τοὺς Αἴγυ-

1. Αἱ Θῆβαι ἦσαν πόλις τῆς Ἀνω Αἰγύπτου, ἐπὶ τοῦ Νείλου ποταμοῦ, κείμεναι πολὺ νοτιώτερον τῆς Μέμφιδος.

πτίους πανηγυρίζοντας τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ των Ἄπιος, ὅστις πολὺ σπανίως συνείθιζε νὰ ἐπιφαίνηται· ὅταν δὲ ἤθελε φανῇ, τότε ὅλοι οἱ Αἰγύπτιοι χαίροντες ἐώρταζον· ἦτο δὲ ὁ Ἄπις ἱερὸν προσχάριον μέλαν, ἔχον εἰς τὸ μέτωπον λευκὴν τι τρίγωνον καὶ ἔλλα τινὰ ἴδια γνωρίσματα. Ὁ Καμβύσης δέ, νομίσας ὅτι ἐώρταζον χαίροντες διὰ τὰς ἀποτυχίας του, ἐτιμώρησε τοὺς Αἰγυπτίους μὲ θάνατον.

44. Ὁ Μάγος Σμέρδης βασιλεύει. Ὁ Καμβύσης ἀποθνήσκει.

Ἐκτοτε δὲ ὁ Καμβύσης κατέστη μανιακός, ἂν καὶ πρό-
τερον δὲν εἶχε σφάσ τὰς φρένας του, ὡς πάσχων τὴν ἱερὰν νόσον¹. Ἐφόνευσε δὲ τὸν ἀδελφόν του Σμέρδιν, ὅστις ἦτο ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς.

Τὸν Σμέρδιν τοῦτον ὁ Καμβύσης ἐκ φθόνου, ἐπειδὴ ἦτο ἀν-
δρεῖος, ἀπέπεμψεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν Περσίαν. Ἐπειτα
δὲ εἶδε τὸ ἐξῆς ὄνειρον· ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὅτι ἐλθὼν ἄγγελος ἐκ
Περσῶν ἤγγελλεν, ὅτι ὁ Σμέρδης καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ
θρόνῳ ἤγγισε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν κεφαλὴν του. Ἐκ τοῦ ὀνείρου
τούτου φοβηθεὶς μὴ ὁ ἀδελφός του λάβῃ τὴν βασιλείαν, πέμπει
τὸν Πρηξάσπη εἰς τὴν Περσίαν, ὅστις ἦτο πιστότατος εἰς αὐ-
τόν, ἵνα φονεύσῃ τὸν Σμέρδιν. Ἀναβὰς δ' ὁ Πρηξάσπης εἰς τὰ
Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσάν τῆς Περσίας, ἐφόνευσεν αὐτόν, ὡς ἄλλοι
μὲν λέγουσιν ἐξαγαγὼν εἰς κυνήγιον, ὡς ἄλλοι δέ, καταποντίσας
εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Καὶ πολλὰ δὲ ἄλλα τοιαῦτα κακουρ-
γήματα ἐπραξεν ὁ Καμβύσης καὶ εἰς συγγενεῖς του καὶ εἰς ἄλ-
λους ἀνθρώπους, τὰ ὅποια ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν πολὺ μανιακόν.

1. Ἱερὰν νόσον ἐκάλουν τὴν ἐπιληψίαν ἢ σεληνιασμόν.

Κατὰ τοῦ Καμβύσου τούτου, χρονοτριβοῦντος εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντος, ἐπαναστατοῦσιν ἐν Περσίᾳ δύο ἀδελφοὶ Μάγοι, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἕνα, ὀνομαζόμενον Πατιζεΐθην, εἶχεν ἀφήσῃ ὁ Καμβύσης ἐπιμελητὴν τοῦ οἴκου του. Οὗτος λοιπὸν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπὶ ἐστάτησεν, ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Σμέρδιος ἐκρύπτετο καὶ ὅτι ὀλίγοι ἐκ τῶν Περσῶν ἐγνώριζον αὐτόν. οἱ δὲ λοιποὶ ἐνόμιζον τὸν Σμέρδιν ζῶντα. Ἐκάθισε λοιπὸν εἰς τὸν θρόνον ὁ Πατιζεΐθης τὸν ἀδελφόν του, ὅστις κατὰ τὴν μορφήν ὡμοιάζε πολὺ πρὸς τὸν Σμέρδιν τοῦ Κύρου καὶ ὅστις ἐκαλεῖτο ὡσαύτως Σμέρδης. Τοῦτον τὸν ἄνδρα πείσας ὁ Πατιζεΐθης, ὅτι αὐτὸς θὰ καταστήσῃ πιστευτὰ εἰς ὅλους τὰ ὅσα θέλουσι γείνη, ἐνεθρόνισε, καὶ διέπεμπε κήρυκας καὶ εἰς ἄλλα μέρη, καὶ δὴ καὶ εἰς Αἴγυπτον, ἵνα προκηρύξῃ εἰς τὸν στρατόν, ὅτι τοῦ λοιποῦ πρέπει νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὸν Σμέρδιν τοῦ Κύρου καὶ ὄχι εἰς τὸν Καμβύσην.

Ὁ Καμβύσης δ' ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ πεμφθέντος εἰς Αἴγυπτον κήρυκος καὶ ἐνεργήσας ἀνακρίσεις καὶ ἐξακριβώσας ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἐλυπήθη καὶ ἐκλαυσε πολὺ διὰ τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Σμέρδιος· ἐνόησε δὲ καὶ τὸ ἐνύπνιον, ὃ καὶ ὁ Σμέρδης καθήμενος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον θὰ ἤγγιζε τὸν οὐρανὸν μὲ τὴν κεφαλὴν του.

Ἐν ᾧ δ' ἀνέβαινεν ἐπὶ τοῦ ἵππου, σκεπτόμενος νὰ ἐκστρατεύσῃ τάχιστα εἰς Σοῦσα κατὰ τοῦ Μάγου, ἀποπίπτει τὸ κομβίον, τὸ ὁποῖον ἐκράτει τὴν θήκην τοῦ ξίφους του καὶ γυμνωθεὶς τὸ ξίφος τραυματίζει αὐτὸν εἰς τὸν μηρόν. Ἐκ τῆς πληγῆς δὲ ταύτης ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον ὁ Καμβύσης, ἀφήσας τὴν ἐντολὴν νὰ ἐκδιώξωσι τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα, ὅστις δὲν ἦτο ὁ Σμέρδης τοῦ Κύρου, ἀλλὰ ὁ Μάγος Σμέρδης.

Ὁ Καμβύσης ἐβασίλευσεν ἐν ὧν ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας πέντε, καὶ δὲν ἀφῆκεν οὔτε ἄρρεν οὔτε θῆλυ τέκνον.

45. Μαγοφόνεια.

Ἀφοῦ δ' ἐτελεύτησεν ὁ Καμβύσης, ὁ Μάγος Σμέρδης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πατιζεΐθου, ἐβασίλευσεν ἀρόβως ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους μεγάλως εὐηργέτησε τοὺς ὑπηκόους του πάντας, ὥστε, ὅτε ἀπέθανεν, ὅλοι ἐπόθουν αὐτόν, πλὴν τῶν Περσῶν.

Τὸν ὄγδοον ὁμως μῆνα ἀνεκαλύφθη ὁ Σμέρδης, καὶ ἔγεινε γνωστὸς ποῖος ἀληθῶς ἦτο, διότι ἦτο γνωστὴν ὅτι ὁ Μάγος Σμέρδης ἐστερεῖτο τῶν ὧτων του, ἡ δὲ γυνὴ του Φαιδύμη, κόρη τοῦ Ὀτάνου, ψηλαφήσασα τοῦτον, κατὰ συμβουλήν τοῦ πατρὸς της, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο, ἐφάνέρωσε τὸ πρᾶγμα, καὶ οὕτως ἐβεβαιώθη ὅτι ἦτο ἄνευ ὧτων, ἐνῷ ὁ ἀληθὴς Σμέρδης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Καμβύσου, εἶχε τοιαῦτα. Συνώμοσαν δὲ κατὰ τοῦ Μάγου Σμέρδιος ἑπτὰ ἐκ τῶν πρώτων Περσῶν, οἱ ὅποιοι εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐφόνευσαν τὸν Σμέρδιν καὶ τὸν ἀδελφόν του Πατιζεΐθην. Κόψαντες δὲ τὰς κεφαλὰς τούτων, ἔτρεχον ἔξω κρατοῦντες αὐτάς, καὶ ἐκάλουν τοὺς ἄλλους Πέρσας εἰς βοήθειαν· ἐφόνεουν δ' ἅμα πάντα Μάγον, τὸν ὅποιον συνήντων.

Οἱ δὲ Πέρσαι, μαθόντες τὸ γεγονός καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην, ἀνέσυραν τὰ ἐγχειρίδια καὶ ἐφόνεουν καὶ αὐτοί, ὅπου συνήντων, πάντα Μάγον ἀδιακρίτως· καὶ ἂν δὲν ἐπῆρχετο νύξ, δὲν θὰ ἄφινον οὐδένα. Ταύτην τὴν ἡμέραν ὅλοι οἱ Πέρσαι ἐτίμων περισσότερον ὅλων τῶν ἄλλων ἡμερῶν, καὶ κατὰ ταύτην ἐώρταζον ἑορτὴν μεγάλην, ἣτις ἐκαλεῖτο *Μαγοφόνια*. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐδεὶς Μάγος ἐπετρέπετο νὰ φανῇ εἰς τὸ φῶς, ἀλλὰ πάντες ἔμενον κατ' οἶκον.

46. Ὁ Δαρεῖος γίνεται βασιλεὺς.

Μετὰ πέντε ἡμέρας, ἀφοῦ κατέπαυσεν ὁ θόρυβος, οἱ ἐπαναστατήσαντες κατὰ τῶν Μάγων συνῆλθον καὶ ἐσκέπτοντο περὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἔθνους. Εἷς δ' ἐκ τούτων, ὁ Ὀτάνης, μὲν

συμφωνῶν πρὸς τοὺς ἄλλους περὶ τοῦ τρόπου τῆς διοικήσεως τοῦ ἔθνους, προῆλθεν εἰς τὸ μέσον τῶν ἄλλων καὶ εἶπεν : « Ἄνδρες συνωμόται, εἶναι φανερόν ὅτι εἰς ἐξ ὑμῶν τῶν ἐπτά, ὅστις ἐυπερισχύσει, θὰ ἐκλεχθῇ βασιλεύς. Ἐγὼ ὁμως δὲν θὰ διαγωνισθῶ μὲ ὑμᾶς, διότι οὔτε νὰ ἄρχω οὔτε νὰ ἄρχωμαι θέλω. « Ἀπομακρύνομαι λοιπὸν τῆς ἀρχῆς, ἐπὶ τῷ ὄρω οὔτε ἐγὼ οὔτε κοὶ ἀπόγονοί μου νὰ ὑποτάσσωνται εἰς οὐδένα ἐξ ὑμῶν. »

Ταῦτα εἶπεν ὁ Ὀτάνης, οἱ δὲ ἐξ ἄλλοι ἐδέχθησαν τὴν πρότασίν του· ἔκτοτε δὲ ἡ οἰκία τοῦ Ὀτάνου ἔμενεν ἐλευθέρα, ὑποτασσομένη εἰς ὅσα αὐτὴ ᾔθελε, χωρὶς ὁμως νὰ παραβαίνει καὶ τοὺς νόμους τῶν Περσῶν.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἐξ ἀπεφάσισαν νὰ ἐξέλθωσι τὴν πρῶταν ἔφιπποι εἰς τὸ προάστειον,¹ καὶ οὔτινος ὁ ἵππος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, χρεμετίσῃ πρῶτος, οὗτος νὰ γείνῃ βασιλεύς.

Ὁ Δαρεῖος δὲ εἶχεν ἕνα ἱπποκόμον, ἀνθρωπον νοημονέστατον, εἰς ὃν ἔνεκοίνωσε τὴν ἀπόρρῃσιν ταύτην καὶ ἠρώτησεν ἂν ἤξεύρῃ τρόπον τινά, ἵνα ἐπιτύχωσιν αὐτοὶ τὴν βασιλείαν καὶ ὄχι ἄλλος τις. Ὁ Οἰδάρης, ὁ ἱπποκόμος, ἐβεβαίωσε τότε τὸν Δαρεῖον, ὅτι ἡ βασιλεία εἶναι ἀσφαλής, καὶ ἀμέσως ἔφερεν, ἐν ὄρα νυκτός, εἰς τὸ προάστειον τὸν ἵππον, ἐφ' οὗ ἐμελλε νὰ ἱππεύσῃ τὴν πρῶταν ὁ Δαρεῖος. Ἀφροῦ δ' ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀρῆκεν ἐκεῖ τὸ ζῶον νὰ βόσκη, τὸ ὠδήγησεν ἔπειτα πάλιν εἰς τὴν πόλιν.

Ἄμα δὲ ἤρχισε νὰ ὑποβόσκη ἡ ἡμέρα, οἱ δὲ ἐξ συνωμόται ἱππεύσαντες διηυθύνοντο κατὰ τὸ προάστειον· ὡς δ' ἐβῆσαν εἰς αὐτό, ὁ ἵππος τοῦ Δαρεῖου ἐνθυμηθεὶς, ὅτι τὴν παρελθούσαν νύκτα ἐβόσκειν ἐκεῖ, ἔτρεξεν ἐμπρὸς τῶν ἄλλων καὶ ἐχρεμέτισεν. Ἐνῷ δὲ ὁ οὐρανὸς ἦτο αἰθριος, ἔγεινεν, ἅμα τῷ χρεμετισμῷ, ἀστραπὴ καὶ βροντὴ. Εὐθύς τότε οἱ πέντε συνωμόται κατα-

1. Προάστειον = τὸ πρὸ τῆς πόλεως πεδινὸν συνήθως μέρος.

πάντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύουν τὸν Δαρεῖον ὡς βασιλέα. Τοῦ Δαρείου δὲ ὁ πατὴρ ἐκαλεῖτο Ὑστάσπης καὶ ἦτο διοικητὴς τῆς Περσίας.

Ὁ Δαρεῖος, ἀφοῦ ἔγεινε βασιλεὺς¹, κατέστησεν εἴκοσιν ἡγεμονίας, τὰς ὁποίας οἱ Πέρσαι ἐκάλουν σατραπείας. Καταστήσας δὲ τὰς σατραπείας καὶ διορίσας ἄρχοντας, ἐπέβαλε φόρους ἐν ἑκάστῳ ἔθνει. Ἐπειδὴ δὲ πρότερον ἐπὶ Κῦρου καὶ ἐπὶ Καμβύσου οὐδὲν ἦτο ὠρισμένον περὶ φόρων, ἀλλ' ἔδιδον μόνον δῶρα. Περὶ οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ Δαρεῖος ἦτο ἔμπορος, ὁ Καμβύσης διέπρεπεν καὶ ὁ Κῦρος πατὴρ. ✕

---

1. Ξφ 523 πρὸ Χριστοῦ.

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ

ΜΕΛΙΠΟΜΕΝΗ

47. Ὁ Δαρεῖος ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σκυθῶν.

Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν τῆς Σάμου καὶ τὴν παράδοσιν ταύτης εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Πολυκράτους Συλοσῶντα, ὁ Δαρεῖος ἐκστράτευσε κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Βαβυλωνίων καὶ μετὰ εἰκοσάμηνον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν τὴν Βαβυλῶνα. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπεθύμησε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Σκύθας, διότι ἐκεῖνοι πρῶτοι, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Μηδικήν¹ καὶ νικήσαντες τοὺς ἐναντιουμένους, ἤρχισαν ἀδικοῦντες. Οἱ Σκύθαι ἦσαν νομαδικὸς λαός, κατοικῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου, ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ μέχρι τοῦ Τανάιδος ποταμοῦ.

Ὁ λαὸς οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον οὔτε ἔσπειρεν, οὔτε ἡροτρία τὴν γῆν, οὔτε πόλεις εἶχεν, οὔτε τεῖχη ἔκτιζεν, ἀλλ' ἦτο φερέοικος ἔχων ἐπὶ ἀμαζῶν τὰς οἰκίας, καὶ ἔζη οὐχὶ ἀπὸ τῆς γεωργίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κτηνοτροφίας. Ἡ δὲ Σκυθικὴ γῆ ἦτο πεδιάς ἄδενδρος, ποώδης καὶ εὐυδρος, διαβρεχομένη ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ποταμῶν· ἐφύετο δ' ἐν αὐτῇ κάνναβις, ὁμοία, πλὴν τῆς παχύτητος καὶ τοῦ μεγέθους, πρὸς τὸ λίνον, καὶ ἐξ αὐτῆς οἱ Θρᾷκες κατεσκευάζον ἐνδύματα ὁμοιότατα μὲν τὰ λινᾶ. Ἡ

---

1. Ἴδε § 23.

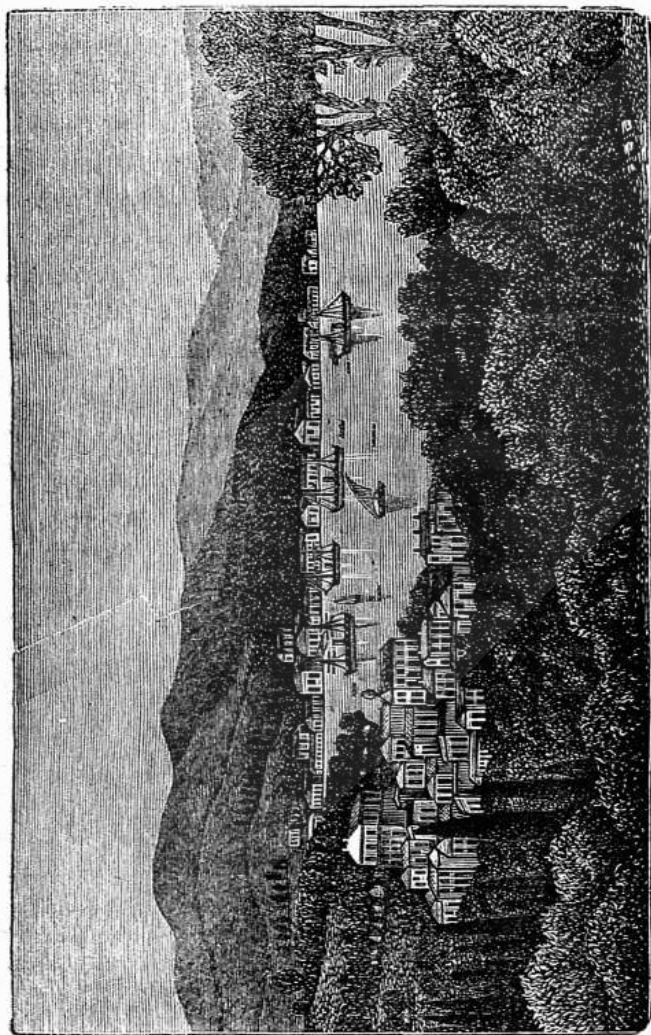
Σκυθία θαυμάσια πράγματα δὲν εἶχε, πλὴν τῶν παμμεγίστων καὶ παμπόλλων ποταμῶν καὶ τῆς παμμεγέθους πεδιάδος τῆς.

Κατὰ τούτων λοιπὸν τῶν Σκυθῶν ἐτοιμασθεὶς ἐξεστράτευσεν ἐκ τῶν Σούσων ὁ Δαρεῖος. ἂν καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀρτάβανος παρεκάλει αὐτὸν νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ ἔθνους τῶν Σκυθῶν. Φθάσας ὁ Δαρεῖος εἰς τὸν Βόσπορον, διέβη τοῦτον ἐπὶ γέφυρας, τῆς ὁποίας ἀρχιτέκτων ὑπῆρξε Μανδροκλῆς ὁ Σάμιος, Ἴων, βραβευθεὶς διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἦγε δὲ ὁ Δαρεῖος κατὰ τῶν Σκυθῶν ἑπτακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν μετὰ τῶν ἱππέων, καὶ ναῦς ἑξακοσίας.

Διαβὰς δ' εἰς τὴν Εὐρώπην ὁ Δαρεῖος παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἴωνας γεφυροποιοὺς νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸν Πόντον μέχρι τοῦ Ἰστρου ποταμοῦ καὶ νὰ γεφυρώσωσι καὶ τοῦτον. Τοῦτο καὶ ἔγεινεν. Ὁ Δαρεῖος δὲ μετὰ τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ πορευόμενος διὰ τῆς Θράκης, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἰστρον καὶ διέβη αὐτόν. Διαβὰς δὲ τὸν ποταμόν, διέταξε τοὺς Ἴωνας νὰ λύσωσι τὴν γέφυραν καὶ ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν παραπλέοντες. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς τῶν Μυτιληναίων, Κῶης καλούμενος, εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἡ γέφυρα καλὸν εἶναι νὰ μένῃ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Τότε ὁ Δαρεῖος εἶδεν ἐξήκοντα κόμβους εἰς λωρίον καὶ καλέσας τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες Ἴωνες, ἀμετέβαλον γνώμην διὰ τὴν λύσιν τῆς γεφύρας. Λάβετε τὸ λωρίον τοῦτο, καὶ εὐθὺς ἅμα ἀναχωρήσω κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἀρχίσατε νὰ λύητε καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἓνα κόμβον. Ἄν δὲ ἀδὲν ἐπανεέλθω, μέχρις οὐ τελειώσωσιν ὅλοι οἱ κόμβοι, τότε ἀφήσατε τὴν γέφυραν καὶ ἀποπλεύσατε εἰς τὴν πατρίδα σας. Ἐὰν ταῦτα δὲ ποιοῦντες θά μ' εὐχαριστήσῃτε μεγάλως». Ταῦτα εἰπὼν ὁ Δαρεῖος, ἔσπευδεν εἰς τὰ πρόσω.

Ο ΒΟΣΠΟΡΟΣ (όπως είναι σήμερα).

48. Πόλεμος πρὸς τοὺς Σκύθας.

Οἱ Σκύθαι, μαθόντες τὴν κατ' αὐτῶν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου, συνεισέφθησαν καὶ εἶδον ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀντιπαρατάξωσι τὰς δυνάμεις τῶν κατ' αὐτοῦ· ἀπεφάσισαν ὁμῶς ὑποχωροῦντες καὶ συγχώνωσι τὰ φρέατα καὶ τὰς κρήνας, ὅσας ἀπήντων, καὶ νὰ καταστρέφωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς· ὅταν δ' ὁ Πέρσης ἐξ ἀνάγκης ὑποχωρῇ, τότε ἐπερχόμενοι νὰ καταδιώκωσιν αὐτόν.

ΟΠΑΙΤΗΣ ΕΚΥΘΗΣ

Ἀποφασίσαντες ταῦτα οἱ Σκύθαι ἐξήρχοντο εἰς ἀπάντησιν τοῦ Δαρείου. Τὰς δὲ ἀμάξας μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων τῶν προέπεμψαν πάσας, παραγγείλαντες νὰ πορεύωνται πρὸς τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ. Συναντηθέντες δὲ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σκύθαι, μάχην μὲν δὲν συνῆψαν, ἀλλ' οἱ μὲν πρῶτοι ἐδίωκον, οἱ δὲ δεῦτεροι ὑπεχώρουν ἄνευ βλάβης τινός.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὁ Δαρεῖος στενοχωρηθεὶς ἔπεμψεν ἱππέα πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν Ἰδάνθουρσον καὶ ἔλεγε τὰ ἑξῆς· «Δαιμονισμένη ἄνθρωπε, τί φεύγεις πάντοτε, ἐνῷ δύνασαι ἢ νὰ σταθῇς καὶ νὰ πολεμήσῃς ἢ νὰ παύσῃς ἀτρέχων, νὰ φέρῃς δὲ εἰς τὸν δεσπότην σου γῆν καὶ ὕδωρ;»

Ὁ δὲ Ἰδάνθουρσος ἀπεκρίθη· «Τοιοῦτοτρόπως συνειθίζω ἐγώ, ὡς Πέρσα· οὐδένα δ' ἐφοβήθην μέχρι τοῦδε, οὐδὲ τώρα πράττω ἐτι νεώτερον ἢ ὅ,τι συνειθίζω νὰ πράττω καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Δὲν συνάπτω δὲ μάχην μετὰ σοῦ ἁμέσως, διότι δὲν φοβοῦμαι μὴ μου βλάβῃς τι, ἐπειδὴ οὐδὲν ἔχω. Δεσπότης δὲ αἰμούς, ἐγὼ νομίζω μόνον τοὺς θεούς.»

Οἱ δὲ βασιλεῖς τῶν Σκυθῶν, ἀκούσαντες τὸ ὄνομα τῆς δουλείας, ὀργίσθησαν καὶ ἔπεμψαν ἄνδρας νὰ συνεννοηθῶσι μὲ τοὺς Ἴωνας

διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς γεφύρας τοῦ Ἰστρου· οἱ δ' ἄλλοι ἐφώρμων κατὰ τῶν Περσῶν, ὅταν ἐκάθηντο οὗτοι νὰ φάγωσι· παρομοίας δὲ προσβολὰς κατ' αὐτῶν ἐποιοῦν καὶ τὰς νύκτας.

49. Ἐπιστροφὴ τοῦ Δαρείου ἐκ τῆς Σκυθίας.

Πολλάκις δὲ τοῦ τοιοῦτου γινομένου, ὁ Δαρεῖος ἐστενοχωρήθη τοσοῦτον, ὥστε περιῆλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ ὅπισω. Πρὶν ὅμως φθάσῃ εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Ἰστρου, οἱ ἀπεσταλμένοι Σκύθαι ἐλθόντες παρεκίνουν τοὺς Ἰωνας νὰ διαλύσωσι τὴν γέφυραν καὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, λέγοντες ὅτι αἱ ἐξήκοντα ἡμέραι παρῆλθον. Καὶ θὰ ἐπραττον οὗτοι τοῦτο, ἂν μὴ ὁ Ἰστιάος, ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἀνθίστατο λέγων ὅτι τῶρα μὲν, βασιλεύοντας τοῦ Δαρείου, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν τυραννεύει μιᾶς πόλεως, ὅταν ὅμως τύχῃ ἐκ τῆς καταστροφῆς τῆς γεφύρας νὰ καταπέσῃ ἡ δύναμις τοῦ Δαρείου, τότε οὔτε αὐτὸς θὰ δυνηθῇ ν' ἄρχῃ τῶν Μιλησίων, οὔτε ἄλλος τις ἄλλων, διότι ἑκάστη πόλις θὰ θελήσῃ μᾶλλον δημοκρατίαν ἢ μοναρχίαν· συμφέρει λοιπὸν εἰς ἑαυτούς, νὰ πράττωσιν οἱ Ἴωνες ὅ,τι τὸ συμφέρον τοῦ Δαρείου ἀπαιτεῖ.

ΣΚΥΘΗΣ ΤΟΒΟΥΤΗΣ

Ἀφοῦ ὁ Ἰστιάος προέτεινε ταύτην τὴν γνώμην, ἀμέσως πάντες παρεδέχθησαν αὐτὴν καὶ ἀπεφάσισαν νὰ διαλύσωσι μικρὸν μόνον μέρος τῆς γεφύρας, ὅσον φθάνει βολὴ τόξου, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σκυθίας, ἵνα φαίνωνται ὅτι ἐκτελεῖσι μὲν τὴν γνώμην

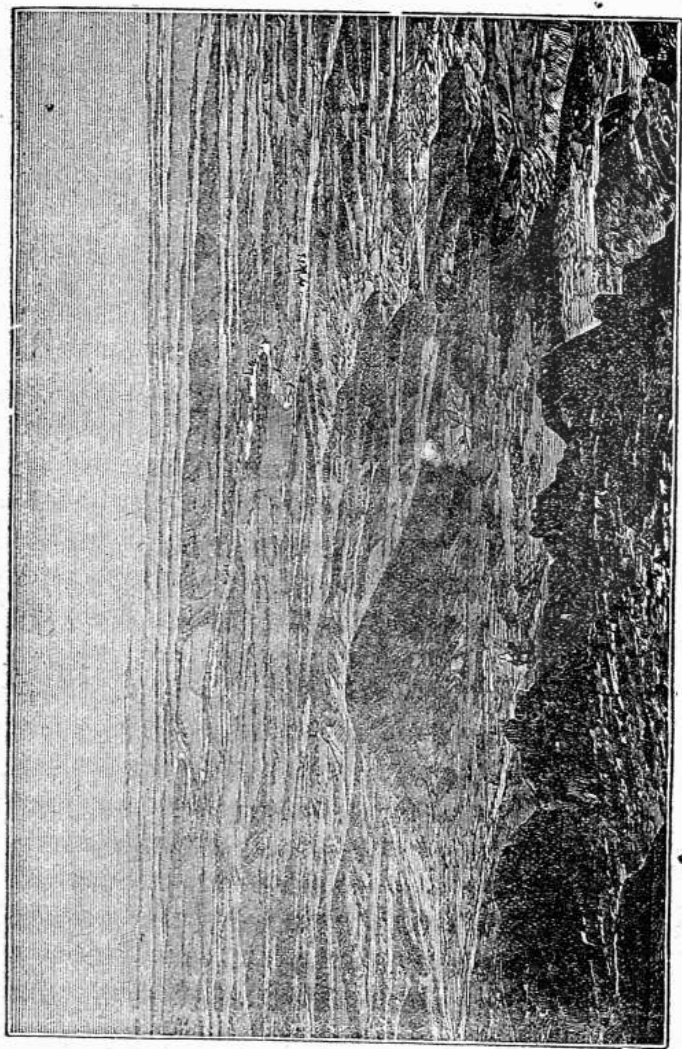

τῶν Σκυθῶν, πράγματι ὅμως ἵνα μὴ δοκιμάσωσιν οὗτοι νὰ διαβῶσι διὰ τῆς βίας τὸν Ἰστρον. Τοιουτοτρόπως οἱ Σκύθαι πιστεύσαντες ὅτι οἱ Ἰωνες Πλεγον ἀληθῆ, ὑπέστρεφον πρὸς ζήτησιν τῶν Περσῶν.

Οἱ Πέρσαι ὅμως δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐφθασαν ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὴν γέφυραν, διέβησαν αὐτὴν καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ βασιλεῖόν των ἄπρακτοι. Κατὰ δὲ τὴν ἐπάνοδόν του διερχόμενος ὁ Δαρρεῖος διὰ τῆς Θράκης, ἀφῆκεν εἰς τὴν Εὐρώπην¹ τὸν στρατηγὸν Μεγάβαζον, ἄνδρα Πέρσην, ὅστις ὑπέτασεν ὅλας τὰς ἐκεῖ πόλεις καὶ χώρας. Ἐπειτα δ' ἐπανήρχετο καὶ οὗτος εἰς τὰς Σάρδεις.

---

1. Ἐφ' 515 πρὸ Χριστοῦ.

Η ΕΡΗΜΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΤΕΡΨΙΧΟΡΗ

Ε

ΤΕΡΨΙΚΟΡΗ

ΒΟ. Ὁ Ἰστιάζος καὶ ὁ Κῶης.

Ὁ Δαρείος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς Σκυθίας εἰς τὰς Σάρδεις, ἐπε-
 θυμήθη τὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἰστιαίου καὶ τὴν συμβουλὴν τοῦ
 Κῶου περὶ τῆς γειφύρας τοῦ Ἰστροῦ καὶ καλέσας αὐτοὺς εἰς
 τὰς Σάρδεις εἶπε νὰ ζητήσωσιν ὅ,τι ἤθελεν ἕκαστος.

Καὶ ὁ μὲν Ἰστιαῖος ἐζήτησε καὶ ἔκτισε πόλιν παρὰ τὸν
 Στρυμόνα, ποταμὸν τῆς Μακεδονίας, ὁ δὲ Κῶης ἐζήτησε καὶ
 ἔγειναι τύραννος τῆς πατρίδος του Μυτιλήνης, πόλειως μεγάλη
 τῆς νήσου Λέσβου.

Ὅτε δὲ ὁ Μεγάβαζος ἐπανήρχετο ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὰς
 Σάρδεις ἔμαθεν ὅτι ὁ Ἰστιαῖος ἐτείχιζε τὴν παρὰ τὸν Στρυμόνα
 πόλιν.¹ Φθάσας δὲ εἰς τὰς Σάρδεις ἔλεγεν εἰς τὸν Δαρείον, ὅτι
 δὲν ἔπραξε καλῶς νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἄνδρα Ἑλλήνα, ἐπιτήδειον
 καὶ ἔξυπνον, νὰ κτίσῃ πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ, διότι τοῦτο ἐνδέ-
 χεται ν' ἀποδοῇ εἰς αὐτὸν ἐπιόλαζες.

Τότε ὁ Δαρείος πεισθεὶς, ἐκάλεσε τὸν Ἰστιαῖον εἰς τὰς Σάρ-
 δεις μὲ τρόπον γλυκύν, ἵνα ἔχῃ δῆθεν αὐτὸν ὁμοτράπεζον καὶ
 σύμβουλόν του· ἔπειτα δ' ἀνεχώρησε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν προ-
 τεύουσαν τῆς Περσίας Σοῦσα. Ἀντὶ δὲ τοῦ Ἰστιαίου, ἔγειναι

---

¹ Ὁ τόπος οὗτος, ἐνθα καὶ ἡ πόλις, ὠνομάζετο Μύρκιναι.

ἐπίτροπος τῆς Μιλήτου ὁ Ἀρισταγόρας, ὅστις ἦτο στενὸς συγγενὴς τοῦ Ἰστιαίου. Εἰς τὰς Σέρδεις δὲ ὁ Δαρεῖος κατέστησε διοικητὴν τὸν ὁμοπάτριον ἀδελφόν του Ἀρταφέρνην.

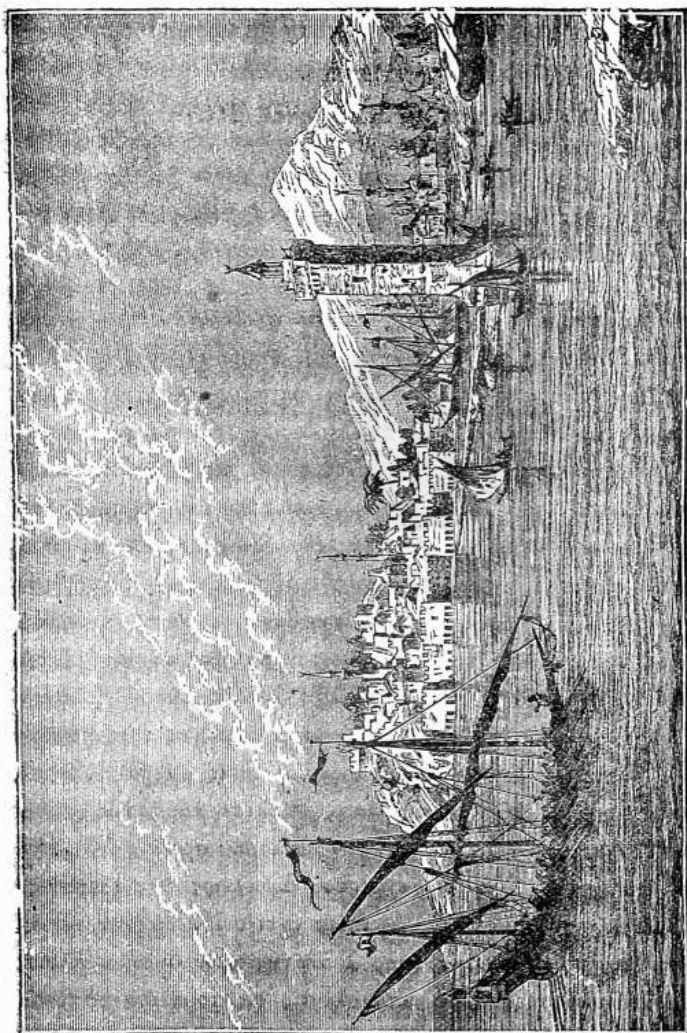
ΒΙ. Ὁ Ἀρισταγόρας ἀποστατεῖ.

Ὁ Ἀρισταγόρας ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀρταφέρνου, κατὰ συγκατάθεσιν τοῦ βασιλέως, τὴν ἄδειαν καὶ ἐπολιόρχησαι τὴν νῆσον Νάξον,¹ ἀλλὰ δὲν ἐκυρίευσεν αὐτήν. Διὰ τὴν ἀποτυχίαν δὲ τῆς πολιορκίας ταύτης ὑπώπτευσεν, ὅτι θὰ στερηθῇ τῆς βασιλείας τῆς Μιλήτου. Συνέλαβε λοιπὸν τὴν ἰδέαν ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας,

Τότε συνέβη καὶ τὸ ἐξῆς· ὁ Ἰστιαῖος, θέλων νὰ παραγγείλῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν ν' ἀποστατήσῃ ἀπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' οὐδένᾳ τρόπον ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι ἐφυλάσσοντο ὅλαι αἱ ὁδοί. Διὰ τοῦτο ἐπενόησε τὸ ἐξῆς· ἐξύρισε καλῶς τὴν κεφαλὴν τοῦ πιστοτάτου τῶν δούλων του, ἔστιξε γράμματα ἐπ' αὐτῆς καὶ ἀνέμεινε ν' ἀναφυῶσιν αἱ τρίχες. Ἄμα δ' αὐταὶ ἀνέφυσαν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Μίλητον, παραγγείλας νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ ξυρίσῃ τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ παρατηρήσῃ αὐτήν. Ἐλεγον δὲ τὰ στίγματα ἀπόστασιν, ἥτοι ἐπαναστασιν. Ἐπράττε δὲ ταῦτα ὁ Ἰστιαῖος, διότι ἐθεώρει μεγάλην συμφορὰν τὸ νὰ κρατῆται ἐν Σούσοις. Γινομένης δ' ἐπαναστάσεως, πολλὰς ἐλπίδας εἶχε νὰ καταβῇ εἰς τὰ παράλια.

Ὁ Ἀρισταγόρας, ξυρίσας τὴν κεφαλὴν τοῦ δούλου καὶ ἰδὼν τὰ ἐπ' αὐτῆς γράμματα, ἀναφανδὸν ἀπεισάτησε, πράττων ὅ, τι ἠδύνατο κατὰ τοῦ Δαρείου. Καὶ πρῶτον μὲν διὰ λόγου ἀφήσας τὴν τυραννίδα, ἔκαμνεν ἰσονμίαν εἰς τὴν Μίλητον, ἵνα οἱ Μιλή-

И МЯТЛАНН

σοι συναποστατήσωσι μετ' αὐτοῦ προθύμως. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπιστάτησε καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίαν καὶ διώρισεν ἐν ἑκάστη πόλει στρατηγούς ἀντὶ τῶν τυράννων, τοὺς ὁποίους ἐξεδίωξεν.

52. Ὁ Ἀρισταγόρας ζητεῖ βοήθειαν.

Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, ὁ Ἀρισταγόρας ἐπλευσεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα (τῷ 500 πρὸ Χριστοῦ), ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν. Τῆς δὲ Σπάρτης ἐβασίλευε τότε ὁ Κλεομένης, ὅστις, ὡς λέγουσιν, ἦτο οὐχὶ ὑγίης τὰς φρένας, ἀλλ' ἐπιρρεπὴς εἰς τὴν μανίαν. Πρὸς τοῦτον ὁ Ἀρισταγόρας εἶλεγε τὰ ἑξῆς· «Κλεόμενες, μὴ θαυμάσῃς τὴν σπουδὴν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεώς μου· διότι αἱ περιστάσεις εἶναι τοιαῦται. Οἱ παῖδες αὐτῶν Ἰώνων νὰ εἶναι δούλοι ἀντὶ ἐλευθέρων, εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἄλλος μέγιστος καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ εἰς ὑμᾶς, καθόσον αἰσθεῖσθε οἱ πρῶτοι τῆς Ἑλλάδος. Δι' ὄνομα λοιπὸν τῶν Ἑλληνικῶν Θεῶν, σώσατε ἐκ τῆς δουλείας τοὺς Ἰωνας, καθόσον εἶναι αὐτοῦ αὐτοῦ αἵματος μὲ ὑμᾶς. Δύνασθε δ' εὐκόλως νὰ πράξητε αὐτοῦτο, διότι οἱ μὲν βάρβαροι δὲν εἶναι δυνατοί, ὑμεῖς δὲ κατὰ αὐτὰ πολεμικὰ ἐφθάζετε εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς ἀνδρείας. «Θὰ ἀποκτήσῃτε δὲ καὶ χώρας πολλὰς καὶ πλοῦτον πολύν.» Ὁ μὲν Ἀρισταγόρας ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Κλεομένης ἀπήντησεν· «ὦ ξένε Μιλήσιε, θά σοι ἀποκριθῶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας».

Χ Αφοῦ δὲ ἦλθεν ἡ τρίτη ἡμέρα, ἐκάλεσε καὶ ἠρώτησεν ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόραν πόσων ἡμερῶν δρόμος ἦτο ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῶν Ἰώνων μέχρι τοῦ βασιλείως τῆς Περσίας· αὐτὸς δὲ λέγει, τριῶν μηνῶν. Ἀμέσως τότε ὁ Κλεομένης εἶπεν· «ὦ ξένε Μιλήσιε, ἄπελθε ἐκ τῆς Σπάρτης πρὶν δύσῃ ὁ ἥλιος, «διότι οὐδένα λόγον εὐπρόσδεκτον λέγεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, θέλων νὰ φέρῃς αὐτοὺς μακρὰν τῆς θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδόν».

Ὁ μὲν Κλεομένης ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας λαβὼν ἱκετηρίαν¹ ἐπορεύθη εἰς τοῦ Κλεομένου· εἰσελθὼν δὲ ἐντὸς ὡς ἱκέτης παρεκάλει τὸν Κλεομένην νὰ ἐπακούσῃ αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀπομακρύνῃ τὸ παιδίον, διότι πλησίον τοῦ Κλεομένου εἴτχε νὰ ἴσταται ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ, ἥτις ὠνομάζετο Γοργώ. Ἡ Γοργώ ἦτο τὸ μόνον τέκνον τοῦ Κλεομένου, ὅκτῳ ἡ ἐννέα ἐτῶν τὴν ἡλικίαν.

Ὁ Κλεομένης εἶπεν εἰς τὸν Ἀρισταγόραν νὰ λέγῃ, ὅ,τι θέλει, χωρὶς παντελῶς νὰ ἐμποδίζηται ἕνεκα τοῦ παιδίου. Τότε ὁ Ἀρισταγόρας ὑπισχνεῖτο κατ' ἀρχὰς δέκα τάλαντα εἰς τὸν Κλεομένην, ἂν ἐκτελέσῃ ὅσα ἐζήτει παρ' αὐτοῦ. Ἀρνούμενου δὲ τοῦ Κλεομένου, προέβαιεν ὁ Ἀρισταγόρας αὐξάνων τὰ χρήματα, ἕως ὅτου ἐφθασεν εἰς τὰ πεντήκοντα τάλαντα. Τότε τὸ παιδίον ἐφώνασε· «Πάτερ θά σε διαφθείρῃ ὁ ξένος, ἐὰν δὲν ἀσκηθῇς νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ».

Τότε ὁ Κλεομένης εὐχαριστηθεὶς διὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ παιδίου, μετέβη εἰς ἕτερον οἶκημα, ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ἀνεχώρησεν ὅλως ἐκ τῆς Σπάρτης, χωρὶς νὰ δυνηθῇ ἐπὶ πλέον νὰ εἴπῃ τι περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς τὴν Περσίαν.

Ἐκδιωχθεὶς ὁ Ἀρισταγόρας ἐκ τῆς Σπάρτης ἦλθεν εἰς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι τότε εἶχον κηρυχθῇ φανεροὶ πολέμιοι τῷ Περσῶν, διότι ὁ Ἀρταφέρνης προέτρεπεν αὐτούς, ἐὰν ᾔθελον τὴν σωτηρίαν των, νὰ δεχθῶσιν ὀπίσω τὸν Ἰππίαν· τοῦτο ὁμως κατ' οὐδένα τρόπον ἐδέχοντο οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ δὲ Ἀρισταγόρας ἐμφανισθεὶς εἰς τὸν δῆμον. Ἐλεγε τὰ αὐτά, τὰ ὅποια καὶ ἐν Σπάρτῃ προσέτι δὲ ὅτι οἱ Μιλήσιοι ἦσαν ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐπρεπεῖν οὗτοι διὰ τοῦτο νὰ σώσωσιν αὐτούς. Οἱ

---

1. Ἡ ἱκετηρία ἦν ράβδος ἢ κλάδος ἐλαίας, ἣν κρατῶν εἰς χεῖρας ὁ ἱκέτης κατέφευγεν ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν ἢ συνδρομὴν τινος κατὰ γινομένου αὐτῷ ἀδικήματος.

Ἀθηναῖοι δ' ἀπεφάσισαν τότε ν' ἀποστείλωσιν εἴκοσι ναῦς, ἵνα βοηθήσωσι τοὺς Ἴωνας· στρατηγὸν δὲ διώρισαν τὸν Μελάνθιον, πολίτην κατὰ πάντα δόκιμον. Αὐταὶ δ' αἱ νῆες ἔγειναν αἰτία κακῶν καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς βαρβάρους.

33. Αἱ Σάρδεις πυρπολοῦνται.

Ὁ Ἀριστεγόρας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Μιλήτον. Κατόπιν δ' αὐτοῦ ἐφθασαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μὲ εἴκοσι ναῦς, ἔχοντες ἅμυχ καὶ πέντε τριήρεις τῶν Ἑρετρίων. Τότε ὁ Ἀριστεγόρας ἔστειλε κατὰ τῶν Σάρδεων στρατόν, ὅστις ἐκυρίευσεν αὐτάς, (τῷ 499 πρὸ Χριστοῦ), χωρὶς οὐδεὶς ν' ἀντισταθῇ.

Αἱ περισσότεραι οἰκίαι τῶν Σάρδεων ἦσαν καλάμιναι, ὅσαι δὲ ἦσαν πλίνθιναι, εἶχον ἐκ καλάμου τὰς ὀροφάς. Ἐκ τούτων στρατιώτης τις ἐπυρπόλησε μίαν· ἀμέσως δὲ τὸ πῦρ μεταδιδόμενον ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν ἔκαυσεν ὅλην τὴν πόλιν. Ἀφοῦ δ' ἐνύκτωσεν, οἱ Ἴωνες ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ναῦς.

Τότε οἱ Πέρσαι, ὅσοι κατῴκουν πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἄλυσ ποταμοῦ, μαθόντες ταῦτα πρῶτοι τῶν ἄλλων, συνηθορίζοντο καὶ ἤρχοντο πρὸς βοήθειαν τῶν Λυδῶν, ἀλλὰ δὲν εὗρον τοὺς Ἴωνας εἰς τὰς Σάρδεις. Ἀκολουθοῦντες δὲ καταφθάνουσιν αὐτοὺς ἐν Ἐρίσῳ¹. Ἰκεῖ δέ, μάχης γενομένης, ἐνίκηθησαν οἱ Ἴωνες.

Μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκατέλιπον ὀλοτελῶς τοὺς Ἴωνας, οὐδὲ ἐβοήθουν πλέον αὐτοὺς. Ἐξηκολούθουν ὁμως οἱ Ἴωνες ν' ἀγωνίζωνται μόνοι.

---

1. Ἡ Ἐφεσος ἦτο μία τῶν ἐπισήμων ἀρχαίων πόλεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μητρόπολις τῆς Ἰωνίας, κειμένη ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Καῦστρου ποταμοῦ, ἀπέναντι καὶ ὀλίγον βαρεῖότερον τῆς νήσου Σάου. Τανῦν χωρίον καλούμενον Ἀγιαζολοῦκ.

Ὡς δὲ ἡγγέλθη εἰς τὸν Δαρεῖον, ὅτι αἱ Σάρδεις κυριευθεῖσαι ἐκάθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἰώνων καὶ ὅτι ἀρχηγὸς τούτων ὑπῆρξεν Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, πρῶτον μὲν ἡρώτησεν ὅποιοί τινες ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔπειτα δ' ἐζήτησε τὸ τόξον καὶ λαβὼν ἔθισεν ἐπ' αὐτοῦ βέλος καὶ ἐτίναξεν αὐτὸ ἄνω εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν· «ὦ Ζεῦ, ἀξιώσόν με νὰ ἐκδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους». Ἀφοῦ δὲ εἶπε ταῦτα, προσέταξεν ἕνα ἐκ τῶν ὑπηρετῶν, ὁσάκις κάθηται εἰς τὸν δεῖπνον, νὰ λέγῃ εἰς αὐτὸν τρεῖς φορές· «Δέσποτα, μέμνησο τῶν Ἀθηναίων».

84. Ὁ Ἰστιαῖος ἐνώπιον τοῦ Δαρείου. Θάνατος τοῦ Ἀρισταγόρου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος ἐκάλεσεν ἐνώπιόν του Ἰστιαῖον τὸν Μιλήσιον καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Μαχθάνω, Ἰστιαῖε, ὅτι ὁ ἐπίτροπος, εἰς τὸν ὁποῖον σὺ ἐπέτρεψας τὴν Μίλητον, ἐπαναστατήσας μὲ ἀπεστέρησε τῶν Σάρδεων. Τώρα λοιπὸν πῶς σοι φαίνονται ταῦτα; Πῶς δ' ἄνευ τῆς ἰδικῆς σου συμβουλῆς ἐπράχθη τοιοῦτόν τι;»

Ὁ δὲ Ἰστιαῖος ἀπεκρίθη· «Βασιλεῦ, ποῖον λόγον εἶπες; τίνας ἀγαθοῦ στεροῦμαι ἐγώ, ὥστε νὰ συμβουλεύσω πρᾶγμα, ἐπὶ ὁποῖον μεγάλως δύναται νὰ δυσαρεστήσῃ σέ; Ἐάν, ὦ βασιλεῦ, ἔγινεν ὅ,τι μοι λέγεις, ὅπερ δὲν πιστεύω, σκίφθητι ποῖον κακὸν ἐπραξας, ἀπομακρύνας με ἀπὸ τῶν παραθαλασσιῶν μερῶν. Ἐάν ἐγὼ ἤμην ἐν Ἰωνίᾳ, οὐδεμία πόλις ἤθελε ἐκάμῃ τὸ ἐλάχιστον κίνημα. Ἄφες με λοιπὸν ἀμέσως τάχα νὰ ἐπορευθῶ εἰς Ἰωνίαν, ἵνα ἐπαναφέρω εἰς τάξιν ὅλα τὰ ἐκεῖ καὶ παραδώσω εἰς χεῖράς σου τὸν ἐπίτροπον τῆς Μίλητου, ὅστις ἐμνηχανεύθη ταῦτα».

Ὁ Ἰστιαῖος ταῦτα λέγων ἠπάτησε τὸν Δαρεῖον, ὅστις πει-

σθίς ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὰ παραθαλάσσια μέρη, παραγγείλας, ἀφοῦ ἐκτελέσῃ ὅσα ὑπέσχετο, νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω εἰς τὰ Σοῦσα.

Ὁ δὲ διοικητὴς τῶν Σάρδεων Ἀρταφέρνης καὶ ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης διωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς γείτονος Αἰολίδος. Καὶ τῆς μὲν Ἰωνίας ἐκυρίευσαν τὰς Κλαζομένας, τῶν δὲ Αἰολέων τὴν Κύμην.

Ὅτε δὲ ἐκυριεύοντο αἱ πόλεις, Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, ὅστις, ὡς ἀπεδείχθη, δὲν ἦτο μεγαλόψυχος, βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑπερτερήσῃ τὸν βασιλέα Δαρεῖον, συνεκάλεσε τοὺς συνωμότας καὶ συνεσκέπτετο μετ' αὐτῶν, λέγων ὅτι εἶναι συμφωρῶτερον εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἑτοιμον καταφύγιόν τι, ἐὰν συμβῇ νὰ ἐκδιωχθῶσιν ἐκ τῆς Μιλήτου. Παραδίδει δὲ τὴν Μίλητον εἰς τὸν Πυθαγόραν, ἄνδρα ἐκ τῶν πολιτῶν δόκιμον, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλούμενον ἔπλευσεν εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἐκυρίευσεν χώραν τινά. Ἐκεῖ ὁμῶς κατόπιν, πολλορῶν πόλιν τινά, φονεύεται ὑπὸ τῶν Θρακῶν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρισταγόρας, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ καταστρέφεται. Ὁ Ἀρισταγόρας λοιπὸν, ἀποστατήσας τὴν Ἰωνίαν, τοιούτοτρόπως ἐτελεύτησεν.

ΕΡΑΤΩ

Σ

ΕΡΑΤΩ

**ΣΣ. Οἱ Ἴωνες ὑποτίσονται.
Θάνατος τοῦ Ἰστιαίου.**

Ἰστιαῖος ὁ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἀφειθείς ὑπὸ τοῦ Δαρείου, μετέβη εἰς τὰς Σάρδεις. Ἐκεῖ ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ διοικητὴς τῶν Σάρδεων Ἀρταφέρνης διὰ τί νομίζει ὅτι ἀπειστάτησαν οἱ Ἴωνες. Ὁ δὲ Ἰστιαῖος ὑπεκρίνετο ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζεν. Τότε ὁ Ἀρταφέρνης εἶπεν· «Ἰδοῦ, ὦ Ἰστιαῖε, πῶς ἔχουσι ταῦτα τὰ ἐπράγματα· τὸ ὑπόδημα ταῦτο ἔρραψας μὲν σύ, ἐφόρεσε δὲ ὁ «Ἀρισταγόρας».

Φοβηθεὶς τότε ὁ Ἰστιαῖος τὸν Ἀρταφέρνην, ἰδραπέτευσε τὴν αὐτὴν νύκτα καὶ κατέβη εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκεῖθεν διαβὰς εἰς τὴν Χίον συνελήφθη καὶ ἐδέθη ὑπὸ τῶν Χίων, κατηγορηθεὶς ὅτι ἐνήργει ὑπὲρ τοῦ Δαρείου. Μαθόντες ὁμῶς μετ' ὀλίγον οἱ Χίοι ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἦτο πολέμιος τοῦ βασιλέως, ἔλυσαν αὐτόν. Κατόπιν, τῇ βοηθείᾳ τῶν Χίων, ἠθέλησεν ὁ Ἰστιαῖος νὰ ἱπανίλθῃ εἰς τὴν Μίλητον, ἀλλ' οἱ Μιλήσιοι ἐξεδίωξαν αὐτόν.

Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Περσῶν ἐνώσαντες τὰ στρατεύματά των ὠδήγουν αὐτὰ κατὰ τῆς Μιλήτου, δώσαντες ὀλιγωτέραν προσοχὴν εἰς τὰς ἄλλας μικρὰς πόλεις. Οἱ δὲ Ἴωνες ἀπεφάσι-
σαν νὰ συναχθῶσιν ἀμέσως εἰς Λάδην, ἵνα ναυμαχήσωσιν ὑπὲρ τῆς Μιλήτου. Ἦτο δὲ ἡ Λάδη μικρὰ νῆσος κειμένη ἀπέναντι

τῆς πόλεως τῶν Μιλησίων.¹ Ἐκεῖ συνήχθησαν τριακόσαι πεντήκοντα τρεῖς νῆες τῶν Ἰώνων· τὸ πλῆθος δὲ τῶν βαρβαρικῶν νηῶν ἦσαν ἑξακόσαι.

Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἴωνες συνελέχθησαν εἰς τὴν Λάδην συνήρχοντο πρὸς συνδιάσκεψιν· καὶ ἡγόρευσαν μὲν καὶ ἄλλοι πολλοί, μεταξύ δὲ αὐτῶν καὶ ὁ στρατηγὸς Διονύσιος ὁ Φωκαεὺς, λέγων τὰ ἑξῆς· Ἄ'Επὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἵστανται τὰ πράγματα ἡμῶν, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ νὰ γεινώμεν ἐλεύθεροι ἢ νὰ εἴμεθα δοῦλοι. Τώρα αλοιπὸν ὑμεῖς, ἐὰν μὲν θέλητε νὰ ὑποφέρητε ταλαιπωρίας, θὰ ἐκοπιάσητε μὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος, θὰ δυνηθῆτε ὁμῶς καὶ γίνητε ἀεὶ ἐλεύθεροι, νικήσαντες τοὺς ἐχθρούς· ἐὰν δὲ φανῇτε μαλθακοὶ καὶ ἄτακτοι, οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχω ὅτι δὲν θὰ τιμωρηθῆτε ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀποστασίαν. Ἄλλ' ὑπακούετε εἰς ἐμέ, καὶ εἰς ἐμέ ἀναθέσατε τὴν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας σας. Καί, ἂν οἱ θεοὶ μείνωσιν ἀμερόληπτοι, δίδω αἰεὶς ὑμᾶς τὴν ὑπόσχεσιν ἣ ὅτι οἱ πολέμιοι δὲν θὰ ἔλθωσιν εἰς ἀμάχην μὲ ἡμᾶς, ἢ, ἂν ἔλθωσι, θὰ φανῶσι πολὺ κατώτεροι ἀπὸ ἡμῶν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἀναθέτουσιν εἰς τὸν Διονύσιον τὴν φροντίδα περὶ τῆς σωτηρίας των. Οὗτος δέ, πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ναυμαχία, ἐγύμναζεν ἀδιακόπως ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας τοὺς Ἴωνας, οἵτινες ταλαιπωρούμενοι ἐκ τῶν κόπων εἶπον μεταξύ των τὴν ὁγδόην ἡμέραν· «Εἰς τίνα θεὸν πατίσαντες ὑποφέρομεν αὐτάς κακουχίας; Βεβαίως παράφρονες εἴμεθα, ἀνεχόμενοι νὰ βασανιζώμεθα σκληρῶς ὑπὸ ἐνὸς ἀλαζόνος Φωκαεὺς. Πολλοὶ αἰεὶς ἡμῶν ἠσθένησαν καὶ πολλοὶ εἶναι ὑποπτοι, ὅτι θὰ πάθωσι ἀπὸ αὐτό. Ἀντὶ λοιπὸν ὅλων τούτων τῶν κακῶν προτιμωτέρα εἶναι εἰς ἡμᾶς ἡ δουλεία.» Ἐλθετε, τοῦ λοιποῦ ἅς μὴ ὑπακούωμεν

1. Ἡ Λάδη σήμερον ἠνώθη μετὰ τῆς ἡπείρου, προσχωσθείσης τῆς θαλάσσης ὑπὸ τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ.

«εἰς αὐτόν». Ταῦτα εἶπον, καὶ μετὰ ταῦτα οὐδείς ὑπήκουεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἐξεληθόντες πάντες εἰς τὴν νῆσον ἡσύχαζον, χωρὶς νὰ κατανοῶσιν ὅτι τὰ καλὰ κόπῃ κτῶνται.

Μετὰ ταῦτα δέ, ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ ναυμαχία¹, ὑπεχώρησαν οἱ πλείονες τῶν Ἰώνων, γενομένης τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῶν Σαμίων. Τοιουτοτρόπως δ' ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ νικῶντες ἐπολιόρκουν τὴν Μίλητον καὶ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης· κατόπιν δ' ἐκυρίευσαν αὐτήν, τὸ ἕκτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀποστάσεως τοῦ Ἀρισταγόρου. Ἐκ τῶν κατοίκων τῆς δ' ἐφόνευσαν τοὺς πλείστους, ὅσους δ' ἤχμαλῶτισαν ἔφερον εἰς τὰ Σοῦσα. Ὁ δὲ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ κακοποιήσῃ τούτους, διέταξε νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν πλησίον τοῦ Περσικοῦ κόλπου πόλιν Ἀμπην, παρὰ τὴν ὁποίαν παραρρέων ὁ Τίγρης ποταμὸς ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν.

Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ Μίλητος ἡρημώθη Μιλησίων. Κυριευθείσης δὲ τῆς Μιλήτου, ἀμέσως οἱ Πέρσαι κατέλαβον τὴν Καρίαν, τῆς ὁποίας τὰ παράλια κατεῖχον πόλεις Ἑλληνικαί, Ἰώνων καὶ Δωριέων· ἐκ τούτων ἄλλαι μὲν ὑπετάχθησαν ἐκουσίως, ἄλλαι δὲ διὰ τῆς βίας. Τοιουτοτρόπως οἱ Πέρσαι μετ' ὀλίγον ἔγειναν κύριοι ὅλων τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ, ὅσαι εἶναι πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον εἰσόδου.

Ὁ δὲ Ἰστιάϊος συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τοῦ Ἀρπάγου, ἀνδρὸς Πέρσου, ἐν τινι μάχῃ, ἡ ὁποία ἐγείνε μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν ἐν τῇ Ἀταρνεΐτιδι χώρᾳ². συλληφθεὶς δ' ἐθανατώθη, ἡ δὲ κεφαλὴ του ταριχευθεῖσα ἐστάλη πρὸς τὸν βασιλεῖα Δαρείον εἰς Σοῦσα.

1. Τῷ 494 πρὸ Χριστοῦ.

2. Ἀταρνεὺς καὶ Ἀταρνεΐτις χώρα=τόπος τις πεδινὸς καὶ παράλιος ἐν τῇ Μυσίᾳ.

Β6. Ὁ Μαρδόνιος πέμπεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἴωνες μετὰ τὴν ἐπανάστασιν ὑποταχθέντες εἰς τοὺς Πέρσας ἔζων ἐν εἰρήνῃ. Ἀμα δὲ ἦλθεν ἡ ἀνοιξίς, παυθέντων τῶν ἄλλων στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, Μαρδόνιος ὁ υἱὸς τοῦ Γωβρίου κατέβαινεν εἰς τὰ παράλια, ἄγων στρατὸν πλεῖστον μὲν πεζόν, πολὺν δὲ ναυτικόν· ἦτο δὲ νέος τὴν ἡλικίαν καὶ νεωστὶ εἶχε νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀρταζώστραν.

Ἀγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος, ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὴν Κιλικίαν, αὐτὸς μὲν ἐπιβάς ἐπὶ νηὸς ἐπλεε μετὰ τῶν ἄλλων νηῶν, τὸν δὲ πεζὸν στρατὸν ἄλλοι ἡγεμόνες ὠδήγουν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ παραπλέων ὁ Μαρδόνιος τὴν Ἀσίαν ἐφθασεν εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἔπαυσε πάντας τοὺς τυράννους τῶν Ἰώνων καὶ ἰδρυεν εἰς τὰς πόλεις δημοκρατίας. Ταῦτα δὲ ποιήσας ἔσπευδεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου συνηθροίσθη καὶ ὁ πεζὸς καὶ ὁ ναυτικὸς στρατός, καὶ διαβάς τοῦτον ἐπορεύετο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύετο δὲ κατὰ τῆς Ἑρετρίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ ναυτικὸς τοῦ στρατός πλέων ὑπέταξε τὴν νῆσον Θάσον· ἀπὸ τῆς Θάσου δ' ἐφθασε μέχρι τῆς Ἀκάνθου.¹ Ἐν ᾧ δ' ἀπὸ τῆς Ἀκάνθου ἐξεκίνησεν ἵνα κάμψῃ τὸν Ἄθων, ἐπνευσε σφοδρὸς ἄνεμος καὶ ἔρριψεν ἔξω εἰς τὸν Ἄθων πολλὰ πλοῖα.² Λέγεται δὲ ὅτι κατεστράφησαν περὶ τὰ τριακόσια πλοῖα καὶ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων. Ταῦτα λοιπὸν ἐπασχεν ὁ ναυτικὸς στρατός.

Κατὰ δὲ τοῦ Μαρδονίου καὶ τοῦ πεζοῦ, ἐστρατοπεδευμένον ἐν Μακεδονίᾳ, ἐπέπεσον ἐν καιρῷ νυκτός οἱ Βρύγοι Θρᾷκες καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἐτραυμάτισαν δὲ τὸν Μαρδόνιον.

1. Ἡ Ἀκάνθος ἦτο πόλις κειμένη ὀλίγον ἀνωτέρω τοῦ λαίμου τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ ἄκρας τοῦ Ἄθω.

2. Τῷ 492 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Μαρδόνιος ὁμως ἔμεινεν ἕως οὐ ὑπέταξεν αὐτούς. Κατόπιν δέ, μετὰ τὰς ζημίας ταύτας, ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν, αἰσχροῦς ἀγωνισθεῖς.

87. Αἰγινῆται καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιᾶται. Θάνατος τοῦ Κλεομένου.

Μετὰ ταῦτα¹ ὁ Δαρεῖος ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰ διενοοῦντο, νὰ πολεμήσωσιν ἢ νὰ παραδοθῶσιν. Ἐπεμπε λοιπόν κήρυκας εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος νὰ ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ ὡς σημεῖον ὑποταγῆς εἰς τὸν βασιλέα· συγχρόνως δὲ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον.

Εἰς τοὺς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα κήρυκας πολλοί, καὶ μάλιστα οἱ νησιῶται, ἔδιδον γῆν καὶ ὕδωρ. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως ἐρριψαν τοὺς κήρυκας εἰς τὸ βάραθρον, (εἰς ὃ ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι), οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι εἰς φρέαρ, καὶ ἐκέλευον αὐτοὺς νὰ λάβωσιν ἐκεῖθεν καὶ νὰ φέρωσιν εἰς τὸν βασιλέα ὅσην ἤθελον γῆν καὶ ὕδωρ². Μεταξὺ δὲ τῶν δόντων γῆν καὶ ὕδωρ ᾔσαν καὶ οἱ Αἰγινῆται. Ἡ πράξις αὕτη τῶν Αἰγινητῶν ἐξώργισε τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦτο μεταβάντες εἰς τὴν Σπάρτην κατηγοροῦν τοὺς Αἰγινῆτας ὡς προδότας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκούσας τὴν κατηγορίαν ταύτην ὁ Κλεομένης, ὁ εἰς ἐκ τῶν δύο βασιλέων τῆς Σπάρτης, διέβη εἰς Αἰγιναν θέλων νὰ συλλάβῃ τοὺς πρωταιτίους τῶν Αἰγινητῶν.

Τότε πολλοὶ ἐκ τῶν Αἰγινητῶν ἀνθίσταντο, μάλιστα δὲ ὁ Κριὸς τοῦ Πολυκρίτου εἶπεν εἰς τὸν Κλεομένην, ὅτι οὐδένα ἐκ τῶν Αἰ-

1. Τῷ 491 πρὸ Χριστοῦ.

2. Ἴδε καὶ § 71.

γινητῶν θ' ἀπαγάγῃ ἀτιμωρητεῖ, ἐπειδὴ αὐτὸς πράττει ταῦτα
 ἄνευ τῆς θελήσεως τῶν Σπαρτιατῶν, διὰ χρημάτων ἀναπεισθεὶς
 ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐλεγε δὲ ταῦτα ὁ Κριὸς κατὰ παραγγελίαν
 τοῦ ἑτέρου βασιλέως τῆς Σπάρτης Δημαράτου, ὅστις διέκειτο
 ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Κλεομένη. Ἀποδιωκόμενος δ' ὁ Κλεομένης
 ἐκ τῆς Αἰγίνης ἠρώτησε τὸν Κριὸν πῶς ὠνομάζετο· ἐκεῖνος δὲ
 εἶπε τὸ ὄνομά του. Τότε ὁ Κλεομένης ἀπήντησε· «Καιρὸς εἶναι
 ἀνὰ καταχαλκώσης, ὦ κριέ, τὰ κέρατά σου, διότι θ' ἀντιπα-
 λαίσης πρὸς μέγα κακόν».

● Κατὰ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ὁ Δημάρτος μένων ἐν Σπάρτῃ
 διέβαλλεν ἐκ φθόνου τὸν Κλεομένη. Ὁ δὲ Κλεομένης ἐπιστρέψας
 εἰς Σπάρτην κατώρθωσε διὰ ῥαδιουργιῶν νὰ στερήσῃ τῆς βασι-
 λείας τὸν Δημάρτον. Ἀντὶ δὲ τοῦ Δημαράτου ἔγινε βασιλεὺς
 ὁ Λεωτυχίδης. Ὁ δὲ Δημάρτος δραπετεύσας διέβη εἰς τὴν Ἀ-
 σίαν πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, ὅστις ὑπεδέχθη αὐτὸν μεγα-
 λοπρεπῶς καὶ ἔδωκε γῆν καὶ πόλεις νὰ διοικῇ.¹ ●

Τότε ὁ Κλεομένης παραλαβὼν τὸν Λεωτυχίδην ἐπορεύετο κατὰ
 τῶν Αἰγινητῶν. Οἱ δὲ Αἰγινῆται δὲν ἀντέστησαν πλέον, ἐπειδὴ
 ἦλθον καὶ οἱ δύο βασιλεῖς τῶν Σπαρτιατῶν· οὗτοι δ' ἐκλέξαν-
 τες δέκα, τοὺς ἐξοχωτάτους, ἐκ τῶν Αἰγινητῶν, ἐν οἷς καὶ Κριὸν
 τὸν Πολυκρίτου, ἔφερον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέθεσαν ὡς πα-
 ρακαταθήκην εἰς τοὺς ἐχθίστους τῶν Αἰγινητῶν Ἀθηναίους.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κλεομένης παρεφρόνησε καὶ λαβὼν μάχαι-
 ραν παρὰ τοῦ φυλάττοντος αὐτὸν δούλου διέσχισε διὰ ταύτης τὰ
 βάρκας του καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

---

1. Περὶ Δημαράτου ἴδε πάλιν ἐν § § 69 καὶ 74.

Η ΝΗΣΟΣ ΑΙΓΊΝΑ (ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοῦ ψυχλήρου)

§§. Νόμιμα τῶν Σπαρτιατῶν περὶ τῶν βασιλέων.

Εἶχον δὲ οἱ βασιλεῖς ἐν Σπάρτῃ τὰς ἐξῆς τιμὰς· ἐν πρώτῳ ἦσαν ἱερεῖς τοῦ Διός, ἔπειτα εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ κηρύττωσιν πόλεμον ἐναντίον οἰασδήποτε χώρας ἤθελον, εἰς δὲ τὰς ἐκστρατείας πρῶτοι ἔπορεύοντο οἱ βασιλεῖς καὶ τελευταῖοι ἀπῆρχοντο, ἑκατὸν δ' ἐκλεκτοὶ ἄνδρες ἐφύλαττον αὐτοὺς ἐν τῇ ἐκστρατείᾳ.

Ταῦτα μὲν ἦσαν τὰ ἐν καιρῷ πολέμου προνόμια τῶν βασιλέων. Τὰ δὲ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἦσαν τὰ ἐξῆς· ἐὰν ἐγίνετο θυσιό τις διὰ δημοσίας δαπάνης, πρῶτοι οἱ βασιλεῖς ἐκάθηντο εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ ἀπὸ τούτων πρῶτον ἤρχιζον οἱ ὑπηρέται νὰ διανέμωσιν εἰς καθένα ἐκ τῶν δύο βασιλέων ἐξ ὅλων τῶν φαγητῶν διπλασίαν μερίδα ἢ εἰς τοὺς ἄλλους δαιτυμόνας. Εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας αὐτοὶ εἶχον τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Εἰς τούτους προσέτι ἀνῆκε τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωσιν ὁποίους ἂν ᾔθελον ἐκ τῶν πολιτῶν προζένους, τῶν ὁποίων καθῆκον ἦτο νὰ φιλοξενῶσι τοὺς ξένους πρέσβεις. Ὅταν δὲ οἱ βασιλεῖς δὲν ἤρχοντο εἰς τὸ δεῖπνον, ἐστέλλετο ἄλευρον καὶ οἶνος εἰς τὸν ἱκόν των· ἐστέλλετο δὲ τὸν ὅσον ἐλάβανον καὶ οἱ ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ οὐχὶ διπλασία μερίς, ὅπως ἐλάβανον ὅταν ἦσαν παρόντες. Τὰς αὐτὰς δὲ τιμὰς εἶχον καὶ ὅταν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσεκαλοῦντο εἰς δεῖπνον. Εἶχον δὲ ἀκόμη καὶ τὰ ἐξῆς προνόμια· ἐφύλαττον τοὺς διδομένους χρησμούς καὶ ἐδίκαζον μόνοι οἱ βασιλεῖς περὶ τῶν ἐξῆς δύο πραγμάτων μόνον· πρῶτον, ποῖος ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ σύζυγον κόρην μονογενῆ καὶ ὀρφανῆν, κληρονόμον τῆς πατρικῆς περιουσίας, ἐὰν ὁ πατὴρ δὲν εἶχε προνοήσῃ περὶ αὐτῆς ἐν διαθήκῃ, καὶ δεύτερον ἐδίκαζον (οἱ βασιλεῖς) περὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν, ἐὰν τὰ ὅρια αὐτῶν συνέβαινε νὰ διαφιλονεικῇσωσιν οἱ παρακείμενοι ἰδιοκτῆται. Προσέτι ἐὰν τις ᾔθελε νὰ υἱοθετήσῃ παῖδα, ἔκαμνε τοῦτο ἰνώπιον τῶν βασιλέων. Συμπαρεκάθηντο δ' ἔτι εἰς τὰ συμβούλια τῶν γερόντων, οἵτινες ἦσαν εἴκοσι καὶ ὀκτώ

Ταύτας μὲν τὰς τιμὰς εἶχον δώση οἱ Σπαρτιαῖται εἰς τοὺς βασιλεῖς των ζῶντας, ὅταν δ' ἀπέθνησκον, τὰς ἐξῆς· ἱππεῖς περιερχόμενοι ἤγγελλον τὸ γεγονὸς καθ' ὅλην τὴν Λακωνικὴν, ἐν δὲ τῇ πόλει γυναῖκες περιερχόμεναι ἐκρότου λέβητα. Ἀφοῦ δ' ἐγίνετο τὸ τοιοῦτον, ἦτο ἀνάγκη ἐξ ἐκάστης οἰκίας δύο ἐλεύθεροι πολῖται,¹ εἰς ἀνὴρ καὶ μία γυνή, νὰ πενθηφορήσωσιν· ὅσοι δὲ δὲν ἐποιοῦν τοῦτο ἐτιμωροῦντο μεγάλως. Ἐξ ὅλης δὲ τῆς Λακεδαιμόνος, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν. ἦτο ἀναγκαῖον ὠρισμένος ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἐκ τῶν περιοίκων νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν κηδεῖαν. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν εἰλωτῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατῶν συνελέγοντο εἰς τὸ αὐτὸ πολλαὶ χιλιάδες, ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας, ἐθρήνουν καὶ ὠδύροντο καὶ ἐκτύπουν τὰς κεφαλὰς, λέγοντες ὅτι ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς ἦτο ὁ ἄριστος πάντων. Ἐὰν δέ τις ἐκ τῶν βασιλέων ἀπέθνησκειν ἐν πολέμῳ, τὸ εἶδωλον τούτου στολίσαντες ἐν κλίνῃ καλῶς ἐστρωμένη ἐξέφερον πρὸς ταφὴν. Ἀφοῦ δ' ἔθαπτον τοὺς βασιλεῖς, διέκοπτον ἕνεκα πένθους ἐπὶ δέκα ἡμέρας καὶ τὰς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τὰς ἐκλογικὰς συνελεύσεις.

Ὅταν δ' ἀπέθνησκεν ὁ βασιλεὺς καὶ διεδέχετο αὐτὸν ἄλλος, οὗτος ὁ νεωστὶ λαμβάνων τὴν βασιλείαν ἐχάριζεν εἰς πάντα Σπαρτιάτην τὸ χρέος, ὅπερ τυχὸν ὤφειλεν εἰς τὸν βασιλέα ἢ εἰς τὸ δῆμόσιον.

Εἶχον δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ τὴν ἐξῆς συνήθειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ οἱ Αἰγύπτιοι. Οἱ κήρυκες αὐτῶν καὶ οἱ αὐληταὶ καὶ οἱ μάγειροι ἐκληρονόμουν τὰ ἐπαγγέλματα τῶν πατέρων των, καὶ οὕτω αὐλητὴς ἐγεννᾶτο ἐκ πατρὸς αὐλητοῦ καὶ μάγειρος ἐκ πατρὸς μαγείρου καὶ κῆρυξ ἐκ πατρὸς κήρυκος. Δὲν ἀπέκλειε δὲ τοῦ ἐπαγγέλματος τὸν κήρυκα ἄλλος λαμπρὰν ἔχων φωνήν, ἀλλ' ἕκαστοι ἐξηκολούθουν τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα. Καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτοτρόπος ἐγίνοντο.

ΒΘ. Ἡ περὶ παρακαταθήκης διήγησις τοῦ Λεωτυχίδου.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται μαθόντες ὅτι ἀπέθανεν ὁ Κλεομένης, ἐπεμψαν ἀγγέλους εἰς Σπάρτην καὶ κατηγοροῦν τὸν Λεωτυχίδην περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις κρατουμένων ὡς ὁμήρων δέκα Αἰγινητῶν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι συγκροτήσαντες δικαστήριον ἔκριναν ὅτι οἱ Αἰγινῆται περιυβρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Λεωτυχίδου· ἔγεινε δὲ κατόπιν συμφωνία τῶν Αἰγινητῶν μετὰ τοῦ Λεωτυχίδου νὰ μεταβῶσιν ὁμοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ τοῖς ἀποδώσῃ οὗτος τοὺς ἀνθρώπους τῶν.

Ὡς δὲ ἦλθον εἰς Ἀθήνας καὶ ἐζήτουν τοὺς ὁμήρους, οἱ Ἀθηναῖοι ἤρνούντο τὴν ἀπόδοσιν εὐρίσκοντες πρόφασιν, ὅτι παρακατίθεσαν αὐτοὺς καὶ οἱ δύο βασιλεῖς καὶ ὄχι μόνος ὁ Λεωτυχίδης. Τότε οὗτος διηγήθη εἰς αὐτοὺς τὰ ἐξῆς· α' Ω Ἀθηναῖοι, ἐπράξατε ὅ,τι θέλετε. Ἀκούσατε ὁμως τί ἐγενεῖν ἐν τῇ Σπάρτῃ ἐπερὶ παρακαταθήκης. Λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιᾶται ὅτι ἐξῆσεν ἐν τῇ Λακεδαίμονι, τρεῖς γενεάς πρὸ ἐμοῦ, Γλαῦκος τις, υἱὸς τοῦ Ἐπικύδους. Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐφημίζετο ὡς δικαιοτάτος. Ἐπρὸς τοῦτον ἐλθὼν Μιλήσιός τις λέγει· Εἰμαι Μιλήσιος καὶ ἔρχομαι, ὦ Γλαῦκε, θέλων ν' ἀπολαύσω τῆς δικαιοσύνης σου, ἢ ἑοποία καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα διαφημίζεται. Ἐπειδὴ ἡ Ἰωνία εἶναι πάντοτε ἐπικίνδυνος, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλής, ἔκριναν ἐκάλὸν νὰ ἐξαγγυώσω τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας μου καὶ νὰ τὸ παρακαταθέσω εἰς σέ, κάλλιστα γνωρίζων ὅτι θὰ μοι φυλάξης τοῦτο ἀνέπαφον. Σὺ λοιπὸν λάβε τὰ χρήματα καὶ τὰ σύμβολα¹ ταῦτα· ὅστις δ' ἂν ἔχων ὅμοια σύμβολα ἔλθῃ καὶ ζητῇ ἐτὰ χρήματα, ἀπόδος εἰς αὐτὸν ταῦτα. X

1. Σύμβολα=κοινὰ εἰς ἀμφοτέρους σημεῖα ὁμοιάζοντα καὶ προσεμβόζοντα ἀλλήλοισι. (Σύμβολοι καὶ ἔγχοπες).

«Ὁ μὲν λοιπὸν ἀπὸ Μιλήτου ἐλθὼν ξένος τοσαῦτα εἶπεν, ὁ δὲ Γλαῦκος ἐδέχθη τὴν παρακαταθήκην κατὰ τὴν ῥηθείσαν συμφωνίαν. Ἀφοῦ δὲ παρῆλθε πολὺς χρόνος, ἤλθον εἰς τὴν Σπάρτην οἱ παῖδες τούτου τοῦ παρακαταθέσαντος τὰ χρήματα καὶ δεικνύοντες τὰ σύμβολα ἐζήτουν ταῦτα. Αὐτὸς δὲ ἀπέβαλλεν αὐτοὺς ἀποκρινόμενος τοιαῦτα. “Οὔτε ἐνθυμοῦμαι τὸ πρᾶγμα, οὔτε δύναμαι ν’ ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην μου οὐδὲν ἐξ ὧν εὑμεῖς λέγετε· ἐὰν δ’ ἐνθυμηθῶ θὰ πρᾶξω πᾶν τὸ δίκαιον. Θὰ ἀπαντήσω δὲ εἰς ὑμᾶς ὀριστικῶς μετὰ τέσσαρας μῆνας ἀπὸ τοῦδε”.

«Οἱ μὲν λοιπὸν Μιλήσιοι ἀνεχώρησαν λυπούμενοι, ὁ δὲ Γλαῦκος μεταβὰς εἰς Δελφοὺς, ἡρώτα ἐὰν δύναται νὰ σφετερισθῇ τὰ χρήματα μὲ ὄρκον· ἡ δὲ Πυθία ἀπαντᾷ· «Γλαῦκε, νὺξ τοῦ Ἐπικύδους, κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ἐπικερδέστερον νὰ νικήσῃς δι’ ὄρκου καὶ νὰ σφετερισθῇς τὰ χρήματα. Ὁρκίζου, ἐπὶ τὸν εὐόρκον ἄνθρωπον ὁ θάνατος περιμένει, ὅπως καὶ τὸν ἐπίορκον. Ἄλλ’ ὁ ὄρκος ἔχει παῖδα ἀνώνυμον, ὅστις οὔτε χεῖρας, οὔτε πόδας ἔχει· ὀρμητικὸς ὅμως ἐπέρχεται ἀμέχρις οὐ καταστρέψῃ ὅλην τὴν οἰκίαν καὶ τὴν γενεὰν τοῦ ἐπίορκου. Τοῦ εὐόρκου ὅμως ἀνδρὸς ἡ γενεὰ καθίσταται εὐδαίμων».

«Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος ἐζήτει συγγνώμην παρὰ τοῦ θεοῦ. «Ἡ δὲ Πυθία εἶπε, τὸ νὰ δοκιμάσῃς τὸν θεὸν καὶ τὸ νὰ πρᾶξις εἶναι ἰσοδύναμα. Ὁ δὲ Γλαῦκος καλέσας τοὺς Μιλησίους ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ χρήματα. “Εἶπον δέ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅλην τὴν ἱστορίαν ταύτην, (λέγει ὁ Λεωτυχίδης), διότι τοῦ Γλαύκου τούτου οὔτε ἀπόγονος οὔτε ἐστία ὑπάρχει πού, ἀλλ’ ἐξωλοθρεύθη καθ’ ὅλοκληρίαν ἡ γενεὰ του ἐκ τῆς Σπάρτης. «Καλὸν λοιπὸν εἶναι, προκειμένου περὶ παρακαταθήκης, νὰ μὴ διανοηταί τις ἄλλο τι ἢ ν’ ἀποδίδῃ ταύτην ὅταν τὴν ζητῶσιν». Ὁ μὲν Λεωτυχίδης ταῦτα εἶπεν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ οὕτω εἰσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀνεχώρησεν.

Οἱ δὲ Αἰγινῆται παραφυλάττοντες κατόπιν παρὰ τὸ Σούνιον, συνέλαβον τὴν θεωρίδα¹ νῆυν πλήρη ἀνδρῶν, ἐκ τῶν πρώτων Ἀθηναίων, τοὺς ὁποίους ἴδισαν.

60. Ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης.

Οἱ μὲν Ἀθηναῖοι εὐρίσκοντο οὕτως εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Αἰγινῆτας, ὁ δὲ Δαρεῖος ἐπραττε τὸ ἔργον του, ὑπενθυμίζοντας εἰς αὐτὸν πάντοτε τοῦ ὑπηρετοῦ νὰ ἐνθυμῇται τοὺς Ἀθηναίους. Τὸν δὲ Μαρδόνιον, ἀποτυχόντα εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἀπολύει τῆς στρατηγίας, καὶ διορίσας ἄλλους στρατηγούς, τὸν Δᾶτιν, ὄντα Μῆδον τὸ γένος, καὶ τὸν Ἀρταφέρνην, υἱὸν μὲν τοῦ Ἀρταφέρνου, ἀνεψιὸν δὲ ἰδικόν του, ἀπέστειλε κατὰ τῆς Ἑρετρίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξανδραποδίσωσιν κυτὰς καὶ νὰ φέρωσιν ἐνώπιόν του τὰ ἀνδράποδα.

Ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης ἀναχωρήσαντες ἀπὸ τῶν Σούων ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀλήϊον² πεδῖον τῆς Κιλικίας, ἔχοντες πολὺν καὶ καλὸν στρατόν. Ἐκεῖ συνηθροίσθη καὶ ὁλος ὁ ναυτικὸς στρατός καὶ τὰ ἱππαγωγὰ πλοῖα³ ἐπὶ τούτων δ' ἐπιβιβάσαντες τοὺς ἱπποὺς καὶ εἰσβιβάσαντες εἰς τὰς ναῦς τὸν πεζὸν στρατόν ἐπλεον μὲ ἐξακοσίας τριήρεις εἰς τὴν Ἰωνίαν.

Ἐκ δὲ τῆς Ἰωνίας, κατ' εὐθείαν πρὸς δυσμὰς πλέοντες ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Οἱ Πέρσαι ἐξανδραποδίσαντες ἐκ τῶν Ναξίων ὅσους κατέφθασαν

1. Θεωρίδα νῆυν, τὴν κομίζουσιν τοὺς θεωροὺς, εἰς Δῆλον συνήθως. τότε δὲ εἰς τὸ Σούνιον, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν βορρὴν τῇ Ἀθηνᾷ ἀνά πᾶν πέμπτον ἔτος.

2. Τὸ Ἀλήϊον πεδῖον κατεῖχε τὰ παράλια τῆς Κιλικίας, τὰ πρὸς βορρᾶν τῆς βορειοανατολικῆς ἁκρᾶς τῆς νήσου Κύπρου.

3. Τῷ 490 πρὸ Χριστοῦ.

ἔκαυσαν καὶ τὰ ἱερὰ καὶ τὴν πόλιν. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἔπλεον κατὰ τῶν ἄλλων νήσων καὶ ὑπέτασσον αὐτάς. Ἀφοῦ δὲ περίπλευσαν τὰς νήσους, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Κάρυστον, διότι οἱ Κάρυστιοι οὔτε ὁμήρους ἔδιδον, οὔτε ἐδέχοντο νὰ ἐκστρατεύσῃσι κατὰ τῶν ἀστυγειτόνων Ἑρετριέων καὶ Ἀθηναίων. Ἐλθόντες δ' οἱ ἐχθροὶ ἐπολιόρκουν τὴν Κάρυστον καὶ κατέστρεφον τὴν χώραν, μέχρις οὗ ὑπέκυψαν καὶ οἱ Κάρυστιοι εἰς τὴν θέλησιν τῶν Περσῶν.

Οἱ δὲ Ἑρετριεῖς μαθόντες ὅτι ἡ περσικὴ στρατιὰ ἐπέπλεε κατ' αὐτῶν, παρεχάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ βοηθήσωσιν αὐτούς. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν ἠρνήθησαν τὴν ἐπικουρίαν, ἀλλὰ διέταξαν τοὺς τετραχισηλίους κληρούχους, τοὺς διαμένοντας ἐν Χαλκίδι, νὰ μεταβῶσι πρὸς βοήθειαν τῶν Ἑρετριέων· οὗτοι δ' ἐλθόντες καὶ μαθόντες ὅτι οἱ Ἑρετριεῖς ἄλλοι μὲν ἤθελον νὰ ἐγκαταλίπῃσι τὴν πόλιν καὶ νὰ φύγῃσι εἰς τὰ ὄρη, ἄλλοι δέ, ὅτι ἐμελέτων προδοσίαν εἰς τοὺς Πέρσας, διέβησαν εἰς τὸν Ὠρωπὸν κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἑρετριέως Αἰσχίνου καὶ ἐξησράλισαν ἐκεῖ τὴν σωτηρίαν των.

ΝΟΜΙΣΜΑ ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ

Οἱ δὲ Ἑρετριεῖς, ἐπειδὴ ἦσαν περισσότεροι οἱ γνωμοδοτήσαντες νὰ μὴ ἀφήσωσι τὴν πόλιν, κλεισθέντες εἰς τὸ τεῖχος ἐμάχοντο γενναίως ἐπὶ ἑξ ἡμέρας· τὴν δὲ ἐβδόμην διὰ προδοσίας ἱκυρίευσαν οἱ Πέρσαι τὴν πόλιν, ἐσύλησαν καὶ ἔκαυσαν τοὺς ναοὺς τῆς καὶ ἐξηνδραπόδισαν τοὺς ἀνθρώπους, ποιήσαντες κατὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Δαρείου.

61. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.

Οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ὑπέταξαν τὴν Ἑρέτριαν, ἐπλεον μετὰ ταῦτα ἡμέρας κατὰ τῆς Ἀττικῆς, ἐλπίζοντες νὰ πράξωσιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ αὐτά, τὰ ὅποια ἐπραξαν καὶ εἰς τοὺς Ἑρετρίεις. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μαραθῶν¹ ἦτο ἐπιτηδειότατος τόπος τῆς Ἀττικῆς δι' ἱππικὸν καὶ ἔκειτο πλησιέστατα τῆς Ἑρετρίας, ὠδήγει εἰς τοῦτον τοὺς Πέρσας ὁ ἐξόριστος Ἰππίας, ὁ υἱὸς τοῦ Πεισιστράτου.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ὥς ἔμαθον ταῦτα, ἀποστέλλουσιν εἰς Σπάρτην τὸν κήρυκα Φειδιππίδην, ὅστις φθάσας μετὰ πορείαν δύο μόνον ἡμερῶν ἔλεγεν εἰς τοὺς ἄρχοντας· «ὦ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀθηναῖοι παρακαλοῦσιν ὑμᾶς νὰ βοηθήσητε αὐτοὺς καὶ νὰ μὴ ἀπαραβλήψητε νὰ ὑποδουλωθῇ ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος. Ἰδοὺ, ἡ Ἑρέτρια ὑπεδουλώθη καὶ ἡ Ἐλευθερία ἐγενεῖν ἀσθενεστέρα, στερηθεῖσα πόλεως ἀξιολόγου.» Ὁ μὲν κῆρυξ ταῦτα ἔλεγεν· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἂν καὶ εἶχον τὴν θέλησιν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἠδύναντο ἀμέσως νὰ πράξωσι τοῦτο, ἐπειδὴ ἐδεσμεύοντο ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις ἔλεγε νὰ μὴ ἐκστρατεύωσιν, ἐὰν δὲν γένη πανσέληνος· ἡ δὲ σελήνη τότε ἦτο ἐννέα ἡμερῶν.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐξῆλθον εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ παρετάχθησαν ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἡρακλέους. Ἐκεῖ προσῆλθον αὐθορμήτως εἰς βοήθειαν αὐτῶν οἱ Πλαταιεῖς πανδημεῖ, χίλιοι ἐν ὄλῳ. Ὡδήγουν δὲ τοὺς Ἀθηναίους δέκα στρατηγοί, ἐκ τῶν ὁποίων δέκατος ἦτο ὁ Μιλτιάδης. Αἱ γυνῶμαι δὲ τῶν δέκα στρατηγῶν ἦσαν διηρημέναι εἰς δύο. Οἱ μὲν ᾗθελον νὰ μὴ συμπλακῶσιν, ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι, οἱ δὲ, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης, παρεκίνουν

1. Ὁ Μαραθῶν εἶναι πεδιάς τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς αὐτῆς παραλίας, ἀπὸθεν τῆς Πεντέλης.

εἰς μάχην. Ἐπειδὴ λοιπὸν αἱ γινῶμαι ἦσαν διηρημένοι εἰς δύο, καὶ ἡ νίκη ἐκλινεν ὑπὲρ τῆς χειροτέρας, ὁ Μιλτιάδης ἐλθὼν πρὸς τὸν πολέμαρχον¹ Καλλίμαχον ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Παρὰ σοῦ ἐξαρετᾶται, ὦ Καλλίμαχε, ἢ νὰ καταδουλώσῃς τὰς Ἀθήνας ἢ νὰ εἰλευθερώσῃς αὐτάς καὶ νὰ ἀφήσῃς μνήμην αἰωνίαν, ὅποιαν οὐδὲ αὐτὸς Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων² ἀφῆκαν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Καὶ ἂν μὲν ὑποκύψωσιν εἰς τοὺς Μήδους, εἶναι γνωστὸν τί εἴθ' ἀπάθωσι, παραδοθέντες εἰς τὸν Ἰππῖαν, ἂν δὲ νικήσῃ αὕτη ἡ πόλις, δύναται νὰ καταστῇ ἡ πρώτη ἐτῶν Ἑλληνίδων πόλεων. Ἴδου δὲ ἀπὸς εἶναι δυνατόν νὰ γείνη καὶ πῶς ἀπὸ σοῦ ἐξαρετᾶται τοῦτο. Αἱ γινῶμαι ἡμῶν τῶν στρατηγῶν, ὄντων ἀδέκα, εἶναι εἰς δύο διηρημένοι· οἱ μὲν προτρέπουσι νὰ συμπλακῶμεν, οἱ δὲ οὐ. Ἐὰν σὺ προσθέσῃς τὴν ἀψήφον σου εἰς τὴν ἐμὴν γνώμην, ἔχεις πατρίδα ἐλευθέραν καὶ πόλιν πρώτην τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἐὰν δὲ προτιμήσῃς τὴν

Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

1. Ὁ πολέμαρχος ἦτο Ἄρχων, οὗ κύριον ἔργον ἦσαν τὰ πολεμικά.
2. Οἱ δύο οὗτοι φίλοι ἀφῆκαν μνήμην ἀθάνατον, διότι ἐφόνευσαν τὸν Ἱππαρχον κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων καὶ συνετέλεσαν οὕτω τό καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκδιωχθῇ κατόπιν ὁ Ἱππίας ὑπὸ τῶν ἐξωρισμένων κατ' αὐτοῦ Ἀθηναίων καὶ νὰ καταλυθῇ ὑπ' αὐτῶν ἡ τυραννίς. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲ δὲν ἐληρομόνησαν τὸν Ἀρμόδιον καὶ τὸν Ἀριστογείτονα· καί, ὅτε μετὰ ταῦτα κατελύθη πράγματι ἡ τυραννίς, ἡ πόλις τοῦ λαοῦ ἐξύμνησε τοὺς τυραννοκτόνους καὶ ἡ τέχνη δι' εἰκόνων καὶ ἀναγλύφων καὶ ἀγαλμάτων ἀναπαρέστησεν αὐτούς.

«γνώμην τῶν ἀναβαλλόντων τὴν μάχην, θά σοι συμβῶσι τὰ ἐναντία ὧσων σοὶ ὑπέδειξα ἀγαθῶν».

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. Καὶ οὕτω ἀπεφασίσθη νὰ συμπλακῶσιν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἕκαστος τῶν στρατηγῶν, ὧν ἡ γνώμη ἦτο ὑπὲρ τῆς μάχης, παρεχώρει τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς τὸν Μιλτιάδην, διότι οὗτος ἦτο ὁ στρατηγικώτατος πάντων· οὗτος δὲ δὲν ἔκαμνε τὴν μάχην, ἕως ὅτου ἐφθασεν ἡ ἡμέρα τῆς ἰδικῆς του στρατηγίας. Τότε παρετάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρατος ἡγεῖτο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος, τὸ δὲ εὐώνυμον εἶχον οἱ Πλαταιεῖς. Ἐν ᾧ δὲ παρετάσσοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἐφρόντισαν ὥστε τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς τοῦ στρατοῦ των νὰ εἶναι ὅσον τὸ τοῦ Μηδικοῦ, διὰ νὰ ἀντιμετωπίζῃ αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἦτο ὀλίγος¹, τὸ μέσον τῆς γραμμῆς ἦτο ἀραιόν, καὶ ἐπομένως ἀσθενέστατον· ἐκάτερον ὁμως κέρας ἦτο πολὺ ἰσχυρόν κατὰ τὸ πλῆθος.

Ἀφοῦ δὲ παρετάχθησαν, ὥρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ βῆμα ταχὺ κατὰ τῶν βαρβάρων· ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο στρατευμάτων ἀπόστασις ἦτο σχεδὸν ὀκτὼ σταδίων². Οἱ δὲ Πέρσαι, βλέποντες τοὺς ὀλίγους Ἀθηναίους δρομαίως ἐπερχομένους, ἔλεγον ὅτι παρεφρόνησαν, ἕως οὐ πλησιάσαντες οὗτοι ἐπολέμησαν ἀνδρείως ἐπὶ πολλὴν ὥραν, τρέψαντες εἰς φυγὴν τοὺς Πέρσας.

Ἐν ἀρχῇ, κατὰ τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, οἱ ὅποιοι διασπάρσαντες τοῦτο ἐδίωκον τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὴν Μεσόγαιαν³. καθ' ἐκάτερον ὁμως κέρας ἐνίκων οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πλαταιεῖς. Νικῶντες δέ, τοὺς μὲν τραπέντας ἐκ τῶν βαρβάρων εἰς φυγὴν ἄφινον νὰ φείγωσιν, αὐτοὶ δ' ἐνώσαντες τὰ δύο κέρατα ἐμάχοντο κατ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι διέσπασαν

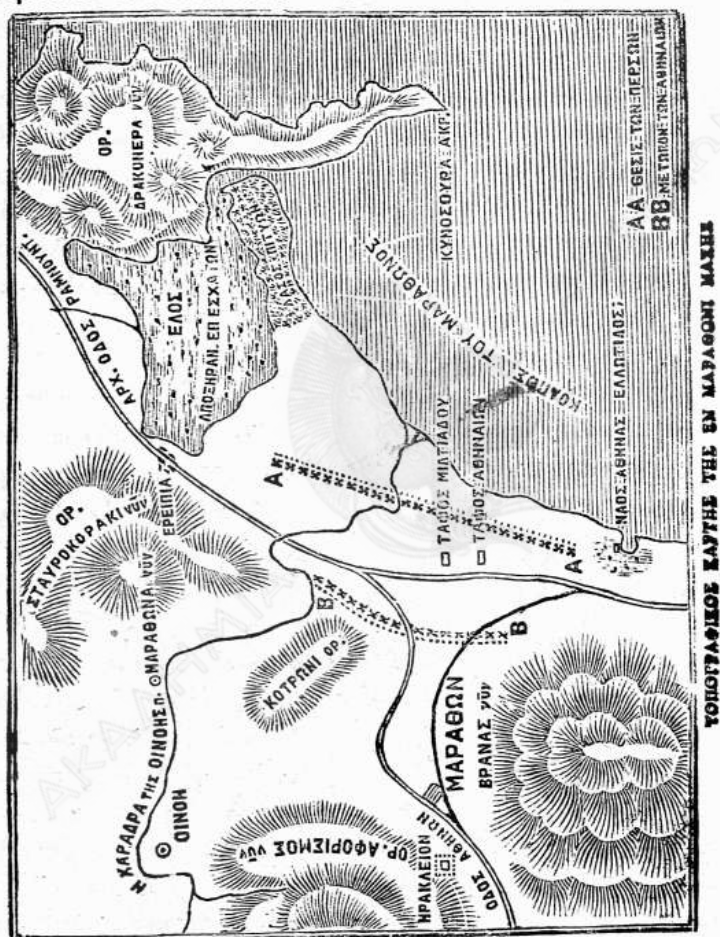
1. Ἐν ὀλφ ἑνδεκα χιλιάδες, ἐνᾧ δ τῶν Περσῶν ἦτο δεκαπλάσιος.

2. Ὀκτὼ στάδια ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 1480 περίπου γαλλικὰ μέτρα.

3. Μεσόγαια=μέρος τι τῆς Ἀττικῆς.

τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου των· ἐνίκων δὲ οἱ Ἀθηναῖοι. Ἦκο-
λούθησαν δὲ τοὺς φεύγοντας Πέρσας μέχρι τῆς θαλάσσης, ὅπου
ἱκυρίευσαν καὶ ἐπτὰ ναῦς αὐτῶν.

Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ φονεύεται ὁ πολέμαρχος Καλλιμαχος,
ἀγωνισθεὶς ἀνδρείως, καὶ εἰς τῶν δέκα στρατηγῶν, ὁ Στησίλαος·
προσέτι δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἐν ὧν ἑκατὸν ἐνενήκοντα δύο·

ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων ἐφονεύθησαν ἑξ χιλιάδες καὶ τετρακδσιοι.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν μὲ τὰς ναῦς, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς Εὐβοίας τοὺς ἀνδραποδισθέντας Ἑρετρίεις, περιέπλεον τὸ Σούνιον, θέλοντες νὰ προλάβωσι τοὺς Ἀθηναίους καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος ἀμέσως ἔσπευδον τάχιστα εἰς τὴν πόλιν καὶ ἔφθασαν εἰς αὐτὴν πρὶν ἢ διὰ θαλάσσης φθάσωσιν οἱ βάρβαροι. Οἱ δὲ βάρβαροι ἰλθόντες κατόπιν μὲ τὰ πλοῖά των ἔμπροσθεν τοῦ

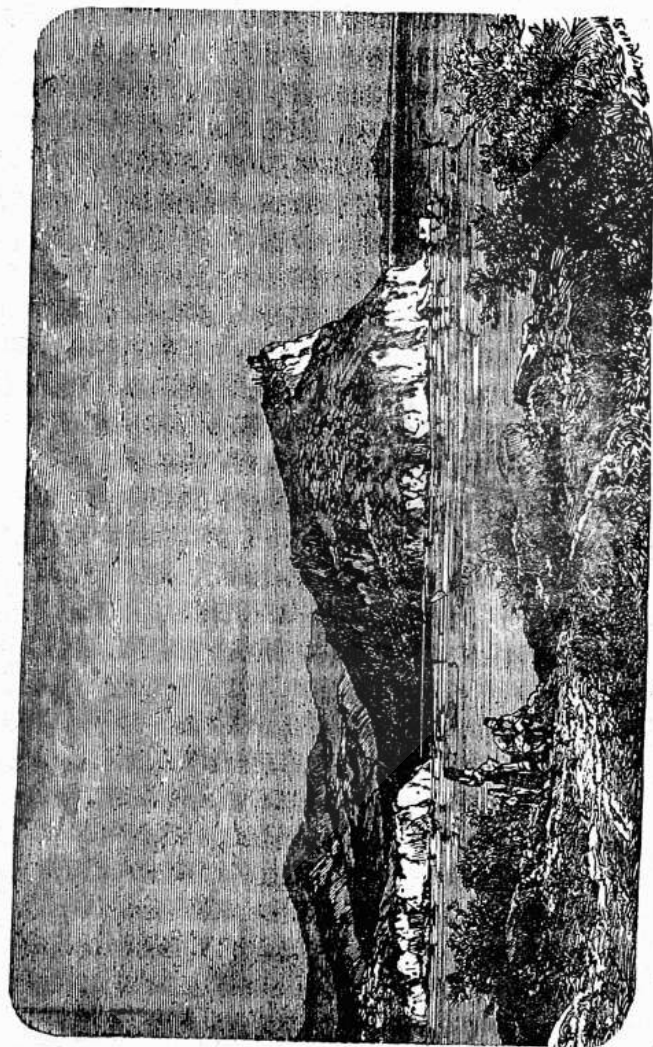

ΟΠΑΙΤΗΣ ΕΛΛΗΝ

Φαλήρου, τὸ ὁποῖον τότε ἦτο ἐπίνειον τῶν Ἀθηναίων, ἔμειναν ἐκεῖ ὀλίγον, καὶ ἔπειτα ἀπέπλεον ὀπίσω εἰς τὴν Ἀσίαν.

Τοὺς δὲ ἀνδραποδισθέντας ἐκ τῶν Ἑρετρίων, ὁ Δᾶτις καὶ ὁ Ἀρταφέρνης, ἅμα ἀπέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀνήγαγον εἰς τὰ Σοῦσα· ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν ἐκακοποίησεν αὐτούς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἔδωκε νὰ κατοικήσωσι χωρίον τι, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Ἀρδερικκα καὶ ἀπεῖχε τῶν Σούσων διακόσια δέκα στάδια.

Ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν πανσέληνον δύο χιλιάδες ἀνδρῶν βαδίζοντες τόσον ταχέως διὰ νὰ προφθάσωσιν εἰς τὴν μάχην, ὥστε ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀττικὴν. Φθάσαντες ὁμως μετὰ τὴν μάχην, ἐπεθύμουν νὰ ἴδωσι τοῦλάχιστον τοὺς Μήδους νεκρούς. Μεταβάντες δὲ εἰς τὸν Μαραθῶνα εἶδον αὐτούς. Μετὰ ταῦτα ἐπαινοῦντες τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὸ κατόρθωμα αὐτῶν

TO ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΝ ΣΟΥΝΙΟΝ

ἰκέστρεφον ὀπίσω. Τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσιν ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη, (ἡ ὁποία ἐγένεε κατὰ τὸ ἔτος 490 πρὸ Χριστοῦ).

62. Ὁ οἶκος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν.

Ὅτι οἱ βάρβαροι ἀπὸ τοῦ Μαραθῶνος ἐπλευσαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα καταλάβωσιν αὐτάς, λέγεται ὅτι ἐπραξεν τοῦτο ἐκ συνθήματος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, (ἐξόχου ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις), οἱ ὅποιοι ὑψώσαντες δῆθεν ἀσπίδα ἐγνωστοποίησαν οὕτω εἰς τοὺς ἐχθροὺς ὅτι ἡ πόλις ἦτο ἀνυπεράσπιστος· ἡ πρᾶξις ὁμως αὕτη δὲν βεβαιοῦται ὅτι ὄντως ἐγένεεν ὑπὸ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, διότι οἱ Ἀλκμεωνίδαι πάντοτε ἐμίσουν καὶ ἱπολέμουν τὴν τυραννίδα, καὶ ἐπομένως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θέλωσι τὸν βάρβαρον καὶ τὸν ἐξορισθέντα Ἴππῖαν, ὅστις ἦτο εἰς ἄκρον ἐχθρὸς των.

Ἄλλ' ἴσως εἴπη τις, ὅτι παρεκινήθησαν νὰ προδώσωσι τὴν πατρίδα, ἔχοντες δυσαρέσκειάν τινα κατὰ τοῦ δήμου Ἀθηναίων. Ἄλλ' ἦτο γνωστόν, ὅτι μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων δὲν ἦσαν ἄλλοι ἱεχωώτεροι αὐτῶν, οὐδὲ ἐτιμῶντο ἄλλοι ὡς αὐτοί. Ὁ ὀρθὸς λοιπὸν λόγος δὲν ἐπιτρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἀσπίς ὑψώθη ὑπὸ τῶν Ἀλκμεωνιδῶν ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. Καὶ ἀληθῶς μὲν ὑψώθη ἀσπίς, ἀλλ' εἶναι ἄγνωστον τίς ὑψῶσεν αὐτήν.

Οἱ δὲ Ἀλκμεωνίδαι ἦσαν μὲν ἀνέκαθεν ἐπιφανεῖς ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ἀλκμέωνος καὶ τοῦ Μεγακλέους ἐγένεον ἐπιφανέστατοι, καὶ ἰδοὺ πῶς.

Πρῶτον μὲν, διότι ὁ Ἀλκμέων ὑπεδέχθη ποτὲ εὐγενῶς καὶ συνέδραμε προθύμως τοὺς Λυδοὺς τοὺς σταλέντας ἐκ τῶν Σάρδεων ὑπὸ τοῦ Κροΐσου, ἵνα ἐρωτήσωσι τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Ὁ δὲ Κροΐσος μαθὼν ταῦτας τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ, ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς Σάρδεις· ὅτε δὲ ἦλθεν, ὁ Κροΐσος τῷ εἶπεν ὅτι προσφέρει δῶρον εἰς αὐτὸν ὅσον χρυσόν

ἤθελε δυνηθῇ νὰ λάβῃ ἐκ τῆς ἀποθήκης καὶ νὰ φέρῃ ἐπάνω του ἱππάζ.

Τότε ὁ Ἀλκμείων μηχανᾶται τὰ ἐξῆς· ἐνδυθεὶς χιτῶνα μέγαν καὶ ἀφήσας πολλὴν εὐρυχωρίαν περὶ τὸ στήθος καὶ ὑποδυθεὶς τοὺς εὐρυτάτους κοθόρνους¹, τοὺς ὁποίους ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Κροίσου, ὅπου τὸν ὠδήγησαν. Εἰσπεσὼν δὲ εἰς σωρὸν ψῆγματος², πρῶτον μὲν ἐγέμισε τοὺς κοθόρνους παρὰ τὰς κνήμας, θέσας ἐντὸς ὅσον χρυσὸν ἐχώρουν· ἵππειτα δ' ἐγέμισεν ὅλον τὸν κόλπον³ καὶ ἔρριψεν εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του ψῆγμα, καὶ ἄλλο ἔλαβεν εἰς τὸ στόμα, καὶ ἐξήρχετο ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου, μόλις μὲν ἔλκων τοὺς κοθόρνους, μὲ πᾶν ἄλλο δ' ὁμοιᾶζων ἢ μὲ ἀνθρώπων. Ὁ δὲ Κροῖσος ἰδὼν αὐτὸν

ΚΟΜΙΣΜΑ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ἰγέλασε, καὶ ἰδῶρσέν εἰς αὐτὸν καὶ ἐκεῖνα πάντα καὶ ἕτερα ἔχι ὀλιγώτερα ἐκείνων. Τοιουτοτρόπως ἐπλούτησεν ἡ οἰκογένεια αὕτη μεγάλως.

Δεύτερον δέ, κατὰ τὴν ἐπομένην γενεάν, ὁ τύραννος τῆς Σικυωνος Κλεισθένης ὑψωσε τὴν οἰκογένειαν ταύτην τοσοῦτον, ὥστε ἔγεινε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων πολὺ ὀνομαστοτέρα ἢ πρότερον. Ὁ Κλεισθένης οὗτος εἶχε θυγατέρα ὀνομαζομένην Ἀγαστήν, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ δώσῃ γυναῖκα εἰς τὸν ἄριστον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. Ὅτε λοιπὸν ἦλθεν ἡ ἐορτὴ τῶν Ὀλυμ-

1. Ὑποδήματα μεγάλα.

2. Ἀκατεργάστου χρυσοῦ καθαροῦ, εἰς κόνιν.

3. Τὸν κόρπον του.

πίων, νικήσας ἐν αὐτοῖς ὁ Κλεισθένης μὲ τέθριππον, ἐκήρυξε ὅστις ἐκ τῶν Ἑλλήνων θεωρεῖ ἑαυτὸν ἄξιον νὰ γείνη γαμβρὸς τοῦ Κλεισθένους, νὰ ἔλθῃ μετὰ ἐξήκοντα ἡμέρας ἢ καὶ πρότερον εἰς Σικυῶνα, διότι ὁ Κλεισθένης θὰ τελέσῃ τὸν γάμον ἐν τῷ ἑνὸς ἡμέρας ἀρχομένου ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς μετὰ τὸ κήρυγμα ἡμέρας.

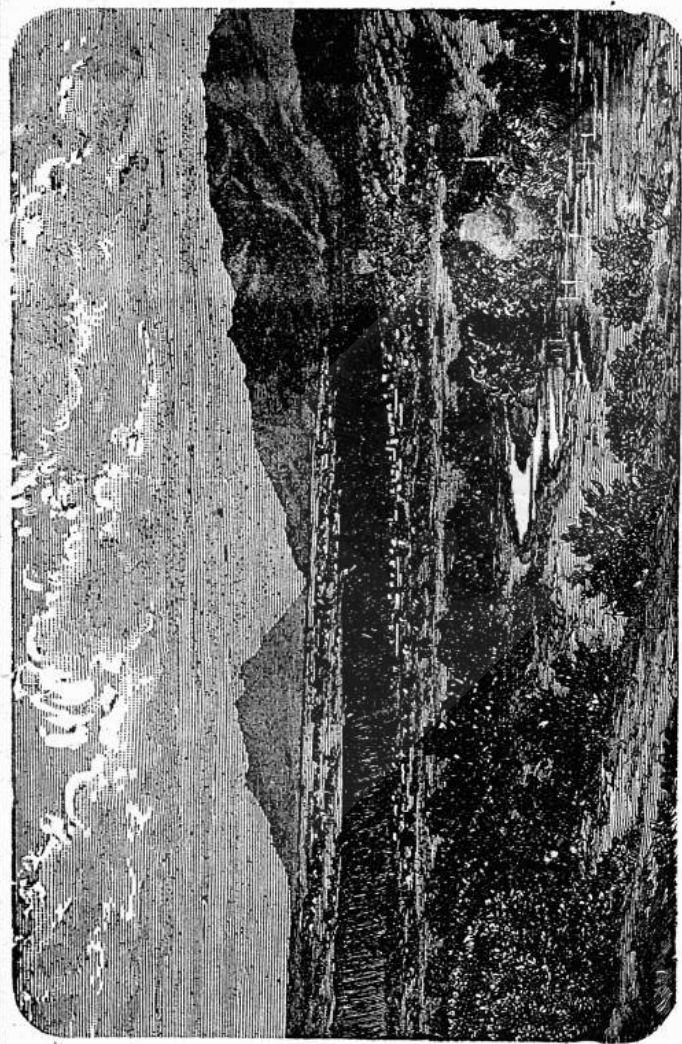
Τότε ὅσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἐπιφανεῖς ἤρχοντο ὡς μνηστῆρες. Ἦλθον λοιπὸν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανέστατοι, ἐκ δὲ τῶν Ἀθηνῶν ἦλθεν ὁ Μεγακλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλκμέωνος ἐκείνου, ὅστις εἶχε μεταβῆ πρὸς τὸν Κροῖσσον καὶ εἰς ἄλλος, ὁ Ἴπποκλείδης ὁ υἱὸς τοῦ Τισάνδρου, ὅστις ὑπερεἶχε τῶν Ἀθηναίων κατὰ τὰ πλούτη καὶ τὴν ὠραιότητα. Συνειποσώθησαν δὲ ὅλοι οἱ μνηστῆρες τῆς Ἀγαρίστης εἰς δέκα καὶ τρεῖς.

Ἐλθόντων δὲ τούτων κατὰ τὴν προειρημένην ἡμέραν, ὁ Κλεισθένης πρῶτον ἡρώτα νὰ μάθῃ τὴν πατρίδα καὶ τὴν οἰκογένειαν ἐκάστου, μετὰ δὲ ταῦτα κρατῶν αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐπὶ τῷ ἑνὸς ἡμέρας ἰδοκίμαζε τὴν ἀνδραγαθίαν καὶ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὸν τρόπον ἐκάστου· ἤρresκον δὲ εἰς αὐτὸν ἐκ πάντων οἱ ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἐλθόντες, καὶ ἐκ τούτων μᾶλλον Ἴπποκλείδης ὁ Τισάνδρου.

Ὅτι δ' ἔφθασεν ἡ προσδιωρισμένη ἡμέρα τῆς τελέσεως τοῦ γάμου, καθ' ἣν ὁ Κλεισθένης ἔπρεπε ν' ἀποφανθῇ τίνα ἐξ ὅλων προετίμα ὡς γαμβρόν του, θυσιάσας ἑκατὸν βοῦς εὐώχει καὶ αὐτοὺς τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. Περαιτωθέντος δὲ τοῦ δείπνου, συνεζήτησαν περὶ μουσικῆς καὶ περὶ ἄλλων ἀντικειμένων, τὰ ὅποια ὁ λόγος ἔφερεν εἰς μέσον. Προχωρούσης δὲ τῆς πόσεως, ὁ Ἴπποκλείδης ἐκάλεσε τὸν αὐλητὴν νὰ αὐλήσῃ ἐν ᾠσμᾷ χοροῦ. Τούτου δὲ γενομένου, ἐχόρευsen ὁ Ἴπποκλείδης. Ὁ Κλεισθένης ὁμως, ὦν θεατής, ἐβλεπε μὲ δυσარέσκειαν τὸ πρᾶγμα.

Μετὰ δὲ ταῦτα, σταματήσας ὀλίγον ὁ Ἴπποκλείδης, διάταξε

• ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΣΙΚΥΩΝΟΣ

καὶ τῇ ἔφεραν τράπεζαν· ἀναβάς δ' ἐπ' αὐτῆς, πρῶτον μὲν ἐχόρευσε κατὰ τρόπους Λακωνικούς, ἔπειτα δὲ κατὰ τρόπους Ἀττικούς καὶ τρίτον στηρίξας τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔχειρονόμει διὰ τῶν σκελῶν του.

Ὁ δὲ Κλεισθένης, ἐν ὅσῳ μὲν ὁ Ἴπποκλείδης ἐχόρευε τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα εἶδη τοῦ χοροῦ, ἐκράτει ἑαυτὸν, μὴ θάλασσον νὰ ἐκραγῇ κατ' αὐτοῦ, ἂν καὶ ἡσθάνετο μεγάλην πλέον ἀντιθέσιν διὰν καὶ ἀποστροφὴν νὰ τὸν κάμῃ γαμβρόν του διὰ τε τὸν χορὸν καὶ διὰ τὴν ἀναίδειάν του· ὥς δὲ εἶδεν αὐτὸν χειρονομῆσαν διὰ τὸν σκελῶν, δὲν ἡδυνήθη πλέον νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν καὶ ἐλάλει· «ὦ παῖ τοῦ Τισάνδρου, διὰ τοῦ χοροῦ σου ἔχασας τὸν γάμον»· ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ἀπήντησεν· «οὐ φροντίς Ἴπποκλείδῃ δῆλα δὴ τὸν Ἴπποκλείδῃ δὲν τὸν μέλει. Ἐκτοτε δὲ ἡ φράσις αὕτη ἔμεινε παροιμιώδης.

Τότε ὁ Κλεισθένης ζητήσας νὰ σιωπήσωσιν ἔβλεπεν εἰς τὸ μέγεθος τὰ ἐξῆς· «ὦ ἄνδρες μνηστῆρες τῆς θυγατρὸς μου, ἐγὼ ὅλους εὐμαῖς ἐπαινῶ, καί, ἂν ἦτο δυνατόν, ὅλους θὰ σᾶς εὐχαρίστουν· «Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διότι ἡ κόρη μου εἶναι ἀμείβουσα, εἰς μὲν τοὺς ἀποκλειομένους ἐκ τοῦ γάμου τούτου διδόνει εἰς ἕκαστον ἓν τάλαντον ἀργυρίου, ἕνεκα τῆς τιμῆς, ἣν μοὶ ἐκείνη ἔμαθε, θελήσαντες νὰ νυμφευθῇτε τὴν θυγατέρα μου, καὶ ἕνεκα τῆς ἐκ τοῦ οἴκου σᾶς ἀποδημίας· μνηστεύω δὲ τὴν θυγατέρα μου Ἀγαρίστην μὲ τὸν Μεγακλῆα τοῦ Ἀλκμήωνος κατὰ τὴν ἐξομῆσιν τῶν Ἀθηναίων.» Εἰπόντος δὲ τοῦ Μεγακλέους ὅτι δέχεται τοῦτο, ἐπεκυρώθη ὁ γάμος ὑπὸ τοῦ Κλεισθέους.

Τοσαῦτα ἐγείναν περὶ τῆς κρίσεως τῶν μνηστήρων, καὶ οὕτως αἱ Ἀλκμεωνίδαι ἐφημίσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα.

63. Ὁ Μιλτιάδης ἀποθνήσκει.

Μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ὁ Μιλτιάδης, ὅστις καὶ πρότερον εἶχεν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, τότε ἔτι μᾶλλον ἀπῆλαιε τοιαύτης. Λέγων δὲ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι θὰ καταπλουτίσῃ αὐτούς, ἰζήτει παρ' αὐτῶν ἐβδομήκοντα ναῦς καὶ στρατὸν καὶ χρήματα, ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατὰ χώρας πλουσιωτάτης, τῆς ὁποίας δὲν ἀνέφερε τὸ ὄνομα. Οἱ Ἀθηναῖοι, παρὰ συρθέντες ὑπὸ τῶν λόγων του, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν ὅ,τι ἰζήτει.

Παραλαβὼν δ' ὁ Μιλτιάδης τὸν στρατὸν ἐπλεε κατὰ τῆς Πάρου, πρόφασιν μὲν ἔχων ὅτι οἱ Πάριοι πρότερον μὲ τριήρεις ἰξεστράτευσαν εἰς τὸν Μαραθῶνα μετὰ τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων, πράγματι ὅμως ἐπειδὴ εἶχε πάθος κατ' αὐτῶν. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Πάρον ὁ Μιλτιάδης ἐπολιόρκει τοὺς Παρίους κεκλεισμένους ἐντὸς τοῦ τείχους· πέμπων δὲ κήρυκα ἰζήτει ἑκατὸν τάλαντα, λέγων ὅτι δὲν θ' ἀπομακρύνῃ τὸν στρατὸν πρὶν ὑποτάξῃ αὐτούς, ἐὰν δὲν τῷ δώσωσι χρήματα. Οἱ δὲ Πάριοι δὲν διανοοῦντο νὰ δώσωσι χρήματα τῷ Μιλτιάδῃ, ἀλλ' ἐσκέπτοντο πῶς νὰ διαφυλάξωσι τὴν πόλιν.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Μιλτιάδης εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν, ἐλθοῦσα ἱερεὶά τις Παρία, καλουμένη Τιμώ. Ἔδωκεν εἰς αὐτὸν συμβουλὰς τινὰς πῶς νὰ κυριεύσῃ τὴν Πάρον. Μετὰ ταῦτα ὁ Μιλτιάδης, κατὰ τὰς συμβουλὰς τῆς Τιμοῦς, ὑπερπηδήσας τὸ περίφραγμα τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο ν' ἀνοίξῃ τὰς πύλας, ἐπορεύθη πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ· ἐκεῖ κατέλαβεν αὐτὸν τρόμος καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω· ὑπερπηδῶν δὲ πάλιν τὸν φράκτην ἴσπασε τὸν μηρόν του· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι ἐξήθρωσε τὸ γόνυ.

Ὁ Μιλτιάδης λοιπὸν κακῶς ἔχων ἀπέπλευσεν ὀπίσω μετὰ ἑκοσιν ἑξ ἡμερῶν πολιορκίαν καὶ ἐρήμωσιν τῆς νήσου, χωρὶς οὔτε χρήματα νὰ φέρῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους οὔτε τὴν Πάρον νὰ ὑποτάξῃ. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς τὰς Ἀθήνας κατηγορήθη εἰς τὸν δῆ-

μον ὡς ἐνοχος θανάτου διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπάτην. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν ἠδύνατο ἐν τῷ δικαστηρίῳ ν' ἀπολογηθῇ μόνος, οἱ φίλοι του ἀπελογοῦντο ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀναφέροντες τὰ μεγάλα κατορθώματά του. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὁ δῆμος ἀπῆλλαξε μὲν αὐτὸν τοῦ θανάτου, ὑπεχρέωσεν ὁμως νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν ἀδικίαν πρόστιμον πεντήκοντα τάλαντων¹. Μετὰ ταῦτα δέ, γαγγραινωθέντος καὶ σαπέντος τοῦ μηροῦ, ἀπέθανεν ὁ Μιλτιάδης, τὰ πεντήκοντα δὲ τάλαντα ἐπλήρωσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κίμων².

1. Τὸ τάλαντον τῶν ἀρχαίων ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἑξὲς περίπου χιλιάδας δραχμῶν.

2. τῷ 489 πρὸ Χριστοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΠΟΛΥΜΝΙΑ

Η

ΠΟΛΥΜΝΙΑ

**64. Προετοιμασίαι τῶν Περσῶν κατὰ τῆς
Ἑλλάδος. Ὁ Δαρεῖος ἀποθνήσκει.
Ὁ Ξέρξης γίνεται βασιλεὺς.**

Ὅτε δὲ ἦλθιν ἡ ἀγγελία εἰς τὸν βασιλῆα Δαρεῖον περὶ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ὥργισθη ἔτι μᾶλλον κατὰ τῶν Ἀθηναίων, κατὰ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ πρότερον ὥργισμένος διὰ τὴν εἰς τὰς Σάρδεϊς εἰσβολήν. Ἀπεφάσισι λοιπὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἵκεμπιν ἀγγέλους εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, παραγγέλλων νὰ ἐτοιμάζωσι στρατὸν πολὺν καὶ ναῦς καὶ ἵππους καὶ τροφὰς καὶ πλοῖα.¹ Κυκλοφορούσης δὲ τῆς παραγγελίας ταύτης, ἡ Ἀσία ἦτο εἰς κίνησιν ἐπὶ τρία ἔτη, ἐτοιμαζομένη νὰ πέμψῃ στρατὸν τὸν ἀριστον, ὡς πεμπόμενον κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ τὸ τέταρτον ἔτος² οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ ὑποδουλωθέντες ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, ἀπεστάτησαν ἀπὸ τῶν Περσῶν. Τότε ὁ Δαρεῖος ἠύξανε τὰς προετοιμασίας του ἔτι μᾶλλον, ἵνα ἐκστρατεύσῃ κατ' ἀμφοτέρων. Ἀσθιnéας ὁμως ἀπέθανε τὸ ἐπόμενον ἔτος, βασιλεύσας τριάκοντα καὶ ἑξέτι³, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ τι-

1. Πλοῖα ἐκαλοῦντο τὰ φορτηγά ἐν γένει, τὰ δὲ κυρίως πολεμικὰ ἐκαλοῦντο νῆες, τριήρεις κλπ.

2. Τῷ 486 πρὸ Χριστοῦ.

3. Ἀπὸ τοῦ 521—485 πρὸ Χριστοῦ.

μωρήσῃ οὔτε τοὺς ἀποστατήσαντας Αἰγυπτίους οὔτε τοὺς Ἀθηναίους.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Δαρείου, ἡ βασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ξέρξης. Ὁ Ξέρξης κατὰ μὲν τῆς Ἑλλάδος οὐδαμῶς εἶχε διάθεσιν νὰ ἐκστρατεύσῃ· συνήθροιζεν ὁμῶς στρατὸν κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Τότε ὁ Μαρδόνιος, ὁ υἱὸς τοῦ Γωθρύου, ὅστις ἦτο πρῶτος ἐξ ἀδελφῶν τοῦ Ξέρξευ καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπ' ἀδελφῇ¹, λέγει εἰς αὐτόν· «Δέσποτα, δὲν εἶναι πρέπον νὰ μὴ τιμωρηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι δι' ὅσα κακὰ ἐπραξαν πρὸς τοὺς Πέρσας. Τελείωσον ἡμῶς τὴν παροῦσαν ἐπιχείρησιν κατὰ τῆς Αἰγύπτου, καὶ στρα-

ΑΡΧΑΙΟΝ ΒΟΛΕΜΙΚΟΝ ΠΛΟΙΟΝ
(μετ' ἐμβόλου).

τηλάττει κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, εἴνα φημισθῆς καὶ ἵνα μηδεὶς εἰς τὸ ἐξῆς τολμᾷ νὰ ἐκστρατεύῃ κατὰ τῆς σῆς αἰῶρας.»

Ἐλεγε δὲ ταῦτα ὁ Μαρδόνιος, ἐπιθυμῶν νεωτέρας ἐπιχειρήσεις καὶ θέλων νὰ γένη αὐτὸς διοικητὴς τῆς Ἑλ-

λάδος. Ὅθεν, ἀφοῦ ὁ Ξέρξης ἐξεστράτευσεν καὶ ὑπεδούλωσεν² τὴν Αἰγυπτον ὅλην, ἐκέκτετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

ΘΒ. Τὸ συμβούλιον τῶν Περσῶν.

Ὁ Ξέρξης σκεπτόμενος νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν Ἀθηνῶν, συνεχάλισεν τοὺς ἀρίστους τῶν Περσῶν εἰς ἐκκλη-

1. Διότι εἶχε νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ Δαρείου Ἀρταζώστραν (βλ. § 56).

2. Τῷ 484 πρὸ Χριστοῦ.

εἶαν καὶ εἶπεν αὐτοῖς τάδε· «Ἄνδρες Πέρσαι, σκέπτομαι νὰ συνεχίσω τὰ ἔργα τῶν πρὸ ἐμοῦ βασιλευσάντων. Καὶ ὅσα μὲν αἶθνη ἐκυρίευσαν ὁ Κῦρος καὶ ὁ Καμβύσης καὶ ὁ πατήρ μου «Δαρείος, περιττὸν θὰ ἦτο νὰ λέγῃ τις πρὸς γνωρίζοντας. Ἐπιθυμῶν δὲ καὶ ἐγὼ νὰ μὴ φανῶ κατώτερος ἐκείνων καὶ θέλων ἐνὰ τιμωρήσω τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, συνεκάλεσα ὑμᾶς τῶρα, ἵνα ἐφανερῶσω τί σκέπτομαι νὰ πράξω.

«Σκέπτομαι νὰ ζεύξω τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ ὀδηγήσω στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἐκδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους δι' ὅσα ἐπραξαν πρὸς τοὺς Πέρσας καὶ τὸν πατέρα μου, ὅστις, ὡς γνωρίζετε, πολὺ ἐπεθύμει τὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Διὰ ταῦτα θὰ κυριεύσω καὶ θὰ παραδώσω εἰς τὸ πῦρ τὰς Ἀθήνας, διότι πρῶτοι οἱ Ἀθηναῖοι ἠδίκησαν ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Πρῶτον μὲν μετὰ τοῦ δούλου ἡμῶν Ἀρισταγόρου τοῦ Μιλησίου ἔκαυσαν τὰς Σάρδεεις, δεύτερον δὲ κατέστρεψαν τὸν στρατὸν τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνης.

«Ἐνεκα λοιπὸν τούτων θὰ ἐτοιμασθῶ νὰ ἐκστρατεύσω κατ' αὐτῶν· ἂν δὲ ὑποτάξωμεν τούτους καὶ τοὺς πλησιοχώρους τούτων Πελοποννησίους, θὰ καταστῶμεν εὐκόλως παντοκράτορες ὅλης τῆς γῆς.

«Ὑμεῖς δὲ θὰ μὲ εὐχαριστήητε πολὺ, ἐὰν ἔλθῃτε πάντες ἀπροθύμως, ὅταν σᾶς προσκαλέσω· ὅστις δ' ἂν ἔλθῃ ἔχων στρατὸν κάλλιστα παρεσκευασμένον, θὰ λάβῃ παρ' ἐμοῦ πολυτιμώτατα δῶρα. Ταῦτα μὲν λοιπὸν οὕτω πρέπει νὰ γείνωσιν. Ἴνα ἀμὴ νομίζητε δὲ ὅτι ἐγὼ σκέπτομαι μόνος μου, θέτω τὸ πρᾶγμα εἰς κοινὴν συζήτησιν, καὶ προτρέπω νὰ εἴπῃ, ὅστις ἐξ ὑμῶν ἀθέλει, τὴν γνώμην του.»

Ὁ Ξέρξης ταῦτα εἰπὼν ἐπαυσε. Μετ' αὐτὸν δ' ὁ Μαρδόνιος ἔλεγεν· «ὦ δέσποτα, εἶσαι ὁ ἄριστος ὄχι μόνον τῶν μέχρι τοῦδε ὑπαρξάντων Περσῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μελλόντων νὰ γεννηθῶσι· ἐδιότι καὶ ὅσα ὁμιλῶν εἶπες εἶναι ἄριστα καὶ ἀληθέστατα, καὶ

«τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ Εὐρώπῃ Ἴωνας¹, ἀνθρώπους ἀναξίους, ἀδὲν θ' ἀφήσης νὰ καταγελάσωσιν ἡμᾶς. Διότι θὰ ἦτο δεινὸν πρᾶγμα νὰ ὑποτάξωμεν τοὺς Σάκας καὶ τοὺς Ἰνδοὺς καὶ τοὺς Αἰθίοπας καὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τόσα ἄλλα πολλὰ καὶ με- γάλα ἔθνη, οὐδόλως ἀδικήσαντα τοὺς Πέρσας, ν' ἀφήσωμεν ἂν ἀτιμωρήτους τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες πρῶτοι ἠδίκησαν ἡμᾶς. Ἐπὶ φοβηθέντες; ποίαν συνάθροισιν στρατοῦ; ποίαν δὲ χρημάτων δύναμιν; Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀσθενεῖς, ὡς ἐγὼ αὐτὸς ἔδοκίμασα αὐτούς, ὅτε προὔχωρησα μέχρι Μακεδονίας· προσέτι δὲ εἶναι ἀπερίσκεπτοι καὶ ἄπειροι τοῦ πολέμου, ἐρίζουσι δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους.

«Τίς δὲ θὰ ἐναντιωθῇ, ὦ βασιλεῦ, εἰς σέ, ὅστις ἄγεις ὅλον τὸ πλῆθος καὶ τὰς ναῦς τῆς Ἀσίας; Ὡς ἐγὼ φρονῶ, οἱ Ἕλληνες δὲν ἐφθασαν εἰς τοσοῦτον θράσος. Ἐὰν ὁμῶς ἐγὼ ἀπατηθῶ καὶ αὐτοὶ ἐξ ἀπερίσκεψίας ἔλθωσιν εἰς μάχην μετ' ἡμᾶς, θὰ λάθωσι πεῖραν ὅτι εἴμεθα οἱ ἄριστοι τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα.» Ὁ Μακρόνιος, τοσαῦτα εἰπὼν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τοῦ Ξέρξου, ἔπαυσεν.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄλλοι Πέρσαι ἐσιώπων καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ἐκφέρωσιν ἐναντίαν γνώμην, ὁ Ἀρτάβανος, ὃν θεῖος τοῦ Ξέρξου, ἔλαβε τὸ θάρρος καὶ ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «ὦ βασιλεῦ, ἐὰν δὲν ἀλεχθῶσι γινώμαι ἐναντίαι πρὸς ἀλλήλας, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλέξῃ τις τὴν καλλιτέραν, ἀλλὰ πρέπει νὰ βάλῃ εἰς ἔργον αὐτὴν λεχθεῖσαν. Ἐγὼ δὲ καὶ εἰς τὸν σὸν μὲν πατέρα ἐμὸν δὲ ἀδελφὸν Δαρεῖον ἔλεγον νὰ μὴ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐπαίθετο, ἕως οὐ ἐκστρατεύσας ἐπέστρεψεν ὀπίσω, πολλὰς ζημίας ὑποστάς. Σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, μέλεις νὰ ἐκστρατεύσῃς κατ' ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι φημίζονται ὅτι εἶναι ἄριστοι καὶ κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηράν.

¹ Τοὺς Ἀθηναίους.

«Λέγεις νὰ ζεύξης τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ φέρῃς στρατὸν «διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν ὁμως συμβῇ νὰ νικηθῶμεν ἢ κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλασσαν, ἢ κατ' ἀμφοτέρα, καὶ οἱ Ἕλληνες πλεύσωσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ λύσωσι «τὴν γέφυραν, τότε οὐαὶ εἰς ἡμᾶς. Καὶ λέγω ταῦτα, ἐνθυμούμενος ὁποῖα συμφορὰ ὀλίγου δεῖν κατελάμβανεν ἡμᾶς, ὅτε ὁ «πατήρ σου ζεύξας τὸν Θρακικὸν Βόσπορον καὶ γεφυρώσας τὸν «Ἴστρον διέβη κατὰ τῶν Σκυθῶν· ἔσωσεν ὁμως τοὺς Πέρσας ὁ «τύραννος τῆς Μιλήτου Ἰστιαῖος, ἐναντιωθείς εἰς τὴν γνώμην «τῶν ἄλλων τυράννων νὰ λύσωσι τὰς γεφύρας τοῦ Ἴστρου.

«Σὺ λοιπὸν μὴ θέλε νὰ περιέλθῃς εἰς οὐδένα τοιοῦτον κίν«δυνον ἄνευ ἀνάγκης, ἀλλὰ πείθου εἰς ἐμέ· τῶρα μὲν διάλυσον «τὴν συνέλευσιν ταύτην, κατόπιν δ' ὠρίμως σκέφθητι μόνος τὸ «πρᾶγμα καὶ ἀποφάσισον. Διότι εἰς πᾶν πρᾶγμα ἡ μεγάλη βία «γεννᾷ σφάλματα, ἐκ τῶν ὁποίων συνήθως προέρχονται μεγά«λαι ζημίαι· ἐν τῷ περιμένειν ὁμως ἐνυπάρχουσιν ἀγαθὰ, τὰ «ὁποῖα, ἐὰν μὲν δὲν φανῶσιν εὐθύς, θὰ φανῶσιν ὁμως μετ' ὀλίγον.

«Εἰς σὲ μὲν λοιπόν, ὦ βασιλεῦ, ταῦτα συμβουλευῶ· σὺ δέ, «ὦ υἱὲ τοῦ Γωβρύου Μαρδόνιε, παῦσον νὰ φλυαρῇς περὶ Ἑλ«λήνων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι ἄξιοι περιφρονήσεως. Διότι, διαβάλ«λων τοὺς Ἕλληνας, παρορμᾷς τὸν βασιλέα νὰ ἐκστρατεύσῃ «κατ' αὐτῶν· ἡ δὲ διαβολὴ εἶναι κάκιστον πρᾶγμα. Ἐὰν ὁμως «ἡ ἐκστρατεία πρέπη ἐξάπαντος νὰ γείνη κατὰ τῶν ἀνθρώπων «τούτων, φέρε, ἡμεῖς οἱ δύο ἅς βάλωμεν τὰ τέκνα μας παρα«καταθήκην, σὺ δὲ ὁ ἴδιος ἐκστράτευσον μεθ' ὅσου στρατοῦ θέ«λεις κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐὰν μὲν νικήσῃς τοὺς Ἕλλη«νας, ἅς φονευθῶσι τὰ ἰδικά μου τέκνα, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἐγώ· «ἐὰν δὲ νικηθῇς, ἅς πάθωσι τοῦτο τὰ ἰδικά σου τέκνα, μετ' αὐ«τῶν δὲ καὶ σύ, ἐὰν ἐπανέλθῃς.»

Ἄρτάβανος ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ξέρξης θυμωθείς ἀ«παντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ἄρτάβανε, εἶσαι ἀδελφὸς τοῦ πατρός μου, καὶ

αὐτοῦτό μόνον σέ σφύζει. Ἐπειδὴ ὁμως εἶσαι δειλὸς καὶ μικρὸς
 ψυχος, σοὶ ἐπιβάλλω τὴν ἀτιμίαν ταύτην : νὰ μὴ συνεκστρατεύ-
 σης μετ' ἐμοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ μείνης ἐδῶ μετὰς
 αἰγυναίικας· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σοῦ θὰ ἐκτελέσω ὅσα εἶπον. Νὰ μὴ
 εἶμαι δὲ υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ ἀπόγονος τοῦ Κύρου, ἐὰν δὲν ἐκ-
 αδικηθῶ τοὺς Ἀθηναίους. Ὑποχώρησις δὲν εἶναι δυνατὴ οὔτε
 εἰς ἡμᾶς οὔτε εἰς ἐκείνους, ἀλλὰ πρόκειται ἡ πᾶσα ἡ Περσία
 ἀνὰ ὑποταχθῆ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἡ πᾶσα ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς
 Πέρσας. Μέσος ὁρος ἔχθρας δὲν ὑπάρχει». Ταῦτα ἐλέχθησαν
 ἐν τῷ συμβουλίῳ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐνύκτωσε καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀρταβάνου δὲν
 ἔφινε τὸν Ξέρξην νὰ ἡσυχάσῃ· σκεπτόμενος δὲ οὗτος εὗρισκεν
 ὅτι ὄντως δὲν ἦτο συμφέρον νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλά-
 δος, καὶ, ἀφοῦ μετήλλαξε γνώμην, ἀπεκοιμήθη. Εἶδε δὲ εἰς τὸν
 ὕπνον του, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὄνειρον κατ' ἐπανάλη-
 ψιν, τὸ ὁποῖον προέτρεπεν αὐτὸν μὲ ἀπειλὰς νὰ ἐκστρατεύσῃ
 κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ Ἀρτάβανος δὲ εἶδε κατόπιν τὸ αὐτὸ
 ὄνειρον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου πεισθεὶς συνετάχθη καὶ αὐτὸς τῇ πρώτῃ
 γνώμῃ τοῦ Δαρείου, καὶ οὕτω ὀριστικῶς ἀπεφασίσθη νὰ γείνη
 ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία, συνεκστρατεύσαντος καὶ τοῦ
 Ἀρταβάνου.

66. Προπαρασκευαὶ τοῦ Ξέρξου.

Μετὰ ταῦτα οἱ Πέρσαι, ὅσοι εἶχον προσκληθῆ εἰς τὸ συμβού-
 lion, ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὴν χώραν του καὶ μετὰ προθυ-
 μίας συνήθροίζον στρατεύματα. Αἱ προετοιμασίαι δ' αὐταὶ διήρ-
 κισαν τέσσαρα ὁλόκληρα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Αἰγύπτου¹.
 τὸ πέμπτον δ' ἔτος² ὁ Ξέρξης ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

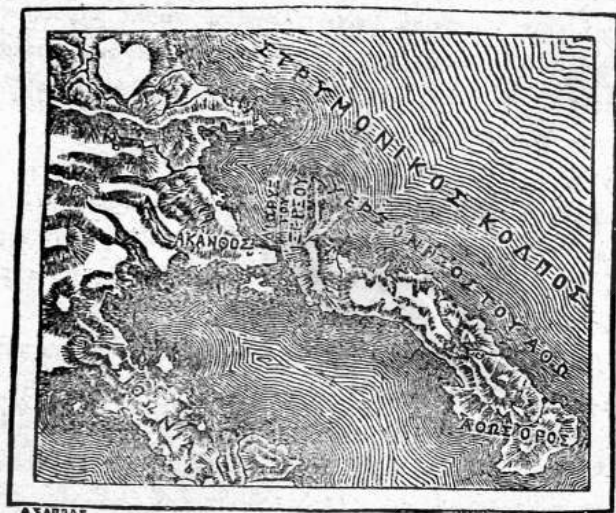
1. Ἴδε § 64.

2. Τῷ 489 πρὸ Χριστοῦ.

μετὰ στρατοῦ τοσούτου, ὅσον οὐδεὶς ποτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκεῖ-
νης εἶχε συναθροίσῃ. Ἐκ τῶν ἐθνῶν τῆς Ἀσίας ἄλλα μὲν ἰδω-
καν πολεμικὰ πλοῖα, ἄλλα δὲ πεζικὸν στράτευμα, ἄλλα μικρὰ
πλοῖα διὰ τὰς γεφύρας καὶ ἄλλα τροφάς.

Τὸν δὲ Ἄθων, ὅπου κατεστράφη ὁ μετὰ τοῦ Μαρδονίου στό-
λος, διέταξεν ὁ Ξέρξης ν' ἀποχωρίσωσιν ἀπὸ τῆς ἄλλης ἡπεί-
ρου διὰ διώρυχος, ἵνα διέλθῃ ὁ ναυτικὸς στρατός του διὰ ταύ-

Π ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΟΥ ΑΘΩ

της, χωρὶς νὰ κάμψῃ τὸ ἀκρωτήριο. Εἶναι δὲ ὁ Ἄθως ὄρος
μέγα καὶ ὀνομαστόν, φθάνον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ κατοικου-
μενον ὑπ' ἀνθρώπων. Ἐνοῦται δὲ τὸ ὄρος τοῦτο μετὰ τῆς ἡ-
πείρου διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος εἶναι περίπου
δωδεκα σταδίων¹.

1. Δωδεκα στάδια δύνανται 2220 περίπου γαλλικὰ μέτρα. Ὁ Ἄ-
θως δὲ κεῖται ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκ τῶν τριῶν γλωσσῶν τῆς Χαλ-
κιδικῆς Χερσονήσου, συνεχομένης μετὰ τῆς λοιπῆς ἡπείρου διὰ στενοῦ
λαιμοῦ γῆς.

Τὸν ἰσθμὸν τοῦτον διέταξεν ὁ Πέρσης νὰ κόψωσι σκάπτοντες διώρυχα· ἤρχισε δὲ ἡ ἐργασία αὕτη τρία ἔτη πρὸ τῆς ἐκστρατείας. Ἐξ ὧλων δὲ τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων ἱθνηὼν οἱ Φοῖνικες ἐδείξαν σοφίαν. Διότι τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη ἔσκαπτον τὸ τε ἄνω στόμα τῆς διώρυχος καὶ τὸ κάτω ἰσοπλατῇ, καὶ διὰ τοῦτο κατέπιπτον τὰ πλευρὰ αὐτῆς καὶ προὔξενουν διπλάσιον τὸν κόπον. Οἱ Φοῖνικες ὁμῶς ἔσκαπτον ποιοῦντες τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος διπλάσιον ἢ ὅσον ἔπρεπε νὰ γείνη τὸ κάτω αὐτῆς μέρος, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου ἡλάττουον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πλάτος αὐτῆς, ὥστε εἰς τὸ κάτω μέρος ἐξισοῦτο μὲ τὸ πλάτος τοῦ ὀρύγματος τῶν ἄλλων ἱθνηὼν.

Οἱ αὐτοὶ δὲ οὗτοι, οἱ ὁποῖοι ἔσκαπτον τὴν διώρυχα, διτάχθησαν νὰ γεφυρώσωσι καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμόν. Καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτοτρόπως ἐγίνοντο. Διέταξε δ' ὁ βασιλεὺς νὰ ἰδρῦσῃ καὶ τροφῶν ἀποθήκας διὰ τὸ στράτευμα εἰς διάφορα μέρη, ὅποθεν θὰ διήρχετο τοῦτο.

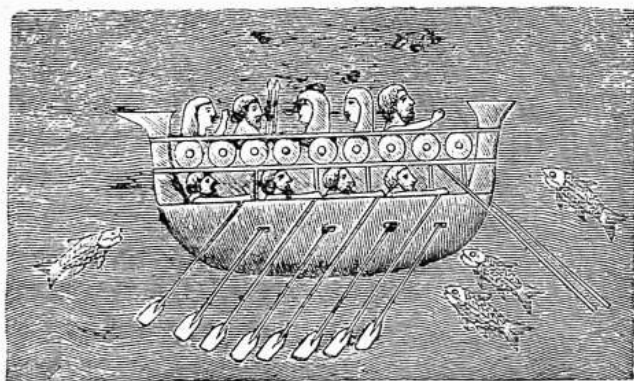
Ταυτοχρόνως δὲ οἱ ἄλλοι κατεσκεύαζον ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου δύο γεφύρας ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην ἀρχίσαντες ἀπὸ τῆς Ἀβύδου¹. ἐκεῖ τὸ πλάτος τοῦ Ἑλλησπόντου εἶναι ἑπτὰ σταδίων². Ὅτε δ' ἐπερατώθη τὸ ζεῦγμα τοῦτο, μεγάλη τρικυμία ἐπελθοῦσα τὸ διέλυσεν. Ὁ δὲ Ξέρξης, ὡς ἔμαθε τοῦτο, διέταξε νὰ καταφέρωσιν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον τριακοσίας πληγῆς, διὰ μάστιγος καὶ νὰ ρίψωσιν εἰς τὸ πέλαγος ζεῦγος πεδῶν³, ν' ἀποκεφαλίσωσι δὲ πάντας τοὺς ἐπιστατήσαντας εἰς τὴν ζεῦξιν αὐτοῦ. Τοιαύτας ἀνοησίας διέτασεν.

Μετὰ ταῦτα δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξευξαν πάλιν τὰς γεφύρας. Ἐξευξαν δὲ αὐτὰς οὕτως· ἡγγυροβόλησαν καὶ ἐστερέωσαν

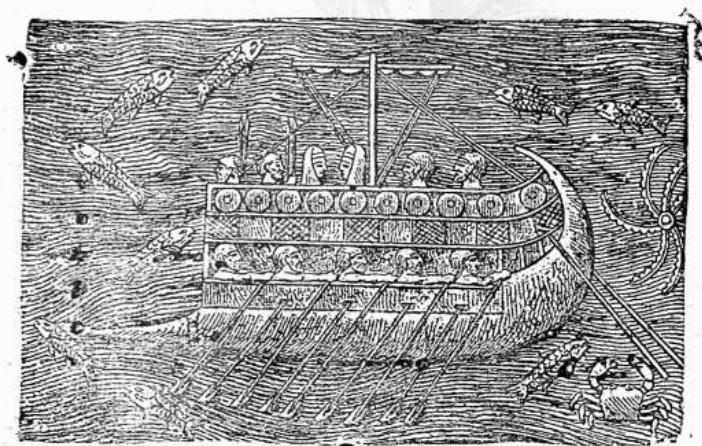
1. Ἡ Ἀβύδος ἦτο πόλις ἐν Μυσίᾳ, ἀντικρὺ περίπου τῆς Σηστοῦ, κειμένης ἐπὶ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου.

2. Ἑπτὰ στάδια ὀνάνται περίπου 1300 γαλλικὰ μέτρα.

3. Ζεῦγος ἀλύσεων.

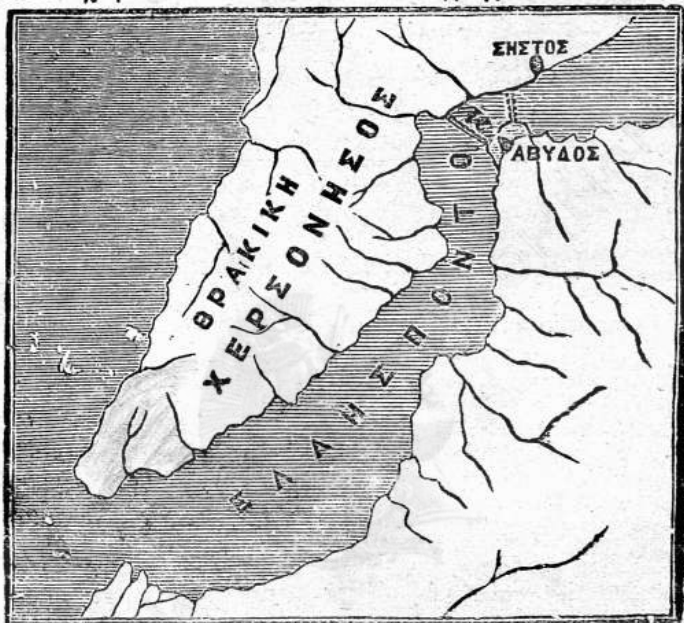

Φοινικικὸν πλοῖον φορτηγόν.

Φοινικικὸν πλοῖον πολεμικόν.

καλῶς κατὰ σειρὰν πολλὰ πλοῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἑστρωσαν κορμούς ξύλων καὶ ἐπὶ τούτων ἔρριψαν κλαδία καὶ ἐπὶ τῶν κλαδίων χῶμα. Κατόπιν κατεσκεύασαν φραγμὸν ἔνθεν καὶ ἔνθεν,

Ο ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΔΥΟ ΓΕΦΥΡΑΙ ΤΟΥ ΞΕΡΕΟΥ

ἵνα μὴ φοβῶνται τὰ ὑποζύγια καὶ οἱ ἵπποι βλέποντες τὴν θάλασσαν. Οὕτω ἐξεύχθη καὶ ὁ Ἑλλήσποντος μὲ δύο γεφύρας.

67. Ὁ Ξέρξης τιμωρεῖ τὸν Πύθειον.

Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἐξετελοῦντο τὰ διαταχθέντα ἔργα, ὁ στρατὸς ἅπας συνηθροίσθη εἰς τὰ Κρίτταλα τῆς Καππαδοκίας· ἐκείθεν δ' ἐπορεύετο μετὰ τοῦ Ξέρξου εἰς τὰς Σάρδεις· πορευόμενος δ' ἐφθασεν εἰς τὰς Κελαινάς, πόλιν τῆς Φρυγίας. Ἐν

ἑαυτῇ τῇ πόλει περιμένων ὁ Πύθιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἄττος¹, ἀνὴρ Λυδός, ἐφιλοξένησε πλουσιώτατα ὅλον τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ αὐτὸν τὸν Ξέρξην, ὑπισχνεῖτο δὲ μετὰ προθυμίας νὰ παράσχῃ εἰς αὐτὸν χρήματα διὰ τὸν πόλεμον. Τότε ὁ Ξέρξης ἠρώτησε τοὺς παρόντας Πέρσας ποῖος ἦτο ὁ Πύθιος καὶ πόσα χρήματα ἐκέκτητο, ὥστε νὰ δίδῃ τοιαύτας μεγάλας ὑποσχέσεις. Ἐκεῖνοι δὲ εἶπον· «ὦ βασιλεῦ, οὗτος εἶναι ὅστις ἐπεμψε δῶρον εἰς τὸν πατέρα σου Δαρεῖον τὴν χρυσὴν πλάτανον καὶ τὸ χρυσὸν κλῆμα, καὶ ὅστις σήμερον εἶναι μετὰ σέ ὁ πρῶτος τῶν ἀνθρώπων, ὅσους ἡμεῖς γνωρίζομεν, κατὰ τὸν πλοῦτον.»

Ὁ Ξέρξης, θαυμάσας τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον, ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου ὁ ἴδιος τὸν Πύθιον ὡς πόσα χρήματα εἶχεν. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, προσθέσας ὅτι ὅλα ταῦτα προσφέρει δῶρον εἰς τὸν βασιλέα, δι' αὐτὸν δὲ ἀρκετὴ περιουσία εἶναι τὰ ἀνδράποδά του καὶ αἱ γαῖαι του.

Ὁ Ξέρξης δ' εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων εἶπε· «Βέβα Λυδέ, ἐγὼ, ἀφ' οὔτου ἐξῆλθον ἐκ τῆς Περσίας, οὐδένα ἀνθρώπον συνήντησα θελήσαντα νὰ φιλοξενήσῃ τὸν στρατὸν μου ἢ αὐθόρμητως νὰ μοι προσφέρῃ χρήματα, πλὴν σοῦ. Διὰ τοῦτο ἐθὰ σὲ κάμω φίλον μου καὶ θὰ σοι δώσω καὶ ἄλλα χρήματα. Ἐχων δὲ σὺ καὶ ὅσα ὁ ἴδιος ἀπέκτησας, ἤξευρε νὰ εἶσαι πάντοτε τοιοῦτος· οὕτω δὲ φερόμενος δὲν θὰ μεταμεληθῇς οὔτε εἰς παρὸν οὔτε εἰς τὸ μέλλον.»

Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐκτελέσας ὁ Ξέρξης ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῶν Κελαινῶν μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ διελθὼν διὰ διαφόρων πόλεων ἔφθασεν εἰς τὰς Σάρδεας. Ἐκ δὲ τῶν Σάρδεων ἐπεμπε κήρυκας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ζητήσωσι γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἵνα παραγγείλωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐτοιμάζωσι δεῖπνα διὰ τὸν βασιλέα· ἐπεμπε δὲ πανταχοῦ, πλὴν οὔτε εἰς Ἀθήνας οὔτε εἰς Λα-

1. Τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου υἱοῦ τοῦ Κροίσου πιθανῶς.

κεδαίμονα· ἤλπιζε δὲ ὅτι ὅσοι δὲ ἔδωκαν πρότερον εἰς τὸν πατέρα του Δαρεῖον, τότε φεσθέντες θὰ ἰδίδον εἰς αὐτόν.

Ἐλθὼν εἰς τὰς Σάρδεϊς ὁ Ξέρξης διπλῶεν ἐκεῖ τὸν χειμῶνα, τὸ δὲ ἔαρ, ὅτε ἐξεκίνησεν ἐκεῖθεν, κίφνης ἔγεινεν ἐκλειψις ἡλίου καὶ ἀντὶ ἡμέρας ἔγεινε νύξ. Οἱ μάγοι, ἐρωτηθέντες παρὰ τοῦ Ξέρξου, ἐξήγησαν τὸ φαινόμενον λέγοντες, ὅτι πολλὰι πόλει· Ἀθηναῖαι θὰ ἐκλείψωσιν. Ὁ Πύθιος ὁμῶς ἐκλαβὼν τὸ σημεῖον τοῦτο ὡς κακὸν οἰωνόν, ἦλθεν ἐκ τῶν Κελαινῶν καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ξέρξην· «ὦ δέσποτα, ἐπεθύμουν νὰ σὲ ζητήσω μίαν χάριν, ἥ· «τις εἰς σὲ μὲν εἶναι εὐχολος νὰ τὴν κάμῃς, εἰς ἐμὲ δὲ μέγα «πρᾶγμα, ἐὰν γένη.» Ὁ Ξέρξης δὲ νομίσας ὅτι πᾶν ἄλλο θὰ ἰζήτει ἢ ὅ,τι ἐζήτησεν, εἶπεν ὅτι θὰ πράξῃ τοῦτο, καὶ διέταξε νὰ εἴπῃ τί ἰζήτει. Ὁ Πύθιος τότε, λαβὼν θάρρος, εἶπεν· «ὦ «δέσποτα, ἔχω πέντε υἱούς· πάντες οὗτοι ἐκστρατεύουσι μετὰ «σοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Εὐσπλαγχνίσθητι λοιπὸν τὴν ἡλικίαν «μου καὶ ἀπόλυσον ἕνα ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας, τὸν πρεσβύτατον, «ἵνα φροντίζῃ περὶ ἐμοῦ αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς περιουσίας μου. «Τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγε μαζί σου, καὶ εἴθε νὰ ἐπιστρέψῃς ὀπίσω, «ἀφοῦ κατορθώσῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.»

Ὁ Ξέρξης τότε ἐθυμώθη πολὺ καὶ ἀπήντησεν· «ὦ δειλὸ «ἄνθρωπε, σὺ, ὅστις εἶσαι δουλὸς μου καὶ ὅστις ἔπρεπε πανοικί «νὰ συνεκστρατεύσῃς μετ' ἐμοῦ, ἐτόλμησας ν' ἀναφέρῃς περὶ τοῦ «σοῦ παιδός, ἀφοῦ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐκστρατεύω κατὰ τῆς Ἑλλάδος «μετὰ τῶν παίδων καὶ ἀδελφῶν καὶ οἰκείων καὶ φίλων μου; «Ὅτε μὲν ἐπραξας χρηστά, ἀντημείφθης διὰ χρηστῶν, ἵνα μὴ «καυχῇθῃς ὅτι ὑπερτερεῖς τὸν βασιλέα εἰς τὰς εὐεργεσίας· ἀφοῦ «ὁμῶς ἤδη ἐτράπης εἰς τὴν ἀναιδείαν, τὴν μὲν τιμωρίαν, τῆς «κόποιας εἶσαι ἄξιος, δὲν θὰ λάβῃς, θὰ λάβῃς ὁμῶς ἄλλην μι- «κροτέραν. Διότι σὲ μὲν καὶ τοὺς τέσσαρας ἐκ τῶν παίδων σου «σώζει ἡ ξενία σου, τοῦ δὲ ἑνός, τοῦ προσφιλεστάτου σε, θὰ «στερηθῇς.»

Ἀφοῦ δὲ ἀπεκρίθη ταῦτα, ἀμέσως διέταξε τοὺς ἀρμοδίους νὰ εὗρωσι καὶ νὰ κόψωσιν εἰς τὸ μέσον τὸν πρισβύτατον υἱὸν τοῦ Πυθίου, νὰ θέσωσι δὲ τὸ μὲν ἐν ἡμῖσι τοῦ σώματός του εἰς τὰ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἕτερον εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ διὰ πύου νὰ διέλθῃ ὁ στρατός. Ταῦτα δὲ πάντα ἐγείναν, καὶ οὕτως πληρῶς ἐτιμωρήθη ὁ Πύθιος.

68. Ἡ διαβάσις τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἡ ἀρίθμησις καὶ ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Ἡ Ἀρτεμισία.

Ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν Σάρδων ἐν μεγάλῃ πομπῇ ἐξοπίνησι καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Ἀβυδὸν. Ἐκεῖ ἠθέλησε νὰ ἴδῃ ὅλον τὸν στρατόν. Καὶ καθίσας ἐπὶ θρόνου, τὸν ὅποιον οἱ Ἀβυθῆνοί κατὰ διαταγὴν τοῦ εἶχον ἐπὶ λόφου κατασκευάσῃ ἐκ λίθου λευκοῦ ἐπίτηδες δι' αὐτόν, παρτήρει κάτω καὶ τὸν πλοῖον καὶ τὸν ναυτικὸν στρατόν. Ἐπειδὴ δ' ἐβλεπεν ὅλον τὸν Ἑλλησπόντον ἀποκεκρυμμένον ὑπὸ τῶν πλοίων, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰς πεδιάδας τῶν Ἀβυθηνῶν πλήρεις ἀνθρώπων, πρῶτον μὲν ἐμακάρισεν ἑαυτόν, ἔπειτα δ' ἐδάκρυσεν. Ἰδὼν δὲ αὐτόν ὁ θεὸς τοῦ Ἀρτάβανος εἶπεν αὐτῷ· «Ὁ βασιλεῦ, πόσον διάφορα ἔπραξας τῶρα καὶ ὀλίγον πρότερον· διότι, ἀφοῦ ἐμακάρισας σεαυτόν, ἔδακρύεις.» Ὁ δὲ Εἰρέξης ἀπεκρίθη· «Ἀναλογισθεὶς τὴν βραχύτητα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, κατελήφθην ὑπὸ οἴκτου, διότι ἐκ αἰποσύτων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εἶναι οὗτοι, οὐδεὶς θὰ ζῇ μετὰ εἰκατὸν ἔτη.»

Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν ἐκ τῆς Ἀβύδου εἰς τὰ Σόδοι τὸν θεῖόν του Ἀρτάβανον νὰ κυβερνᾷ τὸ κράτος, ἡπαρδὴ εἰς αὐτόν μόνον εἶχεν πίστιν. Ἐπειτα δὲ συνεκάλεσε τοὺς δοκιμαστάτους τῶν Περσῶν καὶ προέτερε καὶ ἐναρμότισεν αὐτοὺς νὰ φανῶσι

ἄνδρες γενναῖοι καὶ νὰ μὴ καταισχύνωσι τὰ παλαιὰ κατορθώματα τῶν Περσῶν.

Ὡς δὲ ἐγείναν ταῦτα, διεβχινον τὴν ἐπομένην διὰ μὲν τῆς μιᾶς ἐκ τῶν γεφυρῶν, ἣτις ἦτο πρὸς τὸ μέρος τοῦ Πέντου, ὁ πεζὸς καὶ τὸ ἱππικὸν ἅπαν, διὰ δὲ τῆς ἐτέρας, ἣτις ἦτο πρὸς τὸ Αἶγατον, τὰ ὑποζύγια καὶ οἱ θεράποντες. Ἡ διάβασις δὲ διήρκεισιν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἄνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς.

ΠΕΡΣΗΣ ΛΟΓΧΟΦΟΡΟΣ

Ἀφοῦ δὲ διέβησαν πάντες προεχώρουν ἕως οὗτο ἐφθασαν εἰς τὸν Δορίσκον. Εἶναι δὲ ὁ Δορίσκος τῆς Θράκης παραλία καὶ πεδιάς μεγάλη· διὰ μέσου δ' αὐτῆς ῥέει ποταμὸς μέγας, ὁ Ἑβρος. Ὁ τόπος λοιπὸν οὕτος ἐφάνη κατάλληλος εἰς τὸν Ξέρξην νὰ τακτοποιήσῃ καὶ ἐξαριθμήσῃ τὸν στρατὸν.

Τῇ διαταγῇ λοιπὸν τοῦ Ξέρξου οἱ ναύαρχοι ἐκόμισαν τὰς ναῦς πάσας εἰς τὸν πλησίον τοῦ Δορίσκου αἰγιαλὸν καὶ ἐλκύσαντες ἔξω ἰστέγωννον αὐτάς. Ὁ δὲ Ξέρξης κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐν τῷ Δορίσκῳ ἠρίθμει τὸν στρατὸν.

Ἐγείνε δὲ ἡ ἀρίθμησις κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον· συναγαγόντες εἰς ἓνα γῶρον δέκα χιλιάδας ἀνθρώπων καὶ συσφίγγαντες τούτους ὅσον ἡδύναντο, περιέγραψαν ἔξωθεν κύκλον· ἐπὶ τοῦ κύκλου κατόπιν, ἀφοῦ ἀφῆκαν τοὺς ἀνθρώπους, ἔκτισαν περίφραγμα, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος ἐφθανε μεχρὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἀφοῦ δ' ἔκαμαν τὸ περίφραγμα τοῦτο εἰσεβίβαζον ἄλλους εἰς αὐτό, καὶ πάλιν ἄλλους, μέχρις οὗ ἐξηριθμήσαν πάντας κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. Εὐρέθησαν δὲ σύμπαντες ἐν ἑκατομμύριον καὶ ἑπτακόσιαι χιλιάδες¹. Μετὰ τὴν ἀρίθμησιν δὲ κατέταξαν αὐτοὺς κατὰ ἔθνη. Τὸ δὲ ἱππικὸν ἀνῆρ-

1. Μυθώδης φαίνεται ὁ ἀριθμὸς οὗτος τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου

χετο εἰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα εἰς χίλια διακόσια ἑπτὰ· τῶν δὲ φορτηγῶν καὶ ἱππαγωγῶν πλοίων ὁ ἀριθμὸς ἀνῆρχετο εἰς τρεῖς χιλιάδας.

Μεταξὺ δὲ τῶν συστρατευσάντων κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἦτο καὶ γυνὴ τις χήρα, ὀνομαζομένη Ἀρτεμισία, ἡ ὁποία ἐβασίλευεν ἡ ἰδία, ἃν καὶ εἶχεν υἱὸν νεανίαν. Ἐβασίλευε δὲ τῶν Ἀλικαρνασσεῶν καὶ ἄλλων τινῶν. Ἡ Ἀρτεμισία ἐξεστράτευσεν οὐχὶ ἐξ ἀνάγκης τινός, ἀλλ' ἐκ μεγαλοφροσύνης καὶ ἀνδρείας· ἦτο δὲ γυνὴ ἀξία θαυμασμοῦ καὶ ἐτιμᾶτο παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τὰς γνώμας, τὰς ὁποίας ἐδίδεν εἰς αὐτόν¹.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τὴν ἀρίθμησιν καὶ τακτοποίησιν τοῦ στρατοῦ ἀναβὰς ἐπὶ ἄρματος περιῆλθε καὶ ἐπεθεώρησε τὸ πεζὸν στράτευμα καὶ τὸ ἱππικόν. Ἀφοῦ δ' ἐγένιναν ταῦτα, καθεικύνθησαν αἱ νῆες ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, ὅπου ἐστέγνωνον, εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ δὲ Ξέρξης ἐξελθὼν ἐκ τοῦ ἄρματος καὶ εἰσελθὼν εἰς ναῦν Σιδωνίαν ἐκάθησεν ὑπὸ σκηνὴν χρυσὴν καὶ παραπλέων παρὰ τὰς πρὸς τὴν ξηρὰν ἐστραμμένας πρῶρας τῶν νηῶν ἐπεθεώρει αὐτάς· ἦσαν δὲ αἱ νῆες καὶ οἱ ἐπιβάται ἐξωπλισμένοι ὡς εἰς μάχην. Ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν νηῶν ἀνῆρχετο εἰς χιλίας διακοσίας ἑπτὰ, ὡς προείπομεν.

69. Ξέρξης καὶ Δημάρατος.

Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ πεζικοῦ, τοῦ ἱππικοῦ καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὁ Ξέρξης πέμψας ἐκάλεσε τὸν Δημάρατον², τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρίστωνος, ὅστις συνεξεστράτευσε μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «Δημάρατε, ἐπιθυμῶ νὰ σ' ἐρωτήσω τι·

1. Περὶ Ἀρτεμισίας ἴδε πάλιν ἐν § § 82 85.

2. Ὁ Δημάρατος οὗτος εἶναι ὁ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἐτέρου βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους ἐξορισθεὶς καὶ εἰς τοὺς Πέρσας καταφυγών. Ἴδε § 57 (καὶ 74).

«σὺ εἶσαι Ἕλλην καί, ὡς ἐγὼ μανθάνω, ἐκ πόλεως οὔτε ἐλα-
 «χίστης οὔτε ἀσθενεστάτης. Τώρα λοιπὸν εἰπέ μοι τοῦτο, ἰὰν
 «οἱ Ἕλληνες θὰ τολμήσωσι νὰ ὑψώσωσι χεῖρας ἐναντίον μου.
 «Ἐγὼ νομίζω ὅτι οὔτε οἱ Ἕλληνες πάντες οὔτε οἱ λοιποὶ πρὸς
 «δυσμάς κατοικοῦντες ἄνθρωποι εἶναι δυνατόν ν' ἀντιπαρατα-
 «χθῶσιν εἰς ἐμέ· θέλω ὁμως νὰ μάθω καὶ ἀπὸ σοῦ τί λέγεις περὶ
 «αὐτῶν.»

Ὁ δὲ Δημάρατος εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, ποῖον ἐκ τῶν δύο θέλεις
 «νὰ σοι εἰπῶ, τὴν ἀλήθειαν ἢ ὅ,τι σοὶ εἶναι ἀρεστόν;» Ὁ δὲ
 Ξέρξης εἶπεν ὅτι προτιμᾷ τὴν ἀλήθειαν. Τότε ὁ Δημάρατος εἶλεγε
 τὰ ἐξῆς· «Βασιλεῦ, ἐπειδὴ μὲ διατάττεται νὰ εἰπῶ τὴν ἀλή-
 «θειαν, ἰδοὺ αὕτη· ἡ πενία εἶνε πάντοτε σύντροφος τῶν Ἑλλή-
 «νων· ἀλλ' ἡ ἀρετὴ, ἥτις κτᾶται διὰ τῆς συνέσεως καὶ τῆς
 «αὐστηρᾶς νομοθεσίας των, ἀποκρούει καὶ τὴν πενίαν καὶ τὸν
 «δεσποτισμόν. Καὶ ἐπαινῶ μὲν πάντας τοὺς Ἕλληνας, τοὺς κα-
 «τοικοῦντας περὶ τοὺς Δωρικοὺς ἐκείνους τόπους, μάλιστα δὲ
 «τοὺς Λακεδαιμονίους. Οὗτοι πρῶτον μὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ δε-
 «χθῶσι τὰς περὶ δουλείας προτάσεις σου, δεύτερον δὲ θ' ἀντι-
 «παραταχθῶσιν ἐναντίον σου, καὶ ἂν πάντες οἱ ἄλλοι Ἕλληνες
 «ὁμοφρονήσωσι μὲ σέ. Περὶ ἀριθμοῦ δὲ μὴ ἐξετάσης, διότι καὶ
 «χιλίοι ἄνθρωποι ἰὰν τύχῃ νὰ ἐκστρατεύσωσιν, ἢ ὀλιγώτεροι τού-
 «των, ἢ καὶ περισσώτεροι, οὗτοι θὰ σὲ πολεμήσωσιν.»

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ξέρξης ἐγέλασε καὶ εἶπε· «Δημάρατε, τίνα
 «λόγον εἶπες; χίλιοι ἄνδρες θὰ πολεμήσωσι πρὸς τοσοῦτον στρά-
 «τευμα! Τότε σύ, ὅστις ἐγείνας βασιλεὺς ἐκείνων, θὰ δύνασαι
 «νὰ πολεμήσῃς πρὸς εἰκοσιν ἰδικούς μου στρατιώτας· πρόσχει
 «ὁμως μὴ οἱ λόγοι σου εἶναι μόνον κομπορρημοσύνη. Διότι πῶς
 «εἶναι δυνατόν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τόσον στράτευμα χίλιοι ἢ
 «καὶ ὀκτα χιλιάδες ἢ καὶ πεντήκοντα χιλιάδες ἄνθρωποι, ὅτις
 «ἐπ' ἀνέναντον εἰσὶν ἐλευθεροὶ καὶ μὴ ὑφ' ἐνὸς ἀρχόντου; Ἀλλὰ καὶ
 «εἰς ἀριθμὸν ἰὰν ἦσαν μὲ ἡμεῖς, ἔχω ἄνδρας, ἀλλ' οὐδὲν αἰ

«ὅποιοι θὰ ἡδύναντο νὰ πολεμήσωσιν ἕκαστος πρὸς τρεῖς Ἑλληνας ὁμοῦ· τούτους σὺ δὲν γνωρίζεις καὶ δια τοῦτο φλυαρεῖς.»

Πρὸς ταῦτα ὁ Δημάρατος λέγει· «ὦ βασιλεῦ, ἀρχῇθεν ἐγνώριζον ὅτι θὰ σὲ δυσηρέστουν λέγων τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἶπον αὐτήν, ἐπειδὴ σὺ μὲ ἠνάγκασας. Γνωρίζεις κάλλιστα πόσον ἀγὼ τῶρα ἀγαπῶ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, ἀφαιρέσαντες τὰς τιμὰς ἀκαὶ τὰ πατρῷα δικαιώματά μου, μὲ ἔκωμαν ἀπολιν καὶ φυγάδα, ὁ δὲ πατήρ σου δεχθεὶς με μοὶ ἔδωκε περιουσίαν καὶ οἶκον. Δὲν εἶναι λοιπὸν πρέπον ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος νὰ λησμονῇ ἀεκείνους, οἱ ὅποιοι ἔδειξαν πρὸς αὐτὸν εὖνοιαν, ἀλλὰ πρέπει πελὺν ἀγαπᾶ αὐτούς. Ἐγὼ δὲ οὔτε πρὸς δέκα ἄνδρας ὑπισχνούμαι ὅτι εἶμαι ἱκανὸς νὰ πολεμήσω, οὔτε πρὸς δύο· ἰκουσίως δὲ αὐτε πρὸς ἓνα θὰ ἐπολέμουν. Ἐὰν ὁμως ἤθελιν εἶναι ἀνάγκη, αὐτὰ ἐμαχόμεν πάνυ εὐχαρίστως πρὸς ἓνα τῶν ἀνδρῶν τούτων, αὐτίτινες λέγουσιν ὅτι ἕκαστος εἶναι ἄξιος τριῶν Ἑλλήνων. Τοιοῦτα τοτρόπως δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς πρὸς ἓνα μὲν μαχόμενοι αὐθενὸς εἶναι κατώτεροι, πολεμοῦντες δὲ ὅλοι ὁμοῦ εἶναι οἱ ἄριστοι τῶν ἀνδρῶν. Ὅντες δὲ ἐλεύθεροι, δὲν εἶναι ἐλεύθεροι καθ' ὅλα, διότι ἄνωθεν αὐτῶν ἵσταται δεσπότης ὁ νόμος, τὸν ὅποιον αὐτοὶ φοβοῦνται πολὺ περισσότερον ἢ οἱ ἰδιχοὶ σου σέ. Πράττουσι λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος διατάττει· διατάττει δὲ μηδεὶς νὰ φεύγῃ ἀπὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ μένοντες πάντες ἐν τῇ τάξει ἢ νὰ νικῶσιν ἢ ἐνὰ φονεύωνται. Ἐὰν δὲ λέγων ταῦτα φαίνουμαι εἰς σέ ὅτι φλυαρῶ, αὐτοῦ λοιποῦ θὰ σιωπῶ· τῶρα δὲ ἀναγκασθεὶς ὠμίλησα. Εἴθε δέ, ὦ βασιλεῦ, νὰ ἀποδῶσι τὰ πρᾶγματα, καθὼς ἐπιθυμεῖς.»

Ὁ μὲν λοιπὸν Δημάρατος ταῦτα ἀπήντησεν, ὁ δὲ Ξέρξης ἤρχισε νὰ γελάῃ καὶ οὐδόλως ὠργίσθη, ἀλλ' ἠπίως ἀπέπεμψεν αὐτόν.

**70. Ὁ Ξέρξης ἐκ τοῦ Δορίσκου μεταβαίνει εἰς
τὴν Θέρμην. Ἡ Θεσσαλία καὶ ὁ Πηνειός.**

Ἐκ τοῦ Δορίσκου ὁ Ξέρξης ἐπορεύετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡνάγκαζε δὲ νὰ συνεκστρατεύωσι μετ' αὐτοῦ ὅσους λαοὺς ἀπῆντα καθ' ὁδόν. Διέβη τὸν Στρυμόνα ποταμόν, ὅστις ἦτο ἐξευγμένος διὰ γεφύρας, ἐκεῖθεν δὲ διαιρέσας τὸ πεζικὸν στράτευμα εἰς τρία μέρη, τὸ μὲν ἐν ἑξ αὐτῶν διέταξε ν' ἀκολουθῇ τὸ παραθαλάσσιον ὁμοῦ μὲ τὸ ναυτικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἐπορεύετο τὴν μεσόγειον ὁδόν, καὶ τὸ τρίτον μέρος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐπορεύετο καὶ ὁ Ξέρξης αὐτός, προὔχῳρει ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ἄλλων. Οὕτω πορευόμενος ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀκάνθον.

Ἐκ δὲ τῆς Ἀκάνθου διέταξε τοὺς στρατηγούς νὰ ὀδηγήσωσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν εἰς τὴν Θέρμην¹, τὴν ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, καὶ ἐκεῖ νὰ περιμένωσιν αὐτόν. Ἀποῦ λοιπὸν αἱ νῆες διέπλευσαν τὴν ἐν τῷ Ἀθῷ κατασκευασθεῖσαν διώρυχα, ἔπλεον εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον, λαμβάνουσαι καθ' ὁδὸν πλοῖα καὶ στρατεύματα ἐκ τῶν πόλεων ἐκείνων, τὰς ὁποίας παρέπλεον. Οὕτω δὲ ὁ ναυτικὸς στρατὸς ἔφθασε καὶ ἡγκυροβόλησεν εἰς αὐτὸν τὸν Θερμαῖον κόλπον καὶ περιέμενεν ἐκεῖ τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου διὰ τῆς μεσογείου τῆς καὶ συντομωτάτης ὁδοῦ, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Θέρμην. Βλέπων δ' ἐκεῖθεν τὰ Θεσσαλικά ὄρη, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, ὄντα ὑψηλότατα καὶ μαθὼν ὅτι ἐν μέσῳ αὐτῶν ὑπάρχει στενὴ κοιλάς, διὰ τῆς ὁποίας ῥέει ὁ Πηνειός, ἐπεθύμησε νὰ πλεύσῃ καὶ νὰ ἴδῃ τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ. Ἐμβὰς λοιπὸν εἰς ναῦν Σιδωνίαν, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσῆρχετο, πάντοτε ὁσάκις ἤθελε νὰ πράξῃ τοιοῦτόν τι, καὶ ποιήσας σημεῖον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ ἐκπλεύσωσιν, ἔφθασεν εἰς τὴν ἐκ-

1. Ἡ Θέρμη ἐκεῖτο πλησίον τῆς νῦν Θεσσαλονίκης.

βολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ταύτην δὲ ἰδὼν, ἐθαύμασε μεγάλως καὶ κα-
λέσας τοὺς ὁδηγοὺς ἠρώτησεν αὐτοὺς ἐὰν εἴναι δυνατόν νὰ πα-
ρατρέψῃ τις τὸν ποταμὸν καὶ νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν δι' ἄλλου μέρους
εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκεῖνοι δ' ἀπεκρίθησαν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι
δυνατόν, διότι ἡ Θεσσαλία πᾶσα εἶναι περιεστεφανωμένη δι' ὄρεων·
καὶ πρὸς ἀνατολὰς μὲν εἶναι τὸ Πήλιον ὄρος καὶ ἡ Ὅσσα, πρὸς
βορρᾶν δὲ ὁ Ὀλυμπος, πρὸς δυσμὰς ἡ Πίνδος, καὶ πρὸς νότον ἡ
Ὀθρυς. Τὸ μέσον δὲ τῶν ὄρεων τούτων εἶναι ἡ Θεσσαλία, ἡ ὁποία
εἶναι κοίλη, λέγεται δὲ ὅτι ἄλλοτε ἦτο λίμνη, ὑπὸ σεισμοῦ δ'
ἰχωρίσθησαν τὰ δύο ὄρη, Ὀλυμπος καὶ Ὅσσα, καὶ ἔρρευσαν
αὐτῷ τὰ ὕδατα, διὰ τῆς σχηματισθείσης κοιλάδος τῶν Τεμπῶν,
εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ποταμὸς λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἄλ-
λάξῃ ροῦν, εἶπον οἱ ὁδηγοί.

Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ οἱ ἄρχοντες τῶν Θεσσαλῶν ὑπέσχοντο
φιλίαν, ὁ Ξέρξης ἐπλεεν ὀπίσω εἰς τὴν Θέρμην.

ΣΤ. Ἡ ἀπόφασις τῶν Ἀθηναίων.

Ἐν ᾧ δ' ἀκόμη ὁ Ξέρξης διέτριβε περὶ τὸν Θερμαῖον κόλπον,
ἐπανῆλθον οἱ κήρυκες οἱ σταλέντες ἐκ τῶν Σάρδεων εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα, ἄλλοι μὲν κενοί, ἄλλοι δὲ φέροντες γῆν καὶ ὕδωρ. Ἐδω-
καν δὲ γῆν καὶ ὕδωρ οἱ Θεσσαλοί, οἱ Λοκροί, οἱ Μαλιεῖς, οἱ
Φθιώται, οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοί, πλὴν τῶν Θεσπιέων
καὶ τῶν Πλαταιέων· πρὸς τούτοις δ' ἔδωκαν καὶ ἄλλοι πολλοί.
Τούτους πάντας οἱ Ἕλληνες, οἱ ἀναλαβόντες τὸν κατὰ τοῦ βαρβά-
ρου πόλεμον, ὠρκίσθησαν νὰ τιμωρήσωσιν, ὅταν σὺν θεῷ νικήσωσιν.

Εἰς δὲ τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Σπάρτην δὲν ἐστάλησαν παντε-
λῶς κήρυκες ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, διότι οἱ πρότερον ὑπὸ τοῦ πατρός
του Δαρείου σταλέντες ἐν μὲν ταῖς Ἀθήναις ἐρρίφθησαν εἰς τὸ
βάραθρον, εἰς δὲ ἐρρίπτοντο οἱ κακοῦργοι, ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ εἰς

φάρμακον, ἵνα, καθὼς ἔλεγον εἰς αὐτούς, ἐντεῦθεν λαβόντες φέρωσιν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τὸν βασιλέα¹.

Ἡ δὲ στρατηγασία τοῦ βασιλέως κατ' ὄνομα μὲν ἐγίνετο ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, πραγματικῶς ὁμως ἐναντίον πάσης τῆς Ἑλλάδος. Μανθάνοντες δὲ οἱ Ἕλληνες ταῦτα πρὸ πολλοῦ, ἄλλοι μὲν ἔδιδον τὰ σημεῖα τῆς ὑποταγῆς, ἄλλοι δὲ οὐ. Ἀληθεῖς

δὲ σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος ἐγίναν οἱ Ἀθηναῖοι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ οἱ Σπαρτιάται.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν χρησμόν ἀπὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ἡ δὲ Πυθία ἀπήντησε τὰ ἑξῆς· «Δυστυχεῖς τί κάθησθε; εἰγκαταλείψατε τὴν πόλιν σας καὶ φύγετε εἰς τὰ ἔσχατα τῆς γῆς, διότι τὰ πάντα θὰ καταστρέψῃ τὸ πῦρ καὶ ὁ ὀρμητικὸς ἄρμα ἄσια-ατικόν. Ἀναχωρήσατε λοιπὸν ἐκ τοῦ ναοῦ μου καὶ ὑποκύψατε αἰς τὴν δυστυχίαν σας».

ΙΚΕΤΗΡΗΣ ΚΑΘΗΜΕΝΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΟΜΟΥ
ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΕΝ ΔΕΛΦΟΙΣ

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἀθηναίων ἐθλίβοντο βαθύτατα. Ἀπηλπισμένους δὲ ὄντας, συνεβούλευσεν αὐτοὺς ὁ Τίμων, ἀνὴρ τῶν Δελφῶν δοκιμώτατος, ἀφοῦ λάβωσιν ἱκετηρίαν² καὶ προσέλθωσιν ὡς ἰκέται, νὰ ἐρωτήσωσι πάλιν τὴν Πυθίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπακούσαντες προσῆλθον εἰς τὸν θεὸν καὶ εἶπον· «ὦ ἄναξ, δὸς ἡμῖν αἰσιώτερόν τινα χρησμόν περὶ τῆς πατρί-

1. Ἴδε ἀνωτέρω § 57.

2. Περὶ ἱκετηρίας ἴδε τὴν ἐν § 52 ὑποσημείωσιν.

«δός, σεβόμενος τὰς ἱκετηρίας ταύτας, τὰς ὁποίας κρατοῦντες
«ἤλθομεν ἐνώπιόν σου· ἄλλως δὲν θ' ἀπέλθωμεν ἐκ τοῦ ναοῦ,
ἀλλ' ἐδῶ θὰ μείνωμεν, ἕως ν' ἀποθάνωμεν.»

Τότε ἡ Πυθία χρησμοδοτεῖ τὰ ἀκόλουθα· «Δὲν δύναται ἡ
«Παλλὰς Ἀθηνᾶ νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Ὀλύμπιον Δία, ἐν καὶ πα-
αρακαλῇ αὐτὸν μὲ πολλοὺς λόγους καὶ μὲ βαθεῖαν σύνεσιν. Ὁ-
αταν θὰ κυριεύωνται ὅλα τᾶλλα μέρη τῆς γῆς τοῦ Κέκροπος¹,
ἀό Ζεὺς δίδει εἰς τὴν Ἀθηνᾶν τὸ ξύλινον τεῖχος νὰ μείνῃ μόνον
ἀπόρρητον, τὸ ὁποῖον θὰ ὠφελήσῃ σὲ καὶ τὰ τέκνα σου· σὺ δὲ
«μὴ περίμενε ἥσυχος τὸ πολυπληθὲς ἱππικὸν καὶ πεζικὸν στρά-
τευμα, τὸ διὰ ξηρᾶς ἐρχόμενον, ἀλλ' ὑποχώρει στρέψας τὰ
«νῶτα· θὰ ἔλθῃ δὲ καιρὸς ν' ἀντιπολεμήσῃς. Ὡ θεία Σαλαμῖς,
«θὰ καταστρέψῃς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἢ ὅταν σπείρῃσι τοὺς
«δημητριακοὺς καρπούς, ἢ ὅταν θερίζωσιν αὐτούς.»

Ταῦτα, ἡπιώτερα ὄντα τῶν πρώτων, ἐκόμισαν εἰς τὰς Ἀθήνας
οἱ ἀπεσταλμένοι. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ἡρμήνευον διαφορο-
τρόπως αὐτά. Τινὲς μὲν ἔλεγον ὅτι θὰ σωθῇ μόνῃ ἡ Ἀκρόπολις,
διότι τὸ πάλαι αὕτη ἦτο πεφραγμένη διὰ ξύλων, καὶ τοῦτο ἦτο
κατ' αὐτοὺς τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ χρησμὸς·
ἄλλοι δὲ πάλιν ἔλεγον ὅτι ὁ Θεὸς σημαίνει τὰς ναῦς, καὶ ταύ-
τας παρεκίνησεν νὰ ἐτοιμάζωσι, τὰ δ' ἄλλα ν' ἀφήσωσι. Τὴν γνώ-
μην ὁμως, ὅτι ξύλινον τεῖχος ἦσαν αἱ νῆες, ἀνέτρεπον οἱ τελευ-
ταῖοι λόγοι τῆς Πυθίας· «Ὡ θεία Σαλαμῖς, θὰ καταστρέψῃς
«δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν, ἢ ὅταν σπείρῃσι τοὺς δημητριακοὺς
«καρπούς, ἢ ὅταν θερίζωσιν αὐτούς.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἔκαμνον
ἀμφιβόλους τὰς γνώμας τῶν εἰπόντων ὅτι ξύλινον τεῖχος ἦσαν αἱ
νῆες. Διότι οἱ χρησμολόγοι ἡρμήνευον τούτους οὕτως, ὅτι δηλ.
θὰ νικηθῶσι περὶ τὴν Σαλαμῖνα, ἐὰν ναυμαχήσωσιν.

Τότε ἀνὴρ τις Ἀθηναῖος, νεωστὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἀνα-

1. Δηλ. τῶν Ἀθηνῶν.

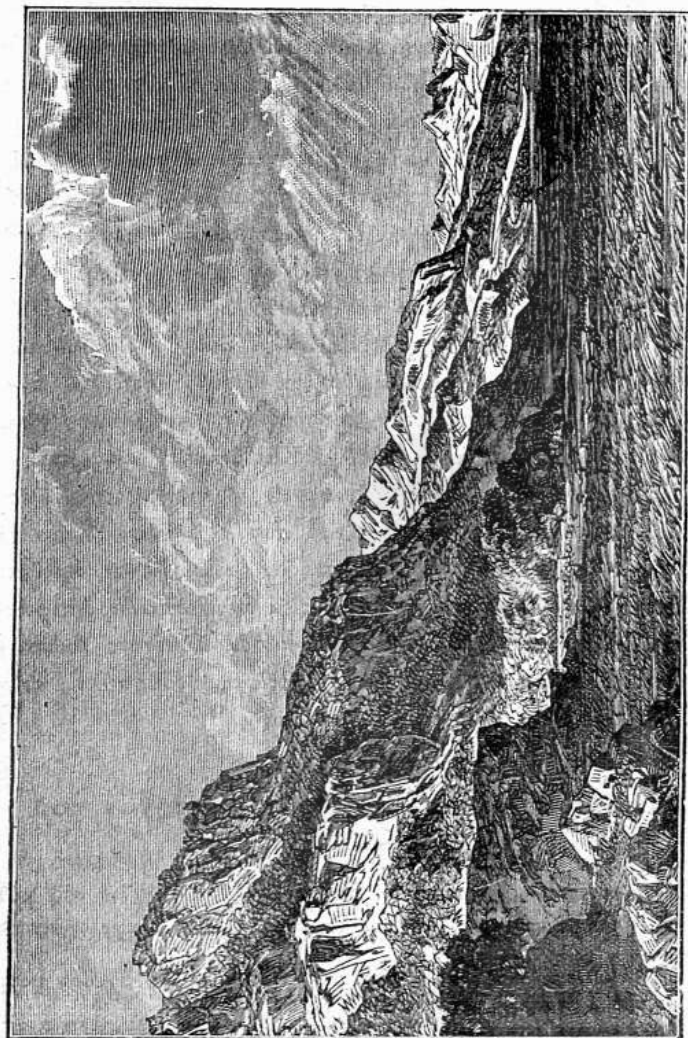
φανείς, Θεμιστοκλῆς ὀνόματι, εἶπεν ὅτι ἐὰν οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ χρησμοῦ ἀνεφέροντο πραγματικῶς εἰς τοὺς Ἀθηναίους δὲν θὰ ἦσαν τόσον ἥπιοι, ἀλλὰ θὰ ἔλεγον «ὦ ἀθλία Σαλαμίς» ἀντὶ τοῦ «ὦ θεία Σαλαμίς,» ἐὰν ἐμελλον οἱ κάτοικοι ν' ἀποθάνωσι περὶ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι. Ὡστε ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία εἶναι, ὅτι ὁ θεὸς ἐχρησιμοδότησε ταῦτα διὰ τοὺς πολεμίους καὶ οὐχὶ διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Συνεβούλευε λοιπὸν αὐτοὺς νὰ παρσκευάζωνται πρὸς ναυμαχίαν, διότι τοῦτο ἦτο τὸ ξύλινον τεῖχος. Καὶ αὕτη ἡ γνώμη ἐφάνη προτιμότερα καὶ ὑπερίσχυσε τῆς τῶν χρησμολόγων. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ παύσωσι μὲν τὸν πρὸς τοὺς Αἰγινήτας πόλεμον, νὰ συμφιλιωθῶσι δὲ μετὰ τῶν βουλομένων ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ πανδημεὶ μὲ τὰς ναῦς ν' ἀντιταχθῶσι κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος βαρβάρου.

72. Αἱ Θερμοπύλαι καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Οἱ Ἕλληνες προητοιμάζοντο νὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, μαθόντες ὅτι οὗτος μετ' ἀπείρου στρατοῦ ἤρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Συνῆλθον λοιπὸν ἐν τῇ Ἰσθμῷ εἰς συμβούλιον, ἐν ᾧ ἐπερίσχυεν ἡ γνώμη, ὃ μὲν πεζὸς στρατὸς νὰ φυλάξῃ τὴν διὰ τῶν Θερμοπυλῶν εἰσβολήν, ὃ δὲ ναυτικὸς νὰ πλεύσῃ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον (βόρειον ἀκρωτήριον τῆς Εὐβοίας), διότι αἱ Θερμοπύλαι καὶ τὸ Ἀρτεμίσιον εἶναι πλησίον ἀλλήλων καὶ εὐκόλως τὸ ἐν στρατεύμα ἡδύνατο νὰ μανθάνῃ περὶ τοῦ ἐτέρου.

Ἐχουσι δὲ τὰ δύο ταῦτα μέρη ὡς ἐξῆς· ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Ὠραϊκοῦ πελάγους ἡ θάλασσα στενοῦται καὶ σχηματίζει τὸν μεταξὺ τῆς νήσου Σκιάθου καὶ τῆς ἡπείρου τῆς Μαγνησίας πορθμόν. Μετὰ δὲ τὸ στενὸν τοῦτο ἔρχεται τὸ Ἀρτεμίσιον, ὅπερ εἶναι αἰγιαλὸς τῆς Εὐβοίας· ἐκεῖ δὲ εἶναι καὶ ναὸς τῆς Ἀρτεμίδος.

ΑΙ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙ

Τῶν δὲ Θερμοφυλῶν τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς τῆς ὁδοῦ μέρος εἶναι ἄβρατον καὶ ἀπόκρημνον, ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Οἴτης, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος εἶναι θάλασσα καὶ τενάγη· ἐν δὲ τῇ εἰσόδῳ ταύτῃ ὑπῆρχον θερμὰ λουτρά, τὰ ὅποια οἱ ἐπιχώριοι ἐκάλουν Χύτρους, καὶ ἐκεῖ ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Ἑρακλέους. Ἦτο δὲ ὠκοδομημένον τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς εἰσβολάς, καὶ κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦσαν καὶ πύλαι. Πλησιέστατα δὲ τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχε καὶ κώμη τις καλουμένη Ἀλπηνοί· ἐκ ταύτης δὲ οἱ Ἕλληνες ἐσκέπτοντο νὰ λαμβάνωσι τὰς τροφάς.

Τὸ δὲ στενότατον μέρος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσόδου ταύτης διὰ τῆς Τραχίνος ἦτο ἡμισυ πλῆθρον¹· ὑπῆρχον ὁμῶς καὶ ἄλλα μέρη πολὺ στενότερα τούτου, ὡς τὸ ἔμπροσθεν τῶν Θερμοφυλῶν καὶ τὸ ὀπισθεν αὐτῶν. Καὶ ὀπισθεν μὲν, πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀλπηνῶν, ἡ ὁδὸς ἐχώρει μίαν μόνην ἄμαξαν, ἔμπροσθεν δέ, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Φοίνικος² ποταμοῦ καὶ πλησίον τῆς πολεως Ἀνθήλης, ἐπίσης ἡ ὁδὸς ἦτο διὰ μίαν μόνον ἄμαξαν.

Εἰς αὐτὸ λοιπὸν τὸ στενὸν μέρος τῶν Θερμοφυλῶν ἀπεφάσισαν οἱ Ἕλληνες νὰ δεχθῶσι τὸν ἐχθρόν. Διαλυθέντες λοιπὸν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ, ἐξεστράτευον ἄλλοι μὲν εἰς τὰς Θερμοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον διὰ θαλάσσης.

73. Τὸ παρὰ τὴν Σηπιάδα ναυάγιον τοῦ βαρβαρικοῦ ναυτικοῦ.

Ὁ ναυτικὸς δὲ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ὀρμώμενος ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Θέρμης ἔνδεκα ἡμέρας μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τοῦ

1. Ἐν πλῆθρον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 100 πόδας, ἢ 31 σχεδὸν μέτρα γαλλικά. Ἡ Τραχὶν δ' ἦτο πόλις ὑπὸ τὴν Οἴτην.

2. Ὁ Φοῖνιξ ἦτο μικρὸς τις ποταμὸς πρὸς νότον τοῦ Ἀσωποῦ, εἰς ὃν καὶ ἐξέβαλλε. Σήμερον ἡ ὄψις τῆς χώρας λίαν παρήλλαξε κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα. Ἀπὸ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ μέχρι τῶν Θερμοφυλῶν ἦσαν στάδιοι 15, ἥτοι 2775 περίπου γαλλ. μέτρα· ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἔκειτο ἡ πόλις Ἀνθήλη (ἢ Ἀνθηλή).

βασιλέως, καὶ πλέων πρὸς νότον φθάνει εἰς τὴν Σηπιάδα¹, ἀκρω-
τήριον τῆς Μαγνησίας χώρας.

Μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὁ ναυτικός καὶ μέχρι τῶν Θερ-
μοπυλῶν ὁ πιζὸς στρατὸς τῶν βαρβάρων οὐδὲν εἶχε πάθη κα-
κῶ². Ὅτε ὁμῶς ὁ ναυτικός στρατὸς ἔφθασε καὶ διενυκτέρευσε
παρὰ τὴν Σηπιάδα, αἶφνης περὶ τὸν ὄρθρον³, ἐνῶ ἦτο αἰθρία
καὶ νηνεμία, συνέβη ἀναβρασμός τις εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπέ-
πεσε κατὰ τῶν Περσῶν μεγάλη τρικυμία καὶ ἀπηλιώτης ἄνε-
μος σφοδρός, τὸν ὅποιον οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων καλοῦ-
σιν Ἑλλησποντίαν. Ὁ ἄνεμος οὗτος κατέστρεψε πλοῖα πολεμικά
ὄχι ὀλιγώτερα τῶν τετρακοσίων καὶ ἀνθρώπους ἀναριθμήτους
καὶ πράγματα πολύτιμα ἄπειρα. Διήρκεσε δὲ ἡ τρικυμία αὕτη
ἡμέρας τρεῖς. Ὅτε δ' ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος καὶ εἶχε στρωθῇ τὸ κύμα,
οἱ βάρβαροι ἐπλευσαν εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον καὶ προσωρ-
μίσθησαν ἐντὸς αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀφέτας⁴.

74. Ὁ Ξέρξης ἐν Θερμοπύλαις.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πιζοῦ στρατοῦ πορευόμενος, ἔφθασεν
εἰς τὴν χώραν⁵ τῶν Μαλιέων, πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν, ὅπου

1. Σηπιὰς ἐκαλεῖτο ἡ ἄκρα ἢ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς ἡπείρου, τοῦ φράσσοντος τὸν Παγασητικὸν κόλπον πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Σκιάθου.

2. Ὁ Ἡρόδοτος ἀριθμεῖ τὸ στράτευμα τοῦ Ξέρξεως, τὸ φθάσαν μέχρι Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλῶν, εἰς πέντε ἑκατομμύρια διακοσίας ὀγδοήκοντα τρεῖς χιλιάδας καὶ διακοσίους εἴκοσιν ἀνθρώπους, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὄλων τῶν ὑπῆρετων, οἱ ὅποιοι ὑπελογίζοντο ἔτι ἦσαν τὸ ἡμισυ τοῦ ὅλου ποσοῦ. Ὑπερβολικὸς ὁ ἀριθμὸς οὗτος.

3. Περὶ τὸ λυκαυγές, τὸ ἡμέρωμα, τὴν αὐγὴν, τὰ γλυκοχαράγματα.

4. Ἀφέται (ἢ Ἀφεταί), πόλις καὶ λιμὴν τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Μαγνησίας· ἐτι δὲ καὶ ἀκρωτήριο αὐτῆς πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ εἰσπλέοντος τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

5. Τὴν περὶ τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

ἦτο ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐν Θερμοπύλαις γενικὸν ἀρχηγὸν εἶχε τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, ὅστις μεγίστης ἀπήλαυεν ὑπολήψεως. Ὁ Λεωνίδας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τριακοσίους ἐκλεκτοὺς Σπαρτιατάς, ἐπεὶ οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἐν Σπάρτῃ νὰ ἐορτάσωσι πρῶτον τὴν ἐορτὴν τῶν Καρνείων¹ καὶ ἔπειτα νὰ ἔλθωσι, μὴ ἐλπίζοντες νὰ τελειώσῃ τόσο γρήγορα ὁ ἐν Θερμοπύλαις πόλεμος.

Ἐν Θερμοπύλαις, πλὴν τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν, ἦσαν περιμένοντες τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν Τεγεατῶν καὶ Μαντινέων χίλιοι, δῆλα δὴ πεντακόσιοι ἐξ ἑκατέρων· ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἑκατὸν εἴκοσι, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας χίλιοι· τοσοῦτοι ἦσαν ἐκ τῶν Ἀρκαδίων. Ἀπὸ δὲ τῆς Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ τοῦ Φλιοῦντος² διακόσιοι καὶ ἐκ τῶν Μυκηνέων ὀγδοήκοντα· οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. Ἀπὸ δὲ τῆς Βοιωτίας ἦλθον ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς καὶ τετρακόσιοι Θηβαῖοι. Πρὸς τούτοις δὲ προσκληθέντες ἦλθον καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι πανστρατιᾷ, καὶ χίλιοι ἐκ τῶν Φωκέων. Οὗτος ἦτο ὅλος ὁ ἐν Θερμοπύλαις ἑλληνικὸς στρατός, τοῦ ὁποῦν ἡγεῖτο ὁ Λεωνίδας ὁ Λακεδαιμόνιος.

— Ὁ Ξέρξης δ' ἐπεμψε κατάσκοπον ἱππέα, ἵνα ἴδῃ ὅποσοι ἦσαν οἱ Ἕλληνες καὶ τί ἔκαμνον. Ἐλθὼν δ' ὁ ἱππεὺς ἐβλεπεν, ὅτι ἄλλοι μὲν ἐγυμνάζοντο, ἄλλοι δὲ ἐκτενίζοντο. Ταῦτα βλέπων ἰθαύμαζε· παρατηρήσας δὲ πάντα ἀκριβῶς, ἐπέστρεφεν ὀπίσω ἡσύχως, ἐπεὶ οὐδεὶς κατεδίωκεν αὐτόν, καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Ξέρξην πάντα ὅσα εἶδεν.

Ἀκούων ταῦτα ὁ Ξέρξης ἐνόμιζεν ὅτι οἱ Ἕλληνες πράττουσι γελοῖα, μὴ γνωρίζων ὅτι παρεσκευάζοντο νὰ θανατωθῶσιν, ἀφ' οὗ

1. Τὰ Κάρνεια ἤγοντο ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ ἐννέα ἡμέρας κατὰ τὸν Κάρνειον (Αὐγουστον) μῆνα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τότε (τὸν Μεταγεινιῶνα τῶν Ἀθηναίων) ἤγοντο καὶ τὰ Ὀλύμπια.

2. Ὁ Φλιεὺς ἦτο πόλις τῆς Ἀργολίδος.

θανατώσωσιν ὅσους ἂν δυνηθῶσιν. Καλέσας δὲ τὸν Δημάρατον, ὄντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἡρώτα αὐτόν, θέλων νὰ μάθῃ τὸ ποιοῦμενον ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐκεῖνος δὲ εἶπε· αὐτὸς ἤκουσας καὶ πρότερον, ὅτε ἐξεκινουῖμεν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων· ἀκούσας δὲ ἐγέλασας μὲ ἐμέ, ὅστις ἔλεγον πῶς ἐβλέπον ὅτι θὰ ἐκβῶσι τὰ πράγματα ταῦτα· ἐγὼ, ὦ βασιλεῦ, προσπαθῶ πάντοτε νὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν ἐνώπιόν σου. Ἄκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἦλθον νὰ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν περὶ τῆς εἰσόδου, καὶ εἰς τοῦτο παρασκευάζονται. Διότι ἀνὴρ σὺν ἡλικίᾳ αὐτῶν ἔχει οὕτω· ὅταν μέλλωσι νὰ κινδυνεύωσι περὶ τῆς ζωῆς των, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμοῦνται. Ἡξευρε δέ, εἰ ἂν νικήσῃς τούτους καὶ τοὺς μένοντας ἐν Σπάρτῃ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων ὑπάρχει, ὦ βασιλεῦ, τὸ ὅποιον θὰ τολμήσῃ νὰ ἐγείρῃ χεῖρα κατὰ σοῦ· διότι τώρα πορεύεσθαι κατὰ βασιλείου καὶ πόλεως καλλίστης τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ κατ' ἀνδρῶν ἀρίστων.» Εἰς τὸν Ξέρξην ὁμοῦς ἐφαίνοντο πολὺ ἀπίστευτα τὰ λεγόμενα καὶ ἡρώτα ἐκ δευτέρου τὸν Δημάρατον τίνι τρόπῳ, τοσοῦτοι ὄντες, θὰ πολεμήσωσι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ στρατόν. Ὁ δὲ εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, νὰ μὲ μεταχειρισθῇς ὡς ἄνδρα ἀψεύστην, ἂν ταῦτα δὲν ἐκβῶσιν εἰς σέ, ὅπως ἐγὼ λέγω.»

Ταῦτα λέγων ὁ Δημάρατος δὲν ἔπειθε τὸν Ξέρξην, ὅστις ἀφῆκε νὰ παρέλθωσι τέσσαρες ἡμέραι, ἐλπίζων ὅτι ἐξάπαντος οἱ Ἕλληνες θὰ φυγῶσιν.

Τὴν πέμπτην δέ, ἐπειδὴ δὲν ἀνεχώρουν, ἄλλ' ἐφαίνοντο εἰς αὐτόν ὅτι ἔμενον ἐξ ἀναιδεΐας καὶ ἀνοησίας, ἐθυμώθη καὶ ἀπέστειλεν ἐν μέρος τοῦ στρατοῦ του νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ φέρῃ αὐτοὺς ἐνώπιόν του· οἱ Ἕλληνες ὁμοῦς ἀντέστησαν γενναίως, φοβούμενοι πολλοὺς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν.

Μετὰ ταῦτα ἐστάλησαν κατὰ τὰς ἑλλήνων οἱ Πέρσαι ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ὁ βασιλεὺς ἐκάλει ἀθανάτους¹ καὶ τῶν ὁποίων ἡρ-

1. Τὸ σῶμα τῶν ἀθανάτων ἀπετελεῖτο ἐκ δέκα χιλιάδων ἐκ-

χεν ὁ Ὑδάρνης. Ἦλπιζε δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι εὐκόλως οὗτοι θὰ κατέβαλλον τοὺς Ἑλληνας. Ἀλλὰ καὶ οὗτοι, ὥς συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδὲν περισσότερον κατώρθωσαν τῶν πρότερον σταλέντων, ἀλλὰ τὰ αὐτά, διότι καὶ εἰς στενότατον μέρος ἐμάχοντο καὶ δόρατα μετεχειρίζοντο βραχύτερα τῶν ἐλληνικῶν καὶ πλῆθος πολὺ δὲν ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσιν. X

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΑΙ

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐμάχοντο ἀξιολογώτατα, δείξαντες τί δύνανται ἄνδρες ἐξησκημένοι ἐναντίον μὴ ἐξησκημένων. Στρέφοντες τὰ νῶτα ἔρευγον δῆλιν ὅλοι ὁμοῦ· οἱ δὲ βάρβαροι βλέποντες αὐτοὺς φεύγοντας

ἐπύρχοντο κατ' αὐτῶν μετὰ βοῆς καὶ πατάγου· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἄρᾳ κατεφθάνοντο ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ὑπέστρεφον κατ' αὐτῶν καὶ τότε κατέβαλλον πλῆθος Περσῶν ἀναρίθμητον· ἐπιπτον δὲ τότε καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν Σπαρτιατῶν ὀλίγοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πέρσαι μὲ ὅλας τινὰς προσπάθειάς, καὶ κατὰ τάγματα καὶ κατ' ἄλλους τρόπους ἐπιτιθέμενοι, δὲν ἠδύναντο νὰ καταλάβωσιν οὐδὲν μέρος τοῦ στενοῦ, ἐπέστρεφον ὀπίσω. Κατὰ τὰς ἐφόδους ταύτας τῆς μάχης λεγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς θεωρῶν ἀνε-

λεκτῶν ἀνδρῶν, ἐκαλεῖτο δ' οὕτω ἐπειδὴ ἂν τις ἐξ αὐτῶν ἀπέθνησκεν ἢ ἡσθένει ἀμέσως ἀντικαθίστατο ὑπὸ ἄλλου ἀνδρός, καὶ οὕτω οὔτε περισσότεροι οὔτε ἄλιγώτεροι τῶν δέκα χιλιάδων ἐγίνοντο.

τινάχθη τρίς ἐκ τοῦ θρόνου, φοβηθεὶς περὶ τοῦ στρατοῦ του. Καὶ κατ' ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν τοιοῦτοτρόπως ἡγωνίσθησαν. Τὴν δ' ἐπομένην οἱ βάρβαροι, ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ μάχη, οὐδὲν καλλίτερον τῆς προτεραίας κατώρθωσαν ἀναγκασθέντες ν' ἀποχωρῆσωσιν ἐκ δευτέρου.

**75. Ἡ προδοσία τοῦ Ἐφιάλτου.
Τὸ τέλος τῆς ἐν Θερμοπύλαις μάχης.**

Ἐνῷ δὲ ὁ βασιλεὺς εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν τί νὰ πράξῃ, Ἐφιάλτης ὁ υἱὸς τοῦ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μαλιεύς, ἐλπίζων νὰ λάβῃ μεγάλα δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως, ἦλθεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐφάνερωσε τὴν ἀτραπὸν, ἡ ὁποία, ἐντελῶς ἄγνωστος οὖσα εἰς τοὺς Πέρσας, ἔφερε διὰ τοῦ ὄρους εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπου ἐφύλαττον οἱ Ἕλληνες.

Ὁ Ξέρξης δὲ εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἐφιάλτου ἐπεμψεν ἀμέσως τὸν Ὑδάρνην μετὰ τῶν ἀθανάτων. Ἐξέκίνησε δὲ οὗτος περὶ λύχνων ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ ὠδοιπόρει ὅλην τὴν νύκτα, ἔχων πρὸς τὰ δεξιὰ μὲν τὰ ὄρη τῶν Οἰταίων, πρὸς τ' ἀριστερὰ δὲ τὰ τῶν Τραχινίων. Μόλις δὲ ἤρχιζε νὰ διαφαίνεται ἡ ἡὼς² ἔφθασαν εἰς κορυφὴν τινα τοῦ ὄρους. Εἰς τὴν κορυφὴν δὲ ταύτην τοῦ ὄρους ἐφρούρουν χίλιοι ὀπλῖται Φωκεῖς, πρὸς φύλαξιν τῆς χώρας των καὶ φρούρησιν τῆς ἀτραποῦ.

Νηνεμίας δὲ οὔσης, οἱ Φωκεῖς ἤκουσαν τὸν ψόφον³, ὅστις ἐγένετο ἐκ τῶν ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐχθρῶν ὑποκεχυμένων φύλλων, ἅτινα εἶχον πέσῃ ἐκ τῶν δρυῶν, ἐπειδὴ τὸ ὄρος ὅλον ἦτο δασῶδες. Ἐκ τοῦ ψόφου τούτου νοήσαντες αὐτοὺς οἱ Φωκεῖς, ἀνηγέρθη-

1. Ὅταν ἀναπταν τὰ φῶτα, μόλις ἐνύκτωσεν.

2. Νὰ γλυκοχαράζῃ.

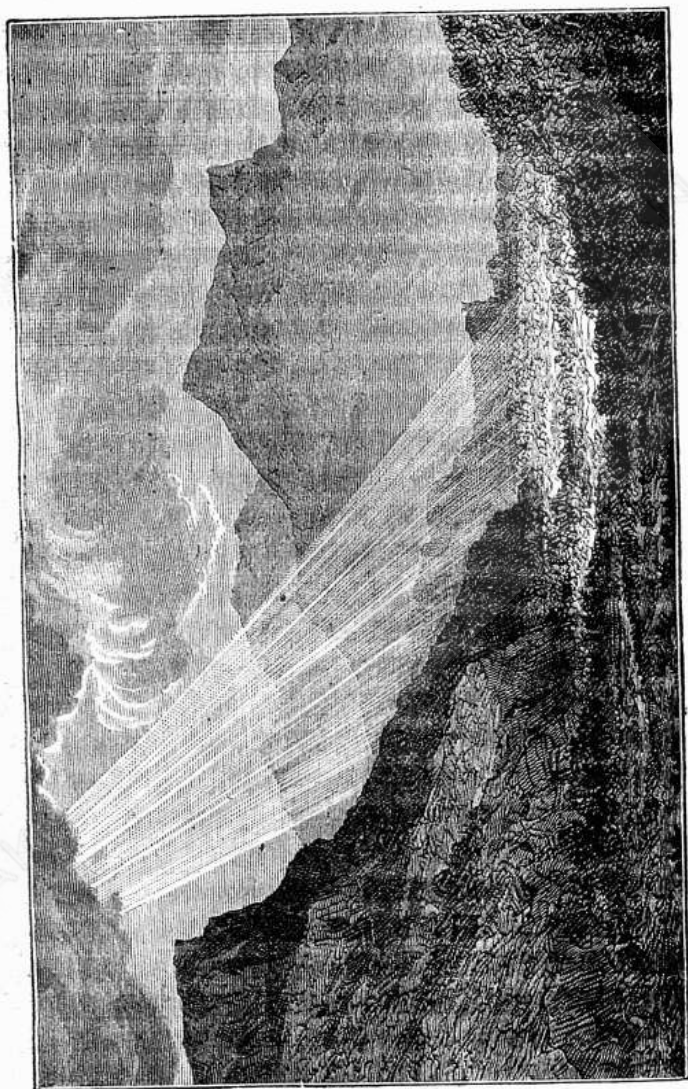
3. Τὸν θόρυβον τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὰ ξηρὰ φύλλα.

σαν ταχέως καὶ ὠπλίζοντο· ἀνέσωσ δὲ καὶ οἱ βάρβαροι παρήσαν· Ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὄπλα, ἠπόρησαν· διότι, ἐνῷ ἤλπιζον νὰ μὴ φανῇ οὐδὲν ἐμπόδιον, αἰφνης συνήντησαν στρατόν. Τότε ὁ Ὑδάρνης καταφοβηθεὶς, μήπως οἱ Φωκεῖς εἶναι Λακεδαιμόνιοι, ἠρώτησε τὸν Ἐφιάλτην ποίου ἔθνους στρατὸς ἦτο οὗτος· μαθὼν δὲ ἀκριβῶς, παρέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς εἰς μάχην. Οἱ δὲ Φωκεῖς τοξενόμενοι ἀκαταπαύστως ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἵνα ὀχυρωθῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους καὶ πολεμήσωσι μέχρι θανάτου, ἐπειδὴ ἐνόμιζον ὅτι ἡ ἐροδος τῶν βαρβάρων ἔγεινε κατ' αὐτῶν κυρίως. Καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἐφρόνουν· οἱ δὲ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου καὶ Ὑδάρνου Πέρσαι περὶ τῶν Φωκίων μὲν οὐδόλως ἐφρόντιζον, κατέβαινον δὲ μετὰ ταχύτητος τὸ ὄρος.

Οἱ δὲ φυλάττοντες τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες, μαθόντες τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, τινὲς μὲν, συσκεφθέντες μετὰ τῶν ἄλλων, ἔκριναν καλὸν ν' ἀναχωρήσωσιν, ἄλλοι δὲ ὁμοῦ μὲ τὸν Λεωνίδα, ἡτοιμάσθησαν νὰ μείνωσιν αὐτοῦ. Οἱ μείναντες ἦσαν οἱ τριακόσιοι Σπαρτιᾶται, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ ἑπτακόσιοι Θισπιεῖς, μείναντες ἐκουσίως, καὶ τετρακόσιοι Θηβαῖοι, κρατηθέντες ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου διὰ τῆς βίας· οἱ δ' ἄλλοι ἀπεμακρύνθησαν ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου, ἵνα μὴ θυσιασθῶσιν ἀνωφελῶς.

Ὁ δὲ Ξέρξης, ἀφοῦ ἔκαμε σπονδὰς ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ἐφώρμησεν ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους ἅμα ἤνοιξε καλὰ ἡ ἡμέρα, διότι οὕτω εἶχε συνεννοηθῇ πρότερον μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου. Ἀφοῦ δ' ἐπλησίασαν οἱ περὶ τὸν Ξέρξην βάρβαροι συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεωνίδα Ἕλληνας, οἵτινες, μόνην ἐξοδὸν ἔχοντες τὸν θάνατον, ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἀντεπεξῆλθον εἰς τὸ εὐρύτερον μέρος τοῦ αὐχένος. Τότε δέ, ἀφοῦ ἔγεινε συμπλοκὴ ἔξω τῶν στενῶν, ἐπιπτον πολλοὶ κατὰ τὸ πλῆθος ἐκ τῶν βαρβάρων· διότι ὀπισθεν αὐτῶν οἱ ἀξιοματικοὶ κρατοῦντες μάστιγα, ἐμράπιζον πάντα ἄνδρα, πάντοτε εἰς τα προσω παροτρύνοντες

Η ΟΙΤΗ (ἔρος)

[illegible]

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΙΣ ΜΑΧΗΣ

Τότε τὰ μὲν δόρατα τῶν περισσοτέρων ἐξ αὐτῶν εἶχον θραυσθῆναι, ἐφόνευον δὲ τοὺς Πέρσας μὲ τὰ ξίφη. Ἐν ταύτῃ τῇ συμπολοκῇ πίπτει ὁ Λεωνίδας, δειχθεὶς ἀνὴρ γενναϊότατος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐκ δὲ τῶν Περσῶν πίπτουσι καὶ ἄλλοι μὲν πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ δύο παῖδες τοῦ Δαρείου, ὁ Ἀβροκόμης καὶ ὁ Ὑπεράνθης.

ἀδελφοὶ δὲ τοῦ Ξέρξου. Περί τὸν νεκρὸν δὲ τοῦ Λεωνίδου ἐγένετο συνωθισμὸς πολὺς Περσῶν τε καὶ Λακεδαιμονίων, μέχρις οὐ οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἀνδρείας τῶν ἐπιτηδείως ἀνέλαβον αὐτὸν καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐναντίους τετράκις εἰς φυγὴν.

Ἡ πάλῃ δὲ αὕτη ἐξηκολούθει μέχρις οὐ οἱ μετὰ τοῦ Ἐφιάλτου ἔφθασαν. Ὡς δὲ οἱ Ἕλληνες εἶδον τούτους ἐλθόντας, ὑπεχώρουν ὀπίσω εἰς τὸ στενὸν μέρος τῆς ὁδοῦ, καὶ περάσαντες τὸ τεῖχος ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τοῦ ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ πλησίον τῆς εἰσόδου, λόφου πάντες ὁμοῦ οἱ ἄλλοι, πλὴν τῶν Θηβαίων.

Ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἐνῷ ἡμύνοντο μὲ μαχαίρας, ὅσοι ἐξ αὐτῶν εἶχον ἀκόμη, καὶ μὲ τὰς χεῖρας καὶ μὲ τὰ στόματα, τοὺς κατεκάλυψαν οἱ βάρβαροι διὰ τῶν βελῶν, ἄλλοι μὲν συγχώσαντες τὸ ὀχύρωμα καὶ κατὰ μέτωπον ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν, ἄλλοι δὲ περικυκλώσαντες αὐτοὺς πανταχόθεν.

ΤΟΞΟΝ ΚΑΙ ΒΕΛΟΣ

Τῶν Λακεδαιμονίων δὲ καὶ τῶν Θεσπιδίων τοιούτων δειχθέντων, ὁμῶς λέγεται ὅτι ἐδείχθη ἀνὴρ ἄριστος ὁ Σπαρτιάτης Διηνέκης. Οὗτος, πρὶν ἢ συμπλακῶσιν οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Μῆδους, μαθὼν παρὰ τινος Τραχινίου, ὅτι οἱ βάρβαροι εἶναι τοσοῦτοι κατὰ τὸ πλῆθος, ὥστε ἀποκρύπτουσι τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλῆθους τῶν βελῶν τῶν ὀπότεν τοξεύωσι, λέγουσιν ὅτι δὲν ἐξεπλάγη ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' εἶπε μετ' ἀδιαφορίας, ὅτι ἀγαθὰς εἰδήσεις ἀγγέλλει εἰς αὐτοὺς ὁ Τραχίνιος φίλος, διότι ἐὰν ἀποκρύπτωσιν οἱ Μῆδοι τὸν ἥλιον θὰ γείνη πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη ὑπὸ σκιάν καὶ ὄχι ἐν ἡλίῳ. Τούτους καὶ ἄλλους παρομοίους λόγους λέγουσιν ὅτι ἄφησεν εἰς ἀνάμνησιν Διηνέκης ὁ Λακεδαιμόνιος.

Πρὸς τιμὴν δὲ τῶν ταφέντων αὐτόθι, ἔνθα ἔπεσον, καὶ ἐκεί-
νων οἵτινες ἐφονεύθησαν, πρὶν ἀκόμῃ ἀναχωρήσωσιν οἱ ὑπὸ τοῦ
Λεωνίδου ἀπομακρυνθέντες, ἐγράφη τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

ΕΛΛΗΝ ΟΠΑΙΤΗΣ

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες.

Ἦτοι· Ἐνταῦθα ἐμάχοντό ποτε κατὰ τριακοσίων μυριάδων
εἴσαρες χιλιάδες Πελοποννησίων.

Ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τοὺς Σπαρτιάτας ἐγράφη τὸ ἐξῆς·

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
κειμένα τοῖς ξείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Παι. Ἄγγειλον, ξένε, εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ὅτι ἐνταῦθα
σδρομεν τάφον, πιστοὶ εἰς τοὺς πατρίους θεσμούς¹.

ΕΛΛΗΝ ΟΠΑΙΤΗΣ

Λέγεται δὲ ὅτι δύο ἐκ τούτων τῶν τριακοσίων, ὁ Εὐρυστος καὶ

1. Τὸ διὰ τοὺς Σπαρτιάτας γραφὲν ἐπίγραμμα δύναται ν' ἀπο-
δοθῇ ὡς ἔξῃ εἰς τὴν δημῶδη ποιήσιν:

Ἐσὺ διαβάτη π' ἀπερνᾷς πῆς εἰς τὴ Σπάρτη κάτου
πῶς εἴμαστε θαμμένοι ἐδῶ, πιστοὶ 'ς τὸ θέλγημά της

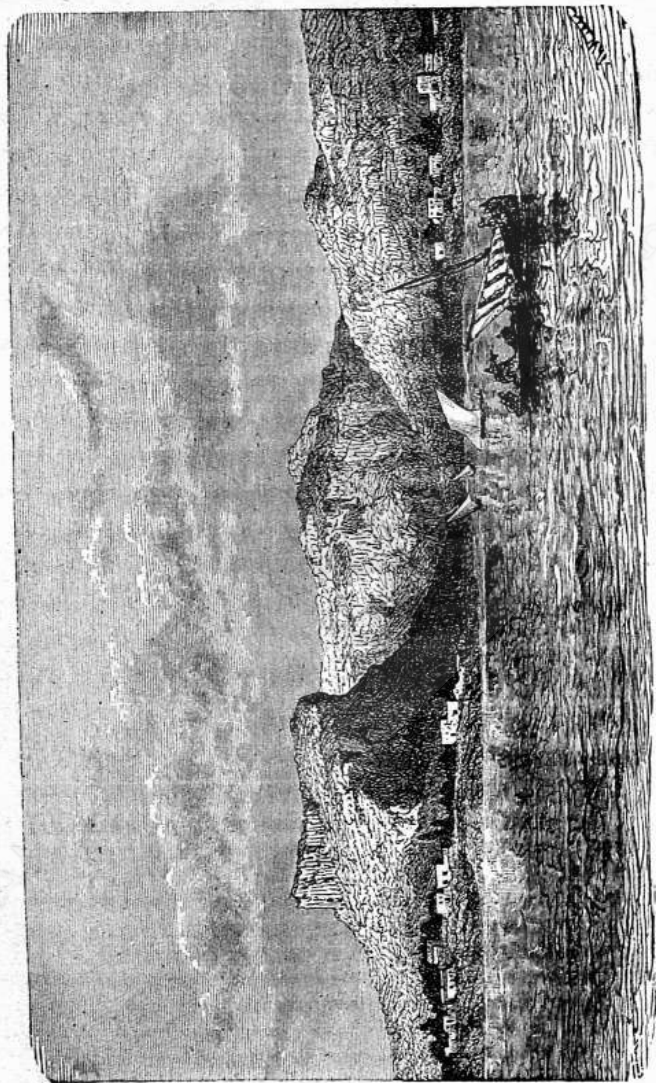
ὁ Ἀριστόδημος, ἐνῷ ἡδύναντο νὰ σωθῶσιν, ἐπειδὴ εἶχον λάβῃ ὑπὸ τοῦ Λεωνίδου τὴν ἄφῃσιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὡς πάσχοντες τοὺς ὀφθαλμούς, δὲν συνεφώνησαν νὰ πράξωσι τοῦτο. Ἀλλ' ὁ μὲν Εὐρυτος, μαθὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Περσῶν, ἐζήτησε τὰ ὅπλα του καὶ ἐνδυθεὶς αὐτὰ εἶπεν εἰς τὸν εἰλωτά του νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τοὺς μαχομένους. Τούτου γενομένου, ὁ μὲν εἰλωτὰς ἔφυγεν ὁ δὲ Εὐρυτος εἰσπεσὼν εἰς τὸ μαχόμενον πλῆθος ἐθανατώθη.

× Ὁ δὲ Ἀριστόδημος ἐκ μικροψυχίας ἔμεινεν. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Λακεδαιμόνα εἶχεν ὄνειδος καὶ ἀτιμίαν. Οὐδεὶς ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν οὔτε πῦρ ν' ἀνάψῃ ἔδιδεν εἰς αὐτὸν, οὔτε συνωμίλει μετ' αὐτοῦ. ὠνομάζετο δὲ ὁ λειποτάκτης Ἀριστόδημος. Βραδύτερον ὅμως ἐν τῇ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ ἀγωνισθεὶς καὶ πεσὼν ἀνδρείως ἐξήλειψε τὴν κατ' αὐτοῦ μομφήν.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁποίων ἐστρατήγει ὁ Λεοντιάδης, ἐνόσφ μὲν ἦσαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐμάχοντο ἐξ ἀνάγκης κατὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ βασιλέως· ὅτε δὲ εἶδον ὅτι ὑπερίσχυον οἱ Πέρσαι, τότε, ἐνῷ οἱ μετὰ τοῦ Λεωνίδου Ἕλληνες ἔσπευδον εἰς τὸν λόφον, οἱ Θηβαῖοι ἀποσχισθέντες τούτων προέτεινον τὰς χεῖρας καὶ ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς βαρβάρους, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὅτι καὶ μηδίζουσι καὶ μεταξὺ τῶν πρώτων ἔδρσαν εἰς τὸν βασιλέα γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἀναγκασθέντες δὲ ἦλθον εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ οὐδόλως πταίουσιν εἰς τὴν καταστροφὴν, ἣ ὁποία ἐγείνεν εἰς τὸν βασιλέα. Ταῦτα δὲ λέγοντες ἐσώθησαν, διότι εἶχον μάρτυρας τῶν λόγων τούτων καὶ τοὺς Θεσσαλοὺς. Δὲν εὐτύχησαν ὅμως καθ' ὅλα, διότι, ὡς συνέλαβον αὐτοὺς οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τινὰς μὲν ἐφόνευσαν προσερχομένους ἀκόμη, τοὺς δὲ περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ξέρξου ἐστίζον¹ στίγματα βασιλικά, ἀρχίσαντες ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδου. Οἱ μὲν λοιπὸν

¹ 1. Ἐστιγμάτιζον, ἐσημάδευον, ἰδίως εἰς τὸ μέτωπον, με σφραγίδα, ἣτις ἔφερεν ἢ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον βασιλικὸν σημεῖον (ὅλα εἶναι νῦν τὰ ἐθνόσημα).

Η ΝΗΣΟΣ ΚΥΘΗΡΑ (ὅπως εἶναι σήμερον)

περί τὰς Θερμοπύλας Ἕλληνες τοιοιτοτρόπως ἡγωνίσθησαν.

Ὁ δὲ Ξέρξης καλέσας τὸν Δημάρατον ἡρώτα ὡς ἐξῆς· «Δημάρατε, εἶσαι ἀνὴρ ἀγαθός. Συμπεραίνω δὲ τοῦτο ἐκ τῆς φιλαληθείας σου· διότι ὅσα εἶπες ἀπέβησαν οὕτω. Τώρα δὲ εἰπέ μοι πόσοι τινὲς εἶναι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐκ αὐτῶν ὅπόσοι εἶναι τοιοῦτοι εἰς τὰ πολεμικά, ἢ ἂν εἶναι ὅλοι.» Ὁ δὲ Δημάρατος εἶπεν· «ὦ βασιλεῦ, τὸ πλῆθος τῶν Λακεδαιμονίων εἶναι πολὺ καὶ αἱ πόλεις τῶν πολλαί· ἐκεῖνο δὲ τὸ ὁποῖον θέλεις νὰ μάθῃς καλῶς, θὰ τὸ μάθῃς. Ἐν τῇ Λακεδαίμονι ὑπάρχει ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία εἶναι πόλις ὀκτακισχιλίων ἀνδρῶν περίπου· οὗτοι δὲ πάντες εἶναι ὅμοιοι πρὸς τοὺς ἐνταῦθα πολεμήσαντας· οἱ ἄλλοι δὲ Λακεδαιμόνιοι δὲν εἶναι μὲν ὅμοιοι πρὸς τούτους, εἶναι ὅμως ἀνδρεῖοι.» Τότε ἐπανελάβεν ὁ Ξέρξης· «Δημάρατε, τίνι τρόπῳ θὰ ἐπικρατήσωμεν τῶν ἀνδρῶν τούτων εὐκολώτατα; ἔλα ἐξηγοῦ· διότι σὺ γνωρίζεις τὰ διανοήματα αὐτῶν, ἐπειδὴ ὑπῆρξας βασιλεὺς των.»

Ὁ δὲ Δημάρατος ἀπήντησεν· «ὦ βασιλεῦ, ἐπειδὴ μὲ συμβουλευέσαι προθύμως, εἶναι δίκαιον ἐγὼ νὰ σοι εἶπω τὴν ἀρίστην συμβουλὴν. Πέμπσον τριακοσίας ναῦς κατὰ τῆς Λακωνικῆς νώρας. Ὑπάρχει δὲ πλησίον αὐτῆς νήσος καλουμένη Κύθηρα, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος γεγόμενος, εἶπεν ὅτι μείζον κέρδος θὰ ᾔτο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ἂν κατεβυθίζετο εἰς τὴν θάλασσαν μᾶλλον ἢ νὰ ὑπερέχῃ αὐτῆς, διότι πάντοτε ὑπώπτευεν ὅτι ἐξ αὐτῆς δυνατὸν νὰ συμβῇ τοιοῦτόν τι, ὁποῖον ἐγὼ σοὶ λέγω νὰ πράξῃς, ὅχι διότι προεγίνωσκε τὴν σὴν ἐκστρατείαν, ἀλλὰ διότι ἐν γένει ἐφοβεῖτο ἐκστρατείαν ἀνδρῶν. Ἐκ ταύτης τῆς νήσου ὁρμώμενοι ἄς φοβίζωσι τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἐχοντες δὲ οὕτω αὐτοὶ ἴδιον ἐπὶ πόλεμον, δὲν θὰ βοηθήσωσι τὴν ἄλλην Ἑλλάδα κυριευομένην ἐπὶ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ σου. Καταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἡ Λακωνικὴ μόνη ἀποβαίνει ἀσθενής. Ἐὰν δὲ δὲν

«πράξης ταῦτα, περίμενε τὰ ἐξῆς νὰ σοι συμβῶσιν· ἡ Πελο-
 «πόννησος ἔχει ἰσθμὸν στενόν· ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ συνελθόντες
 «οἱ Πελοποννήσιοι πάντες θὰ συνομόσωσι κατὰ σοῦ, καὶ περί-
 «μενε ἄλλας μάχας ἐναντίον σου ἰσχυροτέρας τῶν γενομένων.
 «Ἐὰν ὁμως πράξης ἐκεῖνο, ὅπερ σοι εἶπον, τότε ἀμαχητὶ καὶ
 «ὁ ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις θὰ παραδοῶσιν.»

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀχαιμένος, ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου καὶ στρατη-
 γὸς τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, παρατυχὼν εἰς τὴν συνδιάλεξιν καὶ
 φοβηθεὶς μὴ πεισθῇ ὁ Ξέρξης νὰ πράξῃ ταῦτα, λέγει· «ὦ βα-
 «σιλεῦ, βλέπω ὅτι παραδέχεσαι τοὺς λόγους ἀνθρώπου, ὅστις
 «φθονεῖ τὴν εὐτυχίαν σου καὶ προδίδει τὰ σὰ πράγματα. Ἐὰν
 «δὲ εἰς τὰς παρούσας περιστάσεις, καθ' ἃς ἐναυάγησάν τετρακό-
 «σαι νῆες, ἀποπέμψῃς ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἄλλας τριακοσίας
 «νὰ περιπλεύσωσι τὴν Πελοπόννησον, οἱ ἀντίπαλοι γίνονται ἀξιό-
 «μαχοι σοῦ, ἐνῶ, συνηθροισμένος ὢν ὁ ναυτικὸς στρατὸς, γίνεται
 «δυσκαταγώνιστος, καὶ οἱ ἐχθροὶ δὲν θὰ γείνωσιν ἀξιόμαχοι σοῦ,
 «καὶ ὁλος ὁ ναυτικὸς στρατὸς θὰ βοηθήσῃ τὸν πεζὸν καὶ ὁ πε-
 «ζὸς τὸν ναυτικόν, ὁμοῦ πορευόμενος. Ἐὰν δὲ διασπάσῃς τὸν
 «πεζὸν καὶ τὸν ναυτικὸν στρατόν, οὔτε σὺ θὰ εἶσαι εἰς ἐκείνους
 «χρήσιμος οὔτε ἐκεῖνοι εἰς σέ.»

Ὁ δὲ Ξέρξης ἀπαντᾷ τὰ ἐξῆς· «Ἀχαιμένες, μοὶ φαίνεσαι ὅτι
 «ὀμίλεις ὀρθῶς καὶ θὰ πράξω ὡς λέγεις. Ὁ Δημάρατος δὲ λέ-
 «γει μὲν ὅσα νομίζει ὅτι εἶναι ἄριστα εἰς ἐμέ, ἡ γνώμη του ὁμως
 «νικᾶται ὑπὸ τῆς σῆς. Διατάττω δὲ τοῦ λοιποῦ νὰ μὴ κακολο-
 «γῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὸν Δημάρατον, ὅστις εἶναι ξένος μου.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ξέρξης διήρχετο διὰ μέσου τῶν νεκρῶν καὶ θειώ-
 ρει αὐτούς· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Λεωνίδου διέταξε νὰ κόψωσι καὶ
 νὰ περάσωσιν εἰς πάσσαλον. Τόσον μέγα πάθος εἶχε κατ' αὐτοῦ!

OY P A N I A

ΟΥΡΑΝΙΑ

---

76. Τὰ περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Ὁ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων εἶχε πλεύσῃ εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον τῆς Εὐβοίας. Συνεκρότουν δὲ αὐτὸν διακόσια ἰσδομήματα καὶ ἑν πολεμικὰ πλοῖα καὶ ἑννέα πεντηκόντοροι. Ἐκ τῶν πολεμικῶν πλοίων τὰ ἑκατὸν εἰκοσιν ἑπτὰ ἦσαν Ἀθηναϊκά, τὰ δὲ λοιπὰ διαφόρων ἄλλων πόλεων.

Οἱ Πλαταιεῖς, ἂν καὶ ἦσαν ἄπειροι τῆς ναυτικῆς, ἐπεβίβασθησαν εἰς τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων μετὰ θάρρους καὶ προθυμίας, ἵνα μετ' ἐκείνων πολεμήσωσι κατὰ τοῦ ἔχθρου.

Οἱ Κορίνθιοι παρῆχον τεσσαράκοντα ναῦς, οἱ δὲ Μεγαρεῖς εἰκοσιν. Καὶ οἱ Χαλκιδεῖς δ' ἐπλήρουν εἰκοσι ναῦς, τὰς ὁποίας παρῆχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δὲ Αἰγινήται ἐπλήρουν δέκα ὀκτώ, οἱ Σικυῶνιοι δώδεκα, οἱ Λακεδαιμόνιοι δέκα, οἱ Ἐπιδαύριοι ὀκτώ, οἱ Ἐρετριεῖς ἑπτὰ, οἱ Τροιζήνιοι πέντε, οἱ Στυρεῖς δύο καὶ οἱ Κεῖτοι δύο ναῦς καὶ δύο πεντηκοντόρους. Ἐπεβοήθουν δὲ πρὸς τούτοις καὶ οἱ Λοκροὶ οἱ Ὀπούντιοι ἔχοντες ἑπτὰ πεντηκοντόρους. Τὴν γενικὴν στρατηγίαν δὲ εἶχεν ὁ Σπαρτιάτης Εὐρυβιάδης, διότι οἱ σύμμαχοι τοῦτον ἠθέλησαν στρατηγὸν καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐπιτραπὴ εἰς αὐτοὺς ἡ ἡγεμονία, ὅμως ὑπεχώρησαν χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς δὲ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἶδον ἀπέναντι εἰς τὰς Ἀφέτας τὰς βαρβαρικὰς ναῦς, ὅτι ἦσαν πολλαὶ καὶ ἅπασαι πλήρεις στρατοῦ, ἐφοβήθησαν καὶ ἐσκέπτοντο νὰ φύγωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος. Νοήσαντες δὲ οἱ Εὐβοεῖς, ὅτι ἐσκέπτοντο ταῦτα, παρεκάλουν τὸν Εὐρυβιάδην νὰ προσμείνῃ ὀλίγον χρόνον, μέχρις οὐ φέρωσι τὰ τέκνα καὶ τοὺς οἰκείους των εἰς μέρος ἀσφαλές. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔπειθον αὐτόν, μεταβάντες πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Θεμιστοκλέα, πείθουσιν αὐτὸν κρυφίως διὰ τριάκοντα ταλάντων νὰ μείνῃ ὁ στόλος καὶ νὰ ναυμαχήσῃ πρὸ τῆς Εὐβοίας.

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς, ἵνα κρατήσῃ τοὺς Ἕλληνας ἐκεῖ, δίδει ἐκ τῶν τριάκοντα ταλάντων εἰς τὸν Εὐρυβιάδην πέντε, ὡς ἂν ἰδίδῃ ταῦτα ἐξ ἰδίων του, καὶ οὕτω μεταπειθεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἄλλων ἑθορύθει μόνος ὁ τῶν Κορινθίων στρατηγὸς Ἀδεΐμαντος, λέγων ὅτι θ' ἀποπλεύσῃ ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὁ Θεμιστοκλῆς εἶπεν: «Ὅχι δὲν θὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃς σύ, ἐπειδὴ ἐγὼ «θά σοι δώσω δῶρα μεγαλότερα ἢ ὅσα ἤθελε πέμψῃ εἰς σέ ὁ βασιλεύς, ἐὰν ἄφινες τοὺς συμμάχους.» Ταῦτα δὲ λέγων, πέμπει ἁμέσως εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀδεϊμάντου τρία τάλαντα ἀργυρίου¹. Οὗτοι λοιπὸν θαμβωθέντες διὰ δώρων ἀνεπεισθήσαν· τῶν δὲ Εὐβοέων ἔγεινεν ἡ χάρις, καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς αὐτὸς ἐκέρδισε, διότι εἶχε τὰ λοιπὰ τάλαντα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τις τοῦτο.

Τοιοιουτοτρόπως λοιπὸν ἔμειναν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ καὶ ἐναυμάχησαν. Ἐγένετο δὲ ἡ ναυμαχία ὡς ἐξῆς· ἀφοῦ οἱ βάρβαροι ἐφθασαν πρὸ τῆς δειλῆς εἰς τὰς Ἀφέτας εἶδον τὰς ὀλίγας ἑλληνικὰς ναῦς, περὶ τῶν ὁποίων καὶ πρότερον ἐγνώριζον, ὅτι ἐναυλόχουν².

1. Τὸ Εὐβοϊκὸν «τάλαντον ἀργυρίου» ἦτο ἰσοδύναμον πρὸς πεντήκοντα δύο μνᾶς, ἥτοι πέντε χιλιάδας διακοσίας δραχμάς. Ὡστε τρία τάλαντα ἀργυρίου ἰσοδυνάμουν πρὸς δέκα πέντε χιλιάδας καὶ ἑξακοσίας δραχμάς.

2. Ναυλόχῳ = παραφυλάττω μὲ ναῦν τὸν ἐχθρόν, ἵνα ἐπιτεθῶ κατ' αὐτοῦ.

περὶ τὸ Ἀρτεμίσιον· ἰδόντες δ' αὐτὰς ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἱφορμήσωσιν, ἵνα τὰς συλλάβωσιν, ἐὰν δυνηθῶσιν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὑπώπτευον μήπως οἱ Ἕλληνες, ἰδόντες αὐτούς, ἐὰν ἐλθωσιν ἐκ τῶν ἱμπροσθεν, τραπῶσιν εἰς φυγὴν, ἐμηχανεύθησαν τὰ ἐξῆς· χωρίσαντες διακοσίας ἐξ ἑλῶν τῶν νηῶν περικυκλῶντες αὐτὰς ἐξωθεν τῆς Σκιάθου, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτὰς οἱ πολέμιοι, ὅτι περιέπλεον τὴν Εὐβοίαν· διηυθύνοντο δὲ αἱ νῆες αὐταὶ πρὸς τὸν Καφηρέα καὶ τὸν Γεραιστόν, ἵνα ἐκεῖθεν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν Εὐρίπον καὶ οὕτω περικυκλώσωσιν ἀμφοτέρωθεν τοὺς Ἕλληνας. Δὲν ἐσκόπουν δὲ οἱ βάρβαροι νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡμέραν ἐκείνην οὐδὲ πρὶν ἢ φανῇ εἰς αὐτούς τὸ σύνθημα παρὰ τῶν περιπλεόντων, ὅτι ἔφθασαν. Αὐτομολήσας δὲ τις κρυφίως μὲ πλοῖον ἐκ τοῦ ναυτικοῦ τῶν Περσῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς τό τε ναυάγιον πῶς ἐγένετο καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νηῶν περὶ τὴν Εὐβοίαν. Τοῦτο δ' ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες συνῆλθον εἰς συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Θεμιστοκλέους, νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μεθ' ὅλου τοῦ στόλου των μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐπέπλεεν ἐναντίον των, περὶ τὴν ἐσπέραν ἐπέπλεον αὐτοὶ πρῶτοι κατὰ τῶν βαρβάρων, θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι πῶς ἐμάχοντο.

Βλέποντες δὲ τοὺς Ἕλληνας οἱ στρατιῶται καὶ οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ξέρξου ἐπιπλέοντας μὲ ὀλίγας ναῦς ἐθεώρησαν αὐτούς πολὺ ἀνοήτους καὶ ἀνήχθησαν εἰς τὸ πέλαγος καὶ αὐτοί, ἐλπίσαντες ὅτι εὐκόλως θὰ συλλάβωσιν αὐτούς, ἐπειδὴ ἔβλεπον ὅτι αἱ μὲν νῆες τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ὀλίγαι, αἱ δὲ ἰδικαὶ των καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν πολὺ περισσότεραι καὶ κατὰ τὸν πλοῦν ταχύτεραι. Τούτῃ δὲ πεποιθήσιν ἔχοντες προσεπάθουν νὰ περικυκλώσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Ὡς δὲ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ σημεῖον τῆς μάχης, πρῶ-

τον μὲν στρέψαντες τὰς πρῶρας¹ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐσχημάτισαν κύκλον μὲ τὰς πρύμνας² εἰς τὸ μέσον· δεύτερον δέ, δοθέντος σημείου, ἤρχισαν τὴν μάχην. Κυριεύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ τριάκοντα ναῦς τῶν βαρβάρων· τὸ δ' ἀποτέλεσμα τῆς μάχης ἔμεινεν ἀμφίβολον, διότι ἐπελθοῦσα ἡ νύξ διέλυσε τοὺς ἀγωνιζομένους. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἀπέπλεον εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον, οἱ δὲ βάρβαροι εἰς τὰς Ἀφέτας, ἀγωνισθέντες πολὺ διαφόρως ἢ ὡς ἤλπιζον.

Ὡς δ' ἔγινε νύξ (ἦτο δὲ τότε περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους), ἔπεσε ῥαγδαία βροχὴ διαρκέσασα ὅλην τὴν νύκτα καὶ σκληραὶ βρονταὶ ἠκούοντο ἀπὸ τοῦ Πηλίου ὄρους. Οὕτω δὲ πεφοβισμένοι οἱ βάρβαροι διῆλον τρομερὰν νύκτα. Εἰς δὲ τοὺς διαταχθέντας νὰ περιπλεύσωσι τὴν Εὐβοίαν, ἡ αὐτὴ νύξ ὑπῆρξε κατὰ τοσοῦτον ἀγριωτέρα, καθόσον κατέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὸ πέλαγος· τὸ δὲ τέλος τῶν ὑπῆρξεν ὀλέθριον· διότι, καθὼς ἔπλεον καὶ ἦσαν κατὰ τὰ Κοῖλα³ τῆς Εὐβοίας, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν ἡ τρικυμία καὶ ἡ βροχὴ, καὶ μὴ ἡξέυροντες ποῦ ἐφέροντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ἔπιπτον ἐξω πρὸς τὰς πέτρας καὶ συνετρίβοντο.

Οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἀφέταις βάρβαροι, ὡς ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ἔχαιρον, καὶ ἡσύχαζον μετὰ τόσα δυστυχήματα. Εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας ἦλθον πρὸς βοήθειαν πεντήκοντα καὶ τρεῖς νῆες Ἀττικαί, ἦλθε δὲ καὶ ἡ χαροποιὸς εἰδησις τῆς καταστροφῆς πάντων τῶν περιπλεόντων τὴν Εὐβοίαν. Τότε ἐνεθαρρύνθησαν καὶ ὁρμήσαντες πάλιν περὶ τὴν ἐσπέραν κατέστρεψαν ναῦς τινὰς τῶν Κιλικῶν· ὡς δ' ἐνύκτωσεν, ἀπέπλεον πάλιν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον.

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβάρων, θεωροῦν-

1. Πρῶρα—τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ πλοίου.

2. Πρύμνα—τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ πλοίου.

3. Τὰ Κοῖλα εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Γεραιστοῦ μέχρι περίπου τῆς Ἐρετρίας καὶ τῆς ἀπέναντι ἡπείρου μέρος, ἐπικίνδυνον ἐκ τοῦ ναυτιλλομένου.

τες μεγάλην προσβολὴν νὰ βλάπτωνται ὑπὸ τόσον ὀλίγων νηῶν καὶ φοβούμενοι καὶ τὸν Ξέρξην, δὲν ἀνέμειναν πλέον τοὺς Ἑλληνας ν' ἀρχίσωσι τὴν μάχην, ἀλλὰ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐκίνησαν πρῶτοι καὶ ἔπλεον κατὰ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἔμενον ἡσυχοὶ πλησίον τοῦ Ἀρτεμισίου. Συνέπιπτε δὲ ὥστε κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας νὰ γίνωνται καὶ αἱ ναυμαχίαι αὗται καὶ αἱ ἐν Θερμοπύλαις πεζομαχίαι. Σχηματίσαντες δὲ οἱ βάρβαροι μὲ τὰς ναῦς σχῆμα μηνοειδές¹ ἔπλεον κυκλόθεν, ἵνα περικλείωσι τοὺς Ἑλληνας εἰς τὸ μέσον. Τότε οἱ Ἕλληνες ἀντέπλευσαν κατὰ τῶν ἰχθρῶν καὶ συνεπλάκυσαν μετ' αὐτῶν. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἔδειξαν καὶ τὰ δύο μαχόμενα μέρη μεγάλην ἀνδρείαν. Αἱ νῆες δὲ τοῦ Ξέρξου, ἕνεκα τοῦ μεγέθους καὶ τοῦ πλήθους, ταρασσόμεναι συνεκρούοντο καὶ οὕτω ἔβλαπτον ἀλλήλας. Κατεστρέφοντο δὲ πολλαὶ μὲν νῆες καὶ ἄνθρωποι τῶν Ἑλλήνων, πολὺ δὲ περισσότεραι τῶν βαρβάρων. Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίᾳ ἐκ μὲν τῶν Ἑλλήνων ἤρίστευσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων οἱ Αἰγύπτιοι. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀγωνισθέντα καὶ τὰ δύο μέρη διχωρίσθησαν. Τότε οἱ Ἕλληνες ἐφρόντισαν καὶ ἔλαβον τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς τῶν· τὸ αὐτὸ δ' ἐπραξαν καὶ οἱ Πέρσαι.

77. Οἱ Πέρσαι θεωροῦσι τοὺς ἐν Θερμοπύλαις νεκρούς.

Ἐνεκα τῶν μεγάλων ζημιῶν, τὰς ὁποίας εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, ἐβουλεύοντο νὰ φύγωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν ταύτην συνετέλεσε πολὺ καὶ ἡ εἰδησις, τὴν ὁποίαν ἔφερεν ὁ κατάσκοπος Ἀβρώνυχος, περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς ἐν Θερμοπύ-

¹. Μηνοειδές=ἡμισεληνοειδές, ὅαν ἡμισοφέγγαρον

λαις μάχης. Ἐξεκίνησαν λοιπὸν καὶ ἔφευγον, καθ' ἣν σειρὰν ἔβ-
χον παραταχθῆ, πρῶτοι οἱ Κορίνθιοι καὶ ἔσχατοι οἱ Ἀθηναῖοι.

Οἱ βάρβαροι μαθόντες καὶ καλῶς βεβαιωθέντες περὶ τῆς φυ-
γῆς τῶν Ἑλλήνων, ἔπλεον εὐθύς, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου,
εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. Μείναντες δ' ἐκεῖ μέχρι τῆς μεσημβρίας,
ἔπλεον ἔπειτα καὶ διήρπαζον ὅλας τὰς παραθαλασσίας κώμας
τῆς Ἰστιαιώτιδος¹ χώρας.

Ὁ Ξέρξης δὲ ἐν Θερμοπύλαις διέταξε καὶ ἔσκαψαν τάφρους
καὶ ἔθαψαν τοὺς νεκρούς, καλύψαντες αὐτοὺς μὲ χῶμα καὶ ἄνω-
θεν μὲ φύλλα, ἵνα μὴ τοὺς ἴδῃ τὸ ναυτικὸν στράτευμα· ἀφῆκαν
δ' ἀτάφους μόνον χιλίους, ἐνῷ οἱ φονευθέντες ἦσαν βεβαίως ἕως
εἴκοσι χιλιάδες.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα εἰς τὸ ναυτικὸν στρά-
τευμα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἰστιαιώτιδα· ὁ κῆρυξ δ' ἔλ-
θων καὶ συναθροίσας ὅλον τὸ στρατόπεδον ἔλεγε τὰ ἑξῆς· «Ἄν-
δρες σύμμαχοι, ὁ βασιλεὺς Ξέρξης δίδει τὴν ἄδειαν εἰς πάντα
ἐτὸν βουλόμενον ν' ἀφήσῃ τὴν τάξιν καὶ νὰ ἔλθῃ νὰ ἴδῃ πῶς
ἐμάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἤλπι-
εσαν νὰ ὑπερνικήσωσι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως.»

Ἀμέσως τότε αἱ πλείσται τῶν νηῶν ἔπλευσαν ἀντικρὺ εἰς
τὰς Θερμοπύλας, οἱ δὲ στρατιῶται ἐξεληθόντες περιήρχοντο καὶ
θεώρουν τοὺς νεκρούς· πάντες δέ, βλέποντες καὶ τοὺς εἰλωτας,
ἐνόμιζον ὅτι ὅλοι οἱ νεκροὶ ἦσαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Θεσπιεῖς·
δὲν ἡγνόουν ὅμως καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπραξεν ὁ Ξέρξης εἰς τοὺς ἰδι-
κοὺς τοῦ νεκρούς· διότι βεβαίως ἦτο γελοῖον, τῶν μὲν βαρβά-
ρων νὰ φαίνωνται χίλιοι νεκροί, τῶν δὲ Ἑλλήνων ἅπαντες οἱ
ἐκεῖ πολεμήσαντες, τέσσαρες χιλιάδες.

1. Ἡ Ἰστιαιώτις ἐξετείνεται κατὰ τὴν βορείαν ἄκραν τῆς Εὐβοίας
πρὸς Ἀ τοῦ Ἀρτεμίου. Ἡ πόλις Ἰστίαία ἐκεῖτο ὅπου σήμερον
οἱ Ὠρεοί.

Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ἐθεώρουν τοὺς νεκροὺς, τὴν δ' ἐπομένην οἱ μὲν τοῦ ναυτικοῦ ἀπέπλεον εἰς τὴν Ἰστιάαν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ξέρξην ἐκίνησαν εἰς τὴν δρόμον των. Ἦλθον δὲ εἰς αὐτοὺς αὐτόμολοι τινες Ἀρχαῖες, ἄνθρωποι πτωχοί, ζητοῦντες ἐργασίαν, τοὺς ὁποίους ἠρώτηεν ὁ βασιλεὺς εἰς τί κατεγίνοντο οἱ Ἕλληνες. Ἐκεῖνοι δ' ἔλεγον, ὅτι ἐώρταζον τὰ Ὀλύμπια καὶ ὅτι ἐθεώρουν γυμνικοὺς καὶ ἵππικοὺς ἀγῶνας. Ὁ Ξέρξης πάλιν ἠρώτησε τί εἶναι τὸ βραβεῖον τοῦ ἀγῶνος· ἐκεῖνοι δὲ εἶπον, στέφανος ἐλαίας.

Τότε Τιγράνης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρταβάνου, ἐξάδελφος τοῦ Ξέρξου, ἀκούσας ὅτι τὸ βραβεῖον ἦτο στέφανος καὶ ὅχι χρήματα, εἶπε παρρησίᾳ τὰ ἐξῆς· «Φεῦ, Μαρδόνιε, ἐναντίον »ποιῶν ἀνδρῶν ἡγάγες ἡμᾶς νὰ πολεμήσωμεν, οἱ ὅποιοι δὲν »ἀγωνίζονται περὶ χρημάτων ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς!» Αὐτὸς μὲν ταῦτα εἶπεν, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν ἐμέμφθη ὡς δειλόν.

78. Συμφορὰ τῆς κατὰ τῶν Δελφῶν πορευθείσης μοίρας τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοῦ.

Ὁ πεζὸς στρατὸς τῶν Περσῶν μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν, προχωρήσας εἰσῆλθεν εἰς τὴν Δωρίδα, τὴν ὁποίαν οὐδόλως ἐβλαψαν οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ οἱ Δωριεῖς ἐμῆδιζον. Ἐκ τῆς Δωρίδος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φωκίδα, τῆς ὁποίας τοὺς κατοίκους δὲν ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ, διότι ἄλλοι μὲν ἔφυγον εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασοῦ, οἱ περισσότεροι δὲ εἰς τὴν πόλιν Ἀμφισσαν. Κατέστρεψεν ὁμῶς ὅλην τὴν πόλιν τῶν Φωκίων κόπτων τὰ δένδρα καὶ καίων τὰ πάντα, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς πόλεις καὶ τοὺς ναοὺς.

Μετὰ ταῦτα ὁ στρατὸς διηρέθη εἰς δύο καὶ τὸ μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον αὐτοῦ μέρος μετὰ τοῦ Ξέρξου πορευόμε-

νον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἥ δὲ ἄλλη μοῖρα ἐκίνησε διὰ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν, ἐν δεξιᾷ ἔχουσα τὸν Παρνασσὸν καὶ προξενούσα μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὰ κτήματα καὶ τὰς πόλεις τῶν Φωκέων. Ἀπεχωρίσθη δὲ ἡ μοῖρα αὕτη καὶ ἵκαστο κατὰ τῶν Δελφῶν, ἵνα γυμνώσῃ τὸν ναὸν καὶ φέρῃ τοὺς θησαυροὺς εἰς τὸν Ξέρξην. Εἶχε δὲ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν ἄπειρα πλοῦτη, τὰ ὅποια δὲν ἡγνῶει ὁ Ξέρξης.

Οἱ Δελφοὶ δὲ μαθόντες ταῦτα ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἡρώτων τὸ μαντεῖον περὶ τῶν ἱερῶν πραγμάτων πῶς νὰ τὰ σώσωσιν. Ὁ δὲ θεὸς δὲν ἄφησεν αὐτοὺς νὰ τὰ μετακινήσωσιν. Τότε οἱ Δελφοὶ τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν διέπεμψαν πέραν εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι ἀνέβησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Παρνασσοῦ, οἱ δ' ἄλλοι ἔφυγον εἰς ἄλλα μέρη, πλὴν ἐξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ προφήτου, (ὅστις ἡρμήνευε τοὺς αὐτοσχεδίους στίχους τῆς Πυθίης). Ἀφοῦ δ' ἐπλησίασαν οἱ βάρβαροι εἰς τὸν ναόν, ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ ἐνέπιπτον κατ' αὐτῶν κεραυνοί, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνασσοῦ ἀποκοπεῖσαι δύο κορυφαὶ ἐφέροντο μὲ πολλὴν πάταγον κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν κατέφθασαν. Ταῦτα καὶ ἄλλα τινὰ σημεῖα ἠνάγκασαν τοὺς βαρβάρους νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν. Τότε οἱ Δελφοὶ ἐπιτεθέντες κατ' αὐτῶν ἐφόνευσαν πολλοὺς· ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὅπου ἦτο τὸ ἄλλο μέρος τοῦ στρατοῦ. Τούτων μὲν λοιπὸν τῶν ἀνδρῶν τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τοῦ ναοῦ.

79. Ὁ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων συναθροίζεται εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

Ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου καταπλεῖε εἰς τὴν Σαλαμῖνα κατὰ παράκλησιν τῶν Ἀθηναίων,

οἱ ὅποιοι ἤθελον νὰ μεταφέρωσιν ἐκ τῆς Ἀττικῆς τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ πρὸς τούτοις ἵνα ἐκεῖ σκεφθῶσι περὶ τοῦ ποιητέου. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κατέπλευσαν καὶ προσωρμίσθησαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν. Εἰς τὴν Σαλαμῖνα κατόπιν συνήχθη καὶ ὁ λοιπὸς ναυτικὸς στρατὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις εἶχε πρότερον συναθροισθῇ εἰς τὸν Πώγωνα, λιμένα τῶν Τροϊζηνίων. Προεκήρυξαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ σφῆζῃ ἕκαστος τὰ τέκνα καὶ τοὺς οἰκέτας, ὅπως δύναται. Τότε οἱ μὲν πλεῖστοι ἀπέστειλαν αὐτοὺς εἰς Τροϊζήνα, ἄλλοι δὲ εἰς Αἰγίαν καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Σαλαμῖνα.

Οἱ συνελθόντες δὲ εἰς τὴν Σαλαμῖνα Ἕλληνες ἦσαν οἱ ἐξῆς· ἐκ μὲν τῆς Πελοποννήσου οἱ Λακεδαιμόνιοι παρέχοντες δέκα ἑξὺ ναῦς, οἱ Κορίνθιοι παρέχοντες τεσσαράκοντα, οἱ Σικυώνιοι δέκα πέντε, οἱ Ἐπιδαύριοι δέκα, οἱ Τροϊζήνιοι πέντε καὶ οἱ Ἑρμιονεῖς τρεῖς.

Ἐκ δὲ τῆς ἔξω τοῦ Ἰσθμοῦ ἡπείρου ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, παρέχοντες μόνοι ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ναῦς, ἄριστα πλεούσας, οἱ Μεγαρεῖς εἰκοσιν, οἱ Ἀμπρακιῶται ἑπτὰ καὶ οἱ Λευκάδιοι τρεῖς.

Ἐκ δὲ τῶν νησιωτῶν οἱ Αἰγινῆται παρῆχον τριάκοντα ναῦς, οἱ Χαλκιδεῖς τὰς εἰκοσι, τὰς ὁποίας παρῆχον εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Ἐρετριεῖς ἑπτὰ, οἱ Κεῖοι δύο ναῦς καὶ δύο πεντηκοντόρους, οἱ Νάξιοι τέσσαρας, οἱ Στυρεῖς δύο, οἱ Κύθνιοι μίαν ναὺν καὶ μίαν πεντηκόντορον, καὶ οἱ ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ κατοικοῦντες Κροτωνιάται παρῆχον μίαν ναὺν· ἔτι δὲ οἱ Μήλιοι ἰδίῳν δύο πεντηκοντόρους, οἱ Σίφνιοι μίαν καὶ οἱ Σερίφιοι μίαν. Ὅλος δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν νηῶν ἔγινε τριακόσια ἑβδομήκοντα καὶ ὀκτώ, ἐκτὸς τῶν πεντηκοντόρων.

80. Πρώτον συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι. Ὁ Ξέρξης κυριεύει τὰς Ἀθήνας.

Ὡς δὲ συνῆλθον εἰς τὴν Σαλαμῖνα οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων πόλεων, ἐποίησαν συμβούλιον· προέτεινε δὲ ὁ Εὐρυδιάδης νὰ γνωμοδοτήσῃ ὁ βουλόμενος, εἰς ποῖον μέρος ἐξ ὧν αὐτοὶ ἐξουσίαζον, ἔκρινεν ἐπιτηδειότατον νὰ ναυμαχήσωσιν. Συνεφώνουν δὲ οἱ πλείστοι νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Ἴσθμὸν καὶ νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τῆς Πελοποννήσου, λέγοντες ὅτι, ἂν νι-

Ἡ ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΤΙΟΝ ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

κηθῶσιν εἰς τὴν ναυμαχίαν, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ὄντες θὰ πολιορκηθῶσιν ἐν νήσῳ, ὅπου οὐδεμίαν βοήθειαν θὰ ἐλπίζωσιν, ὄντες ὁμῶς πλησίον τοῦ Ἴσθμοῦ θὰ καταφύγωσιν εἰς τοὺς ἰδικούς των.

Ἐν ᾧ οἱ ἐκ Πελοποννήσου στρατηγοὶ ἐσκέπτοντο καὶ ἔλεγον ταῦτα, ἦλθεν ἄνθρωπος Ἀθηναῖος ἀγγέλλων, ὅτι ὁ βάρβαρος ἴφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ὅτι ὅλη αὕτη ἐπυρπολεῖτο.

Ἡ πορεία δὲ τοῦ Ξέρξου ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τῆς Ἀττικῆς διήρκεσε μῆνας τρεῖς· φθάσας δ' οὗτος καταλαμβάνει

τάς Ἀθήνας, ἐρήμους κατοίκων, διότι πάντες εἶχον φύγη, ἰκτὸς ὀλίγων γερόντων, οἱ ὅποιοι φράζαντες τὴν Ἀκρόπολιν μὲ σανίδας καὶ ξύλα ἐμάχοντο κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Τούτους πολιορκήσας ἐπὶ τινα χρόνον ὁ Ξέρξης, κατώρθωσε νὰ καταστρέψῃ· ἐπυρπόλησε δὲ καὶ πᾶσαν τὴν Ἀκρόπολιν.

Κυριεύσας δὲ παντελῶς ὁ Ξέρξης τὰς Ἀθήνας, ἀπέστειλεν ἄγγελον ἱππέα εἰς τὰ Σοῦσα, ἵνα ἀγγεῖλῃ εἰς τὸν Ἀρτάβανον τὴν παροῦσαν ἐπιτυχίαν του.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὡς ἐξηγγέλθη εἰς αὐτοὺς πῶς ἀπέβησαν τὰ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων, τοσοῦτον ἰθορυβήθησαν, ὥστε τινὲς ἐκ τῶν στρατηγῶν οὐδὲ νὰ κυρωθῇ τὸ πρᾶγμα, περὶ οὗ εἰς τὸ συμβούλιον προὔκειτο, περιέμενον, ἀλλ' εἰσέπιπτον εἰς τὰς ναῦς καὶ ἤνοιγον τὰ ἱστία, ἵνα φύγῳσιν. Ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἔμειναν, ἀπεφάσισαν νὰ ναυμαχήσωσι πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἐνύκτωσε δέ, καὶ οἱ στρατηγοὶ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐπεβιβάζοντο εἰς τὰς ναῦς.

§ 1. Δεύτερον συμβούλιον τῶν Ἑλλήνων ἐν Σαλαμῖνι.

Τότε τὸν Θεμιστοκλέα ἐλθόντα εἰς τὴν ναῦν ἠρώτησεν ὁ Μνησιφίλος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τί ἀπεφάσισαν εἰς τὸ συμβούλιον. Μαθὼν δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν ἀπόφασιν, εἶπεν· α' Ἐὰν ἀπάκρωσι τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος, δὲν θὰ ναυμαχήσῃς περὶ κοῦδεμιᾶς πλέον πατρίδος· διότι ἕκαστοι θὰ τραπῶσιν εἰς τὰς ἐπόλεις των, ἵνα φροντίσωσι περὶ αὐτῶν. Καὶ τότε οὔτε ὁ Εὐερυβιάδης οὔτε ἄλλος τις θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τὸ στράτευμα νὰ μὴ διασκορπισθῇ· καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀπολεσθῇ ἐξ ἀπερισκεψίας. Ἄλλ' ἂν ὑπάρχῃ τρόπος τις,

«ὔπαγε καὶ προσπάθησον ν' ἀνατρέψῃς τὴν ἀπόφασιν, ἐὰν δυνήθῃς νὰ μεταπείσῃς τὸν Εὐρυβιάδην, ὥστε νὰ μείνῃ αὐτοῦ.»

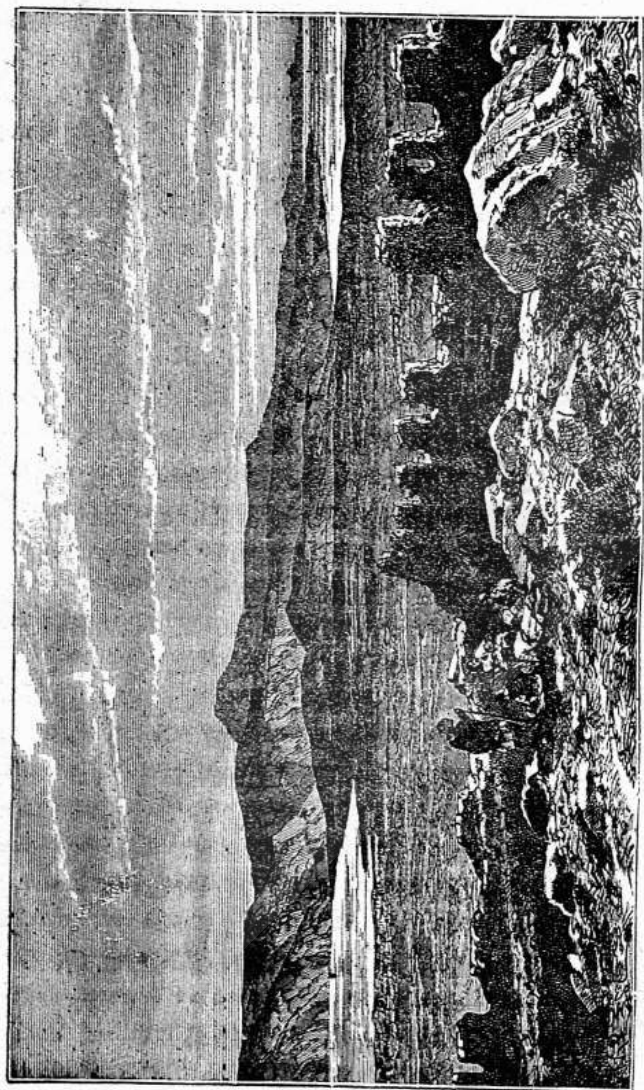
Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρесе πολὺ εἰς τὸν Θεμιστοκλέα καί, χωρὶς οὐδέν ν' ἀπαντήσῃ, μετέβη εἰς τὴν ναῦν τοῦ Εὐρυβιάδου, καὶ εἶπεν ὅτι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ τῷ Εὐρυβιάδῃ διὰ κοινήν τινα ὑπόθεσιν. Ἐκεῖνος δὲ προέτρεπε νὰ ἐμβῇ εἰς τὴν ναῦν καὶ νὰ εἴπῃ ὅ,τι θέλει. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς εἰσελθὼν καὶ καθίσας πλησίον του, ἀπαριθμεῖ πάντα ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ Μνησιφίλου, ὡς ἂν ἔλεγε ταῦτα ἐξ ἑαυτοῦ, προσθέτων καὶ ἄλλα πολλά, μέχρις οὐ ἀνέπεισε τὸν Εὐρυβιάδην νὰ ἐκβῇ τῆς νηὸς καὶ νὰ συγκαλέσῃ τοὺς στρατηγούς εἰς τὸ συνέδριον.

Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον, πρὶν ἢ ὁ Εὐρυβιάδης ἐκθέσῃ τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον συνήγαγε τοὺς στρατηγούς, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε πολλά, ἵνα κατορθώσῃ τὸν σκοπὸν του. Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς ὠμίλει, ὁ Κορίνθιος στρατηγὸς Ἀδεύμαντος εἶπεν· «ὦ Θεμιστοκλεῖς, εἰς τοὺς ἀγῶνας οἱ προεξαριστάμενοι¹ ῥαπίζονται.» Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπήντησεν· «Οἱ δὲ μένοντες ὀπίσω δὲν στεφανοῦνται,»

Μετὰ τοῦτο εἶπεν εἰς τὸν Εὐρυβιάδην τὰ ἑξῆς· «Εἰς τὰς χεῖράς σου εἶναι τῶρα νὰ σώσῃς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ἀκούσας ἐμὲ δὲν «πλεύσῃς πρὸς τὸν Ἴσθμόν, ἀλλὰ μείνῃς νὰ ναυμαχήσῃς ἐδῶ. «Διότι ἐκεῖ πρῶτον μὲν τὸ πέλαγος εἶναι ἀνοικτόν, ὅπερ οὐδόλως «συμφέρι εἰς ἡμᾶς, δεύτερον δὲ θὰ ἀπολέσῃς τὴν Σαλαμῖνα «καὶ τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Αἰγίαν, καὶ ἂν κατὰ τὰλλα εὐτυχῇ- «σωμην. Ἐὰν δὲ ποιήσῃς ὅ,τι λέγω ἐγώ, πρῶτον μὲν εἶναι συμ- «φέρον εἰς ἡμᾶς νὰ ναυμαχήσωμεν εἰς στενὸν μέρος, δεύτερον «δὲ σφίζεται ἡ Σαλαμίς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται τὰ τέκνα «καὶ αἱ γυναῖκές μας· ἔτι δὲ μένων αὐτοῦ θὰ ναυμαχήσῃς ἐπί- «σης ὑπὲρ τῆς Πελοποννήσου, καθὼς καὶ πλησίον τοῦ Ἴσθμοῦ,

1. Οἱ ἐκκινουῦντες πρὶν ὃ κῆρυξ δώσῃ σημεῖον.

Ο ΙΣΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ

καί, ἂν φρονῆς ὀρθῶς, δὲν θὰ φέρῃς τοὺς βαρβάρους πλησιέστατα εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐὰν δὲ νικήσωμεν, ὡς ἐλπίζω, εἰς τὴν ναυμαχίαν, τότε οὔτε οἱ βάρβαροι θὰ ἔλθωσιν εἰς τὸν Ἰσθμόν, οὔτε θὰ προχωρήσωσι μακρότερον τῆς Ἀττικῆς, ἀλλὰ θὰ ἀναχωρήσωσι κατησχυμμένοι, ἡμεῖς δὲ θὰ ἔχωμεν κέρδος τὰ Μέγαρα καὶ τὴν Αἰγιναν καὶ τὴν Σαλαμῖνα. Καὶ ὅταν μὲν οἱ ἄνθρωποι σκέπτωνται καλῶς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ πράγματα ἀποβαίνουνσι καλὰ, ὅταν δὲ δὲν σκέπτωνται τὰ πρέποντα, οὐδὲ ὁ θεὸς θέλει νὰ βοηθῇ αὐτούς.»

Ἐν ᾧ ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε ταῦτα, πάλιν ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἠναντιοῦτο κελεύων νὰ σιωπᾷ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἔχει πατρίδα· πρὸς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα ἔλεγε νὰ δείξῃ ποία εἶναι ἡ πόλις του καὶ οὕτω νὰ γνωμοδοτῇ. Ἐλεγε δὲ εἰς αὐτὸν ταῦτα, διότι αἱ Ἀθηναὶ εἶχον κυριευθῇ καὶ κατεῖχοντο ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε πολλά τε καὶ κακὰ καὶ κατ' ἐκείνου καὶ κατὰ τῶν Κορινθίων, καὶ τοὺς ἐβεβαίουν ὅτι ἐνόσφ οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουσι διακοσίας ναῦς πεπληρωμένας ἀνδρῶν, ἔχουσι καὶ πόλιν καὶ χώραν μεγαλειτέραν τῆς ἰδικῆς των.

Ἀφοῦ δὲ διὰ τοῦ λόγου σαφῶς ἐδήλωσε ταῦτα, ἐστράφη πάλιν πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην, λέγων φανερά καὶ ἀπροκαλύπτως· «Σύ, ἂν μείνης ἐδῶ καὶ φανῇς ἀνὴρ γενναῖος, καλῶς· εἰ δὲ μή, θὰ καταστρέψῃς τὴν Ἑλλάδα· διότι τὸ πᾶν τοῦ πολέμου κατορθοῦσιν εἰς ἡμᾶς αἰνῆες. Πείθου λοιπὸν εἰς ἐμέ. Ἐὰν δὲ δὲν ποιήσῃς ταῦτα, ἡμεῖς μὲν, καθὼς εἴμεθα, θ' ἀναλάβωμεν τοὺς οἰκείους ἡμᾶς καὶ θὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Σίριν τῆς Ἰταλίας, ἡ ὁποία εἶναι ἰδική μας ἔκπαλαι· σεῖς δὲ στερηθέντες τοιούτων συμμάχων, θὰ ἐνθυμηθῇτε τοὺς ἐμοὺς λόγους.» Ἐν ᾧ δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἔλεγε τοὺς λόγους τούτους, ὁ Εὐρυβιάδης μετέβαλλε γνώμην, προτιμήσας νὰ μείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν αὐτοῦ.

Τοιοιουτρόπως λοιπὸν οἱ περὶ τὴν Σαλαμῖνα λογομαχήσαντες ἡτοιμάζοντο πρὸς ναυμαχίαν· ἤρχισε δὲ νὰ γίνηται ἡμέρα

καί, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου. ἔγινε σεισμός καί ἐν τῇ ξηρᾷ
καί ἐν τῇ θαλάσσῃ.

82. Ἡ Ἀρτεμισία συμβουλεύει τὸν Ξέρξην νὰ μὴ ναυμαχήσῃ.

Ὁ δὲ ναυτικός στρατός τοῦ Ξέρξου, ἀφοῦ ἐθεώρησεν ἐν Θερμοπύλαις τὴν καταστροφὴν τῶν Λακεδαιμονίων, διέβη εἰς τὴν Ἰστιάϊαν, ὅπου ἐστάθμευσεν ἡμέρας τρεῖς. Ἐκεῖθεν δ' ἐπλεε διὰ τοῦ Εὐρίπου καί ἐντὸς τριῶν ἐτέρων ἡμερῶν ἐφθασεν εἰς τὸ Φάληρον.

Τότε αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ὅστις μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ εὐρίσκετο εἰς τὰς Ἀθήνας, κατέβη εἰς τὰς ναῦς, θέλων νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ τῶν στρατηγῶν καί νὰ μάθῃ τὰς γνώμας αὐτῶν. Καταβάς ἴ' ἔστειλε καί ἐκάλεσεν ἀπὸ τῶν νηῶν ὅλους τοὺς στρατηγοὺς, οἱ ὅποιοι ἐλθόντες ἐκάθισαν ἕκαστος κατὰ τὴν τιμητικὴν σειρὰν, πρῶτος ὁ Σιδώνιος βασιλεὺς, μετὰ τοῦτον ὁ Τύριος, κατόπιν δὲ οἱ ἄλλοι.

Μετὰ ταῦτα ἐπεμψεν ὁ Ξέρξης τὸν Μαρδόνιον καί ἡρώτα ἕκαστον, ἀρχίσας ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, ἐὰν ἔπρεπε νὰ ναυμαχήσῃ. Καί οἱ μὲν ἄλλοι ὁμοφώνως ἐγνωμοδότησαν νὰ γείνη ἡ ναυμαχία, ἡ δὲ Ἀρτεμισία εἶπε τὰ ἐξῆς· «Εἰπέ ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν «βασιλέα, Μαρδόνιε, ὅτι ἐγὼ τάδε λέγω· Δέσποτα, ἐπειδὴ μέχρι τοῦδε δὲν ἐφάνην που δειλή, εἶναι δίκαιον νὰ εἴπω ἐλευθέρως τὴν γνώμην μου. Σοὶ λέγω λοιπόν, φείδου τῶν νηῶν καὶ μὴ ναυμάχει. Διότι οἱ Ἕλληνες εἶναι κατὰ θάλασσαν τοσοῦτον ἀνώτεροι τῶν σῶν ἀνδρῶν, ὅσον οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν. «Τίς σοι δὲ ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ κινδυνεύσῃς πάλιν ναυμαχῶν; «Δὲν κατέχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, διὰ τὰς ὁποίας ἐξεστράτευσαι; «ὅθεν ἔχεις ὅτι καὶ τὴν ἑλληνὴν ἑλλάδα; Ἰδὲ οὐδεὶς ἵσταται σοὶ ἐμπέδων ἔσθ' ἐνίσταται, ἀντιπρὸς σοὶ, ἀντίπρην αὐτοῖς. »

« Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ἂν δὲν σπεύσῃς νὰ ναυμαχήσῃς, εὐκόλως, ἀδίσποτα, θὰ κατορθώσῃς ὅσα ἔχων κατὰ νοῦν ἤλθες, ἐπειδὴ αἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἀνθέξωσι πολὺν χρόνον, ἀλλὰ θὰ φύγωσιν ἀέκαστοι εἰς τὰς πόλεις των, διότι οὔτε τροφάς, ὡς ἐγὼ μαν-
 « θάνω, ἔχουσιν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ, οὔτε τὸ ἐκ Πελοποννήσου
 « ναυτικὸν θὰ μείνῃ ἐδῶ ἡσυχον, ἂν σὺ ὀδηγήσῃς τὸν πεζὸν
 « στρατὸν κατὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐδὲ θὰ φροντίσωσιν οἱ Πε-
 « λοποννήσιοι νὰ ναυμαχήσωσιν ὑπὲρ τῶν Ἀθηνῶν. »

« Ἐὰν δὲ σπεύσῃς νὰ ναυμαχήσῃς, φοβοῦμαι μήπως, βλα-
 « φθεῖς ὁ ναυτικὸς στρατός, προσβλάψῃ καὶ τὸν πεζόν. Μὴ ἀκού-
 « δὲ ὅ,τι λέγουσιν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Κίλικες καὶ
 « οἱ Πάμφυλοι, διότι αὐτοὶ δὲν εἶναι εἰλικρινεῖς σύμμαχοί σου. »

Ὅτε ἡ Ἀρτεμισία ἔλεγε ταῦτα πρὸς τὸν Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν
 ἦσαν φίλοι αὐτῆς ἐλυποῦντο, νομίζοντες ὅτι θὰ τιμωρηθῇ ὑπὲρ
 τοῦ βασιλέως διὰ τοὺς λόγους τῆς τούτους, ὅσοι δ' ἐζήλευον καὶ
 ἐφθόνουν αὐτήν, ἔχαιρον διὰ τὴν ἐναντίωσίν της, ἐλπίζοντες ὅτι
 θὰ ἀπολεσθῇ.

Ὅτε δὲ ἀνηνέχθησαν αἱ γνώμαι τῶν στρατηγῶν εἰς τὸν Ξερ-
 ξην, εὐχαριστήθη οὗτος πολὺ διὰ τὴν γνώμην τῆς Ἀρτεμισίας
 καὶ πολλῷ μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξετίμησεν αὐτήν ὡς σπουδαίαν.
 Διέταξεν ὁμῶς ν' ἀκολουθήσωσι τὴν γνώμην τῶν πλειόνων, ὑπο-
 θέτων ὅτι εἰς τὴν Εὐβοίαν ἐκουσίως ἐδεικνύοντο ἄνδρες, ἐπειδὴ
 δὲν ἦτο παρὼν αὐτός· τότε δὲ ἡτοιμάζετο νὰ γείνῃ αὐτοπροσώπως
 θεατὴς τῆς ναυμαχίας.

83. Οἱ βάρβαροι ἐτοιμάζονται νὰ ναυμαχήσωσιν.

Ἀφοῦ δ' ἐδόθη εἰς τοὺς βαρβάρους ἡ διαταγὴ ν' ἀναπλευ-
 ρωσιν, ἵπλεον ἀπὸ τοῦ Φαλήρου εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὅπου καὶ

παρετάχθησαν ἡσύγως. Δὲν προέφθασαν ὁμως τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ ναυμαχήσωσι, διότι ἐπῆλθε νύξ· ὅθεν ἡτοιμάζοντο διὰ τὴν ὕστεραίαν. Τοὺς δὲ Ἕλληνας, καὶ μάλιστα τοὺς Πελοποννησίους, κατεῖχε φόβος πολὺς.

Ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς τῶν βαρβάρων τὴν αὐτὴν νύκτα ἵππευέτο κατὰ τῆς Πελοποννήσου· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἔλαβον ὅλα τὰ δυνατὰ μέτρα ν' ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρόν, στρατοπεδεύσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν καὶ συγχώσαντες τὴν Σκειρωνίδα ὁδὸν¹ καὶ κτίσαντες μετὰ σπουδῆς τεῖχος ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου ἄκρου τοῦ Ἰσθμοῦ.

Οἱ δὲ Ἕλληνες οἱ ἐλθόντες πανδημεῖ εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἦσαν οἱ ἱξῆς· πάντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἡλεῖοι καὶ οἱ Ἐπιδαύριοι καὶ οἱ Φλιάσιοι² καὶ οἱ Τροιζήνιοι καὶ οἱ Ἑρμιονεῖς.

Οἱ δὲ ἐν τῇ Σαλαμῖνι Ἕλληνες εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς ἀμνηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἠπόρουν διὰ τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ Εὐρυδιάδου· τέλος δ' ἔγεινε πάλιν συνέλευσις, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπανελαμβάνοντο τὰ αὐτά· διότι οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ὑπὲρ ἐκείνης νὰ πολεμήσωσιν, οὐχὶ δὲ νὰ μείνωσι καὶ νὰ μάχωνται ἔμπροσθεν χώρας κατακτηθείσης, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Μεγαρεῖς ἔλεγον νὰ μείνωσι καὶ νὰ ναυμαχήσωσιν αὐτοῦ.

Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ὑπερίσχυεν ἡ γνώμη τῶν Πελοποννησίων, ἐξέρχεται κρυφίως ἐκ τοῦ συνεδρίου καὶ πέμπει ἄνθρωπον εἰς τὸ Μηδικὸν στρατόπεδον μὲ πλοῖον, παραγγείλας αὐτῷ ὅτι ἵππερι νὰ εἴπῃ· ὁ ἄνθρωπος δ' οὗτος ἦτο οἰκέτης καὶ παι-

1. Μέρος (κρημνώδες) τῆς ὁδοῦ τῆς ἀπὸ τῶν Μεγάρων εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀγωγῆς. Τὸ μέρος ἐκεῖνο σήμερον καλεῖται Κακὴ Σκέλα.

2. Φλιάσιοι εἰλέγετο ὁ κάτοικος τοῦ Φλιοῦντος, πόλεως ἐν Ἀργολίᾳ. Ἴδε § 74.

δαγωγός¹ τῶν παίδων τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ὠνομάζετο Σίκιννος. Οὗτος ἐλθὼν τότε μὲ πλοῖον ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρων τὰ ἐξῆς· Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, φροντίζων περὶ τοῦ Ξέρξου καὶ τῶν Περσῶν, μὲ ἐπεμψε κρύφα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων νὰ σᾶς εἰπω, ὅτι οἱ Ἕλληνες, καταπεφοβισμένοι ὄντες, σκέπτονται νὰ δραπετεύσωσιν· ἰδοὺ τῶρα εὐκαιρία νὰ κατορθώσητε ἡμεῖς ἔργον κάλλιστον ἀπάντων, ἐὰν δὲν

Ο ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ἀαφήσητε αὐτοὺς νὰ δραπετεύσωσιν. Διότι οὔτε σύμφωνοι εἶναι ἀμεταξύ των, οὔτε θὰ ἀντισταθῶσι πλέον πρὸς ὑμᾶς.» Ὁ μὲν Σίκιννος, ἀφοῦ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ἀνεχώρησεν.

Οἱ δὲ στρατηγοί, πιστεύσαντες εἰς τὰ ἀγγελθέντα, πρῶτον μὲν ἀπέβιβασαν πολλοὺς τῶν Περσῶν εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Ψυττάλειαν, κειμένην μετὰ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ξηρᾶς, δεύτερον δέ, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐξέτεινον τὴν πρὸς δυσμὰς πτέρυγα τοῦ στόλου, πρὸς τὸ μέρος τῆς Σαλαμῖνος, ὅπως περικυκλώσαντες ἀποκλείσωσι τοὺς Ἕλ-

ληνας ἐν τῇ Σαλαμῖνι καὶ τιμωρήσωσιν αὐτοὺς δι' ὅσα ἐπραξαν εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον. Εἰς δὲ τὴν μικρὰν νῆσον Ψυττάλειαν ἀπέβιβάζον Πέρσας, ἵνα, ὅταν γείνη ἡ ναυμαχία, τοὺς μὲν ἰδικοὺς των περιποιῶνται ἐκεῖθεν, τοὺς δὲ ἐχθροὺς φονεύωσιν. Ἐποιοῦν δὲ ἐν σιγῇ ταῦτα, ἵνα μὴ μάθωσιν τι οἱ ἐναντίοι. Οὗτοι μὲν

1. Παιδαγωγὸς ἐλέγετο ὁ ὁδηγῶν τοὺς παῖδας ἐκ τῆς οἰκίας εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐκ τοῦ σχολείου εἰς τὴν οἰκίαν· ἐν γένει δὲ ὁ ἐπιτηρητὴς παιδῶν, δούλου θέσιν ἐπέχων (οἰκέτης).

λοιπὸν ταῦτα ἡτοίμαζον τὴν νύκτα. ^{ἐν ᾧ} παντὸς ν' ἀπο-
κοιμηθῶσιν. X

84. Ἡ ἀγγελία τοῦ Ἀριστείδου.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐφίλονεῖκον ἀκόμη πολὺ, νομίζοντες ὅτι οἱ βάρβαροι ἦσαν τεταγμένοι, ὅπως τοὺς ἔβλεπον τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν ὅτι οὗτοι περιεκύκλουν αὐτούς.

Ἐν ᾧ δ' ἐφίλονεῖκον οἱ στρατηγοί, διέβη ἐξ Αἰγίνης εἰς τὴν Σαλαμῖνα Ἀριστείδης ὁ υἱὸς τοῦ Λυσισμάχου, Ἀθηναῖος μὲν, ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου τυγχάνων. Ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἀνὴρ ἄριστος καὶ δικαιοτάτος. Οὗτος ἐλθὼν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐγένετο τὸ συνέδριον, ἐκάλεσεν ἔξω τὸν Θεμιστοκλέα, μὴ ὄντα φίλον του, ἀλλὰ μέγιστον ἐχθρόν· διὰ τὸ μέγεθος ὁμως τῶν παρόντων κακῶν ἐλησμόνησε τὴν ἐχθραν καὶ ἤλθε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτόν· εἶχε δὲ ἀκούσῃ πρότερον, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔσπευδον νὰ πλεύσωσι πρὸς τὸν Ἰσθμόν. Ὅτι δὲ ἐξελθὼν ἤλθε πρὸς αὐτόν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἔλεγεν ὁ Ἀριστείδης τὰ ἐξῆς· «Πμεῖς πρέπει, ὦ Θεμιστοκλεῖς, ἐν τῇ παρόντι καιρῷ ν' ἀφησωμεν τὰς ἐριδὰς μας καὶ ν' ἀμιλλώμεθα τίς ἐκ τῶν δύο νὰ κάμῃ περισσότερα καλὰ εἰς τὴν πατρίδα. Σοὶ λέγω δὲ ὅτι ἀνωφελὲς εἶναι πλέον εἰς τοὺς Πελοποννησίους νὰ ὁμιλῶσι περὶ ἀπόπλου ἀπ' ἐδῶ· διότι ἐγὼ ἰδίους ὁμμασιν εἶδον, ὅτι περιεκυκλώθημεν ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἀλλ' εἰσελθὼν εἰπὲ εἰς αὐτοὺς ταῦτα.»

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίθη ταῦτα· «Πολὺ ὠφέλιμα συμβουλευεῖς καὶ καλὴν ἀγγελίαν ἡγγειλας. Διότι εἶδες καὶ μοι λέγεις ὅ,τι καὶ ἐγὼ ἐπεθύμουν καὶ ἐνήργουν νὰ γείνῃ. Εἰσελθε λοιπὸν καὶ ἀνάγγειλον ταῦτα ὁ ἴδιος, διότι εἰς ἐμὲ ἴσως δὲν πιστεύσωσιν.»

Ἐμπανισθεὶς δ' ὁ Ἀριστείδης, εἰς τὸ συνέδριον ἔλεγεν ὅτι ἦλθεν ἐξ Αἰγίνης, μόλις κατορθώσας νὰ μὴ ἴδωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, διότι ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἔχει περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν νηῶν τοῦ Ξέρξου· συνεβούλευε δ' αὐτοὺς νὰ ἐτοιμάζωνται πρὸς ὑπεράσπισιν. Καὶ οὗτος μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ συνεδρίου.

Ο ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν εἰς τριακοσίας ὀγδοήκοντα ναῦς, διότι πρότερον ἔλειπον μόνον δύο ἐκ τοῦ ἡριθμοῦ τούτου.

85. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

Ἀνδρογαυία τῆς Ἀρτεμισίως.

Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἐπέστησαν εἰς τοὺς λόγους τῶν Τηνίων, παρεσκευάζοντο νὰ ναυμαχήσωσιν. Ἦρχιζεν ἐν τούτοις νὰ

1. Ἡ αὐτομολήσασα αὕτη Λημνία ναῦς δὲν εἶναι τὸ ἐν § 76 αὐτομολήσαν πλοῖον μετ' ἐκείνου, ὅστις ἀνήγγειλε τοῖς Ἕλλησι τὸ παρὰ τὴν Σηπιάδα ναυάγιον τοῦ βαρβαρικοῦ ναυτικοῦ καὶ τὰς περὶ πεμφθείσας περὶ τὴν Εὐβοίαν ναῦς. Περὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἦλθε κολυμβῶν εἰς τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὀχι μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἡρόδοτος παραδεχεται ὅτι ἦλθε μετ' αὐτοῦ.

EIKON THS EN ΣΑΔΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

φύγη καὶ οἱ στρατηγοὶ συγκαλέσαντες τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὠμίλησαν πρὸς αὐτόν· ἄριστα δὲ πάντων ὠμίλησεν ὁ Θεμιστοκλῆς, κάμνων σύγκρισιν τῶν καλῶν, ἅτινα συνεπάγεται ὁ γενοῦντος ὑπὲρ πατρίδος ἀγὼν, πρὸς τὰ κακὰ, ἅτινα παρακολουθοῦσι τῇ δειλίᾳ καὶ ἀνανδρίᾳ, καὶ προτρέπων τοὺς στρατιώτας νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὰς ναῦς καὶ νὰ δειχθῶσιν ἄνδρες γενναῖοι.

Καὶ ἐμβάντες πάντες εἰς τὰς ναῦς ἐσήκωσαν τὰς ἀγκύρας καὶ ἐπλεον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἀμέσως τότε οἱ βάρβαροι ἐπέτεθησαν κατ' αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι Ἕλληνες ὑπεχώρουν πρὸς τὴν ξηράν, ὁ δὲ Ἀμεινίας ὁ Παλληνεὺς ¹, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ἀντεπεξεληθὼν συγκρούεται πρὸς ἐχθρικὴν ναῦν, καὶ οὕτω ἀρχίζει ὁ ἀγὼν. Τότε οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, τρέξαντες πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀμεινίου, συνεπλέκοντο μετὰ τῶν ἐχθρῶν, πάντες βοῶντες·

ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε ²,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ³ ἔδη ⁴,
θῆκας ⁵ τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών.

Ἴτοι· Ἐμπρός! παῖδες Ἑλλήνων· πολεμήσατε διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ διὰ τοὺς ναοὺς τῶν πατέρων καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων μας. Σήμερον ὁ ἀγὼν εἶναι περὶ τῶν ὅλων.

1. Ἡ Παλλήνη ἦτο κώμη καὶ δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Ὁ δημότης ἐλέγτο Παλληνεὺς (θηλ. Παλληνίς).

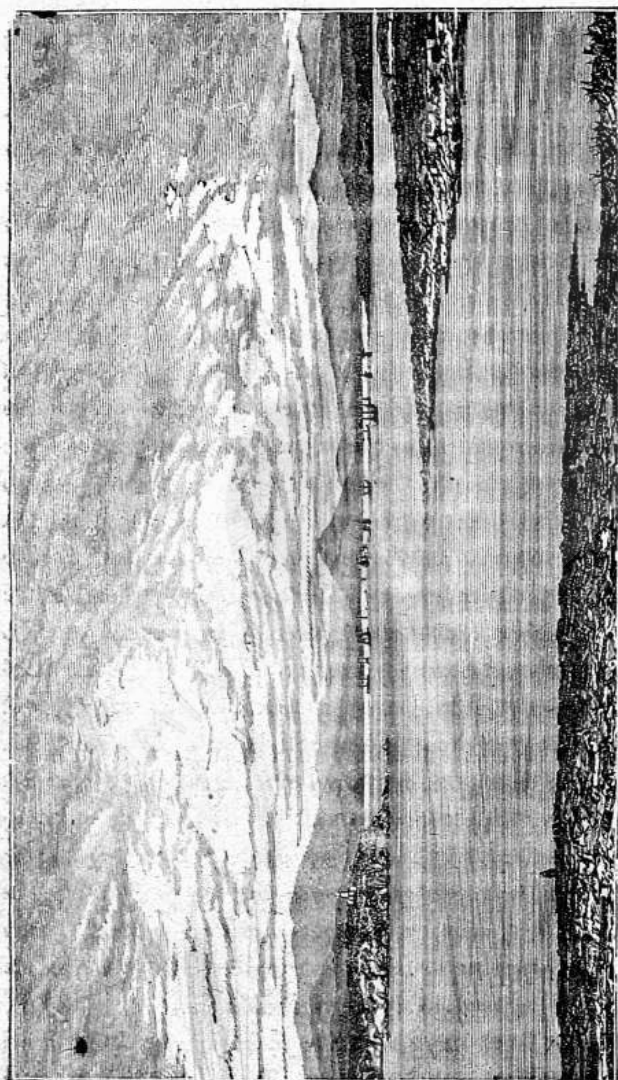
2. Ἰτε=ἄγετε, ἔμπρός.

3. Πατρῶο=πατρικός, πατροπαράδοτος, προγονικός· «πατῆροι θεοί».

4. Ἐδο=ἔδρα· κατοικία ἰδίως τῶν θεῶν· «Ὀλυμπός θεῶν ἔδος»· πρὸ πάντων δὲ καλοῦνται «θεῶν ἔδη» καὶ «δαίμόνων ἔδη»· ναοὶ τῶν θεῶν.

5. Θήκα=τάφους.

ΣΟΝ·ΜΑ\ΥΣ ΣΠΛ ΝΗΜΙΥ

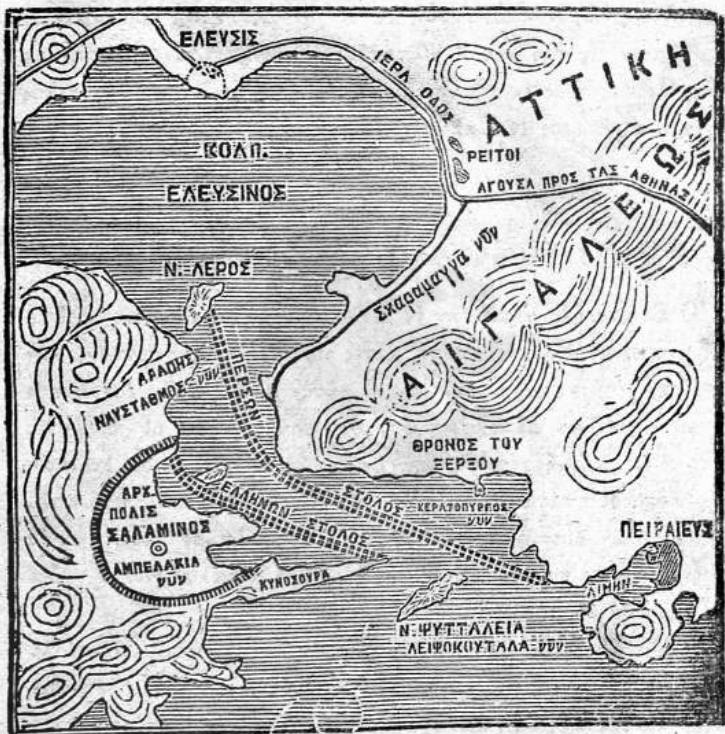
Ἦσαν δὲ παρατεταγμένοι ἀπέναντι μὲν τῶν Ἀθηναίων οἱ Φοίνικες, ἀπέναντι δὲ τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἴωνες. Κατεστρέφοντο δὲ αἱ νῆες τῶν βαρβάρων ἐν τῇ Σαλαμῖνι, ἄλλαι μὲν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ἄλλαι δὲ ὑπὸ τῶν Αἰγινήτων, διότι οἱ μὲν Ἕλληνες ἐναυμάχουν ἐν τάξει, οἱ δὲ βάρβαροι ἀτάκτως· ἠγωνίσθησαν ὁμῶς ταύτην τὴν ἡμέραν πολὺ καλλίτερον ἢ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμισίον, δεικνύοντες προθυμίαν καὶ φοβούμενοι τὸν Ξέρξην ἐπειδὴ ἕκαστος ἐνόμιζεν, ὅτι ἔβλεπεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων δὲν δύναμαι ἀκριβῶς να εἶπω πῶς ἕκαστοι ἐκ τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· περὶ δὲ τῆς Ἀρτεμισίας γνωρίζω ὅτι ἔγειναν τὰ ἐξῆς· ὅτε τὸ βαρβαρικὸν ναυτικὸν περιῆλθεν εἰς μέγαν θόρυβον, τότε ἡ ναὺς τῆς Ἀρτεμισίας ἐδιώκετο ὑπὸ νηὸς Ἀττικῆς· μὴ δυναμένη δὲ ἡ Ἀρτεμισία νὰ διαφύγῃ, διότι ἐμπροσθεν αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νῆες φιλικαί, ὥρμησε καὶ ἐβύθισε μίαν ἐξ αὐτῶν μεθ' ὅλου τοῦ πληρώματος. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ὠφελήθη διττῶς· διότι πρῶτον μὲν, ὁ τριήραρχος τῆς Ἀττικῆς νηός, ἰδὼν ταύτην βυθίζουσαν βαρβαρικὴν ναὺν καὶ νομίσας ὅτι ἡ ναὺς τῆς Ἀρτεμισίας ἦ ἦτο Ἑλληνικὴ ἢ, βαρβαρικὴ οὖσα, ἐγκατέλειπε τὴν τάξιν της, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἐστρεψε καὶ κατεδίωκεν ἄλλας· οὕτω δὲ ἐσώθη ἡ Ἀρτεμισία· δεύτερον δέ, μεγάλως ἱτιμήθη ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, διότι καθήμενος οὗτος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἀντικρὺ τῆς Σαλαμῖνος ὄρους, τὸ ὅποτον καλεῖται Αἰγάλεως, καὶ παρατηρῶν τὴν ναὺν αὐτῆς, ἣν ἐγνώριζε, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐβύθισε ναὺν, τὴν ὁποίαν ὑπέθετεν ἐχθρικὴν, εἶπεν· «Οἱ μὲν ἄνδρες γεγόνασιν μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες.» Ταῦτα λέγουσιν ὅτι τότε εἶπεν ὁ Ξέρξης.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ μάχῃ ἐφονεύθη ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης, ὁ υἱὸς τοῦ Δαρείου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ξέρξου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ ὀνομαστοὶ ἐκ τῶν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμ-

μάχων, ὀλίγοι δὲ τινες καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, διότι γνωρίζοντες οὗτοι νὰ κολυμβῶσι διεπέρων εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ὅπου ἐσφίζοντο, ἔαν κατεστρέφετο μὲν τὸ πλοῖόν των, αὐτοὶ δὲ δὲν ἐφρονεύοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ἐκ δὲ τῶν βαρβάρων, πλείστοι μὲν ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ, διότι δὲν ἤξευρον νὰ κολυμβῶσιν, οἱ δὲ διαφεύ-

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΙΑΣ

γοντες τὸν θάνατον ἐξέπλεον πρὸς τὸ Φάληρον· ἐπιπτον ὁμῶς εἰς χεῖρας τῶν Αἰγινήτων, οἱ ὅποιοι ἐνήδρευον ἐν τῷ στενῷ, καὶ ἐκεῖ κατεστρέφοντο ὑπ' αὐτῶν. Ὅσαι δὲ νῆες τῶν βαρβάρων διεσφίζοντο, ἐφευγον εἰς τὸ Φάληρον, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ὅστις ἦτο ἐκεῖ. Ἡ Ἀρτεμισία δὲ διαφυγοῦσα καὶ αὐτὴ τοῦς

Αἰγινήτας ἦλθεν εἰς τὸ Φάληρον μετὰ τῶν ἄλλων περισωθέντων πλοίων. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ναυμαχίᾳ ἐδοξάσθησαν ὑπὲρ πάντας οἱ Αἰγινῆται καὶ μετὰ τοὺς Αἰγινήτας οἱ Ἀθηναῖοι.

Ὁ Ἀριστείδης δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐν τῷ θορόβῳ τούτῳ τῆς ναυμαχίας παραλαβὼν πολλοὺς ἐκ τῶν ὀπλιτῶν, οἱ ὅποιοι, Ἀθηναῖοι ὄντες, εἶχον παραταχθῆ παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμῖνος, ἀπεβίβασεν εἰς τὴν νῆσον Ψυττάλειαν καὶ κατεφόνευσεν πάντας τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῷ νησιδίῳ τούτῳ ὄντας. Τοιοῦτο τέλος ἴσχεν ἡ περίφημος ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

86. Ὁ Ξέρξης φεύγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ξέρξης δέ, μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι καταστροφὴν, φοβηθεὶς μήπως οἱ Ἕλληνες, μεταβάντες εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, λύσωσι τὰς γεφύρας καὶ ἀποκλείσωσιν αὐτὸν ἐν Εὐρώπῃ, ἐσκέπτετο νὰ φύγῃ. Θέλων δὲ νὰ μὴ νοήσωσι τοῦτο μήτε οἱ Ἕλληνες μήτε οἱ ἑαυτοῦ, ἤρχισε νὰ κάμνῃ νέας δῆθεν πολεμικὰς ἐτοιμασίας· οὕτω δὲ ἡπάτα ὅλους, πλὴν τοῦ Μαρδονίου, ὅστις ἦτο πολὺ ἐμπειρος τῶν διανοημάτων τοῦ βασιλέως. Ταῦτα πράττων ὁ Ξέρξης ἐπεμπε συγχρόνως εἰς τὴν Περσίαν ἄγγελον ἵνα ἀγγεῖλῃ τὴν παροῦσαν συμφορὰν.

Ὁ Μαρδόνιος δὲ βλέπων τὸν Ξέρξην στενοχωρούμενον πολὺ καὶ φοβούμενος μὴ τιμωρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, διότι αὐτὸς ἐπεισεν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τῷ εἶπε τὰ ἐξῆς· «Δέσποτα, μὴ λυποῦ, μηδὲ θεώρει καμμίαν μεγάλην συμφορὰν «τὸ γινόμενον· διότι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας μας εἰς τὰ «ξύλα, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀνδρας καὶ εἰς τὸ ἵππικόν. Ἐὰν μὲν λοι- «πὸν ἐγκρίνης, ἃς ἐπιχειρήσωμεν ἀμέσως κατὰ τῆς Πελοποννή- «σου, εἰ δὲ μὴ, ἃς ἀναβάλωμεν τοῦτο. Μὴ στενοχωροῦ. Οἱ Ἕλ- «λληνες ἐξάπαντος θὰ γένωσι δοῦλοί σου. Ἄν δὲ πάλιν σὺ θέ-

αλῆς νὰ λάβῃς τὸ στράτευμα καὶ νὰ φύγῃς, τότε ἔγωγ τὴν ἀκούουθον σκέψιν. Μὴ κάμῃς τοὺς Πέρσας, ὦ βασιλεῦ, νὰ γείνωσιν ἀκαταγέλαστοι εἰς τοὺς Ἑλληνας, διότι οὐδαμοῦ ἐφάνησαν οὐατοι δειλοί. Ἄν δὲ οἱ Φοίνικες καὶ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Κίλικες ἐδείχθησαν ἄνανδροι, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει τοῦτε ἀπρὸς τοὺς Πέρσας. Ὅθεν, ἂν ἀπεφάσισας νὰ μὴ παραμείνῃς ἀπλέον ἰδῶ, σὺ μὲν ἐπίστρεψε εἰς τὰ βασιλεια σου παραλαβὼν αὐτὸ πλεῖστον μέρος τοῦ στρατοῦ, ἐμὲ δ' ἄφες νὰ ἐκλέξω τριαακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ νὰ σοὶ παραδώσω τὴν Ἑλλάδα ἀδεδουλωμένην.»

Μετὰ τὰ τοσαῦτα δυστυχήματα ἀκούσας ὁ Ξέρξης τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μαρδονίου ἐχάρη καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ σκεφθῇ καὶ θὰ τῷ ἀποκριθῇ. Συγκαλέσας δ' ἐπὶ τούτῳ τοὺς Πέρσας εἰς συμβούλιον, ἔκρινεν εὐλογον νὰ προσκαλέσῃ καὶ τὴν Ἀρτεμισίαν, τῆς ὁποίας ἐζήτησεν ἰδιαίτερος τὴν γνώμην ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ Μαρδονίου, ἐκείνη δὲ δὲν εὔρεν αὐτὴν ἐπιδλαβῇ, ἀλλὰ συμφέρουσαν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις, ὡς τῷ εἶπεν ἡ Ἀρτεμισία, ἐξεπλήρωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας, καύσας τὰς Ἀθήνας. Ὅθεν ὁ Ξέρξης εὐχαριστηθεὶς καὶ ἰπαινέσας τὴν Ἀρτεμισίαν, διότι ἐπέτυχεν νὰ τῷ εἴπῃ ὅσα αὐτὸς διανοεῖτο, ἀπέστειλεν αὐτὴν μετὰ τῶν τέκνων του εἰς τὴν Ἐφεσον· αὐτὸς δὲ καλέσας τὸν Μαρδόνιον, διέταξεν αὐτόν νὰ μείνῃ, ἐκλέξας οὗς βούλεται ἐκ τοῦ στρατοῦ, καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ δείξῃ τὰ ἔργα ὅμοια μὲ τοὺς λόγους. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν τοσαῦτα ἔγειναν

Τὴν δὲ νύκτα οἱ στρατηγοὶ τῶν νηδῶν, τῇ διαταγῇ τοῦ βασιλέως, ἀπέπλεον ἐκ τοῦ Φαλήρου πάλιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅσῳ ταχύτερον ἡδύνατο ἕκαστος, ὅπως διαφυλάξωσι τὰς γαφύρας, ἵνα διέλθῃ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ. Ὅτι δὲ ἰφώτισε, μαθόντες οἱ Ἕλληνες, ὅτι αἱ νῆες ἔφυγον, ἀμίεως ἀπεφάσισαν νὰ καταδιώξωσιν αὐτάς· ἀλλὰ δὲν τὰς εἶδον, ἂν καὶ

ἔπλευσαν μέχρι τῆς Ἀνδρου. Φθάσαντες δὲ οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἀνδρον συνεσκέφθησαν ἐκεῖ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ μὴ πλεύσωσι περαιτέρω μέχρις Ἑλλησπόντου πρὸς λύσιν τῶν γεφυρῶν, ὅπως ἰπέμενεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω, διότι, ὡς ἔλεγεν ὁ Εὐρυβιάδης καὶ παρεδέχοντο καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων οἱ στρατηγοί, ἂν καταστρέψωσι τὰς γεφύρας, ὁ ἰχθὺς θὰ ἀποκλεισθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπερ οὐδαμῶς εἶναι συμφέρον. Ταῦτα ἀποφασίσαντες ἐπολιόρκουν τὴν μηδίσασαν Ἀνδρον, θέλοντες νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν. Διότι πρῶτοι ἐκ τῶν νησιωτῶν οἱ Ἀνδριοι, ζητήσαντος τοῦ Θεμιστοκλέους χρήματα, δὲν ἔδωσαν· ὅτε δὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἠπέιλησεν αὐτοὺς ἀρνηθέντας, λέγων ὅτι ἦλθον οἱ Ἀθηναῖοι ἔχοντες δύο μεγάλους αἰγούς, τὴν Πειθῶ καὶ τὴν Ἀνάγκην, καὶ οὗτοι ἀφεύκτως θὰ δώσωσιν εἰς αὐτοὺς χρήματα οἱ Ἀνδριοι, ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὅτι εὐλόγως αἱ Ἀθῆναι, ἔχουσαι τοιούτους θεοὺς, εἶναι μεγάλαι καὶ εὐδαίμονες, ἐνῶ οἱ Ἀνδριοι ἔχουσιν ὀλιγίστας γαίας, δύο δὲ ἄνωφελεῖς θεοί, ἡ Πενία καὶ ἡ Ἀμυχανία¹, οὐδέποτε ἐγκαταλείπουσι τὴν νῆσον αὐτῶν· ἐπομένως, ἔχοντες τοιούτους θεοὺς, ἔλεγον ὅτι δὲν θὰ δώσωσι χρήματα καὶ ὅτι οὐδέποτε ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων θὰ ὑπερισχύσῃ τῆς ἑαυτῶν ἰδυναμίας². Οὗτοι μὲν λοιπὸν ταῦτα ἀποκρίθentes καὶ μὴ δώσαντες τὰ χρήματα, ἐπολιορκοῦντο. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἰσέπραττε χρήματα ἐκ τῶν ἄλλων νήσων, πέμπων καὶ λέγων τὰ αὐτά, τὰ ὅποια εἶπε καὶ εἰς τοὺς Ἀνδρίους. Τέλος μὴ δυνηθέντες οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσι τὴν πολιορκηθεῖσαν Ἀνδρον, ἐτράπησαν, μετὰ τινων ἡμερῶν πολιορκίαν, εἰς τὴν Κάρυστον καὶ λεηλατήσαντες τὴν χώραν τῶν Καρυστίων ἀπέστρεφον εἰς Σαλαμίνα.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ. μέινας ἐν Φαλήρῳ

1. Ἀμυχανία = ἐνδεια, πτωχεία, φτώχεια.

2. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν «Οὐκ ἂν λάβοις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος»

ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίαν, ἀνεχώρησεν εἴτα εἰς τὴν Βοιωτίαν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, δι' ἧς ἦλθεν. Ἠκολούθησε δὲ καὶ ὁ Μαρδόνιος πρῶτον μὲν, ἵνα προπέμψῃ τὸν βασιλέα, δευτέρον δέ, διότι ἡ ὥρα τοῦ ἔτους δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ πόλεμον· ἦτο δὲ καὶ προτιμότερον νὰ διέλθῃ τὸν χειμῶνα ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ἔπειτα, ἅμα τῷ ἔαρι, νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Πελοποννήσου. Ὡς δ' ἔφθασαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐκεῖ ὁ Μαρδόνιος ἐξέλιξεν ἐξ ὅλου τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου τριακοσίας χιλιάδας, ἐν οἷς πάντας τοὺς καλουμένους ἀθανάτους, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Ὑδάρνους, ὅστις δὲν ἠθέλησε ν' ἀφήσῃ τὸν βασιλέα.

Ὁ δὲ Ξέρξης μετὰ τοῦ ὑπολειφθέντος στρατοῦ, ἀφήσας τὸν Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίᾳ, αὐτὸς ἐπορεύετο ταχέως εἰς τὸν Ἑλλησπόντον, φθάσας εἰς τὸ στενὸν τῆς διαβάσεως εἰς τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἡμέρας¹· καθ' ὁδὸν δ' ἀπώλεσε τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος, ἕνεκα τῆς πείνης καὶ τοῦ λοιμοῦ² καὶ τῆς δυσεντερίας, ἣτις κατέλαβεν αὐτό. Οὕτω λοιπόν, κακῶς ἔχοντες οἱ βάρβαροι, ἔφθασαν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον, ὅπου εὗρον τὰς γεφύρας διαλελυμένας ὑπὸ τρικυμίας· ἕνεκα δὲ τούτου διέβησαν μὲ τὰς ναῦς εἰς τὴν Ἀβυδὸν καὶ ἐκεῖθεν βαδίζοντες ἐν ἀθλίᾳ καταστάσει ἔφθασαν μετὰ τοῦ Ξέρξου εἰς τὰς Σάρδεϊς, ὅσοι ἐσώθησαν. Τοιοῦτο τέλος ἔλαβεν ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία τῷ βαρβάρων καὶ τοιαύτας συμφορὰς ἔπαθεν ὁ ἀλαζὼν Ξέρξης.

87. Τιμαὶ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὸν Θεμιστικλέα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κυριεύσωσι τὴν Ἄνδρον, ὡς εἶπομεν, ἐτράπησαν εἰς τὴν Κάρυστον καὶ λεπλατη-

1. Ὅτε ὁ Ξέρξης ἤρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἡ πορεία του ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν διήρκεσε τρεῖς μῆνας (ἴδε § 80).

2. Λοιμὸς (διὰ τοῦ οἱ) = πανώλης, πάσα μολυσματικὴ καὶ βακτηριόφωρος ἀσθένεια· λιμὸς δὲ (διὰ τοῦ ι) = πείνα μεγάλη.

σαντες αὐτὴν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Ἐκεῖ δὲ προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς τὰ πρῶτα ἐκ τῶν λαφύρων, τὰ δ' ἄλλα διαιμοιράεθσαν μεταξύ των.

Μετὰ τὴν διανομὴν δὲ τῶν λαφύρων οἱ Ἕλληνες ἐπλευσαν εἰς τὸν Ἰσθμόν, ἵνα δώσωσιν ἀριστεῖα εἰς τὸν φανέντα ἀξιώτατον κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. Ἐκαστος ὁμως τῶν στρατηγῶν ἐψήφισε πρῶτον μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ, νομίζων ὅτι αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ ἀνδρείοτατος, ἔπειτα δὲ οἱ περισσότεροι ἐψήφισαν ὑπὲρ τοῦ Θεμιστοκλέους· ὥστε οἱ μὲν ἄλλοι εἶχον ἕκαστος μίαν ψήφον, ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς εἶχε τὰς πλείστας. Τοῦτο διήγειρε τὸν φθόνον τῶν ἄλλων στρατηγῶν, οἱ ὅποιοι ἀπέπλευσαν ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν

ΝΟΜΙΣΜΑ ΚΑΡΥΣΤΙΩΝ

του, χωρὶς νὰ κρίνωσι περὶ τῶν ἀριστείων· ὁ Θεμιστοκλῆς ὁμως διεφθμίσθη καὶ ἐδοξάσθη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἀνὴρ πολὺ σοφώτατος ὢν τῶν Ἑλ-

λίων. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχησάντων, μετέβη ἀμέσως μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Λακεδαίμονα, θέλων νὰ τιμηθῇ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ὑπεδέχθησαν τὸν Θεμιστοκλέα καλῶς καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν μεγάλως. Ἔδωκαν δὲ ἀριστεῖα εἰς μὲν τὸν Εὐρυβιάδην στέφανον ἐλαίας, ὡς σημεῖον ἀνδρείας· εἰς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα ἐπίσης στέφανον ἐλαίας, ὡς σημεῖον σοφίας καὶ δεξιότητος. Ἐδώρησαν δὲ εἰς αὐτὸν τὸ κάλλιστον ἐν Σπάρτῃ ὄχημα καὶ τὸν συνώδευσαν τριακόσιοι ἐκλεκτοὶ ἱππεῖς Σπαρτιαῖται μέχρι τῶν Τεγεατικῶν συνόρων. Μόνον δέ, ἐξ ὧν τῶν μέχρι τῆς ἱποχῆς τοῦ Ἡροδότου γνωστῶν ἀνθρώπων, τοῦτον οἱ Σπαρτιαῖται προέπεμψαν.

Ἀφοῦ λοιπὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἤξιώθη τοιούτων τιμῶν ἐν Σπάρτῃ, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας.

88. Οἱ Ἰωνες ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ἀρτάβαζος δέ, ὁ υἱὸς τοῦ Φαρνάκου, ἄνθρωπος ἐπίσημος μεταξὺ τῶν Περσῶν, ἔχων ἐξήκοντα χιλιάδας ἐκ τοῦ στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξέλεξεν ὁ Μαρδόνιος, προέπεμψε τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἐκείθεν δ' ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὑπέταξε καθ' ὁδὸν λαοὺς τινάς, ἕως οὗ ἐπανελθὼν ἠνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Μαρδονίου¹, ἀφοῦ πολλοὺς ἐκ τῶν αὐτοῦ ἀπώλεσεν.

Ὁ δὲ περισθεὶς ναυτικὸς στρατὸς τοῦ Ξέρξου, φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ὡς ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ διεπόρθημευσεν ἐκ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου εἰς τὴν Ἀβυδὸν τὸν βασιλέα καὶ τὸ στράτευμα, διεχειμάσεν ἐν Κύμῃ². τὸ δὲ ἔαρ ἐνωρὶς συνηθορίζετο εἰς τὴν Σάμον, ὅπου εἶχον διαχειμάσῃ καὶ τινες νῆες· ἐκεῖθεν δὲ τριακόσiai ἐν ὅλῃ νῆες ἐφύλαττον τὴν Ἰωνίαν μήπως ἀποστατήσῃ. Οὐδέποτε δὲ οἱ βάρβαροι ἠλπίζον, ὅτι θὰ ἐλθωσιν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἀλλ' ὅτι θὰ ἀρκεσθῶσι φυλάττοντες τὴν αὐτῶν χώραν, εἰκάζοντες τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι δὲν κατεδίωξαν αὐτοὺς φεύγοντας ἐκ τῆς Σαλαμῖνος. Κατὰ μὲν τὴν θάλασσαν λοιπὸν οἱ βάρβαροι ἐθεώρουν αὐτοὺς ἡττημένους, κατὰ ξηρὰν ὁμως εἶχον ἐλπίδας, ὅτι κατὰ πολὺ θὰ ὑπερισχύσῃ ὁ Μαρδόνιος. ὄντες δὲ ἐν Σάμῳ, τὸ μὲν, ἐσκέπτοντο πῶς νὰ ἐπραττον κακὸν τι εἰς τοὺς πολεμίους, τὸ δέ, περιέμενον νὰ ἴδωσι πῶς θ' ἀποβῶσι τὰ πράγματα τοῦ Μαρδονίου.

Οἱ δὲ Ἕλληνες τὴν ἀνοιξὶν ἤρχισαν νὰ συναθρίζωνται πάλιν· συνῆλθον λοιπὸν εἰς Αἰγίναν ἑκατὸν δέκα νῆες, ἔχουσαι στρατη-

1. Ἴδε § 95.

2. Ἡ Κύμη ἦτο ἡ ἐπίσημοτάτη πόλις τῆς Αἰολίδος, ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ. Νῦν Λαμουρτ-κιοϊ.

γὸν καὶ ναύαρχον τὸν Σπαρτιάτην Λεωτυχίδην. Τῶν Ἀθηναίων δὲ στρατηγὸς ἦτο ὁ Ξάνθιππος. Ὁ δὲ πεζὸς στρατὸς δὲν συνηθροίζετο ἀκόμῃ.

Ὡς δὲ συνῆλθον εἰς τὴν Αἰγιναν ὅλαι αἱ νῆες, ἦλθον πρέσβεις τῶν Ἰωνῶν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων καὶ παρεκάλουν αὐτοὺς νὰ καταπλεύσωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ νὰ ἐλευθερώσωσιν αὐτήν· ἀλλὰ μόλις μέχρι τῆς Δήλου ἔφερον αὐτοὺς, διότι ἐφοβοῦντο νὰ προχωρήσωσι παρεταίρω, μὴ γνωρίζοντες καλῶς τοὺς τόπους καὶ νομίζοντες ὅτι τὰ πάντα ἦσαν πλήρη στρατοῦ· ἡ δὲ Σάμος ἐνόμιζον, ὅτι ἀπείχεν ὅσον καὶ αἱ Ἡράκλειαι στῆλαι¹. Συνέπιπτε δέ, ὥστε οἱ μὲν βάρβαροι, καταπεφοβισμένοι, νὰ μὴ τολμῶσι νὰ πλεύσωσι δυτικώτερον τῆς Σάμου, οἱ δὲ Ἕλληνες νὰ μὴ τολμῶσι νὰ πλεύσωσιν ἀνατολικώτερον τῆς Δήλου. Τοιούτοτρόπως δ' ὁ φόβος ἐφύλαττε τὸ μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἠπλευσαν καὶ ἔμενον εἰς τὴν Δῆλον², ἔχοντες στρατηγὸν τὸ Λεωτυχίδην.

89. Ὁ Μαρδόνιος πέμπει πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὸν Ἀλέξανδρον μὲ προτάσεις περὶ εἰρήνης.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐπεμψεν ἐκ Θεσσαλίας ἄγγελον εἰς τὰς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμύντου, βασιλέα τῆς Μακεδονίας· οὗτος ἐλθὼν ἔλεγε τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὁ Μαρδόνιος λέγει τάδε· »Μοὶ ἦλθεν ἀγγελία παρὰ τοῦ βασιλέως λέγουσα οὕτω· «*Συγχωρῶ ὅλα τὰ σφάλματα τῶν Ἀθηναίων, αὐτὰ ὅποια ἔπραξαν εἰς ἐμέ· σὺ δέ, Μαρδόνιε, πρᾶξον ὡς ἐξῆς· πρῶτον μὲν ἀπόδος εἰς αὐτοὺς τὴν γῆν των, εὐτερον δὲ ἄ*

1. Ὁ νῦν πορθμὸς τοῦ Γιβραλτάρ.

2. Ἴδε συνέχειαν ἐν § 96.

ἀεκλέξωσι μόνοι καὶ ὁποῖαν ἄλλην θέλουσιν ἀνοικοδόμησον
 αὐτὸς τοὺς ναοὺς των, ὅσους ἐγὼ ἔκανυσα, ἂν θέλωσι νὰ συν-
 αθηκολογήσωσι μὲ ἐμέ^α. Αὐταὶ εἶναι αἱ προσταγαί, τὰς ὁποίας
 αἱ μοὶ ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς. Ἐγὼ δέ¹ λέγω ταῦτα. Διατί εἴθε
 ἀνόνητοι, πολεμοῦντες ἐναντίον τοῦ βασιλέως; Διότι οὕτε νὰ
 αὐπερισχύσητε θὰ δυνηθῇτε, οὔτε ν' ἀντέχητε πάντοτε εἴθε
 αἱκανοί. Παύσατε λοιπὸν τώρα τὸν πόλεμον ἐντίμως καὶ συμμα-
 χήσατε μὲ ἡμᾶς ἄνευ δόλου καὶ ἄνευ ἀπάτης. Ταῦτα μὲν ὁ
 Μαρδόνιος μοὶ παρήγγειλεν, ὃ Ἀθηναῖοι, νὰ εἰπῶ πρὸς ἡμᾶς.
 α Ἐγὼ δέ² περὶ μὲν τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποῖαν τρέφω πρὸς ὑμᾶς,
 αὐτὸν λέγω τίποτε, διότι δὲν θὰ μάθητε ταύτην τώρα πρώτην
 αφορὰν· σᾶς παρακαλῶ δὲ ἐκ μέρους μου νὰ παραδεχθῇτε ὅσα
 αὐτὸς λέγει ὁ Μαρδόνιος, διότι βλέπω ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇτε νὰ
 ἀπολεμῇτε πάντοτε μὲ τὸν Ξέρξην. Ὅθεν πείσθητε, διότι εἶναι
 ἀμεγίστη τιμὴ σας νὰ συγχωρῇ ὁ βασιλεὺς τὰ ἀμαρτήματα εἰς
 αὐμᾶς μόνους ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ θέλῃ νὰ γείνη φίλος ὑ-
 αμῶν. » Ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ταῦτα εἶπεν. X

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μαθόντες ὅτι ἦλθεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς
 τὰς Ἀθήνας, ἵνα συμβιβᾷσιν τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸν βάρβαρον,
 ἐροῦντο πολὺ μὴ συνθηκολογήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸν
 Πέρσην καὶ ἀπεφάσισαν ἀμέσως νὰ στείλῃσι πρέσβεις εἰς τὰς
 Ἀθήνας. Συνέπεσε δὲ νὰ ἐμφανισθῶσιν οἱ πρέσβεις οὗτοι εἰς τὸν
 δῆμον συγχρόνως μὲ τὸν Ἀλέξανδρον, διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρο-
 τερίβουν καὶ ἀνέβαλλον τὴν ἀπάντησιν ἐπίτηδες, ὄντες βέβαιοι
 ὅτι εἰ Σπαρτιάται, μανθάνοντες τὰς διαπραγματεύσεις, θὰ πέμ-
 ψωσιν ἀμέσως πρέσβεις· οὗτοι δ' ἐρχόμενοι θὰ ἤκουον οἱ ἴδιοι
 τὴν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἀπάντησιν τῶν Ἀθηναίων.

Ἀφεὺ δ' ἐτελείωσε τὸν λόγον ὁ Ἀλέξανδρος, διαδεχθέντες

β. Ὁ Μαρδόνιος δηλ. διὰ στόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου λαλῶν.

γ. Δῆλα δὲ ὁ Ἀλέξανδρος οἰκοθεν ὁμιλῶν.

αὐτὸν οἱ ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἄγγελοι ἔλεγον· «Ἡμᾶς δ' ἐπεμψάν·
 αἱ Λακεδαιμόνιοι, ἵνα παρακαλέσωμεν ὑμᾶς ν' ἀφήσητε τὰ
 ἐπράγματα ὡς ἔχουσι καὶ νὰ μὴ δεχθῆτε τὰς προτάσεις τοῦ
 βαρβάρου· διότι οὔτε δίκαιον οὔτε πρέπον εἶναι, ὑμεῖς, οἱ ὅποιοι
 ἐηγείρατε τὸν πόλεμον τοῦτον, νὰ γείνητε αἰτίοι δουλείας, ἐνφ'
 ἀπάντοτε, καὶ ἐκ παλαιῶν χρόνων, εἴθε γνωστοὶ ὅτι ἠλευθερώ-
 εσατε πολλοὺς ἀνθρώπους. Συλλυπούμεθα δὲ ὑμῖν, ὅτι πιέζεσθε
 καὶ ὅτι δύο ἤδη ἔτη ἐστερήθητε τῶν καρπῶν σας καὶ ὅτι ἀπω-
 κλέσατε τὰς οἰκίας καὶ τὰς περιουσίας σας, διότι ὁ πόλεμος γί-
 νεται εἰς τὴν χώραν σας. Ἄλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμ-
 μαχοι σᾶς δίδουσι τὴν ὑπόσχεσιν νὰ διαθρέψωσι τὰς γυναῖκας
 καὶ τοὺς οἰκίους σας ὅσον χρόνον ἂν διαρκέσῃ ὁ πόλεμος. Μὴ
 ἐμεταπείσῃ δ' ὑμᾶς ὁ Ἀλέξανδρος, διότι αὐτός, τύραννος ὢν,
 ἐμὲ τύραννον συμπράττει· γνωρίζετε δὲ ὅτι παρὰ τοῖς βαρβά-
 ροις οὔτε πίστις οὔτε ἀλήθεια ὑπάρχει.» Ταῦτα εἶπον οἱ πρέ-
 σβεις τῶν Λακεδαιμονίων.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ἀπεκρίθησαν τὰ
 ἑξῆς· «Ἡμεῖς ἀγαπῶντες τὴν ἐλευθερίαν θὰ ὑπερασπισθῶμεν
 αὐτὴν ὅσον δυνάμεθα. Σὺ δὲ μὴ προσπάθει νὰ συμφιλιώσῃς
 ἐμᾶς μὲ τὸν βάρβαρον, διότι δὲν θὰ πεισθῶμεν. Λέγε λοιπὸν
 εἰς τὸν Μαρδόνιον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος
 ἀπορεύεται τὴν αὐτὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν πορεύεται μέχρι σήμε-
 ρον, ἡμεῖς δὲν θὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ θὰ
 ἐπολεμήσωμεν αὐτόν, ἐλπίζοντες εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν θεῶν
 καὶ τῶν ἡρώων, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἀσεβῶς κατέκαυσε τοὺς
 ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα. Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ μὴ ἐμφανισθῇς εἰς
 αὐτοὺς Ἀθηναίους μὲ τοιαύτας προτάσεις, διότι δὲν ἐπιθυμοῦμεν
 ἀνὰ σὲ μεταχειρισθῶμεν κακῶς.»

Πρὸς μὲν τὸν Ἀλέξανδρον ταῦτα ἀπεκρίθησαν, πρὸς δὲ τοὺς
 ἀπὸ τῆς Σπάρτης ἄγγέλους εἶπον τὰ ἑξῆς· «Τὸ νὰ φοβηθῶσιν
 οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν βάρβαρον ἔτι

«πολὺ ἀνθρώπινον· δὲν ἔπρεπεν ὁμως νὰ δείξωσι τόσῃ μικρο-
 «πρέπειαν, ἐνῷ γνωρίζουσι τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων· διότι
 «οὔτε χρυσὸς οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὑπάρχει τοσοῦτος οὔτε χώρα κατὰ
 «τὸ κάλλος καὶ τὴν εὐφορίαν τοιαύτη, τὰ ὅποια λαβόντες ἡμεῖς
 «θὰ ἠθέλωμεν νὰ καταδουλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Διότι πολλὰ
 «καὶ μεγάλα εἶναι τὰ ἐμποδίζοντα νὰ μὴ ποιῶμεν ταῦτα, μηδὲ
 «εἰὰν θέλωμεν· πρῶτα μὲν καὶ μέγιστα, τῶν θεῶν τὰ ἀγάλματα
 «καὶ οἱ ναοί, τοὺς ὁποίους ὁ βάρβαρος κατέκαυσε καὶ συνέχωσε,
 «καὶ διὰ τοὺς ὁποίους ἡμεῖς ἀναγκαιῶς ἔχομεν καθῆκον νὰ ἐκδι-
 «κηθῶμεν μᾶλλον ἢ νὰ συμμαχήσωμεν μὲ τὸν πράξαντα ταῦτα·
 «δεύτερον δέ, δὲν θὰ ἦτο πρέπον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ γίνωσι προ-
 «δοταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τὸ ὅποῖον ὅλον ἔχει τὸ αὐτὸ
 «αἷμα καὶ λαλεῖ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, οἱ δὲ ναοὶ τῶν θεῶν εἶναι
 «κοῖνοι εἰς ὅλους καὶ αἰ θυσίαι καὶ τὰ ἥθη εἶναι τῶν αὐτῶν τρό-
 «πων. Ἐχετε λοιπὸν βεβαίον τοῦτο, ἐὰν πρότερον δὲν τὸ εἴχετε,
 «ὅτι, ἔως ἂν καὶ εἰς Ἀθηναῖος ὑπάρχη, κατ' οὐδένα τρόπον
 «ἡμεῖς θὰ συνθηκολογήσωμεν μὲ τὸν Ξέρξην. Ἐπαινοῦμεν δὲ τὴν
 «απρόνοιαν, τὴν ὁποίαν λαμβάνετε νὰ διαθρέψητε τοὺς οἰκείους
 «μας, ἀλλ' ἀπόφασιν ἔχομεν νὰ ἐγκαρτερήσωμεν, χωρὶς νὰ δώ-
 «σωμεν βάρος εἰς ἡμᾶς. Τώρα δὲ ἐκπέμπετε στρατὸν ὡς τάχιστα,
 «διότι ὡς ἡμεῖς εἰκάζομεν, ὁ βάρβαρος εὐθὺς ἀφοῦ μάθῃ τὴν
 «ἀγγελίαν, ὅτι οὐδὲν θὰ πράξωμεν ἐξ ὧν ἐκεῖνος μᾶς προέ-
 «πεινε, θὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν. Πρὶν λοιπὸν ἐκεῖνος προ-
 «σφθᾶσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἶναι καιρὸς ἡμεῖς νὰ ἐκστρα-
 «τεύσωμεν εἰς τὴν Βοιωτίαν.» Οἱ πρέσβεις λοιπὸν, ἀφοῦ οἱ Ἀ-
 «θηναῖοι ἀπεκρίθησαν ταῦτα, ἐπέστρεφον εἰς τὴν Σπάρτην.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ

I

ΚΑΛΛΙΟΠΗ

**ΘΟ. Ἀλώσεις τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου.
Οἱ Ἕλληνες συναγείρονται κατ' αὐτοῦ.**

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, ὡς ἐπέστρεψεν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἀνεκοί-
νωσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόκρισιν τῶν Ἀθηναίων, κινήσας ἐκ τῆς Θεσ-
σαλίας ὠδήγει μετὰ σπουδῆς τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Ἀθηνῶν,
παραλαμβάνων καθ' ὁδὸν τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα. Ὅτι
δ' ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, δὲν εὔρε πάλιν τοὺς Ἀθηναίους
ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ κυριεύει αὐτὴν ἔρημον, διότι οἱ κάτοικοι ἦσαν
οἱ πλεῖστοι ἐν τῇ Σαλαμῖνι, ὡς ἔμαθε, καὶ ἐν ταῖς ναυσίν. Πα-
ρῆλθον δὲ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως
μέχρι τῆς ἀλώσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου δέκα μῆνες.

Ἀφοῦ δ' ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Μαρδόνιος, πέμπει εἰς
τὴν Σαλαμῖνα τὸν Μουρυχίδην, ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα
εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰς αὐτὰς προτάσεις, τὰς ὁποίας πρότερον
καὶ ὁ Ἀλέξανδρος διεβίβασεν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὁμως, ὡς ἦτο ἐπό-
μενον, πάλιν ἀπέρριψαν ταύτας.

Ἐπειδὴ δέ τις ἐκ τῶν ἐν τῷ συμβουλίῳ, ὁ Λυκίδης, ἀπε-
φάνθη γνώμην νὰ δεχθῶσι τὰς προτάσεις τοῦ Μουρυχίδου, διὰ
τοῦτο ἔθανατώθη ἀμέσως καταλιθοβοληθείς. Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν
Ἀθηναίων μαθοῦσαι τὰ γινόμενα καὶ παροτρύνουσαι ἢ μία τὴν
ἑλλην ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λυκίδου αὐθόρμητοι καὶ κατε-

λιθοβόλησαν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουρυχίδης ἐπίστρεψεν ἀβλαβῆς εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Ἦναγκάσθησαν δὲ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ διαβῶσιν εἰς τὴν Σαλαμίνα, διότι οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐβράδυνον νὰ στείλωσι στρατὸν, ὁ δὲ Μαρδόνιος ἤρχετο καὶ ἦτο ἐν τῇ Βοιωτίᾳ. Ἐπεμψάν δὲ πρέσβεις εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ ἐρωτήσωσιν αὐτοὺς διὰ τί βραδύνουσι καὶ τί σκέπτονται νὰ πράξωσιν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπειδὴ ἰώρταζον τὰ Ὑακίνθια¹ καὶ ἐπειδὴ τὸ τεῖχος ἐν τῷ Ἴσθμῳ ἦτο περὶ τὸ τέλος, δὲν ἔδωκαν πολλὴν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τῶν πρέσβεων, ἀλλ' ἀνέβαλλον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ν' ἀπαντήσωσιν εἰς αὐτοὺς, μέχρις οὐ παρῆλθον δέκα ἡμέραι. Τέλος τὴν προτεραίαν τῆς δεκάτης ὁ Χίλειος, ἀνὴρ Τεγεάτης, ἰσχυρότατος ἐν Λακεδαίμονι ἐξ ὧν τῶν ξένων, μαθὼν παρὰ τῶν ἐφόρων ὅλα τὰ διατρέχοντα εἶπεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς· «Ἄνδρες ἐφοροι, ἐάν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶναι φίλοι ἡμῶν, ἀλλὰ σύμμαχοι τοῦ βαρβάρου, μὲ ὅλον τὸ ἰσχυρὸν τεῖχος τοῦ Ἴσθμου, ἀπολλαὶ θύραι εἶναι ἀνοικταὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον διὰ τὸν Πέρσῃ. Ἄλλ' εἰσακούσατε, πρὶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀποφασισθῇ ἄλλο τι, ὅπερ θὰ βλάβῃ τὴν Ἑλλάδα.» Ὁ μὲν Χίλειος ταῦτα συνεβούλευεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους.

Οἱ δὲ ἐφοροι, σκεφθέντες καλῶς τὸν λόγον του, ἐκπέμπουσι, νυκτὸς ἔτι οὔσης, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Πausανίου, υἱοῦ τοῦ Κλεομβρότου, πέντε χιλιάδας Σπαρτιατῶν, τάξαντες περὶ ἑκαστον καὶ ἑπτὰ εἰλωτας. Ἀφοῦ δ' ἐγίνειν ἡμέρα, οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, μὴ ἡξέυροντες τίποτε περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, ἐνεφανίσθησαν εἰς τοὺς ἐφόρους καὶ εἶπον εἰς

1. Τὰ Ὑακίνθια ἤγοντο μόνον ἐν Ἀμύκλαις τὸν Ἑκατομβαιῶνα μῆνα (Ἰουλ. — Αὐγ.) πρὸς τιμὴν τοῦ Ὑακίνθου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Ἀμύκλα. Ὁ Ὑακίνθος ἦτο περίφημος διὰ τὸ κάλλος του, ἐφονεύθη δὲ ἐξ ἀπροσεξίας ὑπὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐκ τῆς κόνεως αὐτοῦ μυθολογεῖται ὅτι ἔκαμε νὰ φυτρώσῃ τὸ δμῶνυμον εὐώδες ἄνθος Ὑακίνθος.

αὐτούς, ὅτι εἶναι προδόται τῶν συμμάχων καὶ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔνεκεν ἑλλείψεως συμμάχων, θὰ κάμωσιν εἰρήνην πρὸς τὸν Πέρσην, ὅπως δυνηθῶσιν. Τότε δὲ θὰ μάθωσι τί δύναται νὰ συμβῇ εἰς αὐτούς ἐκ τούτου. Ἄλλ' οἱ ἔφοροι ἐβιβαίωσαν αὐτούς μεθ' ὅρκου ὅτι τὰ στρατεύματα εἶναι καθ' ὁδόν, πορευόμενα κατὰ τῶν βαρβάρων. Ἀμίσως τότε ἀνεχώρησαν οἱ πρέσβεις, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ πέντε ἑκατὸν χιλιάδες ὀπλιτῶν ἐκλεκτῶν ἐκ τῶν περιόρων Λακεδαιμονίων, σπεύδοντες πρὸς τὸν Ἰσθμόν.

ΘΙ. Ἡ παρά τὸν Ἀσωπὸν ἱππομαχία.

Ὁ δὲ Μαρδόκιος μαθὼν παρά τινος ἀπεισταλμένου Ἀργείου, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔρχονται ἐναντίον του, δὲν εἶχε πλέον διαθέσιν νὰ μένῃ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῆς θέσας πῦρ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ κρημνίσας καὶ συγχώσας ὅλα, ἵαν ἱμενέτι ἀκόμη ὀρθὸν ἢ ἐκ τῶν τειχῶν ἢ ἐκ τῶν οἰκημάτων ἢ ἐκ τῶν ναῶν. Ἀνεχώρησε δὲ ἐκ τῆς Ἀττικῆς, διότι αὕτη δὲν ἦτο κατάλληλος δι' ἱππικόν, καὶ διότι, ἂν ἐνικᾶτο, δὲν εἶχεν ἄλλοθεν ἔξοδον, εἰμὴ διὰ τῶν στενῶν τοῦ Κιθαιρῶνος, ὅπου καὶ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν. Ἐσκέπτετο λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Θήβας, ἵνα πολεμήσῃ πλησίον πόλεως φιλικῆς καὶ ἐν χώρᾳ ἱππασίμῳ. Τοῦτο δὲ καὶ ἔπραξε, στρατοπεδεύσας παρά τὰς ὄχθας τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἀφοῦ ἦλθον εἰς τὸν Ἰσθμόν, ἰστρατοπεδεύον ἐκεῖ· μαθόντες δὲ τοῦτο προσῆλθον καὶ οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι. Μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Ἐλευσίνα πάντες. Ἐκεῖ διαβάντες ἐκ τῆς Σαλαμῖνος ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐπορεύοντο ὅλοι ὁμοῦ κατὰ τοῦ ἰχθυοῦ. Ἀφοῦ δ' ἔφθασαν εἰς τὰς Ἐρυθρὰς τῆς Βοιωτίας καὶ ἔμαθον ὅτι οἱ βάρβαροι ἦσαν ἰστρατοπεδευμένοι πλησίον τοῦ

Ἄσωποῦ, ἀπεφάσισαν ν' ἀντιστρατοπεδεύσωσι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς ὑπωρείας τοῦ Κιθαιρώνος.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν κατέβαινον εἰς τὴν πεδιάδα, πέμ-
πει κατ' αὐτῶν ὁ Μαρδόνιος ὅλον τὸ ἱππικόν, τοῦ ὁποίου ἱπ-
παρχος ἦτο ὁ Μασίστιος· ἔλθον δὲ τὸ ἱππικόν προσέβαλλε καὶ
ἔβλαπτε πολὺ τοὺς Ἕλληνας. Κατὰ συντυχίαν δὲ οἱ Μεγαρεῖς
εἶχον ταχθῇ εἰς μέρος εὐκολώτατα προσβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἱπ-
πικοῦ· ὅθεν ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ἀντέχουσι πλέον καὶ ὅτι θὰ ἐγκα-

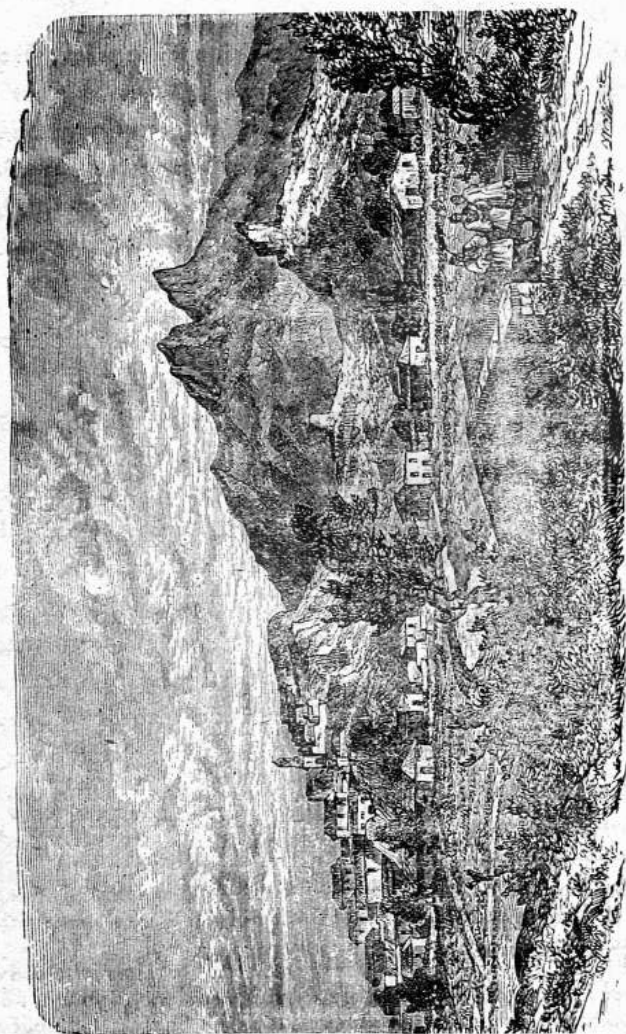

ΠΕΡΙΣΣΕ ΙΠΠΕΥΣ ΘΩΡΑΚΕΘΟΡΟΣ

ταλείψωσι τὴν τά-
ξιν, ἐὰν δὲν στεί-
λωσιν ἄλλους ὅπως
ἀντικαταστήσωσιν
αὐτούς. Μὴ θελόν-
των δὲ τῶν ἄλλων,
ιδέχθησαν οἱ Ἀθη-
ναῖοι καὶ ἐκ τῶν
Ἀθηναίων οἱ τρια-
κόσιοι ἐκλεκτοί, τῶν
ὁποίων λοχαγὸς ἦτο
Ὀλυμπιόδωρος ὁ
υἱὸς τοῦ Λάμπωνος.

Μαχομένων δὲ
αὐτῶν ἐπὶ πολλὴν

ὥραν, τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς μάχης· ὅτε τὸ ἱππικόν
ὄρμησι κατὰ τάγματα, ὁ ἵππος τοῦ Μασιστίου προέχων τῶν
ἄλλων, κτυπᾶται ὑπὸ βέλους εἰς τὰ πλευρά, αἰσθανθεὶς δὲ πολὺν
πόνον ἀνορθοῦται καὶ ρίπτει χαμαὶ τὸν ἱππία· ἀφοῦ δ' ἔπεσεν,
ἐμίσσως οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίπεσον κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐφόνευσαν.
Οἱ δὲ ἱππεῖς, μαθόντες τοῦτο καὶ ὀρμήσαντες νὰ λάβωσι τὸν
σακρόν τοῦ ἱπάρχου των, ἀπικρούσθησαν γυναικίως ὑπὸ τῶν

Ο ΚΟΛΛΙΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ (ὅπως εἶναι σήμερον)

Ἑλλήνων καὶ ἔχασαν καὶ ἄλλους ἱππεῖς. Οὕτω δέ, κακῶς ἔχοντες, ἐπέστρεψαν εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἀφοῦ δὲ τὸ ἱππικὸν ἐφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅλος ὁ στρατὸς καὶ ὁ Μαρδόνιος ἐπένθησαν τὰ μέγιστα διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μασιστίου, κείραντες καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια (τὰ φορτηγὰ ζῶα) καὶ θρηνοῦντες μεγάλως. Καθ' ὅλην δὲ τὴν Βοιωτίαν ἀντήχησεν, ὅτι ἀπωλέσθη ἄνθρωπος ἀξιολογώτατος μετὰ τὸν Μαρδόνιον παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ τῷ βασιλεῖ.

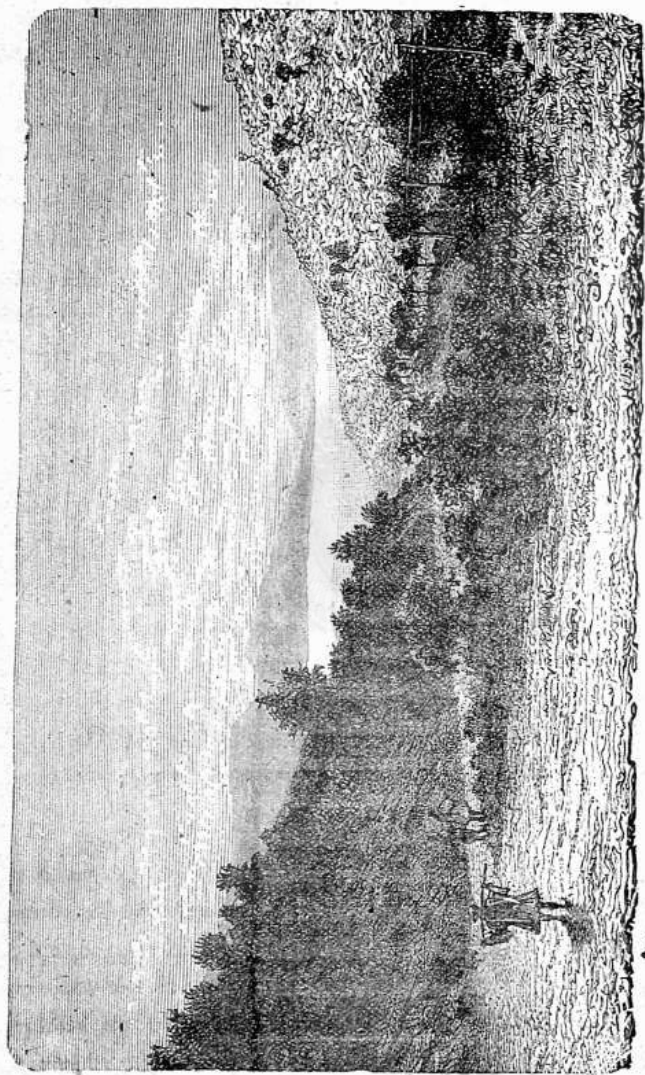
92. Τὰ δύο ἐχθρικὰ στρατόπεδα ἀντιπαρατάσσονται ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Πλαταιῶν.

Οἱ Ἕλληνες, λαβόντες θάρρος ἐκ τῆς πρώτης κατὰ τοῦ βαρβαρικοῦ ἱππικοῦ νίκης, κατέβησαν ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κιθαιρῶνος εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Πλαταιῶν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐκεῖ. Καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶχον δέκα χιλιάδες Λακεδαιμονίων· ἐκ τούτων δὲ τοὺς πεντακισχιλίους, ὄντας Σπαρτιάτας ¹, ἐφύλασσαν τριάκοντα πέντε χιλιάδες ψилоί ² ἐκ τῶν εἰλώτων, τεταγμένοι ἐπὶ πέντε περὶ ἕκαστον Σπαρτιάτην· τὸ δὲ εὐώνυμον κέρας εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι, ὀκτακισχιλίοι ὄντες, στρατηγὸς δὲ αὐτῶν ἦτο ὁ Ἀριστείδης ὁ υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου ³. Οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες ἦσαν τεταγμένοι ἐν τῷ μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ

1. Δηλ. ἐκ τῆς πόλεως Σπάρτης, διότι ἐν Λακεδαίμονι διεκρίνοντο οἱ Σπαρτιάται ἢ κύριοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ περίοικοι, καὶ οἱ ἑλωτες ἢ δούλοι.

2. Ψιλόος, ἐν τῇ στρατ. γλώσσῃ, ἐκαλεῖτο ὁ στρατιώτης ὁ ἀνευ τοῦ βαρέος θώρακος, τῆς μεγάλης ἀσπίδος, καὶ τῆς μεγάλης λόγχης· ψιλόος δὲ πλῶν· ἐλαφρῶς ὥπλισμένος. Ὁ βαρέως ὥπλισμένος στρατιώτης, δηλ. ὁ φέρων δόρυ μακρὸν καὶ ἀσπίδα μεγάλην ἐκαλεῖτο ἀπλίτης.

3. Β. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης.

Η ΕΛΕΥΣΙΣ (ὅπως εἶναι σήμερα).

τῶν Σπαρτιατῶν. Ὅλον δὲ ὁμοῦ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, τὸ συνελθὸν ἐν Πλαταιαῖς, ἀνήρχετο εἰς ἑκατὸν δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν· γενικὸν δὲ ἀρχιστράτηγον εἶχε τὸν Σπαρτιάτην Πausανίαν. Οὗτοι λοιπὸν πάντες ἐστρατοπέδευσαν πλησίον τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Μαρδόνιον βάρβαροι, ἀφοῦ ἱκανῶς ἐπένθησαν τὸν Μασίστιον, μαθόντες ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἐν Πλαταιαῖς, ἦλθον καὶ αὐτοὶ παρὰ τὸν Ἀσωπὸν, καὶ ἀντιπαρετάχθησαν οἱ μὲν Πέρσαι ἀντικρὺ τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ δὲ βοηθοῦντες τὸν Σέρξην Ἕλληνες, Βοιωτοὶ καὶ Λοκροὶ καὶ Μαλιεῖς καὶ Θεσσαλοὶ καὶ χίλιοι Φωκεῖς, (διότι ὅλοι οἱ Φωκεῖς δὲν ἐμήδισαν), καὶ οἱ κατοικοῦντες περὶ τὴν Θεσσαλίαν Μακεδόνες, ἀντιπαρετάχθησαν ἀντικρὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων. Ἦσαν δὲ οἱ βάρβαροι, ὡς προείπομεν, τριακόσαιο χιλιάδες, οἱ δὲ μετ' αὐτῶν συμμαχήσαντες Ἕλληνες ὡς πεντήκοντα χιλιάδες· τὸ δὲ ἱππικὸν ἦτο χωριστὰ τεταγμένον.

93. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔρχεται κρυφίως πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ἀφοῦ δὲ παρετάχθη ὁλος ὁ στρατὸς τοῦ Μαρδονίου, τὴν ἐπομένην ἡμέραν προσέφερον θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ δύο μέρη. Τὰ δὲ ἱερὰ προεμήνυον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι θὰ νικήσωσιν, ἔὰν ὁ Μαρδόνιος πρῶτος ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὸν Μαρδόνιον προεμήνυον τὰ ἱερὰ ὅτι θὰ νικήσῃ, ἔὰν οἱ Ἕλληνες ἐπιτεθῶσι πρῶτοι κατ' αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν ἔμεινον ἄπρακτα καὶ τὰ δύο στρατεύματα, περιμένοντα ποῖον ἐκ τῶν δύο νὰ κάμῃ πρῶτον τὴν ἀρχήν.

Ἐπειδὴ δὲ παρῆλθον οὕτω δέκα ἡμέραι, ἀπεφάσισε τὴν ἐν-

δικάτην ὁ Μαρδόνιος νὰ ἐπιτεθῇ τὴν ἐπομένην πρῶτος αὐτὸς κατὰ τῶν Ἑλλήνων· ἰδῶκε δὲ τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας διαταγὰς. Ὅτι δὲ προὐχώρησεν ἡ νύξ καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ἡσυχία ἀνὰ τὰ στρατόπεδα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκοιμῶντο βαθύως, τότε πλησιάσας ἱππικὸς πρὸς τοὺς φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, ὦν στρατηγὸς καὶ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ εἰς ὁμιλίαν μὲ τοὺς στρατηγοὺς. Οἱ φρουροὶ ἀνήγγειλαν τοῦτο εἰς τοὺς στρατηγοὺς, οἱ ὅποιοι, ἀφοῦ ἤκουσαν τὴν ἀγγελίαν, ἀμέσως ἠκολούθησαν αὐτοὺς εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐφύλαττον ὡς φρουροί. Ὅτι δ' ἐφθασαν, Πιεγν ὁ Ἀλέξανδρος τὰ ἐξῆς· «Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰμαι Ἕλλην καὶ δὲν ὑποφέρει ἡ ψυχὴ μου νὰ βλέπω τὴν Ἑλλάδα ἀδεδουλωμένην ἀντὶ ἑλευθέρας. Σᾶς λέγω λοιπὸν ὅτι ὁ Μαρδόνιος ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ καθ' ὑμῶν, ἅμα ἀρχίσῃ νὰ φέγγῃ ἡ εἰς ἡμέρα, διότι ἐφοβήθη μήπως συλλεχθῆτε περισσότεροι, ὥς ἐγὼ εἰκάζω. Ἡξεύρετε λοιπὸν τοῦτο καὶ ἐτοιμάζεσθε. Σᾶς παρακαλῶ δὲ νὰ μὴ εἰπητέ τι ἐκ τούτων εἰς οὐδένα, πλὴν εἰς τὸν Πausανίαν, διότι φοβοῦμαι μήπως μάθῃ τοῦτο ὁ Μαρδόνιος καὶ με θανατώσῃ. Εἰμαι δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών». Οὗτος μὲν ταῦτα εἰπὼν, ἐπίστρεφεν ὀπίσω εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ εἰς τὴν τάξιν του. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐλθόντες εἰς τὸ διεξιὸν κέρας ἔλεγον εἰς τὸν Πausανίαν ὅσα ἤκουσαν παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀμέσως δὲ ἤρχισαν νὰ ἐτοιμάζωνται καὶ οἱ Ἕλληνες, ὅπως πολεμήσωσι τὴν πρῶταν.

94. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη.

Ὅτι δ' ἐφώτισεν ἡ ἡμέρα, ὁ Μαρδόνιος ἐπιμψι κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ ἱππικόν· ἀφοῦ δὲ ὥρμησαν οἱ ἱππεῖς ἰδὼν τὸν Ἑλληνικὸν στρατὸν ἀκοντίζοντες καὶ τοξοῦντες αἱ

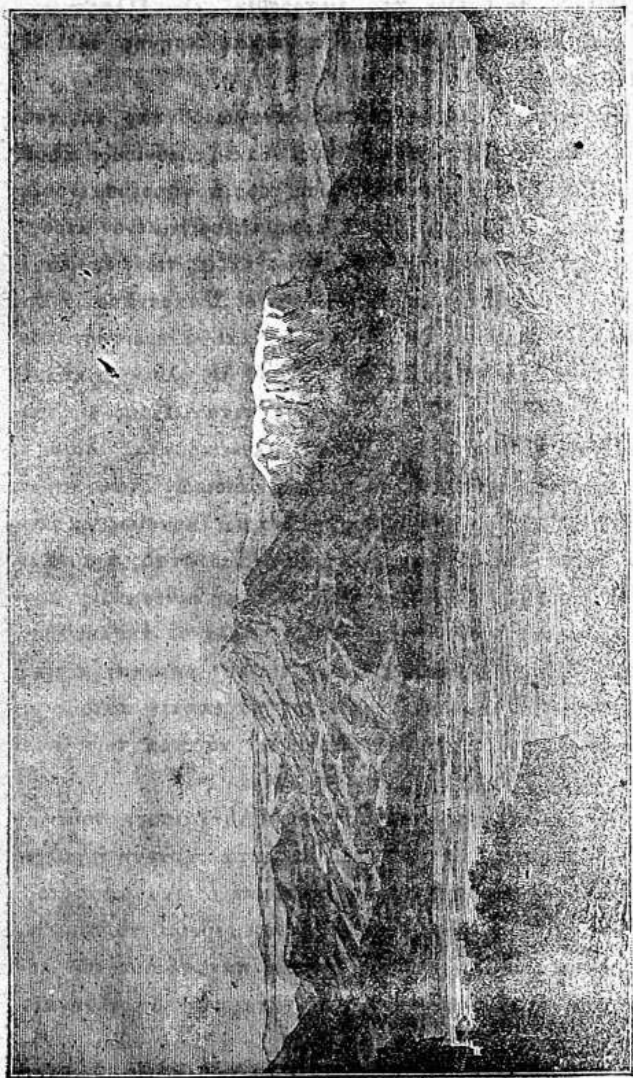

αὐτόν, συνετάραξαν δὲ καὶ συνέχωσαν τὴν Γαργαφίαν κρήνην, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐλάμβανεν ὕδωρ ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα. Τότε οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων συνῆλθον περὶ τὸν Πausανίαν, ὅπως συσκεφθῶσι καὶ περὶ αὐτῶν τούτων, καὶ περὶ τροφῶν, διότι δὲν εἶχον πλέον, καὶ περὶ ἄλλων πραγμάτων. Ἀπεφάσισαν δέ, ὅπως ἔχωσιν ὕδωρ ἄφθονον καὶ μὴ ἰνοχλῶνται τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν Νῆσον, ἣτις κεῖται ἀπέναντι τῶν Πλαταιῶν, ἀπέχουσα τοῦ Ἀσσωποῦ καὶ τῆς κρήνης Γαργαφίας δέκα στάδια ¹. Ἰδοῦ δὲ πῶς εὐρίσκειται νῆσος ἐν ἡπείρῳ· σχιζόμενος ὁ ποταμός, ὅστις καλεῖται Ὀερόη, ἄνωθεν ἐκ τοῦ Κιθαιρώνος ῥέει κάτω εἰς τὴν πεδιάδα, τὰ δὲ ῥεῖθρα ἀπέχουσιν ἀλλήλων τρία περίπου στάδια, καὶ ἔπειτα ῥέων ἰνοῦται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ ῥεῖθρον. Ἀπεφάσισαν δὲ νὰ μετακινήθωσι κατὰ τὴν δευτέραν φυλακὴν ² τῆς νυκτός, ἵνα μὴ ἴδωσιν αὐτοὺς οἱ Πέρσαι ἀναχωροῦντας καὶ τοὺς ταραττωσιν οἱ ἱππεῖς ἀκολουθοῦντες.

Καὶ καθ' ὅλην μὲν τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ Ἕλληνες ὑπέφειρον πολὺ, ἔνεκα τῶν ἀδιακόπων ἐπιθέσεων τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ. Περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔπαυσαν οἱ ἱππεῖς· ἔπειτα δὲ προβαينούσης τῆς νυκτός ἦλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν εἶχον συμφωνήσῃ ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ τότε ἐγερθέντες οἱ περισσότεροι ἀνέχωρουν διευθυνόμενοι ὄχι πρὸς τὸ προσυμπεφωνημένον μέρος, ἀλλὰ πρὸς τὴν πόλιν τῶν Πλαταιέων· φεύγοντες δὲ φθάνουσιν

1. Ἦτοι 1850 γαλλικὰ μέτρα, (διότι ἕκαστον στάδιον ἰσοδυναμεῖ πρὸς 185 περίπου μέτρα). Τὰ 1850 μέτρα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς διάστημα 22 περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας, διότι 5000 μέτρα ἰσοδυναμοῦσι πρὸς μίαν ὥραν.

2. Τὴν νύκτα διήρουν οἱ ἀρχαῖοι εἰς τρία μέρη, τὰ ὅποια ἐν τῇ στρατ. γλώσσῃ ἐκάλουν φυλακὰς (πρώτην, δευτέραν καὶ τρίτην), διότι ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης τούτων ἡλλασσον τοὺς φρουροὺς, διαδεχομένους ὑπ' ἄλλων.

[TO VOLCANIKON REGION]

εἰς τὸ Ἡραῖον¹, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔμπροσθεν τῶν Πλαταιῶν, ἀπείχον εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς Γαργαφίας κρήνης· ἐκεῖ δὲ ἱερατοπέδευσαν.

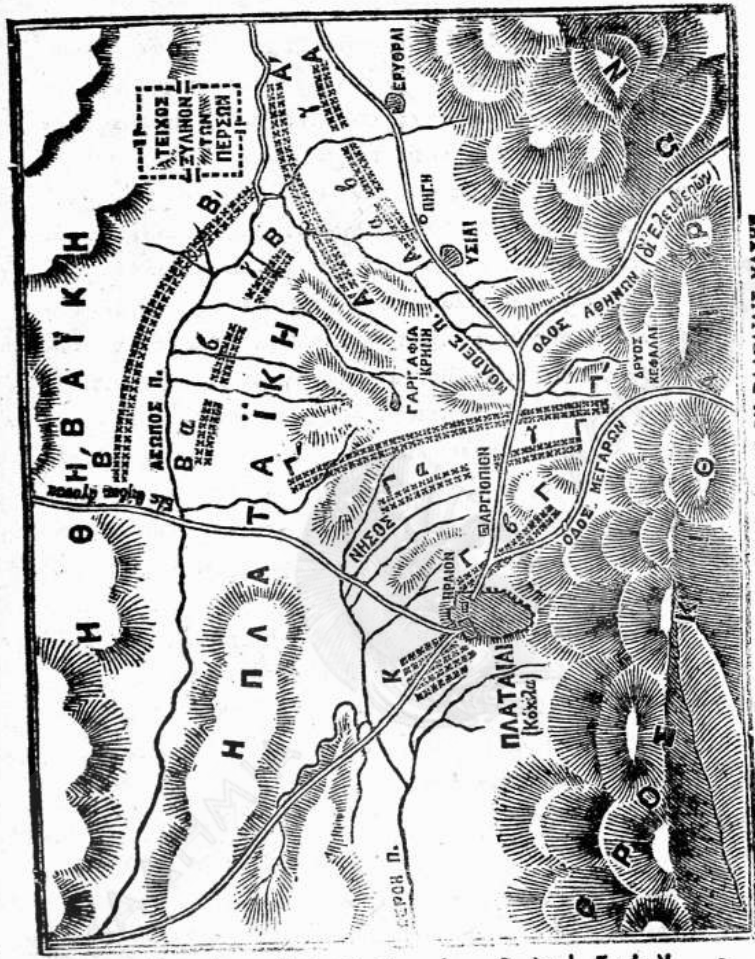
Ὁ δὲ Πausanίας, βλέπων αὐτοὺς ἀναχωροῦντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου, παρήγγειλε καὶ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀφοῦ ἀναλάβωσι τὰ ὅπλα, νὰ ἀκολουθήσωσι τοὺς προπορευομένους, νομίσας ὅτι αὐτοὶ μετέβαινον εἰς τὸ προσυμπεφωνημένον μέρος. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, μένοντες ἥσυχοι εἰς τὰς τάξεις των, ἔπεμπον ἱππέα νὰ ἰδῇ ἂν ἤρχισαν νὰ πορεύωνται οἱ Σπαρτιᾶται ἢ ἂν διανοοῦντο νὰ μὴ ἀναχωρήσωσι παντελῶς, καὶ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Πausanίαν τί ἔπρεπε νὰ πράξωσιν. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ὁ κῆρυξ εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔβλεπεν αὐτοὺς τεταγμένους εἰς τὰς θέσεις των, τοὺς δὲ πρῶτους ἐξ αὐτῶν φιλονεικοῦντας· διότι ὁ μὲν Ἀμομφάρετος, ὁ υἱὸς τοῦ Πολιάδου, διοικῶν τὸν λόχον τῶν Πιτανάτων², ἐπέμενε νὰ μὴ φύγῃ, ἵνα μὴ ἐκουσίως κατασχύνῃ τὴν Σπάρτην, ὁ δὲ Πausanίας καὶ ὁ Εὐρύκλεαξ, ὁ συνάρχων τοῦ Πausανίου συνεβούλευον αὐτὸν νὰ μὴ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὸν λόχον του, μένοντα ἐκεῖ μόνον, ἀλλὰ ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς ἄλλους. Τότε ὁ Πausanίας ἔλεγεν εἰς τὸν κῆρυκα νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰ διατρέχοντα καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ πλησιάζωσι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ νὰ πράττωσι περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ὅ,τι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Καὶ ὁ μὲν κῆρυξ ἐπέστρεφεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους φιλονεικοῦντας ἤρχισε νὰ καταλαμβάνῃ ἡ αὐγή. Τότε ὁ Πausanίας, σκεφθεὶς ὅτι δὲν θὰ μείνῃ ὁ Ἀμομφάρετος, ἔὰν ἀναχωρήσωσιν οἱ ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως καὶ ὠδήγει τοὺς λοιποὺς πάντας διὰ τῶν λόφων· ἠκολούθουν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ Τεγεᾶται. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι

¹ 1. Ναος τῆς Ἥρας.

² 2. Πιτανᾶται ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς Πιτάνης, πόλεως καὶ δήμου τῆς Λακωνίας, παρὰ τὸν Εὐρώταν.

ΑΑ = Πρώτη θέσις
 τῶν Ἑλλήνων (α' Ἀ-
 θηναῖοι, 6 διάφοροι
 Ἕλληνες σύμμαχοι,
 γ Λακεδαιμόνιοι).
Α'Α' = Πρώτη θέ-
 σις τῶν Περσῶν.
ΒΒ = Δευτέρα θέσις
 τῶν Ἑλλήνων (α' Ἀ-
 θηναῖοι, 6 διάφοροι
 Ἕλληνες σύμμαχοι,
 γ Λακεδαιμόνιοι).
Β'Β' = Δευτέρα θέ-
 σις τῶν Περσῶν.
ΓΓ = Τρίτη θέσις τῶν
 Ἑλλήνων (α καὶ γ
 Ἀθηναῖοι καὶ Λακε-
 δαιμόνιοι, 6 διάφοροι
 Ἕλληνες σύμμαχοι).
Γ'Γ' = Τρίτη θέσις
 τῶν Περσῶν.
Κ = Κέντρον τῶν
 Ἑλλήνων.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΠΛΑΤΑΙΑΙΣ ΜΑΧΗΣ

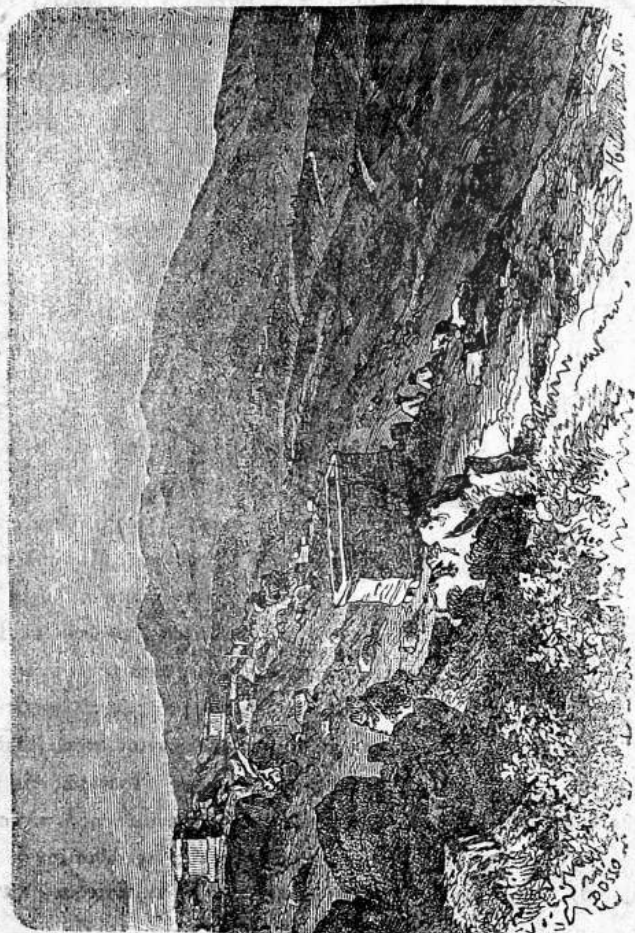
ἐν τάξει ἐτράπησαν ἀντίθετον διεύθυνσιν τῆς τῶν Λακεδαιμονίων· διότι οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι, φοβούμενοι τὸ ἱππικόν, δὲν ἀπομακρύνοντο τῶν λόφων καὶ τῆς ὑπωρείας τοῦ Κιθαιρώνος, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐτράπησαν κάτω εἰς τὴν πεδιάδα.

Ὁ δὲ Ἀμομφάρετος, ὡς εἶδε τὸν Πausανίαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπομακρυνομένους, ὠδήγει βάδην¹ τὸν λόχον, ἀναλαβόντα τὰ ὄπλα, πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα. Ὁ Pausanίας δὲ, πορευθεὶς μετὰ τοῦ στρατοῦ δέκα στάδια, ἀνέμενε τὸν λόχον τοῦ Ἀμομφαρέτου, καθήμενος περὶ τὸν Μολόεντα ποταμόν, εἰς τόπον τινὰ καλούμενον Ἀργιόπιον· ἀνέμενε δὲ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· ἵνα, ἂν δὲν ἀφῆσσαι τὴν θέσιν εἰς ἣν εἶχον ταχθῇ, ὁ Ἀμομφάρετος καὶ ὁ λόχος του, ἀλλὰ μείνωσιν αὐτοῦ, ἐπιστρέψῃ πρὸς βοήθειάν των. Μόλις δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀμομφάρετον ἔφθασαν εἰς τοὺς περὶ τὸν Pausanίαν, ἐπῆρχετο καὶ ὅλον τὸ ἱππικόν τῶν βαρβάρων, τὸ ὅποῖον ἠκολούθει τὰ ἔχνη τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν Ἀμομφάρετον.

Ὁ δὲ Μαρδόνιος, ὡς ἔμαθεν ὅτι οἱ Ἕλληνας ἀνεχώρησαν τὴν νύκτα, διέβη τὸν Ἀσωπὸν καὶ ὠδήγει τοὺς Πέρσας μετὰ σκουδῆς κατὰ τῶν Ἑλλήνων, νομίσας ὅτι ἰδραπέδευον· διεύθυντο δὲ κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Τεγεατῶν μόνων· διότι ἵνα καὶ τῶν λόφων δὲν ἴδλεπε κάτω τοὺς Ἀθηναίους, βαδίζοντας εἰς τὴν πεδιάδα. Οἱ δὲ λοιποὶ ἀρχηγοὶ τῶν βαρβάρων βλέποντες, ὅτι οἱ Πέρσαι κατεδίωκον τοὺς Ἕλληνας, ὑψωσαν πάντες τὰς σημεῖα καὶ ἰδίωκον αὐτοὺς, ὅσον ταχέως ἠδύναντο ἕκαστοι, ἀνευ κοσμιότητος καὶ ἀνευ τάξεως. Καὶ οὗτοι μὲν ἐπῆρχοντο μετὰ βοῆς καὶ παταγῶ, ἐλπίζοντες ὅτι θ' ἀναρπάσωσι τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ δὲ Pausanίας, ἀφοῦ ἐπληρώσας τὸ ἱππικόν, πέμψας ἱππείαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἔλαγε τὰ ἑξῆς· ὁ ἄνθρωπος Ἀθηναῖος, ἀκαὶ ἡμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι προῖδομεν

1. Διὰ νὰ μὴ φαίνεται ὅτι φεύγει.

ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΑΙΩΝ (Προσέτιμα εήμερον)

αμεν ὑπὸ τῶν συμμάχων, οἱ ὅποιοι ἔφυγον τὴν παρελθούσα.
ανύκτα. Ἄς ὑποστηρίζωμεν λοιπὸν ἡμεῖς ἀλλήλους ὅσον δυνα-
μεθα ἀνδρείοτατα. Ὅθεν ἔλθετε πρὸς βοήθειαν μας, διότι ὅλον

ΟΠΑΙΤΗΣ ΣΠΑΡΤΙΑΤΗΣ

αὐτοῦ τοῦ ναοῦ τῆς Δήμητρος, ἔφθασαν τέλος εἰς ὠθισμόν². Οἱ
Πέρσαι δέ, πολεμοῦντες ἀνδρείως μὲν, ἀλλ' ἐν ἀταξίᾳ, κατε-
φονεύοντο ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

1. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη ἐγείνε κατὰ Ἰούλιον ἢ Αὐγουστον τοῦ
479 ἔτους π. Χ. ἐν περίπου ἔτος μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην.

2. Ἦλθον εἰς χεῖρας, τόσον δηλ. πλησίον, ὥστε οἱ μὲν ὄδον
καὶ ἐφόνευσαν τοὺς δέ.

αὐτὸ ἱππικὸν ἐπέπεσε καθ' ἡμῶν.»

Ὡς ἤκουσαν ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι,
ἐκίνησαν εἰς βοήθειαν τῶν Λακεδαι-
μονίων· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐπιτίθενται
κατ' αὐτῶν οἱ μηδίζοντες Ἕλληνες,
ὅσοι πρότερον εἶχον παραταχθῆ ἀπέ-
ναντι αὐτῶν, ὥστε δὲν ἠδύναντο
πλέον νὰ βοηθήσωσι τοὺς Λακεδαι-
μονίους. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἀπο-
μονωθέντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ
Τεγεᾶται, ὄντες οἱ μὲν πρῶτοι πεν-
τήκοντα χιλιάδες μετὰ τῶν ψιλῶν,
οἱ δὲ Τεγεᾶται τρεῖς χιλιάδες, ἤτοι-
μάζοντο νὰ συμπλακῶσι μετὰ τοῦ
στρατοῦ τοῦ Μαρδονίου. Μετ' ὀλίγον,
ἀφοῦ ἤρχισεν ἡ μάχη καὶ πολὺ ἐβλά-
πτοντο οἱ Ἕλληνες, πρῶτοι οἱ Τε-
γεᾶται προεξαναστάντες προὔχωρου
κατὰ τῶν βαρβάρων, μετὰ τούτους
δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι προὔχωρου
κατὰ τῶν Περσῶν. Ἰσχυρᾶς δὲ καὶ
πολυῶρου μάχης γενομένης¹ πλησίον

Εἰς τὸ μέρος δὲ ὅπου ἦτο ὁ Μαρδόνιος, μαχόμενος ἀπὸ ἱπποῦ λευκοῦ καὶ ἔχων περὶ ἑαυτὸν χιλίους ἐκλεκτοὺς Πέρσας ἀρίστους, ἱκεῖ οἱ βάρβαροι ἐπίεσαν τὰ μάλιστα τοὺς ἑναντίους. Καὶ ἰνόςφῃ ὁ Μαρδόνιος ἔζη, ἐκεῖνοι ἀντεῖχον καὶ ὑπερασπίζοντες ἑαυτοὺς κατέβαλλον πολλοὺς ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων· ὡς δὲ ἔφρονεῦθη ὁ Μαρδόνιος καὶ ἔπεσον οἱ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένοι, οἵτινες ἦσαν ἀνδρείοτατοι, τότε καὶ οἱ ἄλλοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ἔφθασαν νικητὰς τοὺς Λακεδαιμονίους.

Τότε ἐδόθη ἱκανοποίησις διὰ τὸν φόνον τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλαις, καὶ ὁ Πausanίας, ὁ υἱὸς τοῦ Κλεομβρότου, ἐνίκησε τὴν καλλίστην νίκην ἐξ ὅλων ὅσας ἡμεῖς γνωρίζομεν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος. Ὁ δὲ Μαρδόνιος ἐφρονεῦθη ὑπὸ τοῦ Ἀιμνήστου, ἀνδρὸς ἐπιφανοῦς ἐν Σπάρτῃ, καὶ τὸ σῶμά του ἐτάφη, ὡς λέγουσι, τὴν ἐπομένην ἡμέραν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων του, μὴ καταδεχθέντος ἐκ μεγαλοφροσύνης τοῦ Πausανίου νὰ πράξῃ εἰς τὸν νεκρὸν του, ὅ,τι ἔπραξαν οἱ Πέρσαι εἰς τὸν τοῦ Λεωνίδου.

Οἱ δὲ Πέρσαι, νικηθέντες ἐν Πλαταιαῖς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον ἀτάκτως εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον καὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, τὸ ὅποσον εἶχον κατασκευάσει εἰς μέρος τι τῆς Θηβαϊκῆς γῆς. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη αὕτη μάχη.

98. Ὁ Ἀρτάβαζος φεύγει. Ἡ τειχομαχία.
Οἱ Ἕλληνες διανέμονται τὰ λάφυρα καὶ ἐκδικοῦνται τοὺς Θηβαίους.

Ὁ δὲ Ἀρτάβαζος¹, ὁ υἱὸς τοῦ Φαρνάκου, στρατηγὸς Πέρσης, μὴ ἀρεσκόμενος εἰς τὰς πράξεις τοῦ Μαρδονίου, ἔπραξε τὰ ἑξῆς· καθὼς ἤρχισεν ἡ μάχη, Πλαβὲν ὅσους εἶχεν ὑπὸ τὴν στρατηγίαν του (ἦσαν δ' οὗτοι τεσσαράκοντα χιλιάδες) καὶ ἐπορεύετο

1. Ἴδε § 88.

ἔβηεν εἰς τὴν μάχην· ὡς εἶδεν ὁμῶς ὅτι οἱ Πέρσαι ἰφυγον, ἰφυγε καὶ αὐτὸς τροχάδην οὐχὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἀλλ' εἰς τοὺς Φωκεῖς, θέλων ὡς τάχιστα νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Βαδίζων δὲ μὲ τοὺς Μήδους τοῦ καὶ καταδιωκόμενος μέχρι Θισσαλίας ὑπὸ τῶν μὴ λαβόντων μέρος εἰς τὴν μάχην Μανπνέων, ἕνεκα βραδυπορίας, ἐφθασε τέλος κακῶς ἔχων εἰς τὸ Βυζάντιον, ἀφοῦ καθ' ὁδὸν πολλὰς ὑπέστη ζημίας, μάλιστα ὑπὸ τῶν Θρακῶν. Ἐκ τοῦ Βυζαντίου δὲ διέβη μὲ πλοῖα εἰς τὴν Ἀσίαν. Οὗτος μὲν λοιπὸν τοιοιουτοτρόπως ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐπολέμησαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν κατὰ τῶν

ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΘΡΑΚΕ

Βοιωτῶν, ἕως ὅτου κατετρόπωσαν αὐτούς, φυγόντας εἰς τὰς Θήβας καὶ οὐχὶ εἰς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔνθα εἶχον καταφύγη οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των· Ὅλοι δὲ οἱ Ἕλληνες, ὄντες νικηταί, κατεδίωκον καὶ κατίστρεφον τὰ ἡττηθέντα στρατεύματα τοῦ βασιλέως. Οἱ δὲ περὶ τὸ Ἡραῖον ἐστρατοπεδευμένοι Ἕλ-

ληνες, μαθόντες μετὰ τὴν μάχην τὴν καταστροφὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἐφώρμησαν καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐπιπεσόντες μὲ πολλὴν ἀταξίαν ἐφονεύθησαν πολλοὶ ἄνευ λόγου ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θηβαίων, πολέμιων ὄντων.

Οἱ δὲ Πέρσαι καὶ ὁ ἄλλος στρατός, φθάσαντες ἀνέβησαν εἰς τοὺς πύργους πρὶν ἢ ἔλθωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἀναβάντες δὲ ἐσφάλισαν τὸ τεῖχος ὅσον ἡδύναντο ἄριστα, προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, συνήφθη ἰσχυρὰ τειχομαχία. Καὶ ἐνόσφ μὲν Πλειπον οἱ Ἀθηναῖοι, ἡμύνοντο οἱ βάρβαροι καὶ πολὺ ὑπερεῖχον τῶν Λακεδαιμονίων, διότι δὲν ἤξευρον οὗτοι νὰ τειχομαχῶσιν· ὅτε δὲ προσῆλθον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀμέσως ἔγεινεν ἰσχυρὰ τειχομα-

χία, διαρκέσασα πολλὴν ὥραν. Τέλος δὲ ἐπέβησαν τοῦ τείχους οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἐκρήμιναν αὐτό, εἰσέρχοντο δὲ τότε οἱ Ἕλληνες. Πρῶτοι εἰσῆλθον οἱ Τεγεᾶται, καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ διαρκάσαντες τὴν σκηνὴν τοῦ Μαρδονίου. Πεσόντος δὲ τοῦ τείχους, οἱ βάρβαροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συγκροτήσωσι πλέον σῶμα, ὅπως ἀντισταθῇ. Ὡστε οἱ Ἕλληνες μόνον ἔργον εἶχον νὰ φονεύωσιν οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν τριακοσίων χιλιάδων τοῦ Μαρδονίου, πλὴν τῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων, τὰς ὁποίας λαβὼν ἔφυγεν ὁ Ἀρτάβαζος, οὐδὲ τρεῖς χιλιάδες περιεσώθησαν. Ἐκ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τῶν ἐκ Σπάρτης ἐφονεύθησαν ἐν ὅλῳ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐνενήκοντα καὶ εἰς, ἐκ δὲ τῶν Τεγεατῶν δέκα καὶ ἑξ, καὶ ἐκ τῶν Ἀθηναίων πεντήκοντα καὶ δύο.

Ὁ Ἀριστόδημος, ὅστις μόνος σωθεὶς ἐκ τῶν ἐν Θερμοπύλαις τριακοσίων εἶχεν ὄνειδος καὶ ἀτιμίαν, ἔπεσεν ἐνταῦθα ἀνδρείοτατα ἀγωνισθεὶς.

Ἀφοῦ δὲ κατέπαυσεν ἡ μάχη, ὁ Πausanίας ἐκήρυξε διὰ κήρυκος μῆδεις νὰ ἐγγίσῃ τὰ λάφυρα, διέταξε δὲ τοὺς εἰλωτας νὰ συναθροίσωσιν ὅλα τὰ πράγματα εἰς ἓν μέρος. Οὗτοι δὲ διασκορπισθέντες ἀνὰ τὸ στρατόπεδον εὗρισκον σκηνὰς κατεσκευασμένας μὲ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, κλῖνας ἐπιχρυσούς καὶ ἐπαργύρους, κρατῆρας¹ χρυσοῦς καὶ φιάλας καὶ ἄλλα ποτήρια· εὗρισκον σάκκους ἐπὶ ἀμαξῶν, ἐντὸς δὲ τῶν σάκκων ἦσαν χρυσοὶ καὶ ἄργυροὶ λέβητες· ἀπὸ δὲ τῶν κειμένων νεκρῶν ἀφῆρουν ψιλια² καὶ περιδέραια³ καὶ τοὺς ἀκινάκας⁴, ὄντας χρυσοῦς.

Ἀφοῦ δὲ συνήθρυσαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὅλα τὰ πολύτιμα

1. Κρατήρ=ἄγγειον ἐν τῷ ὁποίῳ ἐμίγνυσαν τὸν οἶνον μὲ ὕδωρ, καὶ ἐκ τοῦ ὁποίου ἤντλουν μὲ τὰ ἐκπώματα (ποτήρια) καὶ ἔπινον αὐτὸν ἐν τῷ δειπνῶ.

2. Ψιλίον=βραχιόλι.

3. Περιδέραιον=κόσμημα (ἄλυσις) φορούμενον περὶ τὸν λαιμόν.

4. Ἀκινάκης=περσικὸν εἶδος.

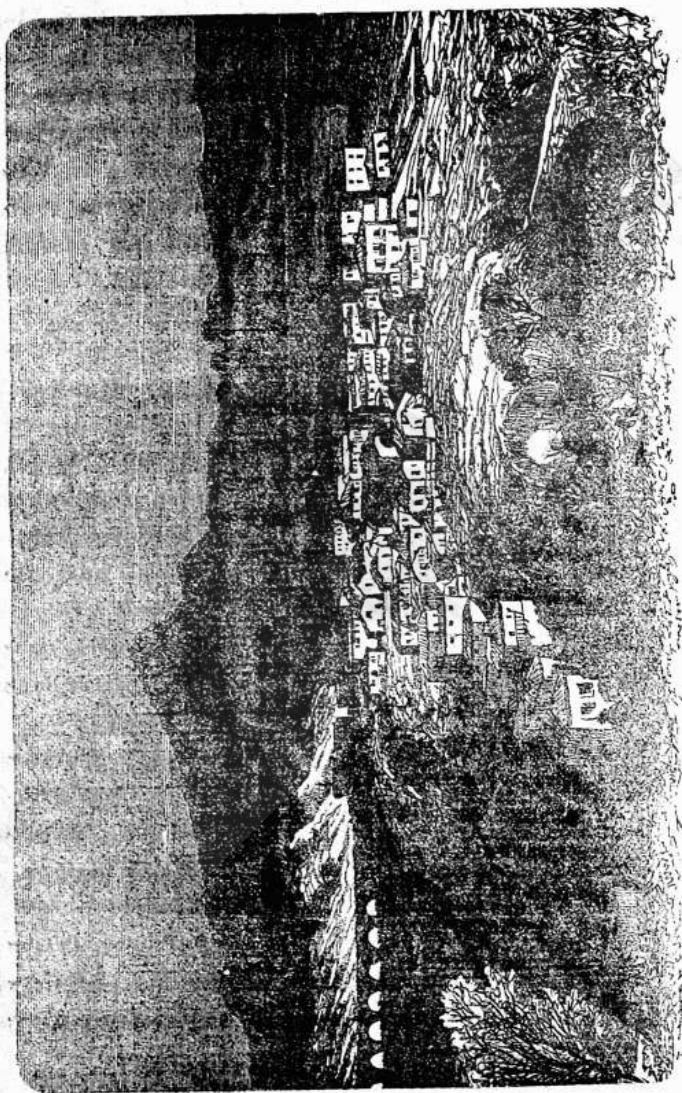

πράγματα, προσέφερον ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς θεόν, εἰς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ εἰς τὸν ἐν τῷ Ἴσθμῳ, τὰ δὲ λοιπὰ διεμοιράσθησαν μετὰ τῶν, λαβόντες ἕκαστος τὸ μερίδιον, τοῦ ὅποιου ἐκρίθη ἄξιος· εἰς δὲ τὸν Πausανίαν ἰδόθησαν ἀνὰ δέκα ἐξ ὧν ἐν γένει τῶν πραγμάτων.

Λέγεται δ' ὅτι ἔγινε καὶ τὸ ἐξῆς· ὅτι ὁ Ξέρξης, φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἄφηνεν εἰς τὸν Μαρδόνιον ὅλην τὴν ἀποσκευὴν του. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Πausανίας διέταξε νὰ παρασκευασθῇ δειπνον, ὅπως παρεσκευάζετο διὰ τὸν Μαρδόνιον. Τοῦτο δὲ καὶ ἔγινεν. Ὁ Πausανίας δὲ ἰδὼν τόσην πολυτέλειαν ἐξεπλάγη καὶ γελάσας διέταξε τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηρέτας νὰ παρασκευάσωσι Λακωνικὸν δειπνον. Ἀφοῦ δὲ ἡτοιμάσθη καὶ τοῦτο, ἔστειλεν ὁ Πausανίας καὶ ἐκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τοὺς ὅποιους, ἀφοῦ συνῆλθον, εἶπε, δεικνύων τὰ δύο ἐτοιμασθέντα δειπνα· «Ἄνδρες Ἕλληνες, συνήγαγον ὑμᾶς θέλων νὰ σᾶς δείξω ἐτὴν ἀφροσύνην τούτου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Μήδων, ὅστις, τοι-εαύτην διαίταν ἔχων, ἦλθεν εἰς ἡμᾶς νὰ μᾶς ἀφαιρέσῃ ταύτην ἐτὴν εὐτελῆ τροφήν¹.» Ταῦτα λέγουσιν ὅτι ὁ Πausανίας εἶπε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἀφοῦ διεμοιράσθησαν ἐν Πλαταιαῖς τὰ λάφυρα, ἔθαπτον τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς χωριστὰ ἕκαστοι. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς, ἀμέσως συνεσκέφθησαν ἐν συμβουλίᾳ καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ ν' ἀπαιτήσωσι τοὺς μηδίσαντας ἐκ τῶν Θηβαίων· ἐὰν δὲ δέν τοὺς δώσωσι, νὰ μὴ λύσωσι τὴν πολιορκίαν πρὶν ἢ κυριεύσωσι τὴν πόλιν. Ἀφοῦ ἀπεφάσισαν ταῦτα, ἐλθόντες τὴν ἐνδεκάτην ἀπὸ τῆς μάχης ἡμέραν, ἐπολιορκοῦν τοὺς Θηβαίους, κελεύοντες νὰ τοῖς παραδώσωσι τοὺς πρωταιτίους· ἐπειδὴ δὲ οἱ Θηβαῖοι δέν

1. Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὴ ἡ διαίτα τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὰ δειπνα αὐτῶν (ὁ μέλας ζωμός).

ΑΙ ΘΗΒΑΙ (ὅπως εἶναι σήμερον)

ἤθελον νὰ παραδώσωσιν αὐτούς, ἐλεηλάτουν τὴν χώραν αὐτῶν καὶ ἐπετίθεντο κατὰ τοῦ τείχους.

✓ Τὴν δὲ εἰκοστὴν ἡμέραν ἀπεφάσισαν οἱ Θηβαῖοι νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸν Πausanίαν τοὺς πρωταιτίους, καὶ τοὺς παρέδωκαν. Ἀφοῦ δὲ συνέλαβε τούτους ὁ Πausanίας, ὑποπτεύσας ὅτι θ' ἀπεπειρῶντο νὰ σωθῶσι διὰ χρημάτων, διέλυσεν ὅλον τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων, καὶ ἀγαγὼν ἐκείνους εἰς Κόρινθον ἐφόνευσεν. Ταῦτα εἶναι τὰ ἐν Πλαταιαῖς καὶ Θήβαις γεγόμενα.

96. Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

✓ Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγείνεν ἡ ἐν Πλαταιαῖς καταστροφὴ τῶν βαρβάρων, συνέπεσε νὰ γείνη καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίας. Διότι ὅτε τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἦτο εἰς τὴν Δῆλον¹ ὑπὸ τὴν στρατηγίαν Λεωτυχίδου τοῦ Λακιδαιμονίου, ἦλθον ἐκ τῆς Σάμου² τρεῖς ἀπεσταλμένοι, κρύφα τῶν Περσῶν, καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἕλληνας νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ νὰ ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τῆς δουλείας ἄνδρας ὁμοφύλους τῶν.

✓ Ὁ Λεωτυχίδης τότε ἀπεφάσισε νὰ πλεύσῃ πρὸς βοήθειαν τῶν Ἰωνῶν, καί, ἀφοῦ τὴν ἐπομένην προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεούς, ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Δήλου εἰς τὴν Σάμον μετὰ τοῦ Ἀθηναίου Ξανθίππου. Φθάσας δὲ εἰς τὴν Σάμον, προσωρμίσθη παρὰ τὰ Καλάμισα³ καὶ ἡτοιμάζετο εἰς ναυμαχίαν.

Οἱ δὲ Πέρσαι μαθόντες ὅτι οἱ Ἕλληνες προσέπλεον, ἐπλεύσαν καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡπειρον καὶ σύραντες τὰς ναῦς ἐξῶ εἰς τὴν Ξηράν, πλησίον τῆς Μυκάλης, περιέβαλον αὐτὰς μὲ περίφραγμα

1. Ἴδε §. 88.

2. Ἴδε ἐν § 40 περὶ Σάμου.

3. Τὰ Καλάμισα ἦσαν χωρίον ἐπὶ τῆς Σάμου.

ἐκ λίθων καὶ ξύλων, κόψαντες πρὸς τοῦτο δένδρα ἡμερα, καὶ ἐνέπηξαν περὶ τὸ περίφραγμα πασσάλους· ἐποίουν δὲ ταῦτα, ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ μὴ κάμωσι ναυμαχίαν, ἀλλὰ πεζομαχίαν. Ἐπὶ τῆς ἡπείρου¹ δὲ θὰ ἦσαν καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ πεζικοῦ ἐκείνου στρατεύματος, τὸ ὅποιον εἶχε μείνῃ κατὰ προσταγὴν τοῦ Εἰρέξου νὰ φυλάττῃ τὴν Μυκάλην· ἦτο δὲ τοῦτο ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ στρατηγὸν εἶχε τὸν Τυγράνην.

Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὥς ἔμαθον ὅτι οἱ βάρβαροι ἀπεχώρησαν εἰς τὴν ἡπείρου, ἔπλεον καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς Σάμου εἰς τὴν Μυκάλην. Πλησιάζαντες δὲ εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον, ἔβλεπον ναῦς ἀνειλυσμένας εἰς τὴν ξηρὰν ἐντὸς τοῦ τείχους, καὶ πολὺν πεζὸν στρατὸν παρατεταγμένον παρὰ τὸν αἰγιαλόν. Τότε πλησιάζαντες τὰς ναῦς ἀπεβιβάσθησαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ παρετάσσοντο.

Ἀφοῦ δὲ ἡτοιμάσθησαν οἱ Ἕλληνες, ἐπλησίαζον πρὸς τοὺς βαρβάρους· ἀμέσως τότε διεδόθη φήμη εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ Ἕλληνες ἐνίκων τὸν στρατὸν τοῦ Μαρδονίου ἐν Πλαταιαῖς· ἡ φήμη αὕτη ἐνέπνευσε πολὺ θάρρος καὶ προθυμίαν εἰς τοὺς ἐν Μυκάλῃ Ἕλληνας, οἵτινες τότε ὥρμησαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ περισσοτέραν ταχύτητα. Ἐγένετο δὲ ἡ μὲν ἐν Πλαταιαῖς μάχη τὴν πρωΐαν, ἡ δὲ ἐν Μυκάλῃ περὶ τὴν δείλην τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Προὔχωρουν δὲ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ πλησίον τούτων τεταγμένοι, (μέχρι περίπου τοῦ ἡμίσεος μέρους τοῦ στρατοῦ), διὰ τοῦ αἰγιαλοῦ καὶ ἐδάφους ἐπιπέδου, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ παρ' αὐτοὺς τεταγμένοι προὔχωρουν διὰ χαράδρας τινὸς καὶ ὄρεων. Μέχρις οὐ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι κάμωσι τὸν κύκλον, οἱ εἰς τὸ ἕτερον κέρας ὄντες ἤρχισαν ἤδη τὴν μάχην. Ἐπιπιδόντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι συνηνωμένοι πάντες κατὰ τῶν Περσῶν ἤνγκ-

1. Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.

κασαν αὐτοὺς νὰ φύγωσιν εἰς τὸ τεῖχος. Τότε προσέβαλον τὸ τεῖχος οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ὀπισθεν αὐτῶν κατὰ σειρὰν τεταγμένοι Κορίνθιοι καὶ Σικυῶνιοι καὶ Τροιζήνιοι. Ἀφοῦ δὲ ἐκυριεύθη καὶ τὸ τεῖχος, οἱ βάρβαροι ὅλοι, πλὴν τῶν Περσῶν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἐν ᾧ δ' ἀκόμη ἐμάχοντο οἱ Πέρσαι, ἔφθασαν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ μετ' αὐτῶν καὶ συναπετελείωσαν τὰ λοιπά.

Ἐν δὲ τῇ μάχῃ ταύτῃ ἤριστευσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ μετὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Τροιζήνιοι καὶ οἱ Σικυῶνιοι.

Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐφόνευσαν τοὺς πλείστους τῶν βαρβάρων, ἄλλους μὲν μαχομένους, ἄλλους δὲ φεύγοντας, ἐπυρπόλησαν τὰς ναῦς καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν, ἀφοῦ πρότερον ἐξήγαγον εἰς τὴν παραλίαν τὰ λάφυρα. Μετὰ ταῦτα ἀπέπλειον ἐκείθεν εἰς τὴν Σάμον.

ΘΖ. Ἔργα τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν ἐν Μυκάλῃ μάχην.

Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἔκαυσαν ἐν Μυκάλῃ τὸ τεῖχος καὶ τὰς ναῦς, ἀπέπλειον ἐκείθεν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Σάμον. Ἀπὸ τῆς Σάμου δ' ἱππικὸν νὰ λύσωσι τὰς γεφύρας τοῦ Ἑλλησπόντου, τὰς ἐποίας ἐνόμιζον ὅτι θὰ εὕρωσιν ἀκόμη ἀβλαβεῖς. Φθάσαντες δὲ εἰς τὴν Ἀβυδὸν καὶ εὐρόντες τὰς γεφύρας διαλελυμένας, ἔπλευσαν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον. Τότε οἱ μὲν Πελοποννήσιοι, οἱ ὄντες μὲν τὸν Λεωτυχίδην, ἀπεφάσισαν ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ στρατηγός των Ξάνθιππος νὰ μείνωσιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι κατὰ τῆς Χερσονήσου. Οἱ μὲν λοιπὸν Πελοποννήσιοι ἀπέπλειον, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐκ τῆς Ἀβύδου εἰς τὴν Χερσονήσον, ἐπολιόρχουν τὴν Σηστόν, ἥτις περιβάλλετο μὲ ἰσχυρότατον τεῖχος καὶ τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζε Πέρσης τις, ὑπαρχος τοῦ Ξέρξου, ὀνομαζόμενος Ἀρταύκτης. Οὗτος μὴ περιμένων τοιοῦτόν τι ἦτο ἀπαράσκευος εἰς πολιορκίαν.

Ἐπειδὴ δ' ἰφθασε τὸ φθινόπωρον καὶ ἡ πολιορκία ἐξηκολούθει, ἡγανάκτουν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος τῶν ἀποδημίαν καὶ διότι δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὸ τεῖχος, καὶ παρεκάλουν τοὺς στρατηγοὺς νὰ ἐπαναφέρωσιν αὐτοὺς ὀπίσω. Οἱ στρατηγοὶ ὁμῶς εἶπον ὅτι δὲν ἐπιστρέφουσι πρὶν ἢ τὴν Σηστὸν κυριεύσωσιν ἢ ἀνακαλίσῃ αὐτοὺς τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηναίων· καὶ οὕτω ἱμενον ἔκει.

Οἱ δὲ πολιορκούμενοι, ἐξαντλήσαντες πᾶσαν τροφήν, κατέβησαν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἀπὸ τῶ ὀπισθεν μέρους τοῦ τεύχους, ὅπου οὐδεὶς πολέμιος ἐφύλαττε, καὶ ἔφυγον. Ὅτε δὲ ἔγεινεν ἡμέρα, οἱ Χερσονησίται ἔκαμαν ἀπὸ τῶν πύργων σημεῖον εἰς τοὺς Ἕλληνας περὶ τοῦ συμβάντος καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας. Τότε οἱ μὲν περισσότεροι ἐκ τῶν Ἀθηναίων ἐτράπησαν εἰς καταδιώξιν τοῦ ἐχθροῦ, οἱ δὲ λοιποὶ κατέλαβον καὶ ἐφύλαττον τὴν πόλιν.

Οἱ δὲ καταδιώκοντες τὸν Ἀρταύκτην ἰφθασαν αὐτὸν ὑπὲρ ἁν τῶν Αἰγὸς ποταμῶν καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἰφόνευσαν πολλοὺς· αὐτὸν δὲ τὸν Ἀρταύκτην συνέλαβον μετ' ἄλλων ζῶντα καὶ δέσαντες ἔφεραν εἰς τὴν Σηστὸν· ὁμοῦ δὲ μὲ τὸν Ἀρταύκτην ἔφεραν δεδεμένον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Τούτους δὲ πάντας ἐφόνευσαν.

Ταῦτα πράξαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν βαρβάρων ἐσώθησαν ἐκ τῆς ἐν Μυκάλῃ καταστροφῆς, ὄντες ὀλίγοι, ἐκομίσθησαν εἰς τὰς Σάρδεϊς. Ἐκεῖ δὲ εὗρίσκειτο καὶ ὁ βασιλεὺς Ξέρξης ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, καθ' ὃν νικηθεὶς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἔφυγεν ἐκ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τῶν Σαρδίων κατόπιν ἀνεχώρησεν εἰς τὰ Σοῦσα.

Ὅποιοις ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων καὶ ὅποια ἡ συμφορὰ τοῦ Ξέρου!

ΤΕΛΟΣ

ἰφθασε
ἐφύλαττε
οὐδεὶς
ἐτράπησαν
ἐκδιώξιν
ἐφόνευσαν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

00700004312

Εν Αθήναις τῇ 1. Σεπτεμβρίου 1888.

Αριθ. Πρωτ. 11117

ΔΙΕΥΤ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Δ. Ν. Αποστολίδου.

Ἐχόντες τὸ ἔγγραφον τὸν Α. Μ. Β. νόμον τῆς 22. Γενναρίου 1888 καὶ τὸν Α. Μ. Β. τῆς 20. Σεπτεμβρίου 1887 περὶ διδασκαλίας τῶν βιβλίων, τὰ Β. Διατάγματα τῆς 4. Σεπτεμβρίου 1887 καὶ 30. Μαΐου 1883 καὶ 4. Γενναρίου 1884 καὶ τὰς κατὰ τὰς ἐκτελεστικὰς ἡμῶν ἐνδοκίαν τῆς Δ. Ἐκτελέσεως τῶν μετεωρὶ τῶν διδασκαλίας τῶν βιβλίων τῆς Ἐκτελέσεως ἐκτελέσεως προσέφερον ἡμῶν ἐπὶ ἐννεμήσαν τὴν πρόμην τῆς Ἐκτελέσεως τὰς κατὰ τὴν τὴν διδασκαλίαν ἔγγραφα. Ἀναγνωστικῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ τῷ κατὰ τὸν Α. Μ. Β. νόμον ἐκτελέσαν ὡς μόνον διδασκαλίας τῶν βιβλίων περὶ διδασκαλίαν τῶν μετεωρὶ τῆς Δ. Ἐκτελέσεως τῶν ἐκτελεστικῶν ἐκτελέσαν ἐκτελέσαν τῶν καὶ τῶν μετεωρὶ, ἐπὶ διδασκαλίαν ἀρκεμένων ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐκτελέσαν ἐκτελέσαν 1888-1889, εἶναι κατὰ τὸν κατὰ τὸν νόμον ἐκτελέσαν ἐκτελέσαν. Ἐκτελέσαν ἐκτελέσαν τῆς Ἐκτελέσεως ἐκτελέσαν ἡμῶν ἀπὸ τῶν ἐκτελέσαν τῶν καὶ τῶν μετεωρὶ ἐκτελέσαν (1. 12.)

Ὁ Υπουργός

Π. ΜΑΝΕΤΑΣ

ΣΤΕΦ. Μ. ΠΑΡΙΣΗΣ.